

ING België NV
Jaarverslag
2017

Transformation
towards **Unite**

ING België NV
Jaarverslag
2017

Inhoudsopgave

Inhoud	2
Inhoudsopgave	2
Wie we zijn	4
Informatie over de vennootschap op 31 december 2017	4
Naam	4
Maatschappelijke zetel	4
Rechtspersonenregister	4
Rechtsvorm, oprichting, bekendmaking.....	4
Duur	4
Doel van de vennootschap.....	4
Structuur van het maatschappelijk kapitaal	5
Externe functies uitgeoefend door bestuurders en directieleden van de bank.....	5
Toezichts- en bestuursorganen	6
Samenstelling van de Raad van Bestuur.....	6
Samenstelling van het Auditcomité.....	6
Samenstelling van het Remuneratiecomité.....	7
Samenstelling van het Risicocomité	7
Samenstelling van het Benoemingscomité.....	7
Samenstelling van het Directiecomité.....	7
Erkend commissaris	8
Rapport van de Raad van Bestuur	9
Commentaren op de Financiële Staten	9
Veranderingen in 2017.....	9
Kerncijfers.....	9
Geconsolideerde balans	10
Geconsolideerde resultatenrekening.....	11
Profiel van de vennootschap	12
ING in België	12
Evolutie personeel	12
Risicobeheer.....	12
Evenementen sinds de afsluiting van het boekjaar.	12
Informatie aangaande bijkantoren	12
Onderzoek en ontwikkeling	12
Informatie aangaande het gebruik van financiële instrumenten.....	12
Vooruitzichten	13
Wettelijke bepalingen samenstelling Auditcomité.....	13
Corporate Governance	14
De regels van de Corporate Governance.....	14
Huidige stand van zaken.....	14
Positie van ING België inzake de Belgische Corporate Governance Code	14
Corporate Governance en de Raad van Bestuur.....	15
Samenstelling.....	15
Bevoegdheden	15
Statutaire bepalingen inzake de uitoefening van de mandaten.....	15
Beslissingsbevoegdheid	15
Bezoldiging	15
Specifieke comités.....	16
Corporate Governance en het Directiecomité.....	17
Samenstelling en bevoegdheden	17
Taakverdeling en beslissingsbevoegdheid.....	17
Bezoldiging	17
Activiteiten	17
Corporate Governance en de speciale comités	18
Corporate Governance en Diversiteit	19
Diversiteit en de Raad van Bestuur.....	19
Diversiteit en het Directiecomité.....	19
Niet-financiële Informatie.....	20
Geconsolideerde jaarrekening	21
Geconsolideerde staat van activa en passiva	21
Geconsolideerde staat van resultatenrekening.....	22

Inhoud - vervolg

Geconsolideerde staat van niet-gerealiseerde resultaten	23
Geconsolideerde staat van kasstromen	24
Mutatieoverzicht van het geconsolideerd eigen vermogen	25
Informatie over de vennootschap	26
Waarderingsgrondslag voor presentatie van de geconsolideerde rekeningen	27
Boekhoudkundige principes	28
Belangrijke veranderingen aan IFRS-EU regelgeving van kracht in 2017	28
Belangrijke aankomende veranderingen aan IFRS-EU regelgeving na 2017	28
Belangrijke beoordelingen en kritieke boekhoudkundige ramingen en veronderstellingen	33
Consolidatie	33
Omrekening van vreemde valuta's	36
Opname en niet langer opnemen van financiële instrumenten	36
Saldering van financiële activa en passiva	40
Terugkoop en terug-verkoop overeenkomsten	41
Waardevermindering van financiële activa tegen afgeschreven kosten (provisies voor verlies op leningen)	41
Waardevermindering van financiële activa beschikbaar voor verkoop	42
Materiële vaste activa	43
Aanschaffingen, goodwill en andere immateriële activa	44
Winstbelastingen	45
Overige activa	45
Voorzieningen	45
Overige passiva	46
Verwerking van inkomsten	46
Beschrijving van het dividendbeleid	47
Fiduciaire activiteiten	47
Op aandelen gebaseerde betalingen	47
Financiële garanties	48
Staat van de kasstroomverrichtingen	48
Toelichting bij de Geconsolideerde staten	49
Activa	49
Schulden en eigen vermogen	57
Resultatenrekening	61
Kasstroomverrichtingen	66
Aanvullende informatie	67
Reële waarde van financiële activa en verplichtingen	67
Saldering van financiële activa en passiva	76
Onbeschikbare activa	78
Buitenbalans verplichtingen	79
Op aandelen gebaseerde betalingen	80
Informatieverschaffing over verbonden ondernemingen	82
Gerechtelijke procedures	82
Informatie over pensioenverplichtingen en overige voordelen na pensionering	83
Gesegmenteerde informatie	86
Land-per-land rapportering	87
Vergoeding van de commissaris	87
Bezoldiging van de leden van de Raad van Bestuur en van het Directiecomité	88
Structuur van de bezoldigingen van de leden van de Raad van Bestuur	88
Leningen en voorschotten aan de leden van de Raad van Bestuur	88
Structuur van de bezoldigingen van de leden van het Directiecomité	88
Pensioenstelsel van de leden van het Directiecomité	88
Andere contractuele bepalingen inzake de bezoldiging van de leden van het Directiecomité	79
Risicobeheer	90
Risicobeheer in ING België	90
Kredietrisico	92
Marktrisico	105
Financierings- en liquiditeitsrisico	110
Niet-Financieel risico	114
Beheer van kapitaal	117
Objectieven	117
Ontwikkelingen	117
Beleid	117
Processen voor kapitaalbeheer	117
Beoordeling van de kapitaalvereisten	118
Kapitaalvereisten	118
Overige informatie bij de geconsolideerde jaarrekening	120
Verslag van de Commissaris aan de algemene vergadering der aandeelhouders van ING België NV over de Geconsolideerde jaarrekening over het boekjaar afgesloten op 31 december 2017	120

Informatie over de vennootschap op 31 december 2017

Naam

In het Nederlands, ING België NV; in het Frans, ING Belgique SA; in het Engels, ING Belgium NV/SA; in het Duits, ING Belgien Ag.

Maatschappelijke zetel

Marnixlaan 24
B-1000 Brussel, België

Rechtspersonenregister

De bank is ingeschreven in het rechtspersonenregister van Brussel onder het ondernemingsnummer 0403 200 393.

Rechtsvorm, oprichting, bekendmaking

ING België NV is een naamloze vennootschap naar Belgisch recht, opgericht op 30 januari 1935 onder de naam Bank van Brussel NV, bij akte verleden voor Meester Pierre De Doncker, notaris te Brussel, bekendgemaakt in de bijlagen tot het Belgisch Staatsblad van 17 februari 1935 onder het nr. 1459.

De statuten van de bank werden herhaaldelijk gewijzigd en dit de laatste keer op 30 maart 2015, bij akte verleden voor Meester Stijn Joye, geassocieerd notaris te Brussel, bekendgemaakt in de bijlagen tot het Belgisch Staatsblad van 15 april 2015 onder de nummers 0054382 en 0054383.

ING België NV is een kredietinstelling in de zin van artikel 1 van de wet van 25 april 2014 met betrekking tot het statuut van en het toezicht op de kredietinstellingen.

Duur

De duur van de vennootschap is onbepaald.

Doel van de vennootschap

Volgens artikel 3 van de statuten heeft de vennootschap tot doel, voor zichzelf of voor rekening van derden, in België of in het buitenland, alle verrichtingen uit te voeren die in de ruimste zin tot het bankbedrijf behoren, onder meer alle verrichtingen in verband met deposito's van contanten en van waarden, gelijk welke kredietverrichtingen, alle financiële, beurs-, wissel-, uitgifteverrichtingen, commissie- en makelaarsverrichtingen.

Zij mag eveneens alle andere activiteiten uitoefenen die aan de kredietinstellingen worden of zullen worden toegelaten in België of in het buitenland zoals onder meer, doch zonder enige beperking, alle makelaars- en verzekeringscommissies, alle financieringshuurovereenkomsten en verhuringen onder het even welke vorm van elk roerend of onroerend goed, alle adviezen en studies voor rekening van derden in het kader van haar activiteiten.

Zij kan door middel van inbreng, overdracht, fusie, intekening, het nemen van een deelname of onder elke andere vorm van investering in effecten of roerende rechten, van financiële tussenkomst of onder elke andere vorm, deelnemen in alle zaken, ondernemingen, samenwerkingen of vennootschappen met een zelfde, analoog, gelijkaardig of samenhangend doel of met een doel dat rechtstreeks of onrechtstreeks bijdraagt tot haar eigen realisatie of ontwikkeling.

Zij mag alle verrichtingen doen van welke aard ook, commerciële, industriële, financiële, roerend of onroerend, die rechtstreeks of onrechtstreeks in verband staan met het doel of de verwezenlijking ervan kunnen bevorderen.

Structuur van het maatschappelijk kapitaal

Het maatschappelijk kapitaal van ING België NV bedraagt 2,35 miljard euro. Het is verdeeld in 55.414.550 gewone aandelen zonder vermelding van nominale waarde.

De bank heeft geen andere categorieën van aandelen uitgegeven. Sinds 1 juli 1998 zijn de aandelen van de bank niet meer op de Brusselse beurs genoteerd. Sinds 6 augustus 2004 zijn alle aandelen in het bezit van ING Groep.

Externe functies uitgeoefend door bestuurders en directieleden van de bank

De uitoefening van de externe functies door bestuurders en leden van de Directiecomité van de in België gevestigde instellingen is gereguleerd in de circulaire PPB-2006-13-CPB-CPA uitgegeven door de Commissie voor het Bank-, Financie- en Assurantiewezen op 13 november 2006. Deze commissie is nu de Autoriteit voor Financiële Diensten en Markten.

Elke instelling is verplicht om de details van al deze mandaten bekend te maken op de wijze zoals omschreven in het punt I(4)(e) van de circulaire.

ING België NV heeft beslist om deze informatie openbaar te maken via haar website.

Toeziichts- en bestuursorganen

Samenstelling van de Raad van Bestuur ⁽¹⁾

Situatie op 31 december 2017

Eric Boyer de la Giroday Voorzitter van de Raad van Bestuur	(2018)	Graaf Diego du Monceau de Bergendal Niet-uitvoerend bestuurder Gedelegeerd bestuurder, Rainyve NV	(2020)
Erik Van Den Eynden Chief Executive Officer Gedelegeerd bestuurder	(2023)	Christian Jourquin Onafhankelijk niet-uitvoerend bestuurder Lid van de Koninklijke Academie van België	(2018)
Krista Baetens Gedelegeerd bestuurder	(2023)	Paul Mousel Onafhankelijk niet-uitvoerend bestuurder Voorzitter, Arendt & Medernach Advocaten	(2020)
Philippe Wallez Gedelegeerd bestuurder	(2020)	Koos Timmermans ⁽²⁾ Niet-uitvoerend bestuurder Vice-voorzitter Raad van Bestuur, ING Bank NV	(tot 1 september 2017)
Frank Stockx Gedelegeerd bestuurder	(2019)	Roland Boekhout ⁽²⁾ (vanaf 1 september 2017) Niet-uitvoerend bestuurder Lid van de Management Board, ING Bank NV	(2023)
Johan Kestens Gedelegeerd bestuurder	(2020)	Pinar Abay Niet-uitvoerend bestuurder CEO, ING Bank Turkey	(2022)
Emmanuel Verhoosel Gedelegeerd bestuurder	(2020)	Sonja Rottiers (vanaf 1 juli 2017) Onafhankelijk niet-uitvoerend bestuurder Bestuurder van vennootschappen	(2023)
Tanate Phutrakul Gedelegeerd bestuurder	(2022)	Swee-Im Ung (vanaf 1 juli 2017) Onafhankelijk niet-uitvoerend bestuurder Bestuurder van vennootschappen	(2023)
Baron Luc Bertrand Niet-uitvoerend bestuurder Voorzitter van de Raad van Bestuur, Ackermans & van Haaren	(2018)		
Baron Philippe de Buck van Overstraeten Niet-uitvoerend bestuurder Senior Executive Advisor Hill+Knowlton Strategies Lid van het Europees Economisch en Sociaal Comité	(2018)		

⁽¹⁾ Normale einddatum van het mandaat is vermeld bij de naam van elke bestuurder.

⁽²⁾ Niet-uitvoerend bestuurder die de enige aandeelhouder vertegenwoordigt.

Samenstelling van het Auditcomité

Situatie op 31 december 2017

Voorzitter	Diego du Monceau de Bergendal	Leden	Philippe de Buck van Overstraeten Christian Jourquin ⁽³⁾ Sonja Rottiers ⁽³⁾ Swee-Im Ung ⁽³⁾
-------------------	-------------------------------	--------------	---

⁽³⁾ Lid van het Auditcomité, onafhankelijk van het wettelijk bestuursorgaan, in de betekenis van artikel 526ter van de bedrijfscode en onafhankelijk voor boekhouding en/of audit.

Wie we zijn - vervolg

Samenstelling van de Remuneratiecomité

Situatie op 31 december 2017

Voorzitter	Eric Boyer de Giroday	Leden	Paul Mousel Roland Boekhout
-------------------	-----------------------	--------------	--------------------------------

Samenstelling van de Risicocomité

Situatie op 31 december 2017

Voorzitter	Diego du Monceau de Bergendal	Leden	Philippe de Buck van Overstraeten Christian Jourquin ⁽³⁾ Sonja Rottiers ⁽³⁾ Swee-Im Ung ⁽³⁾
-------------------	-------------------------------	--------------	---

⁽³⁾ Lid van het Auditcomité, onafhankelijk van het wettelijk bestuursorgaan, in de betekenis van artikel 526ter van de bedrijfscode en onafhankelijk voor boekhouding en/of audit.

Samenstelling van de Benoemingscomité

Situatie op 31 december 2017

Voorzitter	Eric Boyer de Giroday	Leden	Paul Mousel Roland Boekhout
-------------------	-----------------------	--------------	--------------------------------

Samenstelling van de Directiecomité

Verantwoordelijkheden op 31 december 2017

Erik Van Den Eynden Gedelegeerd bestuurder	Chief Executive Officer
Tanate Phutrakul Gedelegeerd bestuurder	Chief Financial Officer
Krista Baetens Gedelegeerd bestuurder	Chief Risk Officer
Frank Stockx Gedelegeerd bestuurder	Head of Product Management & Client Services
Emmanuel Verhoosel Gedelegeerd bestuurder	Head of Wholesale Banking
Philippe Wallez Gedelegeerd bestuurder	Head of Retail & Private Banking
Johan Kestens Gedelegeerd bestuurder	Head of Information Technology Services

Erkend commissaris

KPMG, Bedrijfsrevisoren burg. CVBA

Vertegenwoordigd door **Olivier Macq**, bedrijfsrevisor / vennoot Financial Services

Brussel
23 maart 2018
Financieel rapport 2017

Commentaren op de Financiële Staten

Veranderingen in 2017

Er zijn geen wijzingen te melden in de consolidatiekring van ING België NV tijdens 2017.

Kerncijfers

**Goede commerciële resultaten
tijdens de transformatie naar een nieuw business model
alsook robuuste ratio's**

- De geconsolideerde winst na belastingen van ING België NV bedroeg **EUR 739 miljoen** ondanks moeilijke omstandigheden
- Klantendeposito's stegen met **EUR 3,9 miljard** (+4%);
- Leningen aan klanten stegen met **EUR 4,8 miljard** (+5%).
- Meer dan **100.000 nieuwe ING Lion accounts** geopend;
- Netto groei van **32.000 actieve klanten** en **22.000 primaire klanten**;
- Netto groei van **225.000 nieuwe actieve mobiele gebruikers**.
- **Interne redeployment** voor 5.000 werknemers in job-to-job aanpak;
- 2.200 werknemers ontvingen training en zijn gestart in de **'One Agile way of working'** in januari 2018;
- Nieuw business model met de lancering van het nieuwe concept **"ING Client house"**.
- De **rentemarge staat nog steeds onder druk** voor spaarrekeningen en zichtrekeningen als resultaat van het aanhoudende lage renteklimaat.
- De balanspositie blijft stabiel met **sterke liquiditeits- en kapitaalratio's**.

Kerncijfers		
In EUR miljard	2017	2016
Inkomsten na belastingen	0,739	0,573
Klantendeposito's	101	97
Leningen aan klanten	106	102
In %		
Tier 1 (Basel III)	15,5	14,3
Totaal capital ratio	17,6	16,6
Leverage ratio	5,1	4,8

Solide commerciële resultaten

ING België heeft de basis gelegd voor het nieuwe business model en slaagt erin om tegelijkertijd goede commerciële resultaten neer te zetten.

- Doorlopend success van de gratis **ING Lion Account**-formule, waarvan meer dan 103.000 nieuwe accounts geopend zijn;
- Het total van **actieve klanten** steeg met 32.000 tot 2.483.000 (+1,30%);
- Het aantal **primaire klanten** (klanten met een zichtrekening waarop geregeld transacties plaatsvinden en ten minste 1 additioneel product aanhouden) steeg gedurende 2017 met bijna 22.000 tot bijna 1.250.000 (+1,77%);
- **Digitale invoering**, een basispijler voor het succes van ING's strategie, versnelt exponentieel. In 2017 werd een netto groei van 225.000 nieuwe actieve mobiele gebruikers geregistreerd, wat zich vertaalt in 786.000 gebruikers (+40,10%).

ING heeft ook enkele opmerkelijke deals gesloten met Midcorp en Corporate klanten :

- ING werd benaderd door **Mediahuis** om hen te adviseren in de voorziene schrapping van Telegraaf Media Group;
- In juni 2017, nam **Sonaca NV** zijn US-based peer LMI Aerospace over. ING nam het voortouw in de onderschrijving, structurering en verdere syndicering van de financiële transactie.
- ING coördineerde voor **bpost** de eerste Belgische gesyndiceerde 'Sustainability Improvement Loan' transactie.

Tegelijkertijd schonk ING veel aandacht aan "Digitalisering" en "Innovatie".

- **Slimme en persoonlijke digitale dienstverleningen:** Om bij te dragen aan de verdere differentiatie van klantenbeleving, heeft ING geïnvesteerd in slimme en persoonlijke digitale dienstverleningen. Hierdoor kan ING nu zeer eenvoudige en gepersonaliseerde dienstverlening aanbieden aan zijn klanten;
- **Innovatie door samenwerkingsverbanden:** Innovatie kan zijn oorsprong vinden binnenin de organisatie, maar ING gelooft ook sterk in een open samenwerking en ondersteuning van ambitieuze start-ups. Voor het derde jaar op rij zal ING België de ING Fintech Village organiseren, wat Fintech start-ups zal helpen hun groei te versnellen.

Rapport van de Raad van Bestuur - vervolg

Nieuw business model

Het jaar 2017 werd gekenmerkt door de start van de transformatie naar een nieuw business model. Voor iedere werknemer bij ING was 2017 een intens jaar.

Herindelingsproces op de goede weg

5.000 collega's ondergingen tijdens 2017 het "redeployment" proces (opnieuw solliciteren voor een functie in de nieuwe organisatie). ING streefde naar een maximaal aantal aansluitingen tussen job en werknemer, wat resulteerde in 90% aansluitingen. Meerdere opties zijn ontwikkeld om mensen de mogelijkheid te geven om het bedrijf te verlaten. Samenvattend:

- 138 personen verlieten de organisatie dmv het 'early leave' plan (55+), 759 werknemers beslisten gebruik te maken van deze regeling voor het einde van 2021;
- 55 werknemers beslisten hun eigen zaak op te starten met de steun van ING;
- 448 werknemers verlieten vrijwillig of onder het regime van erkend vertrek het bedrijf;
- ING kon het aantal ontslagen beperken tot 120 personen in 2017.

Training werknemers : 'One Agile way of working'

Gedurende 2017 ontvingen 2.200 werknemers training over de principes van 'One Agile way of working'. Deze methode is de nieuwe standaard voor het organisatieschikking van ING sinds januari 2018. Dit heeft als gevolg dat de interne organisatie compleet gewijzigd is en het organigram omgevormd is van hiërarchische, vertical structuren naar zelfsturende teams of 'Agile squads' en hebben de volgende kenmerken :

- Autonom en zelfsturend;
- Maximaal 9 multidisciplinaire teamleden;
- Voordeel dat innovatie sneller kan geïmplementeerd worden voor onze klanten

Hernieuwd distributiemodel

Bankiers concentreren zich volledig op het geven van advies: De lancering van de nieuwe retail organisatie zal van start gaan vanaf maart 2018. Dit zal de rol van het klassieke 'bankkantoor' wijzigen naar een plaats waar de lokale bankiers zich volledig kunnen focussen op het geven van klantenadvies.

Herziening van het kantorennetwerk: In 2017 werd het eerste ING Client House officieel geopend. Het nieuwe concept wil een vertaling zijn van de ontwikkelingen in de huidige samenleving : Verregaande digitalisering gecombineerd met persoonlijk contact en lokale verankering.

In april 2018 zal Record Bank opgenomen worden in ING. De migratie voor het overgrote deel van de Record Bank klanten zal automatisch verlopen. Zij zullen kunnen genieten van een groter netwerk en de verbeterde klantenservice van ING, dankzij de digitale platformen;

'Customer Loyalty Teams': Met de komst van de Customer Loyalty Teams (CLT's) wil ING volop inzetten op de differentiatie van de klantenervaring. De introductie van de CLT's zal plaatsvinden in maart 2018.

Solvabiliteit

Niettegenstaande alle ontwikkelingen hierboven vermeld, kan ING nog steeds rekenen op een sterke kapitaalbasis:

- de solvabiliteitsratio blijft solide met een Tier 1 ratio van 15,5% (Basel III definitie) en een totale capital ratio van 17,6%;
- een comfortabele leverage ratio van 5,1%;
- een solide liquiditeitspositie, ondersteund door een goede balans inzake liquiditeit tussen activa en passiva.

Geconsolideerde balans**Activa**

ING België nv – Geconsolideerde activa			
In EUR miljoen	2017	2016	%
Geldmiddelen en tegoeden bij centrale banken	9.558	5.009	+90,8
Bedragen te ontvangen van banken	10.216	9.885	+3,3
Financiële activa aan reële waarde via de resultatenrekening	8.292	13.176	-37,1
Beleggingen	15.162	17.949	-15,5
Leningen en vorderingen aan klanten	106.444	101.633	+4,7
Andere activa	2.146	2.767	-22,4
Totaal geconsolideerde activa	151.818	150.419	+0,9

De totale activa van ING België nv stegen met EUR 1.399 miljoen of 0,9% tem EUR 151,8 miljard.

De 'geldmiddelen en tegoeden bij centrale banken' stegen door een verhoging van de TLTRO en verhoogde liquiditeit op het einde van het jaar. De "Financiële activa aan reële waarde via de resultatenrekening" dalen met 37% tot EUR 8,3 miljard hoofdzakelijk door de balansoptimalisering die doorging tijdens juli en september 2017. Voor de migratie van FM gerelateerde transacties van 'FM Branch Brussels' naar 'FM Branch Londen' (beiden filialen van ING Bank NV in Nederland), werd een vermindering in het aantal transacties en deals doorgevoerd. Deze oefening verlaagde het aantal te migreren transacties tussen ING België en FM branch en deed zodoende de uitstaande balanspositie dalen (voor zowel activa- als passivazijde).

Ook de post 'Beleggingen' daalde met EUR 2,8 miljard door zowel verrichtingen die tot vervalddag kwamen als een aantal verkopen tijdens het jaar. De leningportefeuille groeide in 2017 met EUR 4,8 miljard. Deze stijging is op te merken bij verschillende klantensegmenten en producten, maar voornamelijk bij de hypothecaire leningen.

Rapport van de Raad van Bestuur - vervolg

Schulden en eigen vermogen

ING België nv – Geconsolideerde schulden en eigen vermogen			
In EUR miljoen	2017	2016	%
Deposito's van banken	16.645	13.334	+24,8
Deposito's van klanten	100.896	97.046	+4,0
Financiële verplichtingen gewaardeerd tegen reële waarde via resultatenrekening	10.916	16.672	-34,5
Andere passiva	13.175	13.077	+0,7
Eigen vermogen	10.168	10.268	-1,0
Minderheidsbelangen	18	21	-14,3
Totaal geconsolideerde schulden en eigen vermogen	151.818	150.419	+0,9

Het eigen vermogen bedraagt EUR 10,2 miljard en daalde met om en bij 1%. De winst van het jaar 2017 (740 mio EUR) werd bijna volledig gecompenseerd door de betaling van een interimdividend (720 mio EUR) in juni 2017. De daling in het eigen vermogen is voornamelijk te wijten aan een daling van de herwaarderingsreserves.

De "Financiële verplichtingen aan reële waarde via de resultatenrekening" daalden met 34,5% tot EUR 10,9 miljard hoofdzakelijk door de balansoptimalisering die plaatsvond in 2017 (zie ook opmerking activazijde).

De deposito's van klanten stegen tijdens 2017 met EUR 3,8 miljard tot EUR 100,9 miljard. Ondanks het aanhoudende lage renteklimaat bleven de uitstaande bedragen op spaarrekeningen stabiel (-0,5%). Ook de zakelijke deposito's bleven stabiel. De kredietstand op zichtrekeningen van banken steeg aan de andere kant met ongeveer EUR 3,3 miljard. Hierin is de TLTRO stijging van 3 miljard vervat.

Geconsolideerde resultatenrekening

ING België nv – Geconsolideerde resultatenrekening			
In EUR miljoen	2017	2016	%
Totaal opbrengsten	3.351	3.455	-3,0
<i>waarvan: netto rentebaten</i>	2.393	2.547	-6,0
<i>waarvan: commissies en vergoedingen</i>	626	560	+11,7
<i>waarvan: andere inkomsten</i>	332	348	-4,5
Totaal kosten (-)	-2.187	-2.686	-18,6
<i>waarvan: personeelskosten</i>	-1.086	-1.053	+3,2
<i>waarvan: administratiekosten</i>	-609	-393	+55,0
<i>waarvan: bankheffingen</i>	-218	-221	-1,3
<i>waarvan: afschrijvingen</i>	-105	-116	-10,1
<i>waarvan: voorziening voor kredietverliezen</i>	-165	-209	-21,0
<i>waarvan: andere voorzieningen en waardeverminderingen</i>	-5	-695	-99,3
Winst voor belastingen	1.164	769	+51,3
Belastingen (-)	-425	-196	+117,0
Winst na belastingen	739	573	+28,9
Minderheidsbelangen (-)	2	-1	-232,2
Geconsolideerde nettowinst (aandeelhouders moedermaatschappij)	741	572	+29,5

ING België boekte in 2017 een winst na belastingen van EUR 739 miljoen. De totale opbrengsten voor 2017 van EUR 3,351 miljard daalden licht ten opzichte van voorgaand jaar (-3%). De netto rentebaten daalden met 6,0% ten opzichte van 2016. Het jaar 2017 was er nog steeds één met een laag renteklimaat waardoor er een verdere verdamping te zien is van de inrestmarge ondanks hogere volumes.

De personeelskosten stegen licht (+3,2%) door een stijgende kost voor externen. De administratiekosten stegen in 2017 voor EUR 216 miljoen wat te wijten is aan meerdere kleine stijgingen van de operationele kosten (voor een totaal van EUR 100 miljoen), gecombineerd met een éénmalige kostebesparing gedurende 2016 van EUR 115 miljoen. De bankheffingen bleven stabiel gedurende 2017 (EUR 218 miljoen). Voorzieningen en waardeverminderingen daalden substantieel ten opzichte van vorig jaar aangezien in 2016 een voorziening van EUR 615 miljoen aangelegd was in het kader van de reorganisatie. Dit alles leidt tot een winst voor belastingen van EUR 1.164 miljoen (of bijna 51% hoger dan vorig jaar).

Uiteindelijk leidt de stijging in belastingen met EUR 229 miljoen (+117%) tot een winst na belastingen van EUR 739 miljoen (+28,9%). Het effectieve belastingpercentage stijgt van 25,5% naar 36,5% (het verlaagde tarief van de vennootschapsbelasting leidt tot een daling van de uitgestelde belastingen aan activazijde, verminderde niet belastbare inkomsten en een lager tarief van de notionele inrestaf trek).

Profiel van de vennootschap

ING in België

ING Groep is een wereldwijd opererende financiële instelling van Nederlandse origine die bankdiensten aanbiedt via haar werkmaatschappij ING Bank. Meer dan 51.000 medewerkers van ING Bank bieden Retail en Wholesale banking diensten aan klanten in meer dan 40 landen.

ING België NV is een financiële instelling die haar kernactiviteiten richt op Retail & Private Banking en Wholesale Banking. De bank bedient meer dan 2,5 miljoen klanten in België met een breed scala aan financiële producten via het distributiekanaal van hun keuze.

Het tweede Belgische Retailnetwerk is een 100%-dochteronderneming van ING België. Record Bank bedient meer dan 800 000 retail- en kleine professionele klanten met een brede waaier aan veilige, eenvoudige en transparante producten met betrekking tot dagelijkse bankbehoeftes, leningen, sparen en investeringen.

ING Luxemburg, ook een dochtermaatschappij in volle eigendom van ING België NV, is een universele bank met meer dan 120 000 klanten in Retail banking en 13 000 klanten in Wholesale banking. Het is een belangrijke uitdager in de markt voor private personen (gratis online zichtrekeningen, Orange rekeningen), een internationaal centrum voor vermogensbeheer en een belangrijke speler in Wholesale banking dienstverlening (cash faciliteiten, leningen, effectenbewaring) voor grote en middelgrote bedrijven en financiële instellingen.

Evolutie personeel

Tijdens het jaar 2017 is het totale personeelsbestand (in voltijdse equivalenten uitgedrukt) in ING België NV (geconsolideerd) gedaald met 6%, van 9.843 tot 9.236.

Hoewel het totale personeelsbestand daalde in 2017, heeft de bank 446 voltijdse nieuwe medewerkers aangeworven om haar strategische doelstellingen te bereiken.

Risicobeheer

Zie het betreffende hoofdstuk «Geconsolideerde jaarrekening».

Evenementen sinds de afsluiting van het boekjaar

Er zijn geen financiële significante gebeurtenissen sinds het afsluiting van het financiële jaar en het moment van het opstellen van dit verslag.

Informatie aangaande bijkantoren

I ING België NV heeft een bijkantoor in Zwitserland: Genève, dat zelf een commerciële vertegenwoordiging heeft in Zurich.

Onderzoek en ontwikkeling

Niet van toepassing.

Informatie aangaande het gebruik van financiële instrumenten

Zie het betreffende hoofdstuk «Geconsolideerde jaarrekening».

Vooruitzichten

ING België nv sluit zich aan bij de positie van de Raad van Bestuur van ING Groep, die er sinds 2004 in bestaat geen vooruitzichten meer te formuleren.

Wettelijke bepalingen samenstelling Auditcomité

In navolging van het artikel 526bis van het Vennootschapswetboek, moet minstens de helft van de leden van het Auditcomité van ING België NV onafhankelijk bestuurder zijn (volgens de definitie van artikel 526ter).

Deze personen zijn Christian Jourquin, Swee-Im Ung et Sonja Rottiers. Uit hun curriculum vitae en hun actieve deelname aan de Raad van Bestuur van ING België NV blijkt duidelijk dat zij over de nodige deskundigheid op het gebied van boekhouding en audit beschikken.

De regels van de Corporate Governance

Huidige stand van zaken

In België wordt de materie van deugdelijk bestuur gedeeltelijk geregeld door de wet van 25 april 2014 (hierna: de Bankenwet) en gedeeltelijk door de circulaire PPB-2007-6CPB-CPA van de Commissie voor het Bank-, Financie- en Assurantiewezen (CBFA) over de prudentiële verwachtingen van de toezichthouder inzake het deugdelijk bestuur van financiële instellingen.

Daarnaast is ook de 'Belgische Corporate Governance Code' sinds 1 januari 2005 van toepassing op alle beursgenoteerde vennootschappen. Overeenkomstig de Angelsaksische 'comply or explain'-aanpak bevat die code aanbevelingen en geen verplichtingen, maar zijn ondernemingen verplicht om afwijkingen met argumenten te staven.

Positie van ING België inzake de Belgische Corporate Governance Code

De aandelen die het maatschappelijk kapitaal van ING België vertegenwoordigen, zijn sinds 1 juli 1998 niet meer op de Brusselse beurs genoteerd. Sinds 2004 zijn ze volledig in het bezit van ING Groep. ING België blijft echter alle activiteiten uitoefenen die toegestaan zijn voor kredietinstellingen die in België gevestigd zijn. Zij blijft met name een openbaar beroep doen op het spaarwezen. De bank is eveneens verantwoordelijk voor het bestuur van haar Belgische en buitenlandse dochterondernemingen. Daarom blijft de bank voldoen aan de vereisten voor beursgenoteerde vennootschappen inzake communicatie en deugdelijk bestuur.

De Raad van Bestuur heeft op 20 november 2015 het Governance memorandum goedgekeurd evenals het Charter van de Raad van Bestuur, het Directiecomité, het Auditcomité, het Risicocomité, het Remuneratiecomité en het Benoemingscomité. Het Governance memorandum alsook de Charters worden op regelmatig tijdstip geüpdatet.

ING België voldoet momenteel aan de belangrijkste aanbevelingen van de Belgische Corporate Governance Code. De bank wijkt op de volgende punten van de Code af:

1. Het interne governance handvest is voornamelijk gebaseerd op artikel 21 van de Bankenwet en de circulaire PPB-2007-6CPB-CPA van de CBFA over de prudentiële verwachtingen van de toezichthouder inzake het deugdelijk bestuur van financiële instellingen.
2. De mandaten in de Raad van Bestuur blijven allemaal lopen over een vaste periode van zes jaar, ook voor de onafhankelijke bestuurders.
3. De bank acht het tot slot niet wenselijk om informatie over de bezoldiging van haar leidinggevendenden te individualiseren. Een analyse van de specificatie van de bezoldiging betaald aan uitvoerende en niet-uitvoerende leden van de Raad van Bestuur, alsook de algemene cijfers over elk van de items in het budget, is beschikbaar in het hoofdstuk "Geconsolideerde jaarrekening".

Corporate Governance en de Raad van Bestuur

Samenstelling

Overeenkomstig artikel 12 van de statuten moet de Raad van Bestuur van ING België minstens zeven leden tellen. Op 23 maart 2018 heeft de Raad van Bestuur in totaal zeventien leden.

Bevoegdheden

De Raad van Bestuur heeft tot hoofdtaak het algemene beleid van de bank vast te leggen en toezicht te houden op het Directiecomité. De Raad benoemt en ontslaat de Voorzitter van de bank en de leden van het Directiecomité, na het Directiecomité te hebben geraadpleegd en de goedkeuring te hebben gekregen van de Nationale Bank van België.

De Raad draagt het dagelijkse bestuur over aan het Directiecomité, ziet toe op de uitoefening van die taak en controleert de gang van zaken. De Raad van Bestuur roept Algemene Vergaderingen bijeen en beslist over de agenda hiervan. Hij stelt de datum voor de uitkering van dividenden vast.

De Raad van Bestuur kan beslissen om interimdividenden uit te keren voor de lopende periode, afhankelijk van de voorwaarden die door de wetgeving vastgesteld zijn. Hij bepaalt ook het bedrag en de betalingsdatum ervan.

Statutaire bepalingen inzake de uitoefening van de mandaten

De bestuurders worden door de Algemene Vergadering van aandeelhouders benoemd. De algemene vergadering kan hen te allen tijde ontslaan. Krachtens artikel 12 van de statuten eindigen de mandaten van de aftredende bestuurders onmiddellijk na de jaarlijkse Algemene Vergadering. De aftredende bestuurders zijn herbenoembaar, tenzij als gevolg van een herbenoeming van een niet-uitvoerend bestuurder de totale looptijd van zijn mandaat een termijn van 12 jaar zou overschrijden (Deze maximumduur van 12 jaar heeft enkel uitwerking op de niet-uitvoerende bestuurders die vanaf 30 maart 2015 werden benoemd).

De volgorde van aftreding uit mandaten wordt door de Raad zodanig geregeld dat geen enkel mandaat langer dan zes jaar duurt en dat elk jaar ten minste één bestuurder (her)verkozen moet worden.

Zoals vermeld in artikel 14 van de statuten kiest de Raad van Bestuur een voorzitter uit de bestuurders die geen lid zijn van het Directiecomité (niet-uitvoerende bestuurders), na de toezichhouder NBB te hebben geraadpleegd en haar goedkeuring te hebben bekomen.

Beslissingsbevoegdheid

Deze materie wordt geregeld door artikel 15 van de statuten.

Behoudens gevallen van overmacht ten gevolge van oorlog, sociale onlusten of rampen die het openbare leven aantasten kan de Raad van Bestuur slechts geldig beraadslagen en beslissen als ten minste de meerderheid van de leden aanwezig of vertegenwoordigd is, met dien verstande dat een aanwezige bestuurder niet meer dan twee mandaten bij volmacht mag uitoefenen.

Indien de Raad tijdens een vergadering niet het vereiste aantal aanwezigen haalt, kan hij evenwel op een tweede vergadering, die uiterlijk binnen 15 dagen gehouden wordt, geldig beraadslagen en beslissen over de punten die op de agenda van de voorgaande zitting voorkwamen, ongeacht het aantal aanwezige of vertegenwoordigde leden.

De beslissingen van de Raad worden bij gewone meerderheid van stemmen genomen. Indien een of meer bestuurders zich dienen te onthouden krachtens de artikelen 523 van het Wetboek der Vennootschappen, wordt geldig beslist bij gewone meerderheid van de aanwezige of vertegenwoordigde leden van de Raad die aan de stemming mogen deelnemen. Bij staking van stemmen is de stem van de bestuurder die de vergadering voorziet beslissend.

Bezoldiging

Overeenkomstig artikel 13 van de statuten bepaalt de algemene aandeelhoudersvergadering het bedrag van de bezoldiging betaald aan de leden van de Raad van Bestuur en dit tot een nieuwe beslissing genomen wordt door dergelijke vergadering. Voor meer informatie, zie ook paragraaf "Bezoldiging van de leden van de Raad van Bestuur en van het Directiecomité" (in het hoofdstuk "Geconsolideerde jaarrekening").

Specifieke comités

De Raad van Bestuur heeft vier permanente comités: het Auditcomité, het Risicocomité, het Remuneratiecomité en het Benoemingscomité. Elk comité bestaat uit minstens drie leden van de Raad van bestuur die geen uitvoerend bestuurder zijn en waarvan minstens één lid onafhankelijk is in de zin van artikel 526ter van het Wetboek van Vennootschappen.

Risicocomité

Het Risicocomité assisteert en adviseert de Raad van Bestuur bij de monitoring van o.a. het risicoprofiel van de onderneming en ook de structuur en de werking van het interne risicomanagement en risicocontrolesysteem. De risico's van de bank moeten binnen de limieten blijven die zijn vastgelegd in het beleid inzake risicostrategie en risicotolerantie (het "risk appetite framework").

De risicolimieten moeten voor de volgende risicocategorieën gedefinieerd worden: markt-, operationeel-, krediet-, compliance-, strategisch-, reputatie- en liquiditeitsrisico.

Het doel van het risicocomité is om de Raad van Bestuur te adviseren in zaken met betrekking tot de risicostrategie en de risicotolerantie, zowel voor de huidige en toekomstige risico's. De risico's van de bank moeten binnen de risicolimieten blijven. Het Risicocomité vond 4 keer plaats in 2017.

Auditcomité

Het Auditcomité assisteert de Raad van Bestuur bij de monitoring van o.a. het financiële verslaggevingsproces van ING België, het respecteren van de wettelijke en regulatorische vereisten en van de onafhankelijkheid en de prestaties van de interne en externe auditors. De verantwoordelijkheden van het Auditcomité omvatten ING België en haar Belgische en buitenlandse dochterondernemingen. In de loop van 2017 is het Auditcomité 4 keer samengekomen. Het Comité behandelde de jaarrekening van de bank voor 2016 en de tussentijdse resultaten voor 2017.

Het Comité onderzocht ook de rapporten die door de General bank auditor en de Global Compliance Officer voorbereid werden. Het comité evalueert de leningen die onder bijzonder toezicht staan en de juridische geschillen. Het Auditcomité rapporteert aan de Raad van Bestuur in de eerstvolgende vergadering van de Raad van Bestuur die volgt op de vergadering van het Auditcomité.

Remuneratiecomité

Het Remuneratiecomité adviseert de Raad van Bestuur o.a. over de arbeidsvoorwaarden (inclusief de verloning) van de leden van het Directiecomité en over het beleid en de algemene voorwaarden waarop de arbeidsvoorwaarden voor de leden van het Directiecomité en de senior managers van ING België en haar dochterondernemingen zijn gebaseerd. Het Remuneratiecomité kwam 4 keer samen in 2017.

Benoemingscomité

Het Benoemingscomité adviseert de Raad van Bestuur o.a. over de samenstelling en de werking van de Raad van Bestuur en het Directiecomité. Het Comité stelt ook een beleid vast om de diversiteit in de samenstelling van de Raad van Bestuur te vergroten. Onder diversiteit wordt verstaan: geslacht, leeftijd, culturele achtergrond. Het Benoemingscomité kwam 3 keer samen in 2017.

Corporate Governance en het Directiecomité

Samenstelling en bevoegdheden

Het Directiecomité telt thans zeven leden. Het is bevoegd voor het dagelijks bestuur van de bank volgens de algemene beleidslijnen die de Raad van Bestuur vastlegt. De leden van het Directiecomité dragen de titel van gedelegeerd of uitvoerend bestuurder en de voorzitter de titel van Voorzitter van de bank of Chief Executive Director (CEO).

Taakverdeling en beslissingsbevoegdheid

Elk lid van het Directiecomité is rechtstreeks bevoegd voor een aantal entiteiten van de bank. Die taakverdeling wordt nader toegelicht in het deel 'Bestuurs-, toezichts- en externe auditor organen' in het volgende hoofdstuk. De beslissingen van het Directiecomité blijven evenwel collegiaal: elke beslissing verbindt dus alle leden van het comité.

Op zijn beurt draagt het Directiecomité het bestuur van een gedeelte van de werkzaamheden van de vennootschap over aan een bepaald aantal personen van wie het de titel, de bevoegdheden, de volmachten en de vergoeding vastlegt.

Zoals eerder vermeld worden de activiteiten van het Directiecomité sinds 9 maart 2006 geregeld door een charter, herzien op 20 november 2015.

Bezoldiging

Artikel 13 van de statuten bepaalt dat de Raad van Bestuur, na advies van het Remuneratiecomité en in overeenstemming met het beloningsbeleid van de bank, de bezoldiging van de leden van het Directiecomité vastlegt. Voor meer informatie, zie ook paragraaf "Bezoldiging van de leden van de Raad van Bestuur en van het Directiecomité" (in het hoofdstuk "Geconsolideerde jaarrekening").

Activiteiten

Het Directiecomité vergadert in principe eenmaal per week. Bijkomende vergaderingen worden samengeroepen telkens als een overvloed aan punten of de dringende aard van de dossiers dat vereisen.

Naast specifieke beslissingen met betrekking tot de dagelijkse gang van zaken in de bank bespreekt het Directiecomité eenmaal per jaar, op grond van een gedetailleerd verslag, de realisaties en de vooruitzichten van alle centrale entiteiten van de bank (profit centers en ondersteunende departementen). Hetzelfde geldt voor de voornaamste Belgische en buitenlandse dochterondernemingen. Elke maand buigt het comité zich over de resultaten van de bank, uitgesplitst per segment. De resultaten worden om de drie maanden grondig bestudeerd.

Het comité bespreekt de periodieke verslagen van de auditeur-generaal.

Samen met de leiding van het departement Kredieten analyseert het comité per 30 juni en 31 december de evolutie van alle kredietdossiers die bijzondere aandacht vergen.

Tot slot buigt het zich regelmatig over kwesties inzake personeelsbeheer.

Corporate Governance en de speciale comités

Diverse speciale comités ressorteren rechtstreeks onder het Directiecomité, o.m. het Assets and Liabilities Management Committee (ALCO BeLux), het Bank Treasury Committee (BTC), het Non Financial Risk Committee BeLux (NFRC), het Credit Risk Comité, het Product Comité, het Financial Market Comité.

Het Directiecomité blijft het enige beslissingsorgaan van de bank.

Corporate Governance en Diversiteit

Diversiteit en de Raad van Bestuur

Diversiteit in de compositie van de Raad van Bestuur wordt jaarlijks geëvalueerd door het Benoemingscomité.

De diversiteit die nodig is voor een goed functionerende Raad van Bestuur betreft meer dan genderdiversiteit, en wordt bijvoorbeeld ook beïnvloed door de percentages onafhankelijk bestuurders en niet-uitvoerende bestuurders evenals hun verschillende professionele achtergronden en ervaring. Het doel is om de Raad van Bestuur uit minimaal 2 onafhankelijke bestuurders en een meerderheid aan niet-uitvoerende bestuurders te laten bestaan. De genderdiversiteit binnen de Raad van Bestuur is de laatste drie jaar aanzienlijk verbeterd, komende van 12,5% in 2015, naar 18,75% in 2016 naar 23,5% eind 2017, waarbij 4 uit de 17 bestuursleden vrouw zijn. De doelstelling voor 2018 is om minstens 30% vrouwen in de Raad van Bestuur te hebben.

De leden van de Raad van Bestuur nemen een actieve rol op bij het aanbrengen van gekwalificeerde vrouwen zowel voor posities binnen de Raad zelf als voor het Directiecomité.

Artikel 12 van de statuten bepaalt dat het mandaat van de bestuurders eindigt na afloop van de gewone Aandeelhouders Vergadering van het kalenderjaar dat volgt op dat waarin de betrokkenen de leeftijd van zeventig jaar bereiken. Op voorstel van de voorzitter van de Raad kan een gewone of een buitengewone Algemene Vergadering het mandaat van een bestuurder die de leeftijdsgrens heeft bereikt eenmaal verlengen of vernieuwen voor een termijn van niet meer dan twee jaar

Diversiteit en het directiecomité

ING België is ervan overtuigd dat Diversiteit een strategische prioriteit is en dat een goede balans van feminiene en masculiene leiderschapskwaliteiten waarde toevoegt aan de beslissingsprocessen, ook op het hoogste niveau. Het Directiecomité heeft momenteel 7 leden waarvan één vrouw. De successiepijplijn wordt dan ook duidelijk gestuurd op het identificeren en ontwikkelen van vrouwen die klaar zijn om zo'n positie op te nemen

Verschillen in nationaliteit, professionele achtergrond en ervaring worden evenzeer gewaardeerd en dragen positief bij aan de diversiteit van ons Directiecomité. Daarnaast worden diversiteit in leeftijd en taal gemonitord.

De directieleden zijn zelf zeer betrokken bij de verschillende diversiteitsacties binnen het bedrijf. Zo zijn zij mentor voor onder-gerepresenteerde werknemersgroepen en actieve sponsors voor onze interne netwerken;

- Lioness netwerk dat beoogt de visibiliteit van vrouwen binnen het bedrijf te vergroten
- CrossING netwerk voor culturele diversiteit
- GALA netwerk om de Lesbische, Homoseksuele, Biseksuele en Transgender medewerkers te ondersteunen
- Ring netwerk voor jonge professionals

ING België is door een enorme transformatie aan het gaan waarbij het Directiecomité bijzondere aandacht besteedt aan Diversiteit, Inclusie en Impliciete Vooroordelen in het tewerkstellingsproces van zowel medewerkers als managers.

Niet-financiële informatie

Voor wat betreft de Niet-financiële informatie aangaande ING België NV, kan men refereren naar het hoofdstuk "Non-financial appendix" (paginas 337 tot 353) in het Jaarverslag 2017 van ING Group NV, moedermaatschappij van ING Bank NV en dus eveneens van ING België en haar dochterondernemingen.

Geconsolideerde jaarrekening

Geconsolideerde staat van activa en passiva

Geconsolideerde staat van activa en passiva (per 31 december)			
In EUR duizend	Toelichting	2017	2016
Activa			
Geldmiddelen en tegoeden bij centrale banken	1	9.558.201	5.008.639
Leningen en vorderingen aan banken	2	10.215.689	9.885.421
Financiële activa aan reële waarde via de resultatenrekening	3	8.291.932	13.175.766
<i>waarvan: activa voor handelsdoeleinden</i>		4.775.721	8.674.772
<i>waarvan: derivaten niet voor handelsdoeleinden</i>		3.433.293	4.413.044
<i>waarvan: gewaardeerd tegen reële waarde via resultatenrekening</i>		82.918	87.950
Beleggingen	4	15.161.892	17.948.820
<i>waarvan: beschikbaar voor verkoop</i>		14.523.823	17.022.923
<i>waarvan: aangehouden tot einde looptijd</i>		638.069	925.897
Leningen en vorderingen aan klanten	5	106.444.117	101.632.669
Deelnemingen in ondernemingen waarmee een deelnemingsverhouding bestaat	6	54.887	67.431
Vastgoedbeleggingen	7	49.014	48.358
Materiële vaste activa	8	676.621	801.750
Immateriële vaste activa	9	102.700	102.483
Belastingvorderingen		50.365	59.643
Uitgestelde belastingvorderingen	10	214.175	192.419
Overige activa	11	998.250	1.495.319
Activa beschikbaar voor verkoop		0	0
Totaal activa		151.817.843	150.418.720
Schulden			
Deposito's van banken	12	16.644.960	13.333.629
Deposito's van klanten	13	100.896.245	97.046.298
Financiële verplichtingen gewaardeerd tegen reële waarde via resultatenrekening	14	10.915.533	16.672.317
<i>waarvan: passiva voor handelsdoeleinden</i>		4.867.955	8.808.874
<i>waarvan: derivaten niet voor handelsdoeleinden</i>		4.744.668	6.074.113
<i>waarvan: gewaardeerd tegen reële waarde via resultatenrekening</i>		1.302.910	1.789.330
Belastingenschulden		36.200	53.467
Uitgestelde belastingenschulden	15	183.072	177.090
Voorzieningen	16	732.236	780.794
Overige passiva	17	3.205.175	2.787.720
Uitgegeven vastrentende effecten	18	6.961.453	7.743.252
Achtergestelde schulden	18	1.969.372	1.440.429
Passiva beschikbaar voor verkoop		0	0
Direct opvraagbaar aandelenkapitaal	19	87.208	94.002
Totaal schulden		141.631.455	140.128.998
Eigen vermogen			
Kapitaal en uitgiftepremies		2.801.511	2.801.511
Andere reserves		48.129	207.226
Overgedragen winst		7.318.372	7.259.676
Eigen vermogen van de aandeelhouders moedervennootschap	20	10.168.012	10.268.413
Minderheidsbelangen		18.377	21.309
Totaal eigen vermogen		10.186.389	10.289.722
Totaal schulden en eigen vermogen		151.817.843	150.418.720

Geconsolideerde staat van resultatenrekening

Geconsolideerde staat van resultatenrekening (per 31 december)					
In EUR duizend	Toelichting	2017	2017	2016	2016
Gewone bedrijfsuitoefening					
Intrestopbrengsten		5.068.327		5.720.674	
Intrestkosten (-)		-2.675.504		-3.173.888	
Netto rentebaten	21		2.392.823		2.546.786
Ontvangen commissies		907.619		839.760	
Betaalde commissies (-)		-281.975		-279.408	
Netto inkomsten commissies	22		625.645		560.351
Inkomsten uit beleggingen	23		32.672		49.763
Wisselresultaten op derivaten niet bestemd voor handelsdoeleinden	24		-498		4.555
Netto opbrengsten uit handelsactiviteiten	25		184.886		150.204
Inkomsten uit dividenden			19.088		29.230
Andere opbrengsten			96.123		114.169
Totaal der opbrengsten			3.350.738		3.455.059
Toevoeging aan voorzieningen voor kredietverliezen (-)	5		-164.777		-208.584
Personeelskosten I (-)	27		-1.086.389		-1.052.683
Andere bedrijfskosten (-)	28		-935.490		-1.424.465
Totaal der kosten			-2.186.656		-2.685.732
Netto resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening vóór belastingen			1.164.082		769.327
Belastingen (-)	29		-425.109		-195.917
Netto resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening			738.973		573.410
Winst of Verlies (-) van het boekjaar			738.973		573.410
Netto resultaat (minderheidsbelangen)			-1.858		1.405
Netto resultaat (aandeelhouders moederverenootschap)			740.831		572.005
Dividend per aandeel (in EUR)			12,99		0
Totaal bedrag aan uitbetaald dividend (In EUR miljoen)			720		0

Geconsolideerde staat van niet-gerealiseerde resultaten

Geconsolideerde staat van niet-gerealiseerde resultaten (per 31 december)		
In EUR duizend	2017	2016
Netto resultaat (vóór minderheidsaandeelhouders)	738.973	573.410
Overige niet-gerealiseerde resultaten (exclusief belastingen)	-159.097	-85.707
<i>Items die niet zullen geherkwalificeerd worden naar de resultatenrekening:</i>	32.314	-18.235
Herwaarding van de netto toegezegde activa/passiva	54.424	-25.067
Niet-gerealiseerde herwaarding van eigendom in eigen gebruik	-8.690	-2.748
Gerelateerde belastingen	-13.420	9.580
<i>Items die in de toekomst kunnen geherkwalificeerd worden naar de resultatenrekening:</i>	-191.410	-67.472
Niet-gerealiseerde herwaarding van investeringen beschikbaar voor verkoop en andere	-62.738	-55.475
Gerealiseerde winsten/verliezen getransfereerd naar de resultatenrekening	-15.724	-58.719
Wijzigingen in de kasstroomindexeringsreserve	-203.174	29.728
Wisselkoersverschillen en diversen	0	0
Deel van de overige niet-gerealiseerde resultaten van deelnemingen en joint ventures	-3.932	2.423
Gerelateerde belastingen	94.158	14.571
Totaal niet-gerealiseerde resultaten	579.876	487.703
Niet-gerealiseerde resultaten toegewezen aan:		
Minderheidsaandeelhouders	-1.856	1.405
Aandeelhouders moedervennootschap	581.733	486.298
	579.876	487.703

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Geconsolideerde staat van kasstromen

Geconsolideerde staat van kasstromen (per 31 december)				
In EUR duizend		Toelichting	2017	2016
Kasstromen uit bedrijfsactiviteiten				
Resultaat vóór belastingen			1.164.082	769.327
Aangepast voor:	- Afschrijvingen		104.506	116.309
	- Toevoeging aan voorzieningen voor kredietverliezen		164.777	208.584
	- Overige		32.400	730.212
Betaalde belastingen			-376.254	-377.283
Wijzigingen in:	- Bedragen te ontvangen van banken, niet direct opvraagb.		-2.134.592	3.333.688
	- Activa voor handelsdoeleinden		3.919.446	5.829.955
	- Derivaten niet voor handelsdoeleinden		-349.196	6.179
	- Andere fin. activa aan reële waarde via de resultatenrek.		5.032	6.591
	- Leningen en vorderingen aan klanten		-4.990.787	-8.832.618
	- Overige activa		803.961	691.259
	- Bedragen te betalen aan banken, niet direct opvraagbaar		3.152.222	3.622.565
	- Deposito's van klanten en andere fondsen		3.851.675	251.048
	- Passiva voor handelsdoeleinden		-3.940.846	-3.710.593
	- Andere fin. passiva aan reële waarde via de resultatenrek.		-487.098	-582.195
	- Voorzieningen en Andere schulden		27.239	168.217
Netto kasstroom uit bedrijfsactiviteiten			946.567	2.231.245
Kasstromen uit investeringsactiviteiten				
Investerings/vorderingen:	- Ondernemingen waarmee een deelnemingsverh. bestaat		-3.263	-14.414
	- Participaties beschikbaar voor verkoop		-3.536.317	-1.677.231
	- Vastgoedbeleggingen		-6	0
	- Materiële vaste activa		-42.953	-40.806
	- Overige participaties		-30.591	-33.119
Desinvesteringen/terugkoop:	- Ondernemingen waarmee een deelnemingsverh. bestaat		21.752	7.950
	- Participaties beschikbaar voor verkoop		5.657.458	3.445.517
	- Beleggingen aangehouden tot einde looptijd		255.000	
	- Materiële vaste activa		128.884	21.468
	- Leningen		977.221	0
	- Overige participaties		-874.759	1.351
Netto kasstroom uit investeringsactiviteiten			2.552.426	1.710.716
Kasstromen uit financieringsactiviteiten				
Ontvangsten uit vastrentende effecten		30	598.858	505.636
Terugbetalingen van vastrentende effecten		30	-1.311.900	-1.274.200
Ontvangsten uit uitgegeven achtergestelde schulden		30	717.118	0
Terugbetalingen van achtergestelde schulden		30	-119.531	197
Betaalde dividenden			-719.835	0
Netto kasstroom uit financieringsactiviteiten			-835.290	-768.367
Netto kasstroom			2.663.703	3.173.594
Geldmiddelen en kasequivalenten op begindatum van het boekjaar			3.350.641	177.047
Effect van wisselkoerswijziging op geldmiddelen en kasequivalenten			0	0
Geldmiddelen en kasequivalenten op einddatum van het boekjaar				
Schatkist- en andere in aanmerking komende certificaten			0	874.779
Bedragen te ontvangen van / te betalen aan banken			-3.543.857	-2.532.777
Geldmiddelen en tegoeden bij centrale banken			9.558.201	5.008.639
Geldmiddelen en kasequivalenten op einddatum van het boekjaar			6.014.344	3.350.641
Evolutie van de geldmiddelen en kasequivalenten tijdens het boekjaar			+2.663.703	+3.173.594

Mutatieoverzicht van geconsolid. eigen vermogen

Mutatieoverzicht van het geconsolideerd eigen vermogen (2017)

In EUR duizend	Kapitaal en uitgifte- premijs	Herwaarde- rings- en andere réserves	Over- gedragen resultaat	Netto resultaat van de periode	Minder- heids- belangen	Totaal
Balans per 1 januari 2017	2.801.511	207.226	6.687.671	572.005	21.309	10.289.722
Netto resultaat overgebracht naar de reserves	0	0	572.005	-572.005	0	0
Overdracht tussen reserves	0	0	0	0	0	0
Netto beweging van de reserve uit wisselkoerswijzigingen	0	-3.932	0	0	0	-3.932
Netto beweging van de indekkingreserve van netto-investeringen in buitenlandse entiteiten	0	0	0	0	0	0
Netto beweging van de reserve uit herw. van materiële vaste activa	0	3.175	0	0	0	3.175
Netto beweging van de reserve uit de herwaardering van de voor verkoop beschikbare financiële activa	0	-33.463	0	0	0	-33.463
Netto beweging in kasstroomindekkingreserve	0	-154.016	0	0	0	-154.016
Netto beweging in act. winst/verlies op pensioen plan defined benefit	0	29.138	0	0	0	29.138
Overige mutaties	0	0	0	0	0	0
Totaal erkend in het niet-gerealiseerd resultaat	0	-159.098	572.005	-572.005	0	-159.098
Netto resultaat van het jaar	0	0	0	740.831	-1.856	738.975
Totaal niet-gerealiseerd resultaat	0	-159.098	572.005	168.826	-1.856	579.877
Dividend (vorig boekjaar)	0	0	0	0	0	0
Interim Dividend (huidig boekjaar)	0	0	-719.836	0	0	-719.836
Kapitaalverhoging/vermindering (-)	0	0	0	0	0	0
Aankoop / verkoop van eigen aandelen	0	0	0	0	0	0
Op aandelen gebaseerde betalingen	0	0	9.409	0	0	9.409
Overige mutaties	0	0	28.292	0	-1.076	27.216
Balans per 31 december 2017	2.801.511	48.129	6.577.541	740.831	18.377	10.186.389

Mutatieoverzicht van het geconsolideerd eigen vermogen (2016)

In EUR duizend	Kapitaal en uitgifte- premijs	Herwaarde- rings- en andere réserves	Over- gedragen resultaat	Netto resultaat van de periode	Minder- heids- belangen	Totaal
Balans per 1 januari 2016	2.801.511	292.932	5.726.965	950.266	20.392	9.792.066
Netto resultaat overgebracht naar de reserves	0	0	942.652	-950.266	0	-7.614
Overdracht tussen reserves	0	0	7.614	0	0	7.614
Netto beweging van de reserve uit wisselkoerswijzigingen	0	6.983	0	0	0	6.983
Netto beweging van de indekkingreserve van netto-investeringen in buitenlandse entiteiten	0	3.314	0	0	0	3.314
Netto beweging van de reserve uit herw. van materiële vaste activa	0	-1.706	0	0	0	-1.706
Netto beweging van de reserve uit de herwaardering van de voor verkoop beschikbare financiële activa	0	-97.771	0	0	0	-97.771
Netto beweging in kasstroomindekkingreserve	0	20.002	0	0	0	20.002
Netto beweging in act. winst/verlies op pensioen plan defined benefit	0	-16.529	0	0	0	-16.529
Overige mutaties	0	0	0	0	0	0
Totaal erkend in het niet-gerealiseerd resultaat	0	-85.707	950.266	-950.266	0	-85.707
Netto resultaat van het jaar	0	0	0	572.005	1.405	573.410
Totaal niet-gerealiseerd resultaat	0	-85.707	950.226	-378.261	1.405	487.703
Dividend (vorig boekjaar)	0	0	0	0	0	0
Interim Dividend (huidig boekjaar)	0	0	0	0	0	0
Kapitaalverhoging/vermindering (-)	0	0	0	0	0	0
Aankoop / verkoop van eigen aandelen	0	0	0	0	0	0
Op aandelen gebaseerde betalingen	0	0	10.440	0	0	10.440
Overige mutaties	0	0	0	0	-488	-488
Balans per 31 december 2016	2.801.511	207.226	6.687.671	572.005	21.309	10.289.722

Informatie over de vennootschap

ING België NV is een internationale financiële instelling die actief is in bankieren, verzekeringen en vermogensbeheer en is een dochtermaatschappij van ING Bank NV. ING België NV heeft haar commerciële netwerk in twee bedrijfsonderdelen opgesplitst, Retail & Private Banking enerzijds en Wholesale Banking anderzijds, die functionele verantwoording afleggen aan de equivalente bedrijfsonderdelen bij de ING Groep. ING België NV is een naamloze vennootschap en het adres van de maatschappelijke zetel is: Marnixlaan 24, 1000 Brussel.

Deze geconsolideerde rekeningen werden voor publicatie vrijgegeven door de Raad van Bestuur op 23 maart 2018. Tenzij anders aangegeven worden de bedragen in de toelichtingen bij de rekeningen uitgedrukt in duizenden euro.

Waarderingsgrondslag voor presentatie van de geconsolideerde rekeningen

Voorafgaande opmerking: Het formaat en de lay-out van het jaarverslag 2017 van ING België NV werd aangepast naar het formaat en de lay-out van het jaarverslag van ING Groep NV en ING Bank NV, om op die manier de vergelijkbaarheid met de financiële staten van de moedermaatschappij te vergroten.

ING België nv heeft haar geconsolideerde jaarrekening opgesteld in overeenstemming met de International Financial Reporting Standards (IFRS) zoals aangenomen door de Europese Unie (EU) en de aanvullende informatieverschaffing die door de Belgische wetgeving wordt vereist

ING past de International Financial Reporting Standards (IFRS) toe zoals aangenomen door de Europese Unie (EU), dit zijn de IFRS Standards en IFRS Interpretations zoals uitgegeven door de International Accounting Standards Board (IASB) en het IFRS Interpretations Committee (IFRIC) met enkele beperkte wijzigingen zoals als de tijdelijke 'carve out' van IAS 39 'Financiële instrumenten: opname en waardering' (hierin aangeduid als IFRS).

Volgens de EU 'carve-out' past ING de methode van reële waarde afdekking toe voor het afdekken van het renterisico van een portefeuille (macro hedging). Voor meer informatie wordt verwezen naar het gedeelte "Geconsolideerde jaarrekening - Boekhoudkundige principes".

De jaarrekening wordt opgesteld op basis van het continuïteitsbeginsel.

Boekhoudkundige principes

ING België heeft consequent haar boekhoudkundige principes toegepast op alle periodes die in deze geconsolideerde jaarrekeningen worden voorgesteld.

Veranderingen in IFRS-EU die in 2017 effectief waren

ING België heeft tijdens het jaar dat op 31 december 2017 eindigde, voor het eerst een aantal amendementen op standaarden toegepast. De doorvoering van deze veranderingen had een onbeduidende impact op de geconsolideerde financiële positie, het nettoresultaat, de niet-gerealiseerde resultaten, de kasstromen en aanverwante informatie van ING België. Het amendement op IAS 7 eist nu de bekendmaking van veranderingen in de passiva die voortkomen uit financiële activiteiten.

ING België is nog niet overgegaan tot de vroegtijdige aanname van andere standaarden, interpretaties of amendementen die zijn uitgevaardigd, maar nog niet effectief zijn.

Komende veranderingen in IFRS-EU na 2017

Veranderingen aan IFRS die in 2018 of later effectief worden en wellicht geen grote impact op ING België zullen hebben

De volgende gepubliceerde amendementen zijn niet verplicht voor boekjaar 2017 en zijn niet vroegtijdig aangenomen. ING België is de precieze impact van die amendementen momenteel nog aan het evalueren, maar de doorvoering van die amendementen heeft naar verwachting geen grote impact op de geconsolideerde jaarrekeningen van ING België.

De lijst met de komende veranderingen aan IFRS die voor ING België gelden:

- Effectief in 2018 (nog niet bekrachtigd door de EU, behalve 'Jaarlijkse verbeteringscyclus 2014-2016'):
 - Amendementen op IFRS 2 'Op aandelen gebaseerde betaling': classificatie en meting van transacties met op aandelen gebaseerde betalingen;
 - Amendementen op IAS 40 'Vastgoedbelegging': overdrachten van vastgoedbeleggingen;
 - Jaarlijkse verbeteringscyclus 2014-2016: amendementen op IAS 28 'Beleggingen in deelnemingen en samenwerkingsverbanden'; en
 - IFRIC 22 'Transacties en voorschotten in vreemde valuta'.
- Effectief in 2019 (nog niet bekrachtigd door de EU):
 - IFRIC 23 'Onzekerheid over de behandeling van winstbelastingen';
 - Amendementen op IAS 28: 'Beleggingen in deelnemingen en samenwerkingsverbanden': langdurige belangen in deelnemingen en samenwerkingsverbanden;
 - Jaarlijkse verbeteringscyclus 2015-2017: amendementen op IFRS 3 'Bedrijfscombinaties', IFRS 11 'Gedeelde overeenkomsten', IAS 12 'Winstbelastingen', IAS 23 'Financieringskosten'; en
 - Amendementen op IAS 19: 'Employee Benefits': amendering, inperking en afwikkeling plan.

De IASB heeft ook IFRS 17 'Verzekeringscontracten' uitgevaardigd (wordt in 2021 effectief), maar niet voor ING België van toepassing is.

IFRS 9 'Financiële instrumenten'

IFRS 9 'Financiële instrumenten' werd in juli 2014 door de IASB uitgevaardigd en in november 2016 door de EU bekrachtigd. IFRS 9 vervangt IAS 39 'Financiële instrumenten: opname en waardering' en omvat verplichtingen voor de classificatie en waardering van financiële activa en passiva, de bijzondere waardevermindering van financiële activa, en de boekhouding van indekkingsinstrumenten. De nieuwe verplichtingen zijn effectief voor jaarlijkse periodes die op of na 1 januari 2018 beginnen en zullen door ING per 1 januari 2018 worden toegepast. ING past de verplichtingen betreffende de classificatie, waardering en bijzondere waardevermindering met terugwerkende kracht toe door de openingsbalans en het eerste vermogenssaldo op 1 januari 2018 aan te passen. Ze heeft ook beslist om, zoals toegelaten door IFRS9, de vergelijkende periodes niet aan te passen en de veranderde verplichtingen betreffende het eigen kredietrisico niet vroegtijdig toe te passen.

In oktober 2017 vaardigde de IASB een amendement op IFRS 9 uit betreffende vooruitbetalingselementen met negatieve vergoeding. Financiële activa met vooruitbetalingselementen laten toe of vereisen dat een contracterende partij een redelijke vergoeding betaalt of ontvangt voor de vroegtijdige verbreking van een contract. Dankzij het amendement kunnen die activa worden gewaardeerd tegen de afgeschreven kost of tegen hun reële waarde via niet-gerealiseerde resultaten. Het amendement wordt effectief voor de jaarlijkse periode die begint of volgt op 1 januari 2019. Als het amendement door de EU wordt bekrachtigd, zal ING het amendement op IFRS 9 vroegtijdig aannemen per 1 januari 2018, zoals toegelaten. Op basis van de uitgevoerde evaluaties verwacht ING niet dat deze verandering een impact zal hebben.

ING heeft beslist om IAS 39 te blijven toepassen voor de boekhouding van indekkingsinstrumenten, inclusief de toepassing van de uitzonderingen voor de EU, zoals expliciet toegelaten door IFRS 9. De herziene boekhoudkundige informatie betreffende indekkingsinstrumenten, zoals vereist door IFRS 7 'Financiële instrumenten: informatie' per 1 januari 2018, zullen in heel ING worden doorgevoerd.

Beheer en status van het IFRS 9-programma

Het IFRS 9-programma werd in 2015 gelanceerd en werd op basis van de drie pijlers van de IFRS 9-standaard gebouwd: classificatie en waardering, bijzondere waardevermindering, en boekhouding van indekkingsinstrumenten. Deze centrale werkstromen bestonden uit experts van Finance, Risk, Bank Treasury, Operations en de eigenlijke activiteiten. De technische raad inzake IFRS 9 bestond uit de hoofden van diverse Finance- en Risk-functies. Zij ondersteunden de IFRS 9 stuurgroep door de interpretaties, de centrale richtlijnen, en de instructies die door de centrale werkstromen waren voorbereid.. De IFRS 9 stuurgroep was het cruciale besluitvormingsorgaan en bestond uit senior-managers van Finance, Risk, Bank Treasury en de kredietverlenende diensten van Wholesale Banking. De Management Board Banking (MBB) en het auditcomité werden periodiek ingelicht over IFRS 9 en de cruciale beslissingen.

In 2017 lag de focus van het programma op:

- Het uitvoeren van drie 'parallele sessies' om te testen of de systemen, de processen en een aantal controles klaar waren voor de overgang naar IFRS 9 per 1 januari 2018;
- Het ontwikkelen en goedkeuren van de nieuwe modellen voor het verwachte kredietverlies;
- Het ontwikkelen en doorvoeren van processen om economische vooruitzichten in de modellen voor het verwachte kredietverlies op te zetten en te gebruiken;
- Het op punt stellen van de technische interpretatie van de IFRS 9-standaard;
- Het finaliseren van de evaluatie van het businessmodel en het testen van enkel de betaling van kapitaal en rente SPPI met het oog op de classificatie en waardering;
- Het doorvoeren van systeemveranderingen;
- Het bijwerken van het beleid, het beheer en de controlekaders die door IFRS 9 worden beïnvloed en beginnen om deze veranderingen te integreren in de dagelijkse activiteits- en financiële rapportagecycli;
- Het voorbereiden van het informatieplan betreffende de overgang naar IFRS 9.

In 2017 werd het IFRS 9-programma beoordeeld door de toezichhouders en geauditeerd door het interne audit departement van ING.

ING heeft de invoering van IFRS 9 bijna voltooid. De belangrijkste procedures die nog moeten worden afgerond, zijn de overdracht van de programma-activiteiten, de verdere integratie van interne controles in de processen en de laatste goedkeuringen van de modellen.

Classificatie en waardering

IFRS 9 is opgebouwd rond een enkele benadering van de classificatie en waardering van financiële activa. Deze weerspiegelt het businessmodel waarin zij worden beheerd alsook de kenmerken van hun kasstroom. De financiële activa worden dus in hun geheel geklasseerd in plaats van het onderwerp uit te maken van complexe opsplitsingsvereisten.

Er worden twee criteria gehanteerd om te bepalen hoe financiële activa moeten worden geklasseerd en gewaardeerd tegen afgeschreven kost (AK), reële waarde via niet-gerealiseerde resultaten (RWNGR) of reële waarde via winst of verlies (RWWV):

1. De evaluatie van het businessmodel, die nagaat hoe een portefeuille van financiële instrumenten in zijn geheel wordt beheerd om het businessmodel te klasseren als 'houden om te verzamelen' (HoV), 'houden om te verzamelen en verkopen' (HoV&V), of anders; en
2. De test betreffende de kenmerken van de contractuele kasstroom, die nagaat of de financiële instrumenten kasstromen genereren die enkel betalingen van kapitaal en rente zijn (EBKR). Het kapitaal wordt gedefinieerd als de reële waarde van het financiële actief bij de eerste boekhoudkundige verwerking. De rente wordt gedefinieerd als de tegenprestatie voor de tijdsgebonden waarde van geld, voor het kredietrisico dat samengaat met het kapitaalbedrag dat binnen een specifieke periode openstaat en voor andere basiskredietverleningsrisico's en -kosten, evenals de marge.

Een financieel actief wordt tegen AK gewaardeerd, als het binnen een HoV-businessmodel wordt aangehouden, de contractuele kasstromen EBKR zijn en het niet wordt aangeduid als tegen RWWV. Een financieel actief wordt tegen RWNGR gemeten, als het binnen een HoV&V-businessmodel wordt aangehouden, de contractuele kasstromen EBKR zijn en het niet wordt aangeduid als tegen RWWV. Financiële activa die niet als AK of RWNGR worden geklasseerd, worden tegen RWWV gewaardeerd.

De businessmodellen van ING vertrekken vanuit de bestaande beheerstructuur van de bank, en zijn verfijnd op basis van een analyse van hoe activiteiten worden geëvalueerd en gerapporteerd, hoe hun specifieke bedrijfsrisico's worden beheerd en op basis van historische en verwachte verkoopcijfers. De EBKR-test werd steekproefgewijs uitgevoerd nadat de financiële activa binnen de businessmodellen waren gerangschikt op basis van een analyse van de productkenmerken. Wanneer zij de EBKR-test uitvoerde, hield ING rekening met de contractuele voorwaarden van de instrumenten. Er werd onder andere nagegaan of de financiële activa een contractuele voorwaarde bevatten die het bedrag of de timing van de contractuele kasstromen zodanig zou veranderen dat de activa niet langer EBKR zouden zijn.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Tijdens de evaluatie werden voorwaarden zoals de volgende bekeken:

- Voorwaarden betreffende vooruitbetalingen, zoals de vooruitbetaling van een openstaand kapitaalbedrag plus een boete die tot drie of zes maanden rente wordt beperkt;
- Hefboomelementen, die de volatiliteit van de contractuele kasstromen vergroten zodat ze niet de economische kenmerken van rente hebben. Een voorbeeld is een Libor-contract met een factor 1,3;
- Voorwaarden die de rechten van de groep beperken tot de kasstromen van gespecificeerde activa, zoals activa met beperkte terugvorderingsmogelijkheden. Dit kan het geval zijn wanneer de betalingen van kapitaal en rente enkel worden uitgevoerd met de kasstromen die door het onderliggende actief worden gegenereerd, bijvoorbeeld bij de financiering van vastgoed, de scheepvaart en de luchtvaart;
- Elementen die de vergoeding voor de tijdswaarde van geld wijzigen. Het gaat om contracten met bijvoorbeeld een rente die elke maand naar een eenjaarsrente wordt teruggezet

Een aantal belangrijke keuzes dienden te worden gemaakt inzake de boekhoudkundige principes voor de classificatie en waardering van de financiële activa van ING, zoals het aantal toegelaten verkopen in een HoV-businessmodel, de RWNGR-optie voor aandelenbeleggingen en de boekhoudkundige verwerking van vooruitbetalingen. Het besluitvormingsproces voor dergelijke beleidskeuzes volgde het beheer van het IFRS 9-programma, waarbij de IFRS 9 technische raad van ING technische kwesties onderzocht, beslissingen documenteerde en besluiten ter goedkeuring voorstelde aan de IFRS 9 stuurgroep.

IFRS 9 behoudt grotendeels de bestaande verplichtingen uit IAS 39 voor de classificatie van financiële passiva. Maar onder IAS 39 worden alle veranderingen in de reële waarde van financiële passiva die tegen RWWV worden aangeduid, in de resultatenrekening (RR) verwerkt, terwijl de veranderingen in de reële waarde onder IFRS 9 als volgt worden weergegeven:

- De mate van verandering in de reële waarde die aan veranderingen in het kredietrisico van het passief te wijten is, wordt in het overzicht van de niet gerealiseerde resultaten (ONGR) getoond. Bij verwijdering uit de boeken zal de impact van deze aanpassing van de schuldwaardering (ASW) niet worden gerecycleerd van niet gerealiseerde resultaten (NGR) naar de RR; en
- De resterende verandering in de reële waarde wordt in de RR getoond.

De impact van deze verandering is dat een bedrag van ongeveer EUR 23,6 miljoen (voor belastingen) zal worden geherklasseerd binnen het eigen vermogen van weerhouden winsten naar NGR.

Impact

Als gevolg van de gecombineerde toepassing van de analyse van het businessmodel en de EBKR-test zal de classificatie en waardering van de volgende portefeuilles veranderen:

- De grootste verandering is de herclassificatie van een deel van de beleggingsportefeuille die te koop wordt aangeboden (TKA). De portefeuille wordt nu uitgesplitst in een portefeuille die tegen afgeschreven kost (AK) wordt geklasseerd en een portefeuille tegen RWNGE. Ongeveer EUR 8,5 miljard aan schuld papier dat vroeger onder IAS 39 tegen TKA werd geklasseerd, zal tegen AK worden gemeten op basis van het HoV-businessmodel van IFRS 9. De herclassificatie van TKA naar AK zal de ongerealiseerde herwaarderingswinsten in het eigen vermogen op de overgangsdatum verminderen met ongeveer EUR 209 miljoen (voor belastingen);
- Ongeveer EUR 330 miljoen aan schuld papier en leningen die eerder als AK of TKA waren geboekt, zullen nu tegen RWWV worden gewaardeerd omdat de kasstromen niet voldoen aan de EBKR-test. Deze verandering in de waardering heeft op de overgangsdatum een negatieve impact op het eigen vermogen ten belope van EUR 72 miljoen (voor belastingen).

Verder zijn er enkele portefeuilles waarvoor enkel de classificatie op het geconsolideerde overzicht van de financiële positie van ING zal veranderen zonder dat ze een impact op het eigen vermogen heeft.

ING heeft een aandelenportefeuille ter waarde van EUR 66 miljoen. Voor strategische aandeleninstrumenten ter waarde van EUR 43 miljoen heeft ING gekozen voor de optie om deze onherroepelijk tegen RWNGR aan te duiden, in plaats van tegen de standaard-waardering van IFRS 9, namelijk RWWV. Wanneer aandelenbeleggingen tegen RWNGR worden verwijderd, kan hun herwaarderings-reserve niet meer worden hergebruikt in de RR. Voor die instrumenten wordt uitsluitend de dividendopbrengst in de RR opgenomen.

Waardevermindering (impairment)

De doorvoering van IFRS 9 heeft een grote impact op de methodologie van ING betreffende bijzondere waardeverminderingen. Het model voor verwachte kredietverliezen (VKV) is een toekomstgericht model. De VKV-ramingen zijn objectief, voor waarschijnlijkheid gewogen, en omvatten ondersteunende informatie over gebeurtenissen uit het verleden, huidige omstandigheden, en prognoses voor de toekomstige economische omstandigheden. Het VKV-model van ING weerspiegelt drie macro-economische scenario's via een basis-, een opgaand en een neergaand scenario, en omvat de tijdsgebonden waarde van geld. Het model geldt voor financiële activa op de balans die worden geboekt tegen afgeschreven kost en RWNGR, zoals leningen, schuld papier en vorderingen uit leasingovereenkomsten. Daarnaast geldt het voor elementen buiten balans, zoals niet-opgenomen kredietverbintenissen, bepaalde financiële waarborgen en niet-opgenomen toegekende rollende kredietfaciliteiten. In vergelijking met de reikwijdte van IAS 39 komt de belangrijkste verandering van posities buiten balans en financiële HoV&V-activa. ING heeft de definitie van kredietwaardevermindering onder IFRS 9 afgestemd op de voor prudentiële doeleinden gebruikte definitie van wanbetaling.

De benadering van ING bouwt verder op de bestaande reglementaire kapitaalmodellen die de op geavanceerde interne ratings gebaseerde (GIRG) modellen voor reglementaire doeleinden gebruiken. Voor andere portefeuilles die de gestandaardiseerde benadering hanteren om wettelijk verplicht kapitaal te berekenen, heeft ING nieuwe VKV-modellen ontwikkeld.

Benadering in drie fases

ING zal de benadering in drie fases van IFRS 9 toepassen om de verwachte kredietverliezen te bepalen:

Fase 1: VKV op 12 maand – Geen aanzienlijk toegenomen kredietrisico

Financiële instrumenten waarvoor het kredietrisico niet aanzienlijk is toegenomen sinds de eerste opname in de boeken, vereisen bij die opname een voorziening voor het VKV dat wordt gekoppeld aan de kans dat wanbetalingen binnen de komende 12 maanden zullen opduiken (VKV op 12 maand). Voor financiële activa met een resterende looptijd van minder dan 12 maanden wordt een kans op wanbetaling (KW) gebruikt die overeenstemt met de resterende looptijd.

Fase 2: VKV tijdens volledige looptijd – Aanzienlijk toegenomen kredietrisico

Indien het kredietrisico aanzienlijk is toegenomen sinds de eerste opname in de boeken, is een voorziening verplicht voor het VKV tijdens de volledige looptijd. Die voorziening weerspiegelt de verliezen die tijdens de levensduur van het financiële instrument worden gemaakt.

Fase 3: VKV tijdens volledige looptijd – In wanbetaling

Financiële instrumenten die naar fase 3 opschuiven van zodra een kredietwaardevermindering wordt erkend en aankopen van afgewaardeerde kredieten vereisen een voorziening voor de volledige looptijd.

Aanzienlijke toename van het kredietrisico

Een financieel actief gaat van fase 1 naar fase 2 wanneer het kredietrisico aanzienlijk is toegenomen sinds de opname in de boeken. ING heeft een kader opgesteld dat kwantitatieve en kwalitatieve informatie integreert zodat ze een dergelijke evolutie op activaniveau kan opsporen met behulp van een relatieve evaluatie. Op de rapporteringsdatum wordt elk financieel actief geëvalueerd aan de hand van de triggers voor een aanzienlijke verslechtering. ING evalueert een aanzienlijke toename van het kredietrisico met behulp van:

- De delta in de kans op wanbetaling tijdens de looptijd;
- De inschikkelijkheidsstatus;
- De status op de controlelijst. Leningen op de controlelijst worden individueel geëvalueerd voor classificatie in fase 2;
- Het beheer van intensieve zorgen;
- Interne rating;
- Achterstallen; en
- De achtervangmaatregel voor meer dan 30 dagen in achterstal voor de overdracht van fase 1 naar fase 2.

De delta in de kans op wanbetaling tijdens de looptijd is de belangrijkste trigger om van fase 1 naar fase 2 te gaan. De trigger vergelijkt de kans op wanbetaling tijdens de looptijd op het moment van de emissie met de kans op wanbetaling tijdens de looptijd op de rapporteringsdatum, en houdt daarbij rekening met de resterende looptijd. Activa kunnen in beide richtingen bewegen. Ze keren dus terug naar fase 1 of fase 2 wanneer de triggers voor fase 2 of fase 3 niet meer van toepassing zijn (rekening houdend met de reglementaire proefperiodes). De toerekening aan een fase wordt in de centrale kredietrisicosystemen doorgevoerd.

Macro-economische scenario's

ING heeft een trimestrieel proces gecreëerd waarbij toekomstgerichte macro-economische scenario's en waarschijnlijkheidswegingen worden ontwikkeld om het VKV te berekenen. ING benut voornamelijk de gegevens van een vooraanstaande dienstverlener en verrijkt ze met de interne visie van ING. Om een objectief en voor waarschijnlijkheid gewogen VKV-bedrag te bekomen, worden een basis-, een opwaarts en een neerwaarts scenario bepaald. Als basisscenario hanteert ING het marktneutrale perspectief dat de prognoses van de consensus combineert voor economische variabelen zoals werkloosheidscijfers, BBP-groei, woningprijzen, grondstoffenprijzen en rentes op korte termijn. Door de marktconsensus in het basisscenario toe te passen, zorgt ING voor objectieve ramingen van de verwachte kredietverliezen.

De alternatieve scenario's worden gebaseerd op vastgestelde vergissingen in prognoses uit het verleden en worden aangepast aan de risico's die de economie vandaag bedreigen en aan de prognosehorizon. De toegekende kansen worden gebaseerd op de waarschijnlijkheid dat de drie scenario's opduiken en zijn afgeleid van betrouwbaarheidsintervallen van een kansverdeling. De scenario's worden elk kwartaal aangepast.

Omdat de integratie van toekomstgerichte macro-economische scenario's een beoordeling vereist, zijn een team voor macro-economische scenario's en een expertenpanel voor macro-economische scenario's opgericht. Het team voor macro-economische scenario's is verantwoordelijk voor de macro-economische scenario's die voor VKV-doeleinden onder IFRS 9 worden gebruikt, en wordt door het expertenpanel voor macro-economische scenario's in vraag gesteld. Op die manier worden de macro-economische scenario's voldoende uitgedaagd en wordt rekening gehouden met essentiële economische risico's, zoals onmiddellijke risico's op korte termijn, wanneer de macro-economische scenario's voor de berekening van het VKV worden ontwikkeld. Het expertenpanel voor macro-economische scenario's is een divers team dat bestaat uit vertegenwoordigers van het senior-management van de activiteiten, Risk, Finance en een externe partij.

Waardering

De berekening van het VKV onder IFRS 9 maakt gebruik van de ING modellen voor verwachte verliezen (KW, VBW, BBW) die momenteel in het huidige IAS 39-kader worden gebruikt voor de berekening van het wettelijk verplicht kapitaal, economisch kapitaal en collectieve voorzieningen. Die modellen worden aangepast voor 1) de verwijdering van het geïntegreerde prudentiële conservatisme (zoals drempelwaarden), 2) ramingen voor tijdstippen in de toekomst op basis van macro-economische voorspellingen en 3) een perspectief over 12 maanden of de volledige looptijd van het kredietrisico voor zover nodig. Elementen betreffende de looptijd zijn het wanbetalingsgedrag over een langere horizon, het volledige gedrag na het wanbetalingsmoment, terugbetalingschema's en vroegtijdige afwikkelingen. Bij de meeste financiële instrumenten is de verwachte levensduur beperkt tot de resterende looptijd. Voor overschrijdingen en bepaalde rollende kredietfaciliteiten, zoals kredietkaarten, worden open veronderstellingen aangenomen, omdat ze geen vaste termijn of terugbetalingschema hebben.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Om het VKV te meten, past ING een KW x BBW x VBW-benadering toe die de tijdsgebonden waarde van geld integreert. Voor activa in fase 1 wordt een toekomstgerichte benadering met een horizon van 12 maanden toegepast. Voor activa in fase 2 wordt naar de volledige looptijd van het krediet gekeken. Het VKV tijdens de volledige looptijd (VVL) is de verrekende som van de porties van verliezen tijdens de looptijd die te wijten zijn aan wanbetalingen binnen elk periode van 12 maanden tot de vervaldag. Voor activa in fase 3 is de KW gelijk aan 100% en het verlies bij wanbetaling (VBW) en de blootstelling bij wanbetaling (BBW) weerspiegelen de verliezen tijdens de volledige levensduur op basis van de kenmerken van de gefaalde faciliteiten.

Impact

Als gevolg van de nieuwe vereisten voor bijzondere waardeverminderingen onder IFRS 9 verwacht ING dat de voorzieningen voor dubieuze debiteuren (VDD) toenemen met ongeveer EUR 128 miljoen (voor belastingen). De uitsplitsing van het VKV in verschillende fases van onze portefeuille wordt in onderstaande tabel verder gepreciseerd. De stijging waar te nemen bij de presterende portefeuille (fase 1 en fase 2) wordt verklaard door de periode die gebruikt wordt om de ECL te berekenen (12m voor fase 1 en looptijd voor fase 2) onder IFRS 9.

Verwachte impact op waardeverminderingen naar aanleiding van de overgang naar IFRS 9 per 1 januari 2018¹

In EUR miljoen	Voorziening voor verliezen (IAS 39)		Waarderminderingen IFRS 9 per fase	
			Geschatte IFRS 9 VKV	Geschatte stijging IFRS 9 VKV
Vorgevallen, niet gerapporteerd (IBNR)	105	Fase 1: VKV op 12 maand – Geen aanzienlijk toegenomen kredietrisico	53	98
		Fase 2: VKV tijdens volledige looptijd – Aanzienlijk toegenomen kredietrisico	150	
Individuele voorzieningen (ISFA + INSFA)	616	Fase 3: VKV tijdens volledige looptijd – In wanbetaling	646	30
Totaal	721	Totaal	849	128

1. Inclusief de voorzieningen voor latente passiva.

Impact van IFRS 9 op kapitaalvereisten en andere reglementaire verplichtingen

IFRS 9 zal een impact hebben op het gerapporteerde kapitaal van ING door de aanpassingen die omwille van de overgang die op de overgangsdatum in het eigen vermogen worden geboekt. Het BCBS heeft erop gewezen dat de behandeling van voorzieningen onder zowel de gestandaardiseerde benadering als de op geavanceerde interne ratings gebaseerde kaders blijft bestaan, maar de rechtsgebieden de keuze laat om een overgangsregeling voor de impact van bijzondere waardeverminderingen onder IFRS 9 al of niet toe te passen. Daarom introduceerde de EU in de Capital Requirements Regulation (CRR) de impact van de invoering van de bijzondere waardeverminderingen volgens IFRS 9 op de eigen middelen af te zwakken. ING heeft besloten om de overgangsregelingen voor de bijzondere waardeverminderingen volgens IFRS 9 niet toe te passen. De toename van de voorzieningen zal een beperkte impact hebben op de CET1-ratio van ING. Voor de IR-portefeuilles wordt deze impact immers gecompenseerd door het bestaande tekort in de reglementaire voorzieningen per 31 december 2017. De geraamde impact van de aanneming van IFRS 9 op het eigen vermogen bedraagt ongeveer EUR 315 miljoen op de doorvoerdatum van 1 januari 2018 en bestaat uit:

Geschatte impact van de invoering van IFRS 9 op het eigen vermogen per 1 januari 2018

In EUR miljoen	Geschatte impact op het eigen vermogen
Voorziening voor verliezen ¹	-93
Beleggingsportefeuille ²	-148
Overige ³	-74
Totaal	-315

- De EUR 93 miljoen is de impact na belastingen op het eigen vermogen vanwege de geraamde toename van het VKV onder IFRS 9 die EUR128 miljoen bedraagt. De kapitaalimpact wordt voor de GIRG-portefeuilles gecompenseerd door de vrijgave van elementen betreffende het verwachte verlies die momenteel in de berekening van het reglementaire kapitaal per 31 december 2017 zijn opgenomen.
- De voornaamste impact betreft ongeveer EUR 148 miljoen door de herclassificatie van een deel van de beleggingsportefeuille van het TKA-schuld papier (RWNGR) onder IAS 39 naar de HoV-portefeuille (AK) onder IFRS 9.
- Deze impact heeft hoofdzakelijk betrekking op de herkwalificatie van activa aan afgeschreven kost naar werkelijke waarde via resultatenrekening, omdat de kasstromen van deze activa geen EBKI vormen.

De impact op andere reglementaire ratio's zal naar verwachting niet substantieel zijn.

IFRS 15 'Omzet uit contracten met klanten'

IFRS 15 'Omzet uit contracten met klanten' is effectief voor jaarlijkse periodes die beginnen op of na 1 januari 2018 en is door de EU bekrachtigd. IFRS 15 introduceert een benadering in 5 stappen om omzet in de boeken te verwerken zodra aan de overeengekomen prestatieverplichtingen is voldaan. Overeengekomen prestatieverplichtingen zijn individuele beloften aan een klant die de klant een voordeel opleveren. Omzet dient ofwel te worden verwerkt op een bepaald tijdstip ofwel over een tijdsperiode naargelang de dienst die aan de klant wordt geleverd. ING heeft de impact van IFRS 15 geëvalueerd en verwacht dat hij geen aanzienlijk effect op het nettoresultaat en/of niet-gerealiseerde resultaten en het eigen vermogen zal hebben.

IFRS 16 'Leasingovereenkomsten'

IFRS 16 'Leasingovereenkomsten' is effectief voor jaarlijkse periodes die beginnen op of na 1 januari 2019 en is door de EU bekrachtigd. IFRS 16 is de nieuwe boekhoudkundige standaard voor leasingovereenkomsten en zal IAS 17 'Leasingovereenkomsten' en IFRIC 4 'Bepalen wanneer een regeling een leasingovereenkomst bevat' vervangen. De nieuwe standaard verwijdert het onderscheid tussen operationele en financiële leasings in de boekhouding van de leasener, waardoor alle leasingovereenkomsten als financiële leasings worden behandeld. Alle leasingovereenkomsten zullen in het overzicht van de financiële positie worden opgenomen met de optionele uitzonderingen voor kortlopende leasingovereenkomsten met een leasingtermijn korter dan 12 maanden en leasingovereenkomsten voor activa met een lage waarde (bijvoorbeeld mobiele telefoons en laptops). Een leasener is verplicht om enerzijds een actief met gebruiksrecht en anderzijds een leasingpassief in zijn boeken op te nemen. Het eerste vertegenwoordigt zijn recht om het onderliggende geleasede actief te gebruiken, terwijl het tweede zijn verplichting om huurbedragen te betalen vertegenwoordigt.

De belangrijkste reden voor die verandering is dat die benadering zal toelaten om de activa en passiva van een leasener makkelijker te vergelijken met die van andere bedrijven en, samen met de verbeterde informatieverstrekking, meer transparantie zal bieden wat de financiële hefboom en het aangewende kapitaal van de leasener betreft. De standaard laat de leasener toe om te kiezen voor een overgang die ofwel volledig terugwerkend is ofwel aangepast terugwerkend is. Verder biedt de standaard enkele praktische opties en vrijstellingen om de kosten gelinkt aan de overgang te verminderen. De boekhouding door de leasegever blijft grotendeels ongewijzigd. ING zal de standaard aannemen op de datum waarop hij effectief wordt en zal dan opteren voor de overgang die aangepast terugwerkend is. ING is de precieze impact van deze standaard nu nog aan het evalueren.

Belangrijke beoordelingen en cruciale boekhoudkundige schattingen en veronderstellingen

Tijdens de voorbereiding van de geconsolideerde financiële staten dient het bestuur oordelen te vellen bij het toepassen van zijn boekhoudkundige principes, en bij het gebruik van schattingen en veronderstellingen. De schattingen en veronderstellingen beïnvloeden de gerapporteerde bedragen van de activa en passiva, de bedragen van de latente passiva op de afsluitdatum van de balans, en de gerapporteerde baten en lasten voor dat jaar. Het werkelijke resultaat kan verschillen naargelang de gebruikte ramingen. Het proces voor het bepalen van veronderstellingen is onderworpen aan interne controleprocedures en goedkeuringen.

ING België heeft domeinen bepaald waarvoor het bestuur belangrijke beoordelingen moet maken en kritieke boekhoudkundige schattingen en veronderstellingen moet gebruiken. Deze vertrekken van informatie en financiële cijfers die in de toekomst kunnen veranderen. Die domeinen zijn:

- De bepaling van de reële waarden van financiële activa en passiva;
- Voorzieningen voor dubieuze debiteuren; en
- Voorzieningen.

Voor een verdere bespreking van de belangrijke oordelen en kritieke boekhoudkundige ramingen en veronderstellingen in die domeinen verwijzen we naar de betrokken delen in sectie d) 'Waarderingsprincipes en de bepaling van resultaten' en de toepasselijke notas bij de geconsolideerde financiële staten

Consolidatie

Dochtermaatschappijen

Dochtermaatschappijen zijn alle entiteiten (inclusief Entiteiten met Wijzigend Belang) waarover ING België de macht heeft om het financiële en operationele beleid te bepalen. In het algemeen gaat dit gepaard met een aandelenbezit van meer dan 50% van de stemrechten. Het bestaan en effect van potentiële stemrechten die momenteel uitoefenbaar of converteerbaar zijn, worden in aanmerking genomen wanneer wordt beoordeeld of ING België een andere entiteit controleert. Dochtermaatschappijen worden volledig geconsolideerd vanaf de datum waarop de controle door ING België wordt uitgeoefend. Ze worden niet langer geconsolideerd vanaf de datum waarop de controle wegvalt.

ING België heeft eveneens een aandelenbezit van meer dan 50% van de stemrechten in bedrijven die niet volledig worden geconsolideerd. Rekening houdend met de verplichtingen van IFRS 10 oefent de bank effectief een controle uit op die bedrijven, maar gezien het beperkte relatieve belang voor de bank zijn die bedrijven niet geconsolideerd. Die belangen worden als beleggingen gezien. Meer details kunnen in Toelichting 6 worden gevonden. Aangaande volledig geconsolideerde dochtermaatschappijen zorgt de bank ervoor dat, binnen de limieten van de percentages van het gecontroleerde aandelenkapitaal en met de uitsluiting van politieke risico's, de volledig geconsolideerde kapitaalbelangen in staat zijn om hun engagementen na te komen.

De aankoop boekhoudmethode wordt gehanteerd bij de overname van dochtermaatschappijen door ING België. De kost van een overname wordt gewaardeerd tegen de reële waarde van de gegeven activa, de uitgegeven aandelen en de passiva die men krijgt of overneemt op de uitwisselingsdatum. De identificeerbare activa, en de passiva en latente passiva die worden verworven of overgenomen in een bedrijfscombinatie, worden aanvankelijk op de overnamedatum tegen hun reële waarde gemeten, ongeacht de reikwijdte van een niet-controlerend belang (of een minderheidsbelang). Het deel van het overnamebedrag boven de reële waarde van het aandeel van de bank in de identificeerbare overgenomen netto-activa wordt als goodwill geboekt. Als het overnamebedrag minder bedraagt dan de reële waarde van het aandeel van de bank in de netto-activa van de overgenomen dochtermaatschappij, dan wordt het verschil onmiddellijk opgenomen in de resultatenrekening. De goodwill wordt enkel in de resultatenrekening opgenomen, nadat is gecontroleerd of alle verworven activa en overgenomen passiva correct zijn geïdentificeerd.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

De saldi en ongerealiseerde winsten op transacties tussen bedrijven van ING België worden geschrapt. De ongerealiseerde verliezen worden eveneens geschrapt, tenzij de transactie de bijzondere waardevermindering van het overgedragen actief bewijst. Indien nodig worden de boekhoudkundige principes die door de dochtermaatschappijen worden gebruikt, veranderd om de coherentie met de principes van ING België te verzekeren.

Geconsolideerde dochterondernemingen (per 31 december 2017)

In EUR duizend / In %

Financiële Staten van de entiteit op meest recente rapporteringsdatum

Naam van de entiteit	Maatschappelijke zetel	Activiteit	Ondernemingsnummer	Percentage eigendomsrechten	Activa	Passiva	Netto resultaat (zonder netto resultaat)	Eigen vermogen (zonder netto resultaat)
Cell Data Services	Brussel	IT	BE 0435 463 880	100,0	8.594	2.047	269	6.278
Immo Globe	Brussel	Onroer. goed	BE 0414 585 512	100,0	12.701	224	163	12.314
ING Belgium International Finance Luxemburg	Luxemburg	Financieel	LU	100,0	1.716.843	1.730.760	1.998	-15.915
ING Contact Center	Brussel	Financieel	BE 0452 936 946	100,0	9.948	6.658	-478	3.768
ING Luxemburg	Luxemburg	Financieel	LU	100,0	15.328.674	14.149.586	101.215	1.077.873
- ING Lease Luxemburg	Luxemburg	Leasing	LU	100,0	298.654	293.459	2.759	2.436
ING Lease Belgium	Brussel	Leasing	BE 0402 918 402	100,0	1.379.902	1.327.573	28.664	23.665
- ING Equipment Lease Belgium	Brussel	Leasing	BE 0427 980 034	100,0	1.959.918	1.883.219	14.062	62.637
- ING Asset Finance Belgium	Brussel	Leasing	BE 0429 070 986	100,0	633.074	606.981	4.716	21.377
- ING Truck Lease Belgium	Brussel	Leasing	BE 0440 360 895	100,0	297.161	285.989	1.122	10.050
- ING Commercial Finance	Brussel	Factoring	BE 0470 131 086	100,0	1.121.787	1.096.682	7.891	17.214
- D'ieteren Vehicle Trading	Brussel	Leasing	BE 0428 138 994	51,0	6.037	3.665	303	2.069
New Immo Schuman	Brussel	Onroer. goed	BE 0428 361 797	100,0	7.066	61	83	6.922
Record Bank	Brussel	Bank	BE 0403 263 642	100,0	18.797.366	17.918.101	81.280	797.985
- Fiducré	Brussel	Financieel	BE 0403 173 372	100,0	128.639	124.936	19.791	-16.088
- Logipar	Brussel	Onroer. goed	BE 0439 526 103	100,0	4.259	4	-343	4.598
Record Credit Services	Luik	Financieel	BE 0403 257 407	19,2	1.473.689	1.330.703	6.606	136.380
Sogam	Brussel	Financieel	BE 0402 688 075	100,0	573	126	116	331
Soges-Fiducem	Brussel	Financieel	BE 0403 238 304	100,0	40.738	37.471	331	2.936
- Belgian Overseas Agencies	Montreal	Financieel	CA 0403 202 967	100,0	23.968	23.978	-10	0
- Belgian Overseas Issuing Corp	New York	Financieel	CA 0403 203 066	100,0	27.124	27.243	-27	-92

PM: Bedragen vóór intragroepseliminaties. Activa verschillend van passiva gezien in deze laatste het eigen vermogen niet is opgenomen.

Gestructureerde entiteiten

De activiteiten van ING België betreffen transacties met diverse gestructureerde eenheden ('GE') tijdens het normale verloop van haar bedrijfsvoering. Een gestructureerde eenheid is een eenheid die zodanig is ontworpen dat de stemrechten of gelijkaardige rechten niet de dominante factor zijn om te beslissen wie de eenheid controleert. Dat is bijvoorbeeld het geval wanneer de stemrechten enkel de administratieve taken betreffen en de betrokken activiteiten via contractuele regelingen worden gestuurd.

De gestructureerde eenheden waarover ING België controle kan uitoefenen, worden geconsolideerd. ING kan steun verlenen aan deze geconsolideerde gestructureerde eenheden voor zover dat gepast is. Dat wordt volledig weerspiegeld in de geconsolideerde financiële staten van ING België aangezien alle activa en passiva van die eenheden erin opgenomen zijn en engagementen buiten balans worden bekendgemaakt. De activiteiten van ING België waarbij gestructureerde eenheden betrokken zijn, worden hieronder toegelicht in de volgende categorieën:

- 1) geconsolideerde, door ING opgestarte effectiseringsprogramma's voor liquiditeitsbeheer (Belgian Lions);
- 2) geconsolideerde, door Record Bank opgestarte effectiseringsprogramma's voor liquiditeitsbeheer (Record Lions).

Ondernemingen waarmee een deelnemingsverhouding bestaat en samenwerkingsverbanden

Deelnemingen zijn alle eenheden waarop de groep een aanzienlijke invloed heeft, maar geen controle. Een aanzienlijke invloed is het vermogen om bij te dragen aan het financiële en operationele beleid van het bedrijf waarin wordt geïnvesteerd. Het volgt meestal uit een kapitaalbelang van 20% tot 50% van de stemrechten of uit situaties zoals, maar niet beperkt tot een of meer van de volgende:

- Vertegenwoordiging in raad van bestuur;
- Deelname aan het besluitvormingsproces; en
- De uitwisseling van leidinggevend personeel.

Samenwerkingsverbanden zijn eenheden waarover de groep een gedeelde controle heeft. Een gedeelde controle is het contractueel overeengekomen delen van de controle over een regeling of eenheid. Een dergelijke situatie bestaat enkel wanneer beslissingen over de betrokken activiteiten de unanieme instemming vereist van de partijen die de controle delen. Een gedeelde controle betekent dat geen enkele contracterende partij in staat is om eenzijdig de activiteit van de eenheid te bepalen. De contracterende partijen moeten samen handelen om de eenheid te controleren en dus de gedeelde controle uit te oefenen.

Beleggingen in deelnemingen en samenwerkingsverbanden worden aanvankelijk tegen hun kostprijs in de boeken verwerkt. Daarna worden ze verwerkt met behulp van de vermogensmutatie boekhoudmethode.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

De beleggingen in deelnemingen en samenwerkingsverbanden van de groep (voor de aftrek van een eventuele gecumuleerde bijzondere waardevermindering) omvat de goodwill die bij de overname werd geïdentificeerd. Het aandeel van de groep in de winsten of verliezen die zijn deelnemingen en samenwerkingsverbanden na de overname realiseren, wordt in de resultatenrekening opgenomen, en zijn deel in de veranderingen van de reserves na de overname wordt in het eigen vermogen verwerkt. De cumulatieve veranderingen na de overname worden aangepast aan het dragende bedrag van de belegging. Wanneer het aandeel van de groep in de verliezen van een deelneming of samenwerkingsverband gelijk is aan of groter is dan zijn belangen in de deelneming of het samenwerkingsverband, inclusief de langdurige belangen in de deelneming zoals leningen zonder onderpand die noch gepland worden, noch in de nabije toekomst waarschijnlijk afgewikkeld zullen worden, dan verwerkt de groep geen verdere verliezen meer in zijn boeken, tenzij hij verplichtingen is aangegaan of betalingen heeft uitgevoerd voor de deelneming of het samenwerkingsverband.

Ongerealiseerde winsten op transacties tussen de groep en zijn deelnemingen en samenwerkingsverbanden worden verminderd met het belang van de groep in de deelnemingen en samenwerkingsverbanden. De onrealiseerde verliezen worden eveneens geschrapt, tenzij zij de bijzondere waardevermindering van het overgedragen actief bewijzen. De boekhoudkundige principes van deelnemingen en samenwerkingsverbanden zijn waar nodig veranderd om de coherentie met de principes van de groep te verzekeren. De rapporteringsdata van alle belangrijke deelnemingen en samenwerkingsverbanden sluiten aan bij de rapporteringsdatum van de groep.

Dochterondernemingen en ondernemingen met deelnemingsverhouding - vermogensmutatiemethode (per 31 december 2017)

In EUR duizend / In %

Financiële Staten van de entiteit op meest recente rapporteringsdatum

Naam van de entiteit	Maatschappelijke zetel	Activiteit	Ondernemingsnummer	Percentage eigendomsrechten	Activa	Passiva	Netto resultaat	Eigen vermogen (zonder netto resultaat)
A.E.D. Rent	Willebroek	Audiovisie	BE 0451 899 343	31,3	56.250	37.445	-190	18.995
Aigle Aviation SA	Luxemburg	Financieel	LU	75,0	49.615	47.809	32	1.774
Ark Angels Activator Fund	Hasselt	Priv.equity fund	BE 0843 728 962	33,1	5.193	6	-912	6.099
Ark Angels Activator Fund Beheer	Hasselt	Priv equity fund	BE 0843 353 929	31,9	522	26	89	407
Bancontact/Mistercash (Brand & Licence Comp)	Brussel	Financieel	BE 0884 499 250	20,0	8.860	3.371	-575	6.064
BIENCA Biotechnological Enzymatic Catalyse	Seneffe	Bio-technologie	BE 0446 755 472	20,8	1.448	563	338	547
Europay Belgium	Brussel	Diensten	BE 0434 197 536	20,5	3.853	2.781	102	970
European Marketing Group SA	Luxemburg	Leasing	LU	40,0	5.197	4.364	335	498
Immomanda	Brussel	Financieel	BE 0417 331 315	100,0	1.211	1.031	467	-287
ING Activator	Brussel	Priv equity fund	BE 0878 533 255	50,1	2.639	85	855	1.699
Innotec International	Dessel	Handel	BE 0534 724 475	36,7	18.450	2.951	2.641	12.858
Isabel	Brussel	Financieel	BE 0455 530 509	25,3	32.727	14.759	3.435	14.533
ISIM (ING Solutions Investment Management)	Luxemburg	Holding	LU	100,0	2.226	1.245	242	739
IMEC I-Start Fund	Leuven	Holding	BE 0672 768 937	20,0	n/a (opgericht in maart 2017)			
M Brussels Village	Brussel	Diensten	BE 0473 370 886	24,6	377	198	4	175
Sherpa Invest	Brussel	Holding	BE 0878 752 692	20,0	737	10	1.754	-1.027
Sherpa Invest II	Brussel	Holding	BE 0835 148 719	25,0	2.133	29	-731	2.835
Stardekk	Brugge	IT	BE 0474 598 036	37,5	3.949	1.151	120	2.678
Tasco	Antwerpen	Adviesverlening	BE 0656 874 397	30,1	n/a (opgericht in juni 2016)			
Unibioscreen	Brussel	Biologie	BE 0466 013 437	25,5	152	362	-59	-151
Vesalius Biocapital I SICAR	Luxemburg	Investerings	LU	21,4	32.432	75	-2.763	35.120
Vesalius Biocapital Partners SARL	Luxemburg	Financieel	LU	20,0	3.477	2.827	604	46
Vesalius Biocapital II Partners SARL	Luxemburg	Financieel	LU	20,0	4.701	3.962	294	445
Visa Belgium	Brussel	Financieel	BE 0435 551 972	18,1	68.806	28.383	182	40.241

PM: Bedragen vóór intragroepseliminaties. Activa verschillend van passiva gezien in deze laatste het eigen vermogen niet is opgenomen.

Rapportering per segment

Een segment is een onderscheidbaar onderdeel van de groep dat producten of diensten verleend en blootstaat aan risico's en rendementen die verschillen van die van andere segmenten die door het bestuur worden opgevolgd. Een geografisch gebied is een onderscheidbaar onderdeel van de groep dat producten of diensten verleend binnen een specifieke economische omgeving die blootstaat aan risico's en rendementen die verschillen van die van andere segmenten die in andere economische omgevingen actief zijn. De geografische analyses worden gebaseerd op de locatie van het kantoor waar de transacties worden opgestart.

Conversie van vreemde valuta's

Functionele en presentatievaluta

Posten in de rekeningen van alle entiteiten van ING België, worden gewaardeerd aan de hand van de valuta van de primaire economische omgeving waarin de eenheid actief is ('de functionele valuta'). De geconsolideerde financiële overzichten worden opgesteld in duizenden euro, wat de presentatievaluta is.

Transacties en saldi

Transacties in vreemde valuta worden naar de functionele valuta vertaald aan de hand van de wisselkoersen die op de transactiedatum gelden. Wisselkoersverschillen die voortvloeien uit de afwikkeling van dergelijke transacties en uit de omzetting van monetaire activa en passiva die in vreemde valuta's zijn uitgedrukt, tegen de wisselkoersen aan het einde van het jaar, worden in de resultatenrekening opgenomen, tenzij ze naar het eigen vermogen worden verschoven als onderdeel van erkende indekkingen van de kasstroom of netto-beleggingen.

Niet-monetaire elementen die aan de hand van hun historische kost in een vreemde valuta worden gewaardeerd, worden omgezet aan de hand van de wisselkoers op de transactiedatum.

Wisselkoersverschillen op niet-monetaire elementen die tegen reële waarde via winst of verlies worden gewaardeerd, worden gerapporteerd als deel van de winst of het verlies aan reële waarde. Niet-monetaire elementen worden op de datum dat de reële waarde wordt bepaald, opnieuw omgezet. Wisselkoersverschillen op niet-monetaire elementen die tegen reële waarde via de herwaarderingsreserve worden gemeten, worden in de herwaarderingsreserve in het eigen vermogen opgenomen.

Wisselkoersverschillen in de resultatenrekening worden doorgaans in 'Waarderingsresultaten en netto handelsbaten' opgenomen. Wisselkoersverschillen met betrekking tot de verwijdering van te koop aangeboden schuld papier en aandelen worden als een inherent onderdeel van de verkoopwinsten en -verliezen gezien en in beleggingsopbrengst opgenomen. Zoals hieronder vermeld in bedrijven van de groep met betrekking tot de verkoop van bedrijven van de groep, wordt elk wisselkoersverschil dat voorheen in het eigen vermogen werd gerapporteerd, in de resultatenrekening opgenomen in 'Resultaat bij de verkoop van bedrijven van de groep'. We verwijzen ook naar Toelichting 20 'Eigen vermogen' dat de bedragen toont die in de resultatenrekening zijn opgenomen..

Entiteiten van de Groep: resultaten en financiële positie

De resultaten en financiële positie van de entiteiten van ING België die een andere functionele valuta hebben dan de voorstellingsvaluta, worden als volgt vertaald naar de voorstellingsvaluta:

- Activa en passiva die zijn opgenomen in hun balans worden omgerekend tegen slotkoers op de betrokken balansdatum;
- Inkomsten en uitgaven worden tegen de gemiddelde wisselkoersen omgerekend (tenzij dit gemiddelde geen redelijke benadering vormt van het cumulatieve effect van de koersen die gelden op de transactiedata; in dat geval worden baten en lasten op de transactiedata vertaald); en
- Alle resulterende wisselkoersverschillen worden in een afzonderlijk onderdeel van het eigen vermogen opgenomen.

Bij de consolidatie worden wisselkoersverschillen die voortvloeien uit de vertaling van een monetaire post dat deel uitmaakt van de netto-investering in een buitenlandse operatie, en van ontleningen en andere instrumenten die als indekkingen voor dergelijke beleggingen worden aangeduid, naar het eigen vermogen gebracht. Wanneer een buitenlandse operatie wordt verkocht, worden de overeenkomstige wisselkoersverschillen in de resultatenrekening opgenomen als deel van de winst of het verlies op de verkoop.

Goodwill en aanpassingen van de reële waarde die voortvloeien uit de overname van een buitenlandse operatie, worden als activa en passiva van de buitenlandse operatie behandeld en vertaald tegen de wisselkoers die op de afsluitdatum van de balans geldt.

Opname en verwijdering van financiële instrumenten

Opname van financiële activa

Alle aan- en verkopen van financiële activa die worden geklasseerd als tegen reële waarde via winst of verlies, tot vervalddag aangehouden en te koop aangeboden die een levering vereisen binnen de periode die door de regelgeving of marktconventies wordt vastgelegd (aan- en verkopen 'via de reguliere weg'), worden op de handelsdatum opgenomen. Deze datum is de datum waarop ING België zich ertoe verbindt om het actief te kopen of verkopen. Leningen en vorderingen worden op de afwikkelingsdatum in de boeken opgenomen. Dit is de datum waarop ING België het actief ontvangt of levert.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Verwijdering van financiële activa

Financiële activa worden uit de boeken verwijderd wanneer de rechten om kasstromen van de financiële activa te ontvangen, zijn vervallen of waar ING België alle risico's en beloningen van het bezit substantieel heeft verplaatst. Als ING België alle risico's en beloningen van het bezit van een financieel actief niet substantieel verplaatst, noch weerhoudt, dan haalt ze het financieel actief uit de boeken als ze geen controle meer heeft over het actief.

Gerealiseerde winsten en verliezen op financiële activa

Voor financiële activa tegen afgeschreven kost worden de gerealiseerde winsten en verliezen op beleggingen bepaald als het verschil tussen de opbrengsten van de verkoop en de afgeschreven kost. Wanneer financiële activa die te koop worden aangeboden, worden verwijderd, worden de gecumuleerde aanpassingen van de reële waarde in niet gerealiseerde resultaten opgenomen in de resultatenrekening. Voor aandelen wordt de kost bepaald aan de hand van een gewogen gemiddelde per portefeuille. Voor schuldpapier wordt de kost bepaald door specifieke identificatie.

Opname van financiële passiva

Financiële passiva worden in de boeken opgenomen op de datum dat de entiteit een partij bij de contractuele voorzieningen van het instrument wordt.

Schrapping van financiële passiva

Financiële passiva worden uit de balans verwijderd wanneer de verplichting die in het contract wordt omschreven, is ontlast, geannuleerd of vervallen. Het verschil tussen het dragende bedrag van een financieel passief dat is tenietgedaan en de betaalde som wordt opgenomen in de winst of het verlies.

Classificatie van financiële instrumenten

Financiële activa en passiva tegen reële waarde via winst of verlies

Financiële activa tegen reële waarde via winst of verlies omvatten aandelen, schuldpapier, derivaten, leningen en vorderingen, en andere, en bestaan uit de volgende subcategorieën: handelsactiva, niet-handelsderivaten, en financiële activa die door het bestuur worden aangeduid tegen reële waarde via winst of verlies. Financiële passiva tegen reële waarde via winst of verlies bestaan uit de volgende subcategorieën: handelspassiva, niet-handelsderivaten, en financiële passiva die door het bestuur worden aangeduid tegen reële waarde via winst of verlies. Handelspassiva omvatten aandelen, schuldpapier, deposito's en derivaten.

Een financieel actief of passief wordt geklasseerd tegen reële waarde via winst of verlies, als het hoofdzakelijk is verworven om het op korte termijn te verkopen of als het als dusdanig door het bestuur wordt aangeduid. Het bestuur zal een financieel actief of passief enkel aanduiden als dit een incoherentie in de meting weghaalt of als de betrokken activa en passiva op basis van hun reële waarde worden beheerd.

De transactiekosten bij de eerste opname in de boeken worden in kosten genomen wanneer ze zich voordoen. De rentebaten en -lasten van financiële instrumenten worden geklasseerd tegen hun reële waarde via winst of verlies en opgenomen in Rentebaten en Waarderingsresultaten, terwijl de nettohandelsbaten worden opgenomen in de resultatenrekening met behulp van de effectieve-rentemethode.

Dividendopbrengsten uit aandelen die tegen de reële waarde via winst of verlies worden geklasseerd, worden doorgaans in Beleggingsopbrengst in de resultatenrekening opgenomen wanneer het dividend is aangekondigd. Voor derivaten verwijzen we naar de sectie 'Derivaten en boekhouding van indekkingsinstrumenten'.

Beleggingen

Beleggingen (inclusief leningen die op actieve markten worden genoteerd) worden geklasseerd als ofwel tot vervaldag aangehouden ofwel te koop aangeboden. Indien het bestuur de intentie en het vermogen heeft om schuldpapier en leningen die op actieve markten worden genoteerd en een vaste looptijd hebben, aan te houden tot vervaldag, dan worden die beleggingen geklasseerd als tot vervaldag aangehouden. Beleggingseffecten en opgegeven leningen die voor onbepaalde tijd zouden worden aangehouden en die kunnen worden verkocht omwille van de nood aan liquiditeit of veranderingen van de rentes, wisselkoersen of aandelenkoersen, worden geklasseerd als te koop aangeboden financiële activa.

Te koop aangeboden financiële activa

Te koop aangeboden financiële activa omvatten te koop aangeboden schuldpapier en te koop aangeboden aandelen. Te koop aangeboden financiële activa worden aanvankelijk tegen hun reële waarde plus transactiekosten in de boeken opgenomen. Bij te koop aangeboden schuldpapier wordt het verschil tussen de kost en de aflossingswaarde afgeschreven. Rentebaten worden aan de hand van de effectieve-rentemethode verwerkt. Te koop aangeboden financiële activa worden daarna tegen hun reële waarde gemeten. Rentebaten van schuldpapier dat als te koop wordt geklasseerd, wordt in Rentebaten in de resultatenrekening opgenomen. Dividendopbrengsten uit aandelen die als te koop worden geklasseerd, worden in Beleggingsopbrengst in de resultatenrekening opgenomen wanneer het dividend is aangekondigd. Ongerealiseerde winsten en verliezen die voortvloeien uit veranderingen in de reële waarde, worden in het eigen vermogen opgenomen en opnieuw als Beleggingsopbrengst in de resultatenrekening gebruikt, wanneer het actief wordt verwijderd. Beleggingen in effecten die gevoelig zijn voor vooruitbetalingen, zoals schuldpapier dat enkel rente of enkel kapitaal uitbetaalt, worden doorgaans als te koop geklasseerd.

Tot vervaldag aangehouden beleggingen

Niet-afgeleide financiële activa met vaste of bepaalde betalingen en een vaste looptijd waarvoor de groep de positieve intentie en het vermogen heeft om ze tot hun vervaldag aan te houden, en die door het bestuur worden aangeduid als tot vervaldag aangehouden activa, worden aanvankelijk tegen hun reële waarde plus transactiekosten in de boeken opgenomen. Daarna worden ze tegen hun afgeschreven kost gewaardeerd aan de hand van de effectieve-rentemethode min eventuele bijzondere waardeverminderingen. Rentebaten van schuldpapier dat als tot de vervaldag aangehouden wordt geklasseerd, worden aan de hand van de effectieve-rentemethode in Rentebaten in de resultatenrekening opgenomen. Beleggingen die tot vervaldag worden aangehouden, omvatten uitsluitend schuldpapier.

Leningen en vorderingen

Leningen en vorderingen zijn niet-afgeleide financiële activa met vaste en bepaalde betalingen die niet genoteerd zijn op een actieve markt. Ze worden aanvankelijk tegen hun reële waarde plus transactiekosten in de boeken opgenomen. Daarna worden ze tegen hun afgeschreven kost gewaardeerd aan de hand van de effectieve-rentemethode min eventuele bijzondere waardeverminderingen. Leningen en vorderingen omvatten liquide middelen en saldo's bij centrale banken, leningen en voorschotten aan banken, leningen en voorschotten aan klanten, en sommige andere activa. Ze worden in diezelfde posten binnen het overzicht van de financiële positie weergegeven. Rentebaten van leningen en vorderingen worden aan de hand van de effectieve-rentemethode in Rentebaten in de resultatenrekening opgenomen.

Financiële passiva tegen afgeschreven kost

Financiële passiva tegen afgeschreven kost omvatten de volgende subcategorieën: preferente aandelen die als schuld worden geklasseerd, schuldpapier in emissie, achtergestelde leningen, en deposito's van banken en klanten. Financiële passiva tegen afgeschreven kost worden aanvankelijk tegen de opbrengsten van hun emissie (reële waarde van ontvangen tegenprestatie) voor aftrek van de eventuele transactiekosten in de boeken opgenomen. Passiva in deze categorie worden daarna tegen afgeschreven kost weergegeven. Elk verschil tussen de opbrengsten, voor transactiekosten, en de aflossingswaarde wordt in de resultatenrekening opgenomen over de termijn van het passief aan de hand van de effectieve-verrentemethode. Als de groep zijn eigen schulden koopt, worden ze van het overzicht van de financiële positie verwijderd en het verschil tussen het uitstaande bedrag van het passief en de betaalde tegenprestatie wordt in de resultatenrekening opgenomen.

Contracten betreffende financiële waarborgen

Contracten betreffende financiële waarborgen zijn contracten die de emittent verplichten om gespecificeerde betalingen uit te voeren om de houder te vergoeden voor een verlies dat hij lijdt omdat een gespecificeerde debiteur de betalingen niet kan uitvoeren wanneer deze verschuldigd zijn, en dat in overeenstemming met de voorwaarden van een schuldinstrument. Dergelijke financiële waarborgen worden aanvankelijk tegen hun reële waarde in de boeken opgenomen. Daarna worden ze gewaardeerd tegen de hoogste van de verdisconteerde beste raming van de verplichting onder de waarborg en het aanvankelijk opgenomen bedrag verminderd met de cumulatieve afschrijving teneinde de principes voor de opname van de omzet te weerspiegelen.

Reële waarde van financiële activa en passiva

Alle financiële activa en passiva worden aanvankelijk tegen hun reële waarde verwerkt. Financiële activa en passiva die worden geklasseerd als voor handel aangehouden of aangeduid tegen reële waarde via winst of verlies en financiële activa die als te koop worden geklasseerd, worden daarna echter tegen hun reële waarde gewaardeerd in de financiële staten.

De reële waarde wordt gedefinieerd als de prijs die zou worden ontvangen om een actief te verkopen of betaald om een passief over te dragen in een ordelijke transactie tussen marktdeelnemers op de metingsdatum. Ze gebruikt de veronderstelling dat marktdeelnemers de kenmerken van het actief of passief gebruiken of meetellen waarmee marktdeelnemers rekening zouden houden wanneer ze de prijs voor het actief of passief bepalen. De reële waarde van financiële activa en passiva wordt gebaseerd op de onaangepaste opgegeven marktprijzen waar ze beschikbaar zijn. Dergelijke opgegeven marktprijzen worden hoofdzakelijk verkregen van beursprijzen voor beursgenoteerde financiële instrumenten. Waar geen beursprijzen beschikbaar is, kunnen de opgegeven prijzen in een actieve markt worden verkregen van onafhankelijke verkopers op de markt, makelaars of marktmakers. In het algemeen worden posities gewaardeerd tegen de biedprijs voor een longpositie en tegen de laatprijs voor een shortpositie, of worden ze gewaardeerd tegen de prijs binnen de bied-laag-spread die de reële waarde in die omstandigheden het best weerspiegelt. In bepaalde gevallen waar posities worden gemarkeerd tegen gemiddelde marktprijzen, wordt een aanpassing van de reële waarde berekend.

Voor sommige financiële activa en passiva zijn geen opgegeven marktprijzen beschikbaar. De reële waarde van deze financiële activa en passiva wordt bepaald met behulp van waarderingstechnieken. Deze waarderingstechnieken gaan van de verrekking van kasstromen tot diverse waarderingsmodellen die rekening houden met de relevante prijsstellersfactoren, zoals de marktprijs van onderliggende referentie-instrumenten, marktparameters (volatiliteiten, correlaties en kredietwaardigheidsbeoordelingen) en het gedrag van klanten. Wanneer ze de reële waarde bepaalt, maximaliseert ING het gebruik van inputs die in de markt waar te nemen zijn, en minimaliseert de bank het gebruik van onwaarneembare inputs. Het kan subjectief zijn naargelang het belang van de onwaarneembare input in de globale waardering. Alle gebruikte waarderingstechnieken worden onderworpen aan interne controles en goedkeuringen. De meeste gegevens die in deze waarderingstechnieken worden gebruikt, worden elke dag goedgekeurd. Wanneer een groep van financiële activa en passiva op basis van hun netto-blootstellingen aan risico's worden beheerd, dan meet ING de reële waarde van een groep van financiële activa en passiva op basis van de netto-portefeuille. Om het kredietrisico in de reële waarde op te nemen, past ING zowel aanpassingen van de credit- als van de debetwaarderingen toe (ACW, ADW). Eigen uitgegeven schuldpapier en structured notes die tegen hun reële waarde worden gewaardeerd, worden voor het kredietrisico aangepast via een ADW. Bovendien worden derivaten die tegen hun reële waarde worden gewaardeerd, voor het kredietrisico aangepast via een ACW. De ACW is bilateraal van aard, omdat zowel het kredietrisico voor de tegenpartij als het kredietrisico voor ING in de aanpassing is vervat. Alle inputgegevens die worden gebruikt bij de bepaling van de ACW, vertrekken vanuit markt impliciete gegevens. Bovendien wordt rekening gehouden met zowel het risico in de verkeerde richting (wanneer de blootstelling aan een tegenpartij toeneemt en de kredietwaardigheid van die tegenpartij verslechtert) als dat in de goede richting (wanneer de blootstelling aan een tegenpartij toeneemt en de kredietwaardigheid van die tegenpartij verbetert) bij de meting van de aanpassing van de waardering. ING past een bijkomende 'aanpassing van de financieringswaardering' (AFW) toe op derivaten zonder onderpand. Die aanpassing vertrekt van de marktprijs voor het financieren van liquiditeit.

Belangrijke discretionaire beslissingen en cruciale boekhoudkundige schattingen en veronderstellingen:

Zelfs wanneer marktprijzen beschikbaar zijn, kan het zijn dat - wanneer de markten minder liquide zijn - er voor hetzelfde effect verschillende prijzen bestaan op basis van verschillende bronnen. Om de meest gepaste prijs te kiezen, is een beoordeling nodig en dit kan leiden tot verschillende schattingen van een reële waarde.

Taxatietechnieken zijn subjectief van aard en voor het bepalen van een reële waarde voor bepaalde financiële activa en verplichtingen is dan ook een beoordeling nodig. De taxatietechnieken zijn gebaseerd op diverse veronderstellingen in verband met de prijsstellingsfactoren. Het gebruik van verschillende taxatietechnieken en veronderstellingen kan leiden tot een aanzienlijk verschil in de schatting van de reële waarde.

Er worden prijstesten uitgevoerd om te bepalen of het waarderingsproces heeft geleid tot een gepaste reële waarde van de positie en een gepaste weerspiegeling van deze waarderungen in de verlies- en winstrekening. Er worden prijstesten uitgevoerd om de potentiële risico's op economisch verlies als gevolg van verkeerde of verkeerd gebruikte modellen te voorkomen.

Classificatie van kredietrisicobeheer

Meer informatie inzake het beheer van kredietrisico is terug te vinden in rubriek "Risicobeheer: kredietrisico". De relatie tussen de kredietrisico-classificaties gebruikt in die rubriek en de in de geconsolideerde balans gebruikte classificaties, wordt hieronder toegelicht:

- Pre-settlementrisico ontstaat als een tegenpartij nog vóór de afhandeling van een transactie in gebreke blijft en ING Groep de overeenkomst moet vervangen door een transactie met een andere tegenpartij aan te gaan, tegen de dan geldende (mogelijk ongunstige) marktcoers. Het pre-settlementrisico heeft vooral betrekking op de classificatie "Financiële activa tegen reële waarde via winst en verlies (activa voor handelsdoeleinden en afgeleide producten niet voor handelsdoeleinden)" van de balans en op de financiering van effecten.
- Geldmarkrisico ontstaat wanneer ING Groep deposito's op korte termijn plaatst bij een tegenpartij om extra liquiditeit te beheren en heeft onder andere betrekking tot de classificaties "Leningen en voorschotten aan banken" en "Leningen en voorschotten aan klanten" van de bedrijfsbalans.
- Kredietverleningsrisico ontstaat wanneer ING Groep een lening verstrekt aan een klant of een garantie verstrekt in naam van een klant, en heeft vooral betrekking tot de classificatie "Leningen en voorschotten aan klanten" van de bedrijfsbalans en tot buitenbalansposten zoals verplichtingen onder financiële garanties en kredietbrieven.
- Beleggingsrisico omvat het risico op wanbetaling en migratie van krediet in verband met de beleggingsportefeuille van ING Groep en heeft vooral betrekking op de klasse "Beleggingen (beschikbaar voor verkoop en te houden tot vervaldatum)" van de bedrijfsbalans.
- Settlementrisico ontstaat wanneer er een uitwisseling van waarde optreedt (fondsen, instrumenten of grondstoffen) voor dezelfde of verschillende valutadatum en de ontvangst niet is bevestigd of verwacht voordat ING Groep haar deel van de transactie heeft betaald of geleverd. Settlementrisico verwijst vooral naar het risico dat voortvloeit uit de verkoop van financiële instrumenten die op de balans worden ondergebracht onder de klasse "Financiële activa tegen reële waarde via winst of verlies (activa voor handelsdoeleinden en derivaten voor niet-handelsdoeleinden)" en "Beleggingen (beschikbaar voor verkoop en te houden tot vervaldatum)".

Maximale blootstelling aan kredietrisico

De maximale blootstelling aan kredietrisico voor posten op de bedrijfsbalans is over het algemeen de boekwaarde voor de desbetreffende financiële activa. Voor posten buiten de balanstelling is het maximale kredietrisico het maximumbedrag dat zou kunnen worden opgeëist. Voor deze buitenbalans posten wordt verwezen naar "Latente schulden en verplichtingen". Bij het bepalen van de maximale blootstelling aan kredietrisico wordt geen rekening gehouden met het ontvangen onderpand.

De manier waarop ING Groep kredietrisico beheert en voor dat doel de blootstelling aan kredietrisico bepaalt, wordt toegelicht in de rubriek "Risicobeheer: kredietrisico".

Derivaten en hedge-posten

Derivaten worden eerst geboekt tegen reële waarde op de datum van ondertekening van het derivatencontract, en worden daarna tegen reële waarde gewaardeerd. De reële waarde wordt bepaald op basis van gepubliceerde marktprijzen op actieve markten, met inbegrip van recente markttransacties en waarderingstechnieken (zoals verdisconteerde- kasstroommodellen en optiewaarderingsmodellen), al naargelang de situatie. Alle derivaten worden als activa geboekt als hun reële waarde positief is en worden als passiva geboekt als hun reële waarde negatief is.

Bepaalde derivaten die in andere contracten zijn ingebouwd, worden als afzonderlijke derivaten gewaardeerd indien hun economische kenmerken en risico's niet nauw aansluiten met die van het overkoepelende contract, wanneer het overkoepelende contract niet tegen reële waarde via winst of verlies wordt geboekt of wanneer een apart instrument met dezelfde voorwaarden als het opgenomen derivaat voldoet aan de definitie van een derivaat. Deze ingebouwde derivaten worden gewaardeerd aan reële waarde en de wijzigingen in de reële waarde worden in de winst- en verliesrekening geboekt. Een eerste evaluatie wordt uitgevoerd wanneer de Groep voor het eerst als een partij van de overeenkomst optreedt. Een tweede evaluatie wordt enkel uitgevoerd wanneer de voorwaarden van de overeenkomst zodanig worden aangepast dat de verwachte kasstromen beduidend veranderen.

De methode voor het boeken van de resulterende winst of verlies tegen reële waarde hangt af van het feit of de derivaat al dat niet is bedoeld als hedging-instrument, en zo ja, van de aard van het afgedekte item. De Groep duidt bepaalde derivaten aan als afdekkingen van de reële waarde van geboekte activa of passiva of vaste verbintenissen (een afdekking tegen reële waarde), als afdekking van hoogstwaarschijnlijke toekomstige kasstromen die kunnen worden toegerekend aan een geboekt actief of passief van een verwachte transactie (een afdekking van kasstromen) of als afdekking van een nettobelegging in een buitenlands bedrijf. Voor derivaten die op deze manier worden aangeduid, wordt hedge accounting gebruikt, op voorwaarde dat aan enkele criteria wordt voldaan.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Aan het begin van de transactie documenteert ING Groep de relatie tussen de afdekkingsinstrumenten en de afgedekte items, haar doelstelling op het vlak van risicobeheer, en de methodes die werden gebruikt voor het meten van de doeltreffendheid van de afdekking. De Groep documenteert ook, zowel bij het oprichten van de afdekking als ook daarna, de analyse of de in de afdekkingstransacties gebruikte derivaten al dan niet doeltreffend zijn in het compenseren van wijzigingen in de reële waarde of in de kasstromen van de afgedekte items.

ING Groep past hedge accounting tegen reële waarde toe op die portefeuilleafdekkingen van rentevoetrisico (macro-hedging) volgens de Europese uitzonderingsregeling voor afdekkingstransacties ("carve out"). Volgens deze uitzonderingsregel kan een groep derivaten (of compartimenten) in zijn geheel worden gezien en tezamen als afdekkingsinstrument worden beschouwd, en de regel verwijderd enkele beperking op de hedge accounting wat betreft de core deposits en onder-hedging. Volgens de Europese uitzonderingsregel kan hedge accounting worden toegepast op core deposits en is de afdekking slechts ondoeltreffende wanneer de herziene geschatte kasstroombedrag in de geplande tijdsperiode onder het geplande bedrag van die tijdsperiode valt.

ING Groep past op haar retail activiteiten hedge accounting tegen reële waarde toe voor de portefeuilleafdekking van het renterisico (macro-hedging) volgens de Europese uitzonderingsregeling voor afdekkingstransacties ("carve out"). De nettoblootstelling van retailfondsen (spaar- en zichtrekeningen) en retail-leningen (hypotheke) wordt afgedekt. De afdekkingsactiviteiten worden geboekt in een portefeuille voor afdekking van de hypotheke tegen reële waarde. Wijzigingen in de reële waarde van de derivaten worden in de winst- en verliesrekening geboekt, samen met de wijziging van de reële waarde van de hypotheke (afgedekte items) in zover deze wijziging kan worden toegewezen aan een rentevoetrisico (het afgedekte risico)

Afdekking van reële waarde

Wijzigingen in de reële waarde van derivaten die geormerkt zijn en kwalificeren als afdekkingen van reële waarde, worden in de winst- en verliesrekening geboekt, samen met die wijzigingen in de reële waarde van het afgedekte item die toe te rekenen zijn aan het afgedekte risico. Indien de afdekkingsrelatie niet langer voldoet aan de criteria voor hedge accounting, dan wordt de cumulatieve wijziging van het afgedekte item -in geval van rentedragende instrumenten- in de winst- en verliesrekening afgeschreven over de resterende looptijd van de oorspronkelijke afdekking, of direct geboekt wanneer het afgedekte item wordt afgeboekt. Voor niet-rentedragende instrumenten wordt de cumulatieve wijziging van het afgedekte item enkel in de winst- en verliesrekening geboekt wanneer het afgedekte item wordt afgeboekt.

Afdekking van kasstromen

Het effectieve deel van de wijzigingen in de reële waarde van die derivaten die geormerkt zijn en kwalificeren als afdekking van kasstromen, worden als eigen vermogen geboekt. De winst of het verlies in verband met het niet-doeltreffende deel van de afdekking, wordt onmiddellijk in de winst- en verliesrekening geboekt. Alle bedragen die als eigen vermogen worden geboekt, worden in die periodes dat het afgedekte item een impact heeft op het nettoresultaat, gerecycleerd naar de winst- en verliesrekening. Wanneer een afdekkingsinstrument vervalt of wordt verkocht, of wanneer een afdekking niet meer voldoet aan de criteria voor hedge accounting, dan wordt elke cumulatieve winst of verlies die op dat moment in het eigen vermogen bestaat, in het eigen vermogen gehouden en wordt deze slechts geboekt wanneer de verwachte transactie uiteindelijk in de winst- en verliesrekening wordt geboekt. Wanneer een bepaalde transactie niet meer zal doorgaan, dan wordt de cumulatieve winst of verlies die als eigen vermogen was geboekt, onmiddellijk naar de winst- en verliesrekening geboekt.

Afdekking van nettobeleggingen

Afdekkingen van nettobeleggingen in buitenlandse bedrijven worden op dezelfde manier geboekt als afdekkingen van kasstromen. Elke winst of verlies op het afdekkingsinstrument dat verband houdt met het doeltreffende deel van de afdekking, wordt als eigen vermogen geboekt en elke winst of het verlies dat betrekking heeft op het niet-doeltreffende deel van de afdekking, wordt onmiddellijk in de winst- en verliesrekening geboekt. Wanneer het buitenlandse bedrijf wordt afgestoten, dan wordt de in het eigen vermogen gecumuleerde winst of verlies, opgenomen in de winst- en verliesrekening.

Derivaten voor niet-handelsdoeleinden die niet kwalificeren voor hedge accounting

Derivaten die door de Groep worden gebruikt in het kader van haar risicobeheerstrategie maar die niet kwalificeren voor hedge accounting volgens het boekhoudkundige beleid van de ING Groep, worden geboekt als derivaten voor niet-handelsdoeleinden. Derivaten voor niet-handelsdoeleinden worden gewaardeerd tegen reële waarde en de wijzigingen in de reële waarde worden in de winst- en verliesrekening geboekt.

Saldering van financiële activa en passiva

Financiële activa en passiva worden gesaldeerd -en het nettobedrag wordt geboekt- in de bedrijfsbalans wanneer ING België het wettelijke recht heeft om de geboekte bedragen te salderen en van plan is om deze ofwel op netto-basis te vereffenen ofwel de activa te verzilveren en de passiva tegelijkertijd te vereffenen. Saldering wordt toegepast op bepaalde rentevoet-swaps waarvoor de diensten van een centrale clearing-instelling worden gebruikt. Saldering wordt ook toegepast op bepaalde klanten die gebruik maken van samengevoegde kasstroom faciliteiten (cash pooling arrangements) en waarbij de bedoeling om netto te vereffenen wordt aangetoond via een fysieke overboeking van het saldo van contante middelen naar één enkele rekening op het einde van elke boekingsperiode.

Terugkoop en terug-verkoop overeenkomsten

Effecten die worden verkocht onder een retrocessie-overeenkomst ("repo's") worden in de geconsolideerde jaarrekening geboekt. De verplichting tegenover de tegenpartij wordt geboekt in "Deposito's van banken, achtergestelde leningen, klantendeposito's" of in "Handelsschulden", waar van toepassing.

Effecten die worden aangekocht onder een omgekeerde retrocessie-overeenkomst ("omgekeerde repo's") worden geboekt als "Leningen en voorschotten aan klanten", "Leningen en voorschotten aan banken" of "financiële activa tegen reële waarde voor winst of verlies - Handelsschulden", waar van toepassing. Het verschil tussen de verkoop- en heraankoopprijs wordt geboekt als interest en op basis van de effectieve rentevoet in het resultaat opgenomen gedurende de looptijd van de overeenkomst.

Waardevermindering van financiële activa tegen afgeschreven kosten (provisies voor verlies op leningen)

ING België analyseert periodiek en op elke balansdatum, of er al dan niet objectief bewijs bestaat dat een financieel actief of een groep van financiële activa aan een waardevermindering onderhevig is.. Een financieel actief of een groep van financiële activa is in waarde verminderd en er ontstaat een desbetreffende verlies wanneer - en enkel wanneer - er objectief bewijs van een bijzondere waardevermindering bestaat als gevolg van een of meerdere gebeurtenissen die hebben plaatsgevonden na de oorspronkelijke boeking van het actief maar nog voor de datum van de bedrijfsbalans (een verlieslatende gebeurtenis) en wanneer deze verlieslatende gebeurtenis (of gebeurtenissen) een impact heeft op de geschatte toekomstige kasstromen van het financiële actief of op de groep van financiële activa die op betrouwbare wijze kan worden geschat.

De volgende omstandigheden zijn voorbeelden van objectief bewijs dat een financieel actief of groep van activa aan een waardevermindering onderhevig is:

- De kredietnemer heeft het faillissement aangevraagd of is onder curatele of onder vergelijkbare bescherming geplaatst, en dit leidt tot het niet-uitvoeren of uitstellen van terugbetaling van het financiële actief;
- De kredietnemer heeft de hoofdsom, de interesten of de vergoedingen niet betaald en deze wanprestatie is gedurende een bepaalde periode onopgelost gebleven;
- De kredietnemer heeft aanzienlijke financiële moeilijkheden vertoond in die mate dat deze een negatieve impact op de verwachte toekomstige kasstromen van het financiële actief hebben;
- De kredietverplichting werd voor niet-commerciële redenen geherstructureerd; ING België heeft - voor economische of juridische redenen in verband met de financiële moeilijkheden van de kredietnemer - concessies gedaan die hebben geleid tot een vermindering van de verwachte toekomstige kasstromen van het financiële actief;
- Eerdere ervaring -die waar nodig is aangepast aan de huidige gebeurtenissen- heeft aangetoond dat een deel van een activagroep aan een waardevermindering onderhevig is, hoewel de gebeurtenissen die normaal gezien deze waardevermindering veroorzaken - nog niet door de kredietrisicosystemen van de Group zijn geregistreerd.

In bepaalde omstandigheden kent ING aan kredietnemers een voorlopig uitstel en/of reductie van de hoofdsom en/of interesten toe om de kans op inning te optimaliseren en indien mogelijk wanprestatie, gedwongen verkoop of beslaglegging te voorkomen. Wanneer dergelijk uitstel en/of reductie van de hoofdsom en/of interesten wordt uitgevoerd op basis van kredietoverwegingen, wordt ook wel "clementie" genoemd. In dergelijke gevallen wordt bij het bepalen van de waardevermindering - zoals hieronder beschreven - rekening gehouden met de huidige nettowaarde van het uitstel en/of de reductie van de afbetalingen van de hoofdsom en/of interesten. Als de clementie leidt tot een aanzienlijke wijziging in de voorwaarden van de lening, dan wordt de oorspronkelijke lening afgeboekt en wordt een nieuwe lening geboekt tegen de reële waarden op de datum van wijziging. Voor het bepalen of er al dan niet een aanzienlijke wijziging is opgetreden, houdt de Groep rekening met zowel kwantitatieve als kwalitatieve factoren.

Verliezen die naar verwachting zullen voorvloeien uit toekomstige gebeurtenissen -ongeacht hoe waarschijnlijk- worden niet geboekt.

De Groep bepaalt eerst of er objectief bewijs van een bijzondere waardevermindering bestaat, eerst op individuele basis voor financiële activa die individueel aanzienlijk zijn, en dan individueel of gezamenlijk voor financiële activa die niet individueel aanzienlijk zijn. Als de Groep bepaalt dat er geen objectief bewijs bestaat van bijzondere waardevermindering van een individueel beoordeeld financieel actief - ongeacht of dit actief aanzienlijk is of niet -, dan neemt de Groep het actief op in een groep van financiële activa met vergelijkbaar kredietrisico en berekent dan de waardevermindering op gezamenlijke basis. Activa waarvan de bijzondere waardevermindering individueel wordt berekend en waarvoor een bijzondere waardeverminderverslies werd of wordt geboekt, worden niet opgenomen in de gezamenlijke berekening van de bijzondere waardevermindering.

Indien er objectief bewijs bestaat dat er een waardeverminderverslies is ontstaan op een actief dat tegen afgeschreven kost is geboekt, dan wordt het verlies berekend als het verschil tussen de boekwaarde van het actief en de huidige waarde van de geschatte toekomstige kasstromen (zonder inbegrip van het nog niet opgelopen toekomstig kredietverlies) die verdisconteerd is tegen de oorspronkelijke effectieve rentevoet van het financiële actief. De boekwaarde van het actief wordt verminderd via het gebruik van een voorzieningenrekening (voorziening voor kredietverlies) en het bedrag van het verlies wordt geboekt in de winst- en verliesrekening onder de post "Toevoeging aan de voorziening voor kredietverlies". Als een actief een variabele rentevoet heeft, dan is de discontovoet voor het berekenen van de bijzondere waardevermindering gelijk aan de huidige effectieve rentevoet volgens de overeenkomst.

Indien in een latere periode het bedrag van de waardevermindering daalt en de daling kan objectief worden toegerekend aan een gebeurtenis die is opgetreden nadat de bijzondere waardevermindering werd geboekt (bijvoorbeeld een verbetering in de creditrating van de kredietnemer), dan wordt de voordien geboekte bijzondere waardevermindering teruggedraaid door de voorziening aan te passen. Het bedrag van de omkering wordt geboekt in de winst- en verliesrekening.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Wanneer een lening niet inbaar is, wordt deze afgeboekt tegenover de desbetreffende voorziening voor kredietverlies. Dergelijke leningen worden afgeboekt nadat alle nodige procedures zijn afgerond en het bedrag van het verlies is berekend. Eerder afgeboekte bedragen die alsnog worden geïnd, worden geboekt in de winst- en verliesrekening.

In de meeste Retail-portefeuilles heeft ING een afboekingsbeleid ingevoerd dat vastlegt dat een voorziening van 100% vereist is voor alle uitstaande retail-dossiers twee jaar (drie jaar voor hypotheeken) na de datum van de laatste wanbetaling.

Bijzondere waardeverminderingen op andere schuldinstrumenten (leningen en tot de vervaldag aangehouden beleggingen) maken deel uit van de hierboven beschreven voorziening voor kredietverlies.

Belangrijke discretionaire beslissingen en cruciale boekhoudkundige schattingen en veronderstellingen:

Er is behoorlijk wat beoordeling nodig voor het bepalen van de omvang van de voorziening voor kredietverlies (bijzondere waardevermindering) voor financiële activa waarvan de waardevermindering zowel individueel als gezamenlijk wordt berekend. Deze beoordeling is vereist wanneer het management afweegt of er objectief bewijs bestaat van een verlies door bijzondere waardevermindering van een actief, het bepalen van het risico voor de portefeuille, de huidige economische situatie, de ervaringen van de laatste jaren en de tendensen op het vlak van krediet, sector, regio en concentratie. Wijzigingen in dergelijke beoordelingen en analyse kan mettertijd leiden tot wijzigingen in de voorzieningen voor kredietverlies.

ING berekent individuele voorzieningen voor individueel belangrijke financiële activa die volgens objectieve bewijzen onderworpen zijn aan bijzondere waardevermindering. De belangrijkste beoordeling die op dat vlak wordt genomen is of er al dan niet een gebeurtenis is opgetreden die heeft geleid tot de bijzondere waardevermindering. De belangrijkste veronderstellingen bij het bepalen van het bedrag van de individuele voorziening zijn de verwachte toekomstige kasstromen van het desbetreffende financiële actief.

Voor de gezamenlijke berekening van de bijzondere waardevermindering, worden de financiële activa gegroepeerd op basis van hun kenmerken op het vlak van kredietrisico. Deze kenmerken zijn relevant voor het berekenen van de toekomstige kasstromen voor groepen van dergelijke activa, want ze vormen een indicatie van het vermogen van de kredietnemer om alle verschuldigde bedragen te betalen volgens de contractvoorwaarden van de te beoordelen activa. De gezamenlijke bepaling van de bijzondere waardevermindering omvat de toepassing van een verliesontstaansperiode op de waarschijnlijkheid van wanbetaling (ook genaamd "verliesidentificatieperiode"). De verliesontstaansperiode is een concept dat erkent dat er een interval bestaat tussen het ontstaan van gebeurtenissen die tot een bijzondere waardevermindering leiden, en het tijdstip waarop deze worden geregistreerd in de kredietrisicosystemen van ING. De toepassing van een verliesontstaansperiode zorgt ervoor dat die bijzondere waardeverminderingen die zijn opgelopen maar nog niet zijn geïdentificeerd, correct worden opgenomen in de voorziening voor kredietverlies van ING. Hoewel de verliesontstaansperiodes inherent onzeker zijn, past ING schattingen op sub-portefeuilles toe (bv. grote ondernemingen, kmo's, retail) die op factoren duiden zoals de frequentie waarmee klanten in de subportefeuille gevoelige informatie met betrekking tot kredietrisico bekendmaken en de frequentie waarmee ze door de accountmanagers van ING worden gecontroleerd. Over het algemeen geldt: hoe groter de kredietnemer, hoe frequenter de controle. Verliesontstaansperiodes zijn gebaseerd op historische ervaring en worden waar nodig herbevestigd en herzien via regelmatige testen, om ervoor te zorgen dat ze overeenkomen met de huidige ervaring en situatie.

Verwachte toekomstige kasstromen in een portefeuille van financiële activa waarvan de bijzondere waardevermindering collectief wordt berekend, worden geschat op basis van de contractuele kasstromen van de activa in de portefeuille en op eerdere ervaring met activa met vergelijkbare kenmerken als die van de activa van de portefeuille. Het eerder geleden verlies wordt aangepast op basis van huidige observeerbare gegevens om rekening te houden met de effecten van de huidige omstandigheden die niet van toepassing waren op de periode waarin het eerdere verlies is geleden en om die gevolgen van de voorwaarden van deze eerdere periode die momenteel niet bestaan, te verwijderen. Momenteel observeerbare gegevens zijn onder andere wijzigingen in het werkloosheidscijfers, vastgoedprijzen en grondstoffenprijzen. De methodologie en veronderstellingen waarop de toekomstige kasstromen worden berekend, worden regelmatig herzien om het verschil tussen geschat verlies en effectief verlies te reduceren.

Waardevermindering van financiële active beschikbaar voor verkoop

Wat betreft beleggingen in effecten die worden geclassificeerd als verkoopbaar, wordt een aanzienlijke (25%) of aanhoudende daling (6 maanden) in de reële waarde van de activa, ten gevolge van de kwaliteit van de kredietnemer, tot onder hun aankoopprijs, in beschouwing genomen bij het bepalen of de activa al dan niet aan een bijzondere waardevermindering onderhevig zijn.

Indien er objectief bewijs bestaat voor beleggingen in verkoopbare schuldpapieren en effecten, dan wordt het gecumuleerde verlies - berekend als het verschil tussen de aankoopprijs en de huidige reële waarde minus het waardeverminderingverlies op dat financiële actief dat reeds voordien in het resultaat werd geboekt - verwijderd uit het eigen vermogen en in de winst- en verliesrekening geboekt. De waardevermindering die op eigenvermogensinstrumenten is geboekt, kan nooit via de resultatenrekening worden omgekeerd. Indien de reële waarde van een als verkoopbaar geboekt schuldinstrument in een navolgende periode stijgt en deze stijging kan objectief worden gekoppeld aan een gebeurtenis die plaatsvond nadat de waardevermindering in de winst- en verliesrekening was geboekt, dan wordt het waardeverminderingverlies via de winst- en verliesrekening omgekeerd.

Materiële vaste activa

Vastgoed en materiaal

Grond en gebouwen voor eigen gebruik worden tegen hun reële waarde op balansdatum geboekt. De kosten van een vastgoed, installaties of materiaal bestaan uit de aankoopprijs, inclusief niet-terugbetaalbare aankoopbelastingen, na aftrek van handels- en andere kortingen. De reële waarde van grond en gebouwen is hun marktwaarde.

ING België bepaalt de reële waarde van elk vastgoed op elke balansdatum en verkrijgt een waardebepaling van een onafhankelijk, erkend taxatiebureau, en dit op voldoende regelmatige basis of minstens elke vijf jaar.

Stijgingen in de boekwaarde als gevolg van een herwaardering van grond en gebouwen voor eigen gebruik, worden gecrediteerd aan de herwaarderingsreserve in het eigen vermogen. Dalingen in de boekwaarde die voorgaande stijgingen van hetzelfde activa compenseren, worden direct aangerekend aan de herwaarderingsreserve in het eigen vermogen. Alle andere dalingen worden aangerekend op de winst- en verliesrekening. Stijgingen die een omkeer van een daling door een herwaardering van hetzelfde actief dat voordien in het nettoresultaat was geboekt, worden in de winst- en verliesrekening geboekt.

Afschrijvingen op gebouwen wordt geboekt op basis van de reële waarde en de geschatte gebruiksduur van het actief (over het algemeen 33 jaar). De waardevermindering wordt lineair berekend. De restwaarde en de geschatte gebruiksduur worden elke balansdatum herzien en indien nodig aangepast.

Navolgende uitgaven worden opgenomen in de boekwaarde van het actief wanneer het waarschijnlijk is dat toekomstige economische voordelen ervan naar ING België zullen stromen en de kosten ervan betrouwbaar kunnen worden gemeten. Alle andere kosten voor reparatie- en onderhoudswerken worden opgenomen in de winst- en verliesrekening van de boekperiode waarin de kosten optraden.

Bij een verkoop wordt de herwaarderingsreserve overgeboekt naar overgedragen winst. Terreinen worden niet afgeschreven.

Apparatuur

Materiaal wordt geboekt tegen kostprijs minus geaccumuleerde waardevermindering en eventuele bijzondere waardevermindering. De kost van dergelijke activa wordt lineair afgeschreven over de geschatte gebruiksduur. Uitgaven voor onderhouds- en reparatiewerken worden in de winst- en verliesrekening geboekt wanneer ze voorkomen. Uitgaven voor grote verbeteringswerken worden gekapitaliseerd en afgeschreven.

Uitboekingen / Ontvreemdingen

Het verschil tussen de opbrengsten van een verkoop en de nettoboekwaarde wordt in de winst- en verliesrekening geboekt onder de post "Andere inkomsten".

Leningkosten

Leningskosten gemaakt voor de bouw van een in aanmerking komend actief worden geactiveerd gedurende die tijdsspanne die nodig is om het actief op te leveren en voor te bereiden op haar bedoelde gebruik. De leningskosten worden bepaald als de gewogen gemiddelde kapitaalkosten van het project.

Leasing

De beslissing of een overeenkomst al dan niet een lease is of een lease bevat, wordt gebaseerd op de inhoud van de overeenkomst op de datum van de overeenkomst.

ING als de huurder

De leases die ING afsluit zijn voornamelijk operationele leases. De totale betalingen in het kader van operationele leases worden rechtstreeks in de winst- en verliesrekening geboekt gedurende de hele looptijd van de lease. Wanneer een operationele lease wordt opgezegd voordat de looptijd van de lease is afgelopen, dan wordt elke schadevergoeding die aan de verhuurder wordt betaald, geboekt als een uitgave in de periode waarin de lease wordt opgezegd.

ING als de verhuurder

Wanneer activa onderworpen zijn aan een financieel leasecontract, dan wordt de huidige waarde van de leasebetalingen geboekt als een vordering onder "Leningen en voorschotten aan klanten" of "Leningen en voorschotten aan banken". Het verschil tussen de brutovordering en de huidige waarde van de vordering zijn niet-verdiende financieringsinkomsten. Lease-inkomsten worden geboekt gedurende de looptijd van de lease en dit op basis van de netto-investeringsmethode (voor belastingen), die een constant periodiek rendement weerspiegelt. Wanneer activa onderworpen zijn aan een operationele lease, dan worden deze activa opgenomen in "Activa onder operationele lease".

Activa onder operationele leasing

Activa die worden verhuurd volgens een operationele leaseovereenkomst waarbij ING de verhuurder is, worden geboekt tegen kostprijs minus de geaccumuleerde waardevermindering en bijzondere waardevermindering. De kosten van dergelijke activa worden lineair afgeschreven gedurende de geschatte gebruiksduur.

Aanschaffingen, goodwill en andere immateriële activa

Aanschaffingen en goodwill bij aanschaffingen

De overnames van ING België worden verwerkt onder de aankoop boekhoudmethode. De vergoeding voor elke overname wordt gewaardeerd als het aggregaat van de reële waarde (op de datum van overdracht) van de afgestane activa en aangegane of overgenomen passiva en eigenvermogensinstrumenten die worden uitgegeven in ruil voor de controle van de overgenomen partij. Goodwill is het verschil tussen de kost van de overname (met inbegrip van de overgenomen schulden) en het belang van de bank in de reële waarde van de overgenomen activa, verplichtingen en voorwaardelijke verplichtingen op de dag van de overname, wordt gekapitaliseerd als een immaterieel actief. Goodwill wordt enkel gekapitaliseerd bij overnames. De resultaten van de transacties van de overgenomen bedrijven worden opgenomen in het winst- of verliesstaten vanaf de datum waarop de controle is verkregen.

Indien van toepassing, omvat de vergoeding van de overname alle activa of passiva die resulteren uit een voorwaardelijke vergoedingsregeling. De voorwaardelijke vergoeding wordt gewaardeerd aan de reële waarde op de dag van overname. Regelingen voor voorwaardelijke vergoedingen die worden geassocieerd als een actief of passief, worden vervolgens gemeten aan de reële waarde. Wijzigingen in de reële waarde van de voorwaardelijke vergoeding die worden geassocieerd als eigen vermogen, worden niet opgenomen.

Wanneer een bedrijfscombinatie wordt verwezenlijkt in verschillende stadia, werden de voorheen door ING België aangehouden belangen in activa en passiva van de verworven eenheid gewaardeerd aan de reële waarde op de dag van overname (i.e. de datum waarop ING België de controle overnam) en de hieruit resulterende winsten of verliezen, indien deze bestaan, worden opgenomen in het winst- of verliesoverzicht. De bedragen die voortkomen uit deze belangen in de overgenomen partij voorafgaand aan de datum van overname die eerder werden opgenomen in niet-gerealiseerde resultaten worden geherklasseerd naar de winst- of verliesrekening waar zulke verwerking geschikt zou zijn als het belang van de hand zou worden gedaan. Kosten verbonden aan de overname worden opgenomen in de winst- of verliesrekening als opgelopen en worden bijgevolg getoond in het winst- of verliesrekening als Overige bedrijfskosten.

Tot 2009, voordat IFRS 3 "Bedrijfscombinaties" werd herzien, werd de boekhouding van eerder gehouden belangen in activa en passiva van de overgenomen eenheid niet opnieuw gewaardeerd op de dag van overname en de kosten verbonden aan de overname werden beschouwd als onderdeel van de vergoeding.

De initiële boeking van de netto activa van tijdens het jaar overgenomen bedrijven r aan reële waarde kan slechts voorlopig worden bepaald aangezien de bepaling van de reële waarde complex kan zijn en de tijd tussen de overname en de voorbereiding van de Jaarverslagen beperkt kan zijn. De initiële boeking zal worden afgesloten binnen een jaar na de overname. Aanpassingen aan de reële waarde vastgesteld op de datum van overname van de verworven activa en passiva, die worden geïdentificeerd binnen een jaar na de overname, worden opgenomen als een aanpassing van de goodwill; alle daaropvolgende wijzigingen worden opgenomen als inkomsten of kosten. Bij de verkoop van groepsmaatschappijen, is het verschil tussen de inkomsten uit de verkoop en de boekwaarde (met inbegrip van goodwill) en de niet-gerealiseerde resultaten (met inbegrip van de wisselkoersverschillenreserve in eigen vermogen) opgenomen in de winst- of verliesrekening.

Waardevermindering van Goodwill

ING beoordeelt elke rapporteringsperiode of er een indicatie is dat de waarde van een immaterieel actief dient te worden verminderd. Ongeacht er een indicatie van een waardevermindering bestaat, worden immateriële activa met een onbeperkte gebruiksduur, waaronder goodwill die werd verworven in een bedrijfscombinatie en immateriële activa die nog niet beschikbaar zijn voor gebruik, jaarlijks getest op waardeverminderingen.

Goodwill wordt toegekend aan groepen KGE's (dat zijn "kasstroomgenererende eenheden" ofwel cash-generating units, CGU's) met als doel om te testen op waardeverminderingen. Deze groepen van KGE's vertegenwoordigen het laagste niveau waarop goodwill wordt gecontroleerd voor interne management doeleinden. Goodwill wordt getest op waardeverminderingen door de boekwaarde van de groep van KGE's te vergelijken met de realiseerbare waarde van die groep KGE's. De boekwaarde wordt bepaald als de IFRS, nettowaarde van het actief, met inbegrip van goodwill. In overeenstemming met de IAS 36 "Waardevermindering van activa", wordt de boekwaarde bepaald op een basis die overeenstemt met de manier waarop de realiseerbare waarde van de KGE wordt bepaald. Indien de boekwaarden moeten worden toegekend tussen Retail- en Wholesale wordt de solvabiliteit (risicogewogen activa) gebruikt als basis. De realiseerbare waarde wordt geschat als de hoogste van de reële waarde min de kosten voor de verkoop en de waarde in gebruik. Er worden verschillende methoden toegepast om tot de beste schatting van de realiseerbare waarde te komen. Waardevermindering van goodwill wordt, indien van toepassing, opgenomen in de winst- of verliesrekening in Overige bedrijfskosten.

Software

Computersoftware die wordt aangekocht of intern gegenereerd voor eigen gebruik, wordt opgenomen als kost, min afschrijving en waardeverminderingen. De afschrijving wordt berekend op lineaire basis gedurende de gebruiksduur van de software. Deze periode bedraagt minstens vijf jaar. De afschrijvingen worden opgenomen in Overige bedrijfskosten.

Andere immateriële activa

Andere immateriële activa worden geactiveerd en afgeschreven over hun verwachte economische levensduur. Deze bedraagt over het algemeen tussen de drie en tien jaar. Immateriële activa met een onbeperkte levensduur worden niet afgeschreven.

Inkomstenbelastingen

De inkomstenbelasting voor het jaar omvat actuele en uitgestelde belastingen. De inkomstenbelasting wordt opgenomen in de winst- of verliesrekening, maar wordt rechtstreeks opgenomen in het eigen vermogen indien de belasting verbonden is aan elementen die rechtstreeks worden opgenomen in het eigen vermogen.

Uitgestelde inkomstenbelastingen worden volledig voorzien, met behulp van de liability method, op tijdelijke verschillen tussen de belastinggrondslagen van activa en passiva en hun netto boekwaarden in de geconsolideerde jaarrekening. Uitgestelde inkomstenbelastingen worden bepaald met behulp van de belastingtarieven en -wetten die werden vastgesteld of wezenlijk zijn vastgesteld op de balansdatum en die naar verwachting van toepassing zullen zijn op de periode waarin de vordering wordt gerealiseerd of de verplichting wordt afgewikkeld. Uitgestelde belastingvorderingen en -verplichtingen worden niet verdisconteerd.

Uitgestelde belastingvorderingen worden opgenomen als het waarschijnlijk is dat toekomstige fiscale winsten beschikbaar zullen zijn waarop de uitgestelde belastingvordering verrekend zal kunnen worden. Uitgestelde belastingverplichtingen worden aangelegd voor tijdelijke verschillen die resulteren uit investeringen in dochterondernemingen en vennoten, behalve wanneer het tijdstip waarop het tijdelijke verschil kan worden teruggedraaid, kan worden gecontroleerd en het waarschijnlijk is dat het terugdraaien van het tijdelijke verschil niet in de nabije toekomst zal worden gerealiseerd. De belastingeffecten van beschikbare overdraagbare fiscale verliezen worden opgenomen als een actief wanneer het waarschijnlijk is dat toekomstige belastbare winsten beschikbaar zullen zijn, waartegen deze verliezen kunnen worden aangewend.

Uitgestelde belastingen verbonden aan de herwaardering van de reële waarde van investeringen die beschikbaar zijn voor verkoop en kasstroomafdekkingen die rechtstreeks worden opgenomen in het eigen vermogen, worden ook rechtstreeks opgenomen in het eigen vermogen en vervolgens opgenomen in de winst- of verliesrekening samen met de uitgestelde winst of verliezen.

Onzekere fiscale posities worden continu getoetst door ING België en wanneer het waarschijnlijk is dat er een kasuitstroom plaatsvindt, wordt een actuele belastingverplichting opgenomen.

Overige activa

Vastgoedbeleggingen

Vastgoedbeleggingen worden opgenomen aan de reële waarde op de balansdatum. Wijzigingen in de boekwaarde die resulteren uit herwaarderingen, worden opgenomen in de winst- of verliesrekening. Bij de verkoop wordt het verschil tussen de inkomsten uit de verkoop en de boekwaarde opgenomen in de winst- of verliesrekening.

Vastgoed verkregen uit gedwongen verkopen

Vastgoed verkregen uit gedwongen verkopen wordt gewaardeerd tegen de laagste van kostprijs en realiseerbare nettowaarde. De realiseerbare nettowaarde is de geschatte verkoopprijs min de toepasselijke variabele kosten verbonden aan de verkoop. Vastgoed verkregen uit gedwongen verkopen wordt opgenomen in Andere activa - Vastgoedontwikkeling en vastgoed verkregen uit gedwongen verkopen.

Voorzieningen

Een voorziening is een bestaande verplichting die voortvloeit uit gebeurtenissen in het verleden, waarvan de afwikkeling naar verwachting resulteert in een uitstroom van middelen die economische voordelen in zich bergen, hoewel de tijd of het bedrag onduidelijk is. De voorzieningen worden verdisconteerd als het effect van de tijds waarde van geld belangrijk is door gebruik te maken van een disconteringsvoet voor belastingen.

De reorganisatievoorziening omvat ontslagvergoedingen als de Groep aantoonbaar kiest voor of het beëindigen van de tewerkstelling van de huidige werknemers in overeenstemming met een gedetailleerd formeel plan zonder de mogelijkheid op herroeping, of voorziet in vergoedingen voor het beëindigen van het contract wanneer een aanbod in deze zin voorgesteld werd om vrijwillig ontslag te stimuleren.

Een verplichting wordt opgenomen voor een heffing wanneer het evenement die de betaling ervan teweegbrengt, zoals bepaald door de desbetreffende regelgeving, zich voordoet. Een heffing die verschuldigd is door het bereiken van een minimumdrempel, wordt het passief pas opgenomen wanneer voornoemde specifieke minimumdrempel wordt bereikt.

Belangrijke beoordelingen en kritische boekhoudkundige schattingen en veronderstellingen:

Het erkennen en de waardering van voorzieningen is een inherent onzekere procedure waarbij beoordelingen moeten worden gemaakt om te bepalen of er sprake is van een huidige verplichting en schattingen dienen te worden gemaakt van de waarschijnlijkheid, bedragen en tijd van de kasstroom. De belangrijkste aannames voor de reorganisatievoorziening bestaan erin de bedragen en tijd van de kasstromen in te schatten wanneer de aangekondigde transformatie-initiatieven worden geïmplementeerd over een periode van verschillende jaren. Voor de beoordeling van juridische voorzieningen, raadpleegt de Groep juridische experts. Hoewel er rekening wordt gehouden met het advies van de juridische experts, kan de waarschijnlijkheid van een uitstroom van economische voordelen nog onzeker zijn en het voorziene bedrag kan gevoelig blijven voor de gebruikte veronderstellingen die een reeks resultaten kunnen hebben die moeilijk kunnen worden gekwantificeerd.

Overige passiva

Toegezegde pensioenregelingen

Het netto toegezegde uitkeringsactief of -passief dat in de financiële staten wordt erkend met betrekking tot de toegezegde pensioenregelingen is de reële waarde van de activa van de regeling min de actuele waarde van de verplichting voor de toegezegde pensioenregeling op de balansdatum.

De activa van het pensioenfonds worden gewaardeerd aan de reële waarde op de balansdatum. Voor het bepalen van de pensioenkosten, wordt het rendement op de activa bepaald met behulp van de rentevoet op hoogwaardige bedrijfsobligaties gelijk aan de disconteringsvoet die wordt gebruikt voor het bepalen van de verplichting voor de toegezegde pensioenregeling.

Wijzigingen in de activa van het plan met een impact op het eigen vermogen en/of het nettoresultaat, omvatten voornamelijk:

- Het rendement op activa waarbij gebruik gemaakt wordt van de rentevoet van hoogwaardige bedrijfsobligaties aan de start van de rapporteringsperiode, die in de winst- of verliesrekening geboekt worden als personeelskosten; en
- Herwaarderings die worden opgenomen in de niet gerealiseerde resultaten (eigen vermogen).

De verplichting voor de uitkeringsregeling wordt berekend door interne en externe actuariërs via actuariële modellen en berekeningen die de "Projected Unit Credit"-methode gebruiken. Deze methode houdt rekening met de verwachte toekomstige betalingen die zijn vereist om de verplichting die resulteert uit de door de werknemer gepresteerde dienst in de huidige en voorgaande periodes te regelen en wordt verdisconteerd met behulp van de rentevoet van toepassing op hoogwaardige bedrijfsobligaties. Inherent aan deze actuariële modellen, zijn veronderstellingen waaronder disconteringsvoeten, percentages voor de toename van het toekomstig loon en uitkeringsniveaus, sterftecijfers, trendcijfers voor de kosten van gezondheidszorg, consumentenprijsindex en het verwachte indexering. De veronderstellingen zijn gebaseerd op beschikbare marktdata alsook de verwachtingen van het management en ze worden regelmatig geüpdatet. De actuariële veronderstellingen kunnen in belangrijke mate verschillen van de eigenlijke resultaten omwille van wijzigingen in de marktomstandigheden, economische omstandigheden en sterftetrends, alsook andere veronderstellingen. Alle wijzigingen in deze veronderstellingen zouden een belangrijke invloed kunnen hebben op de verplichtingen van toegezegde uitkeringsregelingen en toekomstige pensioenkosten.

Wijzigingen in de verplichting voor de uitkeringsregeling met een impact op het eigen vermogen van de Aandeelhouders en/of het nettoresultaat, omvatten voornamelijk:

- Kosten van de dienstverlening die worden erkend als personeelskosten in de winst- of verliesrekening;
- Rentelasten die gebaseerd zijn op de rentevoet van hoogwaardige bedrijfsobligaties aan de start van de periode, erkend als personeelskosten in het winst- of verliesoverzicht; en
- Herwaarderings die worden opgenomen in niet gerealiseerde resultaten (eigen vermogen).

Herwaarderings opgenomen in niet gerealiseerde resultaten worden niet gerecycleerd in winst of verlies. Alle wijzigingen aan kosten van eerdere prestaties die betrekking hebben op een wijziging van een regeling worden in winst of verlies genomen in de periode waarin de regeling is gewijzigd. Winsten en verliezen, ten gevolge van inperkingen en afwikkelingen van het plan worden opgenomen in het winst- of verliesoverzicht wanneer de inperking of afwikkeling zich voordoet.

De opname van een netto toegezegde uitkeringsactief in de geconsolideerde financiële staten is beperkt tot de actuele waarde van elk van de economische uitkeringen die beschikbaar zijn in de vorm van restituties uit de regeling of verminderen in toekomstige bijdragen voor de regelingen.

Vastgelegde bijdrageplannen

Voor vastgelegde bijdrageplannen betaalt ING bijdragen aan publieke of private pensioenverzekeringsregelingen op verplichte, contractuele of vrijwillige basis. ING België heeft geen verdere betalingsverplichtingen van zodra de bijdragen werden betaald. De bijdragen worden erkend als personeelskosten in de winst of het verlies als ze verschuldigd zijn. Vooraf betaalde bijdragen worden erkend als activa in de mate dat een terugbetaling of vermindering in de toekomstige betalingen mogelijk is.

Andere verplichtingen na uitdiensttreding

ING België voorziet gezondheidszorg en andere voordelen na de uitdiensttreding voor bepaalde werknemers en vroegere werknemers. Het recht op een dergelijke tussenkomst is vaak afhankelijk van het feit of de werknemer al dan niet in dienst bleef van het bedrijf tot zijn pensioengerechtigde leeftijd en een minimale diensttijd gepresteerd heeft. De verwachte kosten van deze voordelen worden opgebouwd over de periode van tewerkstelling met behulp van een boekhoudingsmethode die is verwant aan die voor toegezegde pensioenregelingen.

Verwerking van inkomsten

Netto rentebaten

Rentebaten en rentelasten worden opgenomen in de winst- of verliesrekening met behulp van de effectieve rentemethode. De effectieve rentemethode is een manier om de afgeschreven kostprijs van een financieel actief of passief te berekenen en de rentebaten en rentelasten toe te wijzen over de relevante periode.

De effectieve rentevoet is de rentevoet die exact de geraamde toekomstige kasstromen of ontvangsten verdisconteert naar de netto boekwaarde van het financieel actief of passief over de verwachte levensduur van het financieel instrument of een kortere periode wanneer toepasselijk. Bij de berekening van de effectieve rentevoet, raamt ING België de kasstromen. Hierbij wordt rekening gehouden met alle contractuele bepalingen van het financieel instrument (bijvoorbeeld vooruitbetalingsopties), maar de toekomstige kredietverliezen worden niet in de berekening opgenomen. De berekening omvat alle vergoedingen en betaalde of ontvangen punten tussen de partijen van het contract die integraal deel uitmaken van de effectieve rentevoet, transactiekosten en alle andere premies en kortingen.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Wanneer de boekwaarde van een financieel actief of een groep verwante financiële activa is verlaagd als gevolg van een waardevermindering, worden rentebaten uitgedrukt op basis van de rentevoet die gebruikt werd voor het verdisconteren van de toekomstige kasstromen om de waardevermindering te bepalen. Alle rentebaten en -lasten met betrekking tot handelsposities en niet-handelsgerelateerde derivaten, worden ingedeeld onder rentebaten en -lasten in het winst- of verliesoverzicht. Wijzigingen in de reële waarde worden opgenomen in het netto handelsinkomen.

Commissies

Over het algemeen worden vergoedingen en provisies opgenomen wanneer de dienst is verstrekt. De provisies voor verbintenis-kredieten waarvan het waarschijnlijk is dat deze zullen worden opgenomen, worden uitgesteld (samen met de hieraan verbonden rechtstreekse kosten) en als een aanpassing opgenomen in de effectieve rentevoet van de lening. Consortiumcommissies worden opgenomen in het resultaat wanneer de transactie is voltooid en ING geen enkel deel van het leningenpakket voor zichzelf heeft aangehouden of een deel heeft behouden aan dezelfde effectieve rentevoet als de andere deelnemers. Vergoedingen en provisies uit onderhandelingen, of deelname aan de onderhandeling, van een transactie voor een derde partij -zoals bijvoorbeeld het zorgen voor de verwerving van aandelen of andere effecten of de aankoop of verkoop van bedrijven- wordt erkend bij de voltooiing van de onderliggende transactie.

Provisies voor portfolio en ander raadgevend beheer, alsook de dienstvergoedingen, worden opgenomen op basis van de toepasselijke dienstverleningscontracten wanneer de dienst is verstrekt. De vermogensbeheervergoedingen met betrekking tot beleggingsfondsen en vergoedingen voor beleggingscontracten worden pro rata opgenomen gedurende de periode dat de dienst wordt verleend. Hetzelfde principe wordt toegepast voor vermogensbeheer, financiële planning en dienstverleningen voor inbewaringneming die continu worden voorzien gedurende een uitgebreid tijdsbestek. De vergoedingen die worden ontvangen en betaald tussen banken voor de betaling van dienstverleningen, worden ingedeeld onder provisieopbrengsten en -kosten.

Opbrengsten uit dividenden

De opbrengsten worden opgenomen wanneer ING België het recht om de betaling te ontvangen heeft verworven.

Opbrengsten uit leasingovereenkomsten

De opbrengsten uit het leasen van activa onder operationele leasingcontracten worden erkend op een lineaire basis gedurende de looptijd van het leasecontract. Leasebetalingen die werden ontvangen met betrekking tot financiële leases met de ING Groep als verhuurder, worden onderverdeeld in een rentedeel (erkend als inkomsten uit intresten) en een aflossingsdeel.

Verwerking van kosten

De uitgaven worden erkend binnen de winst- of verliesrekening wanneer ze worden gemaakt of als er zich een daling van de toekomstige economische voordelen met betrekking tot de afname van een actief of een toename van een passief heeft voorgedaan dat met voldoende zekerheid kan worden gemeten.

Beschrijving van het dividendbeleid

De raad van bestuur roept algemene vergaderingen bijeen en neemt beslissingen over de agenda van deze vergaderingen. Ze legt de datum voor de uitkering van de dividenden vast. De raad van bestuur kan beslissen om tussentijdse dividenden uit te keren voor de lopende termijn binnen de bepalingen die bij wet werden vastgelegd. Ze legt verder ook het bedrag en de datum van betaling vast.

Fiduciaire activiteiten

De Bank komt vaak tussen als vertrouwenspersoon en in andere fiduciaire hoedanigheden die resulteren in het aanhouden of plaatsen van activa namens individuen, beheerde fondsen, pensioenplannen en andere instellingen. Deze activa en daaruit voortvloeiende inkomsten worden uitgesloten van de financiële staten, aangezien het geen activa van ING België zijn.

Op aandelen gebaseerde betalingstransacties

Aandelenopties en -plannen gebaseerd op aandelen van de ING-Groep werden door ING België toegekend aan een aantal directieleden en managers (in eigenvermogensinstrumenten afgewikkelde transacties). Het doel van de optie- en aandelenprogramma's bestaat er, naast het bevorderen van een blijvende groei van ING België, in om directieleden aan te trekken, vast te houden en te motiveren.

Het totaalbedrag dat ten laste dient te worden genomen van de winst of verliesrekening gedurende de verwervingsperiode, wordt bepaald op basis van de reële waarde van de toegekende aandelenopties, waarbij geen rekening wordt gehouden met de impact van niet-marktprijsgerelateerde voorwaarden (bijvoorbeeld winstgevendheid en doelstellingen voor de omzetting). Met niet-marktprijsgerelateerde voorwaarden wordt rekening gehouden bij de veronderstellingen die gebruikt worden voor het bepalen van het verwachte aantal aandelenopties dat uitoefenbaar wordt.

Op elke balansdatum herziet ING België zijn ramingen van het aantal aandelenopties waarvan wordt verwacht dat ze uitoefenbaar worden. Ze erkent de impact van de revisie van de originele ramingen, indien nodig, in de resultaatrekening en een overeenstemmende aanpassing in het eigen vermogen gedurende de resterende verwervingsperiode.

De ontvangen gelden na aftrek van elke direct toerekenbare transactiekost, worden gecrediteerd aan het aandelenkapitaal (nominale waarde) en de uitgiftepremie wanneer de opties worden uitgeoefend.

Financiële garanties

Financiële garantie contracten zijn contracten die de uitgevende instelling noodzaken om specifieke betalingen te verrichten om de houder te compenseren voor een door hem geleden verlies, omdat een bepaalde debiteur zijn betalingsverplichting uit hoofde van de voorwaarden van een schuldbewijs niet nakomt. Zulke financiële garanties worden geboden aan banken, financiële instellingen en andere instituties namens de klanten om leningen, bankschulden en andere faciliteiten van de bank te verkrijgen.

De financiële garanties worden in eerste instantie opgenomen in de financiële overzichten aan de reële waarde, zijnde de ontvangen premie, op de datum waarop de garantie werd verstrekt.

De ontvangen premie wordt op een lineaire basis over de looptijd van de financiële garantie opgenomen in de resultaatrekening in netto vergoedingen en provisies. Elke toename van de passiva met betrekking tot de garanties wordt opgenomen in de resultaatrekening onder "overige bedrijfsopbrengsten".

Kasstromenoverzicht

Het kasstroomoverzicht wordt opgemaakt in overeenstemming met de indirecte methode waarbij de kasstroom wordt geclassificeerd als kasstromen uit operationele activiteiten, investerings- en financieringsactiviteiten. In de netto kasstroom uit operationele activiteiten, wordt het resultaat voor belastingen aangepast voor de items in de winst- of verliesrekening en wijzigingen van de items van de financiële staten, die niet leiden tot eigenlijke kasstromen in het jaar.

Binnen het kasstroomoverzicht, omvatten geldmiddelen en kasequivalenten de saldo's met een looptijd van minder dan drie maanden na datum van verwerving, met inbegrip van de geldmiddelen en saldo's van centrale banken, schatkistcertificaten en ander cash dat in aanmerking kan komen, alsook bedragen die verschuldigd zijn door andere banken en deposito's van banken. Investerings worden aanzien als kasequivalenten als ze op een eenvoudige manier kunnen worden geconverteerd tot een bekend bedrag en als ze onderhevig zijn aan lage risico's voor waardeverandering.

Kasstromen uit transacties met buitenlandse valuta worden omgezet in functionele valuta waarbij gebruik wordt gemaakt van de wisselkoersen op de data van de kasstromen.

De netto kasstroom die wordt getoond met betrekking tot Leningen en voorschotten voor klanten, heeft enkel betrekking tot transacties waarbij effectief betalingen en ontvangsten zijn gemoeid. De Toevoeging aan de kredietvoorziening die is afgeleid van de rubriek Leningen en voorschotten voor klanten in het overzicht van de financiële staten, werd aangepast in overeenstemming met het resultaat voor belastingen en wordt afzonderlijk getoond in het kasstroomoverzicht.

Het verschil tussen de netto kasstroom opgenomen in het kasstroomoverzicht en de wijziging in cash en kasequivalenten in de financiële staten, is het gevolg van de verschillende wisselkoersen en wordt afzonderlijk verrekend als onderdeel van de afstemming van de netto kasstroom en de wijziging in cash en kasequivalenten in het overzicht van de financiële positie.

De passiva die voortvloeien uit financieringsactiviteiten zijn schuldbewijzen en achtergestelde leningen.

Toelichting bij de Geconsolideerde staten

Activa

Toelichting 1: Geldmiddelen en tegoeden bij centrale banken

Geldmiddelen en tegoeden bij centrale banken		
In EUR duizend	2017	2016
Rekeningen bij centrale banken	8.979.123	4.372.638
Cash bij centrale banken	579.078	636.001
Totaal	9.558.201	5.008.639

Toelichting 2: Leningen en vorderingen aan banken

Leningen en vorderingen aan banken		
In EUR duizend	2017	2016
Leningen en vorderingen aan banken	10.217.217	9.886.580
Cash vorderingen, debetsaldi en andere uitstaande bedragen	319	0
Voorzieningen voor kredietverliezen	-1.847	-1.159
Totaal	10.215.689	9.885.421

Toelichting 3: Financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking via resultatenrekening

Financiële activa aan reële waarde via de resultatenrekening		
In EUR duizend	2017	2016
Activa voor handelsdoeleinden	4.775.721	8.674.772
Derivaten niet voor handelsdoeleinden	3.433.293	4.413.044
Gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de resultatenrekening	82.918	87.950
Totaal	8.291.932	13.175.766

Activa voor handelsdoeleinden

Activa voor handelsdoeleinden per type		
In EUR duizend	2017	2016
Aandelen	0	8.026
Vastrentende effecten	0	22.935
Derivaten	4.775.721	8.643.306
Leningen en vorderingen	0	505
Totaal	4.775.721	8.674.772

Opmerking over de 2017 "Activa voor handelsdoeleinden - Derivaten": De daling is hoofdzakelijk te wijten aan de balansoptimalisering die doorging tijdens juli en september 2017. Voor de migratie van FM gerelateerde transacties van 'FM Branch Brussels' naar 'FM Branch Londen' (beiden filialen van ING Bank NV in Nederland), werd een vermindering in het aantal transacties en deals doorgevoerd. Deze oefening verlaagde het aantal te migreren transacties tussen ING België en FM branch en deed zodoende de uitstaande balanspositie dalen (voor zowel activa- als passivazijde).

Opmerking over de 2016 "Activa voor handelsdoeleinden - Derivaten": In maart 2016 werd een deel van de "Financial Markets" activiteit getransfereerd van ING België nv naar ING Bank NV, FM Branch Brussel. Sedertdien worden de "Equity trading" activiteiten niet meer gedaan in ING België NV.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Derivaten niet voor handelsdoeleinden, gebruikt voor risicobeheer doeleinden

Derivaten niet voor handelsdoeleinden per type (op het actief)

In EUR duizend	2017	2016
Derivaten gebruikt in reële waarde indekkingen	741.359	770.334
Derivaten gebruikt in kasstroomindekkingen	2.645.254	3.604.690
Andere derivaten niet voor handelsdoeleinden	46.680	38.021
Totaal	3.433.293	4.413.044

Gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de resultatenrekening

Gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de resultatenrekening per type (op het actief)

In EUR duizend	2017	2016
Aandelen	3.559	2.615
Vastrentende effecten	0	0
Leningen en vorderingen	79.359	85.335
Totaal	82.918	87.950

Toelichting 4: Deelnemingen

Beleggingen per type

In EUR duizend	2017	2016
Beschikbaar voor verkoop	14.523.823	17.022.923
<i>waarvan :</i>		
- aandelen	66.163	55.414
- vastrentende effecten	14.457.660	16.967.509
Aangehouden tot einde looptijd	638.069	925.897
<i>waarvan :</i>		
- aandelen	0	0
- vastrentende effecten	638.069	925.897
Totaal	15.161.892	17.948.820

Wijzigingen in de participaties beschikbaar voor verkoop en aangehouden tot einde looptijd

Wijzigingen in de participaties beschikbaar voor verkoop and aangehouden tot einde looptijd

In EUR duizend	Aandelen BVV		Vastrentende effecten BVV		Vastrentende effecten ATEL		Totaal	
	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016
Openingsbalans	55.414	78.065	16.967.509	18.730.988	925.897	958.873	17.948.820	19.767.926
Toevoegingen	10.736	8.359	3.525.581	1.668.872	0	0	3.536.317	1.677.231
Afschrijvingen	0	0	-18.753	12.466	-28.410	-33.014	-47.163	-20.548
Transfers en herkwalficaties	1.312	-5.478	-1.434	0	0	0	-122	-5.478
Wijzigingen in niet-gerealiseerde herwaarderingen	7.065	1.464	-366.700	-25.952	-4.418	38	-364.053	-24.450
Waardeverminderingen	-277	-342	0	0	0	0	-277	-342
Terugname van waardeverminderingen	0	0	0	0	0	0	0	0
Desinvesteringen en terugkoop	-7.416	-26.652	-5.650.042	-3.418.865	-255.000	0	-5.912.458	-3.445.517
Wisselkoersverschillen	0	0	1.498	0	0	0	1.498	0
Wijzigingen in de samenstelling van de groep en andere wijzigingen	-672	0	0	0	0	0	-672	0
Eindbalans	66.162	55.414	14.457.659	16.967.509	638.069	925.897	15.161.890	17.948.820

Opmerking over de 2017 "Wijzigingen in niet-gerealiseerde herwaarderingen - Vastrentende effecten BVV": Dit omvat de herwaardering van het gedeelte ingedekt via resultatenrekening (EUR 240,419 mio) alsook de wijziging in te ontvangen intresten (EUR 55,425 mio).

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Note 5: Leningen en vorderingen aan klanten**Leningen en vorderingen aan klanten**

In EUR duizend	2017	2016
Leningen aan (of gewaarborgd door) publieke overheden	6.659.481	6.372.779
Hypothecaire kredieten	54.893.781	52.068.548
Leningen gewaarborgd door kredietinstellingen	38.064	36.818
Persoonlijke leningen	4.562.388	5.592.376
Door activa gedekte effecten	0	0
Bedrijfsleningen	40.963.749	38.253.309
Voorzieningen voor kredietverliezen	-673.346	-691.161
Totaal	106.444.117	101.632.669

Opmerking over de 2017 «Hypothecaire kredieten»: Sedert 2017 bevatten deze kredieten ook de kredieten gewaarborgd door een mandaat.

Opmerking over de 2016 «Hypothecaire kredieten»: Aanpassing van het bedrag (EUR 48.492.134) teineinde ook de kredieten gewaarborgd door een mandaat hierin op te nemen (impact bedrag: EUR 3.576.414) en eenzelfde voorstelling als in 2017 te geven.

Opmerking over de 2016 «Bedrijfsleningen»: Aanpassing van het bedrag (EUR 41.829.723) teineinde de kredieten gewaarborgd door een mandaat uit te sluiten (impact bedrag: EUR -3.576.414) en eenzelfde voorstelling als in 2017 te geven.

Wijzigingen in de voorzieningen voor kredietverliezen**Wijzigingen in de voorzieningen voor kredietverliezen**

In EUR duizend	2017	2016
Beginbalans	-719.386	-709.585
Afwaarderingen	153.510	152.399
Recuperaties	-4.566	-4.324
Toevoeging van de voorzieningen voor kredietverliezen	-164.777	-208.591
Wisselkoersverschillen	2.522	-403
Wijzigingen in de samenstelling van de groep en andere wijzigingen	11.928	51.118
Eindbalans	-720.769	-719.386
De eindbalans is inbegrepen in		
- Kas en kasequivalenten bij centrale banken	0	0
- Leningen en vorderingen aan banken	-1.847	-1.159
- Leningen en vorderingen aan klanten	-673.346	-691.161
- Voorzieningen overige voorzieningen	-45.577	-27.066

Opmerking over de 2016 "Wijzigingen in de samenstelling van de groep en andere wijzigingen": Ten gevolge van een wijziging in de IFRS waarderingsregels bij Fiducré (ING's debiteurenbeheer maatschappij). Deze wijziging heeft een gewijzigde presentatie van de resultatenrekening tot gevolg, vergeleken met vorig jaar (tussen Voorzieningen voor kredietverliezen, Andere inkomsten en Netto interest). De impact is EUR 38 miljoen. Vanaf 2016 wordt de opbrengsten, gelinkt aan gewijzigde leningen die aanleiding geven tot afwaardering, voorgesteld als Netto intrest en Andere inkomsten.

Voorzieningen voor kredietverliezen per type**Voorzieningen voor kredietverliezen, per type**

In EUR duizend	2017	2016
Leningen aan (of gewaarborgd door) publieke overheden	-1.071	-808
Hypothecaire kredieten	-251.173	-103.529
Leningen gewaarborgd door kredietinstellingen	-3.031	-1.287
Persoonlijke leningen	-71.093	-122.690
Door activa gedekte effecten	0	0
Bedrijfsleningen	-394.401	-491.072
Totaal	-720.769	-719.386

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Bedrijfsleningen omvatten ook de vorderingen inzake financiële leasing

Toekomstige minimale leasebetalingen per looptijd

In EUR duizend	2017	2016
Minder dan een jaar	951.201	819.721
Meer dan een jaar maar minder dan vijf jaar	2.167.416	1.999.028
Meer dan vijf jaar	932.963	1.025.135
Totaal	4.051.581	3.843.884

Toelichting 6: Deelnemingen in ondernemingen waarmee een deelnemingsverhouding bestaat

Ondernemingen waarmee een deelnemingsverhouding bestaat

In EUR duizend	2017	2016
A.E.D. Rent	14.586	13.701
Aigle Aviation SA	0	1.550
Ark Angels Activator Fund	2.142	1.898
Ark Angels Activator Fund Beheer	133	125
AXISQL	0	3.970
Bancontact/Mistercash (Brand & Licence Comp)	1.098	1.213
BIENCA Biotechnological Enzymatic Catalyse	1	0
Europay Belgium	214	196
European Marketing Group Luxemburg SA	377	333
GDW Holding	0	4.034
IMEC Istart Fund NV	625	0
Immomanda	436	179
ING Activator	311	628
ING Solutions Investment Management (ISIM)	1.437	1.076
Innotech International	1.434	4.799
Isabel	5.291	4.602
Sherpa Invest	146	8
Sherpa Invest II	663	761
Stardekk	4.055	4.400
Tasco NV	5.440	6.361
Vesalius Biocapital Partners SARL	150	157
Vesalius Biocapital I SA SICAR	7.441	7.246
Vesalius Biocapital II Partners SARL	170	111
Visa Belgium	8.738	10.082
Totaal	54.887	67.431

Wijzigingen in de deelnemingen in ondernemingen waarmee een deelnemingsverhouding bestaat

In EUR duizend	2017	2016
Beginbalans	67.431	78.211
Toevoegingen	3.263	14.414
Transfers naar en van Participaties	-1.313	5.523
Andere transfers	-816	0
Herwaarderingsen	-10.923	-36.878
Het aandeel van de resultaten	19.088	32.217
Ontvangen dividenden	-91	-15.213
Desinvesteringen	-21.752	-7.950
Waardeverminderingen	0	-2.972
Wisselkoersverschillen	0	79
Wijzigingen in de samenstelling van de groep en andere wijzigingen	0	0
Eindbalans	54.887	67.431

Opmerking over de 2016 "Herwaarderingsen": Sedert december 2016 worden alle beleggingen in eigen vermogensinstrumenten die worden gerapporteerd als investeringen in ondernemingen met een deelnemingsverhouding, opgenomen volgens de "vermogensmutatie"-methode. Daarvoor werden de participaties met een deelneming tussen 20 en 50% aangemerkt als aandelen beschikbaar voor verkoop geherwaardeerd via Overige niet-gerealiseerde resultaten.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Toelichting 7: Vastgoedbeleggingen**Wijzigingen in de Vastgoedbeleggingen**

In EUR duizend	2017	2016
Beginbalans	48.358	47.812
Toevoegingen	6	0
Transfers naar en van Overige activa	0	-2
Transfers naar en van eigendom in eigen gebruik	0	0
Winsten (verliezen) wegens aanpassing van reële waarde	651	547
Desinvesteringen	0	0
Wisselkoersverschillen	0	0
Wijzigingen in de samenstelling van de groep en andere wijzigingen	0	0
Eindbalans	49.014	48.358

Toelichting 8: Materiële vaste activa**Wijzigingen in de Materiële vaste activa (2017)**

In EUR duizend	Eigendom voor eigen gebruik	Informatica materieel	Rollend en ander materieel	Totaal
Beginbalans	498.033	54.552	249.165	801.750
Toevoegingen	274	18.514	24.165	42.953
Gekapitaliseerde financieringskosten	0	0	0	0
Afschrijvingen	-4.973	-22.784	-45.757	-73.514
Herwaarderingen	25.704	0	0	25.704
Waardeverminderingen	-3.303	0	0	-3.303
Terugname van waardeverminderingen	16.072	0	0	16.072
Desinvesteringen	-127.429	0	-1.768	-129.197
Wisselkoersverschillen	0	40	61	101
Wijzigingen in de samenstelling van de groep en andere wijzigingen	0	591	-1.943	-1.352
Transfers naar en van Overige activa	-2.594	0	0	-2.594
Transfers naar en van Vastgoedbeleggingen	0	0	0	0
Eindbalans	401.784	50.913	223.923	676.620
Aanschaffingswaarde per 31 december	622.540	366.854	874.135	1.863.529
Gecumuleerde afschrijvingen per 31 december	-178.596	-315.941	-650.212	-1.144.749
Gecumuleerde waardeverminderingen per 31 december	-42.159	0	0	-42.159
Netto boekwaarde	401.785	50.913	223.923	676.621

Opmerking over de 2017 "Eigendom in eigen gebruik": Gedurende 2017 werd het SMW/CSM gebouw en terrein te Etterbeek verkocht en terug gehuurd (sale and lease back). Voorafgaand aan de verkoop werd een terugname van waardevermindering geboekt ten belope van EUR 13,3 mio alsook een herwaardering van EUR 16,6 mio. Het desinvesteringsbedrag is gelijk aan EUR 118,9 mio.

Opmerking over de 2017 "Eigendom in eigen gebruik": ING gebruikt externe taxateurs om de eigendommen in eigen gebruik te schatten. Alle eigendommen worden elk jaar specifiek geschat door externe schatters. De meest recente schatting van de belangrijkste eigendommen dateert van december 2017.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Wijzigingen in de Materiële vaste activa (2016)

In EUR duizend	Eigendom voor eigen gebruik	Informatica materieel	Rollend en ander materieel	Totaal
Beginbalans	564.840	61.797	274.266	900.903
Toevoegingen	1.455	16.082	23.269	40.806
Gekapitaliseerde financieringskosten	0	0	0	0
Afschrijvingen	-7.246	-23.345	-44.792	-75.383
Herwaarderingen	-2.748	0	0	-2.748
Waardeverminderingen	-52.722	0	0	-52.722
Terugname van waardeverminderingen	128	0	0	128
Desinvesteringen	-4.997	-61	-5.129	-10.187
Wisselkoersverschillen	0	1	1	2
Wijzigingen in de samenstelling van de groep en andere wijzigingen	0	77	1.549	1.626
Transfers naar en van Overige active	-676	0	0	-676
Transfers naar en van Vastgoedbeleggingen	0	0	0	0
Eindbalans	498.033	54.552	249.165	801.750
Aanschaffingswaarde per 31 december	918.825	345.982	885.929	2.150.736
Gecumuleerde afschrijvingen per 31 december	-327.668	-291.430	-636.764	-1.255.862
Gecumuleerde waardeverminderingen per 31 december	-93.124	0	0	-93.124
Netto boekwaarde	498.033	54.552	249.165	801.750

Opmerking over de 2016 "Waardeverminderingen": In het kader van het voorgenomen herstructureringsplan werd nagezien of voor het "Vastgoed in eigen gebruik" waardeverminderingen noodzakelijk waren als gevolg van dit plan.

Toelichting 9: Immateriële vaste activa

Wijzigingen in de immateriële vaste activa (2017)

In EUR duizend	Goodwill	Software	Andere immateriële vaste activa	Totaal
Beginbalans	2.558	99.925	0	102.483
Toevoegingen	0	3.316	0	3.316
Gekapitaliseerde kosten	0	27.275	0	27.275
Afschrijvingen	0	-30.987	0	-30.987
Waardeverminderingen	0	-814	0	-814
Terugname van waardeverminderingen	0	0	0	0
Desinvesteringen	0	-17	0	-17
Wisselkoersverschillen	0	54	0	54
Wijzigingen in de samenstelling van de groep en andere wijzigingen	0	1.390	0	1.390
Eindbalans	2.558	100.142	0	102.700
Aanschaffingswaarde per 31 december	3.678	360.716	0	366.832
Gecumuleerde afschrijvingen per 31 december	0	-259.760	0	-259.760
Gecumuleerde waardeverminderingen per 31 december	-1.120	-814	0	-1.934
Netto boekwaarde	2.558	100.142	0	102.700

Opmerking over de 2017 "Software": het grootste deel van de software is intern ontwikkelde software.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Wijzigingen in de immateriële vaste activa (2016)

In EUR duizend	Goodwill	Software	Andere immateriële vaste activa	Totaal
Beginbalans	2.558	146.584	0	149.142
Toevoegingen	0	3.239	0	3.239
Gekapitaliseerde kosten	0	29.880	0	29.880
Afschrijvingen	0	-40.925	0	-40.925
Waardeverminderingen	0	-37.692	0	-37.692
Terugname van waardeverminderingen	0	0	0	0
Desinvesteringen	0	-1.351	0	-1.351
Wisselkoersverschillen	0	0	0	0
Wijzigingen in de samenstelling van de groep en andere wijzigingen	0	191	0	191
Eindbalans	2.558	99.925	0	102.483
Aanschaffingswaarde per 31 december	3.678	364.069	0	367.747
Gecumuleerde afschrijvingen per 31 december	0	-226.452	0	-226.452
Gecumuleerde waardeverminderingen per 31 december	-1.120	-37.692	0	-38.812
Netto boekwaarde	2.558	99.925	0	102.483

Opmerking over de 2016 "Waardeverminderingen": In het kader van het voorgenomen herstructureringsplan werd nagezien of voor de "Geactiveerde software" waardeverminderingen noodzakelijk waren als gevolg van dit plan.

Opmerking over de 2016 "Software": het grootste deel van de software is intern ontwikkelde software.

Toelichting 10: Uitgestelde belastingvorderingen

Uitgestelde belastingvorderingen

In EUR duizend	2017	2016
Beleggingen	-92.483	-122.155
Actieve en passieve verplichtingen gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeverandering in de winst- en verliesrekening	58.527	87.384
Waardeverminderingen	431	622
Overige voorzieningen	201.240	261.369
Niet gebruikte overgedragen fiscale verliezen	0	0
Kasstroomindexing	125.644	81.421
Materiële vaste activa	-61.609	-77.372
Overige	-17.574	-38.850
Totaal	214.175	192.419

Zie ook Toelichting 15 aangaande Uitgestelde belastingsschulden.

Grote veranderingen zijn te verklaren door het feit dat de cijfers gepresenteerd worden op netto basis in lijn met de rapportering naar de Groep. Gebaseerd op de ING accounting principes, wordt de netto basis van uitgestelde belastingactiva en -passiva getoond.

Uitgestelde belastingvorderingen (schulden) (2017)

In EUR duizend	Bruto uitgestelde belasting- vorderingen	Afgeschreven uitgestelde belasting- vorderingen ¹	Uitgestelde belasting- verplichtingen	Totaal
Beginbalans	192.419	0	-177.090	15.328
Wisselkoersverschillen	117	0	-3.430	-3.313
Uitgestelde belastingen winst en verlies	-212.073	-33.021	188.965	-56.130
Uitgestelde belastingen eigen vermogen	2.373		72.845	75.219
Compensatie uitgestelde belastingen	264.361	0	-264.361	0
	247.197	-33.021	-183.071	31.104
van: Uitgestelde belastingen winst en verlies	-33.021	+33.021	0	0
Eindbalans	214.175	0	-183.071	31.104

1. Zie ook Toelichting 29 aangaande «Uitgestelde belastingen winst en verlies» (Uitgestelde belastingen ten gevolge van wijzigingen in de belastingtarieven.).

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Inkomstenbelastingen - opsplitsing van uitgesteld fiscaal verlies/niet gebruikt fiscaal krediet (2017)

In EUR duizend	Totaal	Tot vijf jaar	Van vijf tot tien jaar	Van tien tot twintig jaar	Niet afgelopen
Totaal niet gebruikte overgedragen fiscale verliezen	0	0	0	0	0
waarvan: niet gebruikte overgedragen fiscale verliezen	0	0	0	0	0
- waarop geen uitgestelde belastingvorderingen worden erkend	48.242	10.781	0	37.461	0
- waarop uitgestelde belastingvorderingen worden erkend	0	0	0	0	0
Belastingvoet	33,99%				
Uitgestelde belastingvordering op niet gebruikte overgedragen fiscaal verliezen	0				

Inkomstenbelasting betreffende niet-gerealiseerde resultaten (2017)

In EUR duizend	Belastingvorderingen	Belasting-schulden	Totaal
Reserve uit wisselkoerswijzigingen	0	0	0
Indekkingreserve van netto-investeringen in buitenlandse entiteiten	0	0	0
Reserve uit de herwaardering van materiële vaste activa	3.349	-64.265	-60.916
Reserve uit de herwaardering van de voor verkoop beschikbare financiële activa	2.514	-125.008	-122.494
Kasstroomindekkingreserve	125.644	-1.763	123.882
Aandeel in de winst of verlies van geassocieerde deelnemingen en joint ventures die administratief worden verwerkt volgens de "equity"-methode	0	0	0
Actuariële winst/verlies op pensioen defined plans	53.070	-1.403	51.668
Totaal	184.578	-192.439	-7.861

Inkomstenbelasting betreffende niet-gerealiseerde resultaten (2016)

In EUR duizend	Belastingvorderingen	Belasting-schulden	Totaal
Reserve uit wisselkoerswijzigingen	0	0	0
Indekkingreserve van netto-investeringen in buitenlandse entiteiten	0	0	0
Reserve uit de herwaardering van materiële vaste activa	3.848	-76.730	-72.882
Reserve uit de herwaardering van de voor verkoop beschikbare financiële activa	10.092	-177.585	-167.494
Kasstroomindekkingreserve	81.421	-6.698	74.723
Aandeel in de winst of verlies van geassocieerde deelnemingen en joint ventures die administratief worden verwerkt volgens de "equity"-methode	0	0	0
Actuariële winst/verlies op pensioen defined plans	76.953	0	76.953
Totaal	172.314	-261.014	-88.699

Toelichting 11: Overige activa**Overige activa per type**

In EUR duizend	2017	2016
Netto toegezegde activa	76	468
Vastgoedontwikkeling en bekomen via faillissementen	242	238
Te ontvangen intresten en huurgelden	3.458	3.358
Andere te ontvangen activa (andere dan intrestinkomsten van financiële activa)	242.778	179.567
Overige	751.696	1.311.688
Totaal	998.250	1.495.319

Opmerking over de 2016 "Overige": deze omvat 1,067 miljard gelinkt aan transacties die op balansdatum nog moeten verrekend worden.

Schulden en eigen vermogen

Toelichting 12: Deposito's van banken

Bedragen te betalen aan banken		
In EUR duizend	2017	2016
Niet intrestdragend	848	0
Intrestdragend	16.644.112	13.333.629
Totaal	16.644.960	13.333.629

Toelichting 13: Deposito's van klanten

Deposito's van klanten		
In EUR duizend	2017	2016
Spaarrekeningen	39.305.414	39.501.111
Creditsaldo op klantenrekeningen	56.083.128	51.773.448
Deposito's van bedrijven	5.449.304	5.690.560
Andere	58.399	81.179
Totaal	100.896.245	97.046.298

Toelichting 14: Financiële passiva gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking via resultatenrekening

Financiële passiva gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de resultatenrekening		
In EUR duizend	2017	2016
Passiva voor handelsdoeleinden	4.867.955	8.808.874
Derivaten niet voor handelsdoeleinden	4.744.668	6.074.113
Gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de resultatenrekening	1.302.910	1.789.330
Totaal	10.915.533	16.672.317

Passiva voor handelsdoeleinden

Passiva voor handelsdoeleinden per type		
In EUR duizend	2017	2016
'Short' posities in eigenvermogensinstrumenten	0	0
'Short' posities in vastrentende instrumenten	0	73
Derivaten	4.867.955	8.808.801
Totaal	4.867.955	8.808.874

Opmerking over de 2017 "Derivaten": De daling is hoofdzakelijk te wijten aan de balansoptimalisering die doorging tijdens juli en september 2017. Voor de migratie van FM gerelateerde transacties van 'FM Branch Brussels' naar 'FM Branch Londen' (beiden filialen van ING Bank NV in Nederland), werd een vermindering in het aantal transacties en deals doorgevoerd. Deze oefening verlaagde het aantal te migreren transacties tussen ING België en FM branch en deed zodoende de uitstaande balanspositie dalen (voor zowel activa- als passivazijde).

Opmerking over de 2016 "Derivaten": In maart 2016 werd een deel van de "Financial Markets" activiteit getransfereerd van ING België nv naar ING Bank NV, FM Branch Brussel. Sederdien worden de "Equity trading" activiteiten niet meer gedaan in ING België NV.

Derivaten niet voor handelsdoeleinden, gebruikt voor risicobeheer doeleinden

Derivaten niet voor handelsdoeleinden per type (op het passief)		
In EUR duizend	2017	2016
Derivaten gebruikt in reële waarde indekkingen	1.630.135	2.246.539
Derivaten gebruikt in kasstroomindekkingen	3.041.080	3.726.986
Andere derivaten niet voor handelsdoeleinden	73.453	100.588
Totaal	4.744.668	6.074.113

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de resultatenrekening

Gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de resultatenrekening per type (op het passief)

In EUR duizend	Boekwaarde		Verschil tussen de boekwaarde en het bedrag contractueel voorzien te betalen op einde looptijd	
	2017	2016	2017	2016
Vastrentende effecten	1.302.910	1.789.330	-88.539	-282.597
Toevertrouwde fondsen	0	0	0	0
Achtergestelde schulden	0	0	0	0
Totaal	1.302.910	1.789.330	-88.539	-282.597

Toelichting 15: Uitgestelde belastingsschulden

Uitgestelde belastingsschulden

In EUR duizend	2017	2016
Beleggingen	34.911	51.210
Actieve/passieve verplichtingen gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking in de resultatenrekening	-390	-884
Waardeverminderingen	53	54
Overige voorzieningen	127.198	92.625
Leningen en vorderingen op klanten	20.357	24.830
Materiële vaste activa	-1	944
Cash flow hedges	1.773	6.839
Overige	-828	1.474
Totaal	183.072	177.090

Opmerking over de 2017 "Overige voorzieningen": Deze zijn gestegen aangezien daar de belastingsschuld op het FRBG fonds te Genève geboekt staat. Bijna EUR 70 mio werd aan deze reserve toegevoegd en rekening houdende met een zwitsers belastingtarief van 25% is hiermee een groot deel van de stijging verklaard.

Toelichting 16: Voorzieningen

Voorzieningen (2017)

In EUR duizend	Ontslagvergoedingen en overige herstructureringsvoorzieningen	Hangende juridische geschillen	Overige voorzieningen	Totaal
Beginbalans	647.174	93.557	40.063	780.794
Toevoegingen	32.333	80.651	29.076	142.060
Gebruikte bedragen	-81.105	-37.669	-1.737	-120.511
Niet gebruikte bedragen tijdens periode teruggeboekt	-15.690	-35.237	-14.771	-65.698
Toename van het gediscoteerde bedrag (verstrijken van tijd) en gevolg van een wijziging in de discontovoet	0	0	-17	-17
Valutakoersverschillen	0	0	-2	-2
Wijzigingen in de samenstelling van de groep en andere wijzigingen	-6.569	704	1.475	-4.390
Eindbalans	576.143	102.006	54.087	732.236

Opmerking over de 2017 "Hangende juridische geschillen": zie ook "Gerechtelijke procedures" in het hoofdstuk 'Aanvullende informatie'.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Voorzieningen (2016)

In EUR duizend	Ontslagvergoedingen en overige herstructureringsvoorzieningen	Hangende juridische geschillen	Overige voorzieningen	Totaal
Beginbalans	69.731	64.958	11.188	145.877
Toevoegingen	606.157	42.425	28.453	677.035
Gebruikte bedragen	-20.952	-927	-1.254	-23.133
Niet gebruikte bedragen tijdens periode teruggeboekt	-1.477	-18.422	-2.579	-22.478
Toename van het gediscoteerde bedrag (verstrijken van tijd) en gevolg van een wijziging in de discontovoet	0	0	0	0
Valutakoersverschillen	0	0	0	0
Wijzigingen in de samenstelling van de groep en andere wijzigingen	-6.285	5.523	4.255	3.493
Eindbalans	647.174	93.557	40.063	780.794

Opmerking over de 2016 "Toevoegingen": ING België heeft op 3 oktober 2016 haar intentie aangekondigd om een fundamentele transformatie te ondergaan, met de bedoeling om te kunnen evolueren van een traditionele bank naar een bancaire platform aan de top van de digitalisatie en de gepersonaliseerde dienstverlening naar haar klanten toe. ING België heeft de intentie om haar klantervaring te verbeteren door te evolueren naar een geïntegreerd platform van bankdiensten, gebruik makend enerzijds van de Nederlandse omni-kanaal capaciteiten en anderzijds van de rationalisatie van haar kantorennetwerk door de samensmelting van ING en Record bank kantoren. Naast het verbeteren van de klantervaring wil ING België ook de interne silo mentaliteit elimineren en van een zware hiërarchische structuur evolueren naar multidisciplinaire, 'agile', zelfsturende teams om sneller resultaten te boeken tegen een lagere kost.

Opmerking over de 2016 "Toevoegingen": De "Overige voorzieningen" omvatten bedragen met betrekking tot Kredietbrieven/Garanties ten belope van 27 miljoen (voorheen gerapporteerd onder Voorzieningen voor kredietverliezen).

Toelichting 17: Overige passiva

Overige passiva

In EUR duizend	2017	2016
Netto toegezegde passiva	85.571	134.478
Overige personeelsgerelateerde verplichtingen	39.237	43.105
Andere belastingen en sociale lasten	271.654	254.327
Reeds ontvangen inkomstenbelasting	139.614	106.653
Toe te rekenen kosten	441.017	370.449
Overige	2.228.082	1.878.708
Totaal	3.205.175	2.787.720

Opmerking over de 2017 "Overige": deze omvat 1,413 miljard gelinkt aan transacties die op balansdatum nog moeten verrekend worden, alsook EUR 398 miljoen met betrekking tot uitgestelde aankopen.

Opmerking over de 2016 "Overige": deze omvat 1,283 miljard gelinkt aan transacties die op balansdatum nog moeten verrekend worden.

Toelichting 18: Uitgegeven vastrentende effecten en achtergestelde leningen

Uitgegeven vastrentende effecten omvatten per 31 december 2017:

- Gedekte obligaties uitgegeven door ING België voor een totaal van EUR 2,7 miljard (2016: EUR 2,7 miljard);
- Kasbons van Record Bank EUR 3,95 miljard (2016: EUR 4,6 miljard.)

Achtergestelde leningen mogen opgenomen worden in de berekening van de kapitaalratio en bedragen EUR 1,25 miljard (2016: 1,3 miljard) aan leningen die gekwalificeerd zijn als Tier 2 kapitaal. Deze leningen werden bij ING België geplaatst door ING Bank NV.

Tijdens 2017 werd kapitaal AT1 uitgegeven (zie hoofdstuk «Beheer van Kapitaal» voor meer informatie). De waarde van deze instrumenten bedroeg EUR 0,7 miljard op het einde van het jaar.

Toelichting 19: Direct opvraagbaar aandelenkapitaal

De aandelen van leden in coöperatieve entiteiten hebben een aantal kenmerken van eigen vermogen. Zij geven de houder ook het recht om terugbetaling in contant geld te vragen, hoewel dat recht aan enkele beperkingen onderworpen kan zijn. Volgens IFRIC 2 zijn aandelen waarvan de houder het recht heeft om terugbetaling te vragen normale passiva. Het totale bedrag met betrekking tot de aandelen van derde partijen, hebben betrekking op onze coöperatieve Record Credit Services.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Toelichting 20: Eigen vermogen toerekenbaar aan houders van eigen vermogensinstrumenten van de onderneming

Eigen vermogen		
In EUR duizend	2017	2016
Geplaatst kapitaal	2.350.000	2.350.000
Uitgiftepremies	451.511	451.511
Herwaarderingsreserves	48.129	207.226
<i>waarvan:</i>		
- reserves uit de herwaardering van materiële vaste activa	147.155	143.980
- kasstroomindeckingsreserves (effectief deel)	-294.102	-140.087
- reserves uit herwaardering van de reële waarde van voor verkoop beschikbare financiële activa	320.113	353.576
- reserves uit valuta-omrekening	-123.332	-152.470
- Réserves venant de la conversion sur devises	-1.705	2.227
<i>zijnde</i>		
> indekkingreserve van netto investeringen in buitenlandse entiteiten (effectief deel)	-209.968	-209.968
> reserves uit de omrekening van valuta's	208.263	212.195
Overige reserves	7.318.371	7.259.676
Totaal	10.168.011	10.268.413

Het geplaatst kapitaal is vertegenwoordigd door 55.414.550 aandelen zonder aanduiding van nominale waarde. Alle aandelen zijn volstort.

De reserves, met inbegrip van de ingehouden winsten, bestaan vooral uit de reserves beschikbaar voor verdeling, overgedragen resultaat, consolidatiereserves en wettelijke reserves.

Volgend op de initiële erkenning, worden de materiële vaste activa geherwaardeerd tegen de reële waarde. De herwaarderingsmeerwaarde worden erkend in eigen vermogen, via de reserve uit de herwaardering van materiële vaste activa. Herwaarderingsminderwaarden worden ten laste van deze reserve geboekt, voor zover deze reserve positief is.

Winsten en verliezen die voortkomen uit de herwaardering van een financieel instrument aangeduid als indekking worden opgenomen in de indeckingsreserve. Indien een dochteronderneming een buitenlandse activiteiten uitoefent, worden wisselkoersverschillen erkend via de reserve uit de omrekening van valuta's.

Niet gerealiseerde winsten en verliezen op investeringen geklasseerd als voor verkoop beschikbare financiële activa worden ook opgenomen in eigen vermogen via de herwaarderingsreserves. Deze winsten en verliezen

Geplaatst kapitaal				
in Units / In EUR duizend	Aantal aandelen		Bedragen	
	2017	2016	2017	2016
Opgevraagd kapitaal	55.414.550	55.414.550	2.350.000	2.350.000
Niet-opgevraagd kapitaal	0	0	0	0
Toegestaan kapitaal	0	0	0	0
Totaal	55.414.550	55.414.550	2.350.000	2.350.000

Resultatenrekening

Toelichting 21: Netto intrestopbrengsten

Netto intrestopbrengsten		
In EUR duizend	2017	2016
Intrestinkomsten op leningen	2.575.752	2.666.097
Intrestinkomsten op leningen met waardevermindering	11.746	13.071
Negatieve intresten op schulden	66.915	21.815
Totaal intrestinkomsten op leningen	2.654.413	2.700.983
Intrestinkomsten op effecten beschikbaar voor verkoop	301.322	410.831
Intrestinkomsten op effecten aan te houden tot einde looptijd	16.518	18.800
Intrestinkomsten op de handelsportefeuille	950.629	1.358.760
Intrestinkomsten op derivaten niet bestemd voor handelsdoeleinden (met dekking)	1.129.371	1.222.871
Intrestinkomsten op derivaten niet bestemd voor handelsdoeleinden (zonder dekking)	12.517	749
Andere intrestinkomsten	3.557	7.679
Totale intrestinkomsten	5.068.327	5.720.674
Intrestlasten op bankleningen (-)	-82.180	-35.518
Intrestlasten op depositos van klanten en fondsen (-)	-101.025	-157.437
Intrestlasten op schuldbewijzen (-)	-129.717	-162.423
Intrestlasten op achtergestelde leningen (-)	-33.001	-34.213
Intrestlasten op verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden (-)	-965.782	-1.381.272
Intrestlasten op derivaten niet bestemd voor handelsdoeleinden (zonder dekking) (-)	-38.221	-11.406
Intrestlasten op derivaten niet bestemd voor handelsdoeleinden (met dekking) (-)	-1.211.852	-1.294.483
Andere intrestlasten (-)	-40.853	-49.184
Negatieve intresten op activabestanden (-)	-72.872	-47.952
Totale intrestlasten (-)	-2.675.504	-3.173.888
Totaal	2.392.823	2.546.786

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Toelichting 22: Opbrengsten uit commissies

Opbrengsten uit commissies		
In EUR duizend	2017	2016
Fondsenbeheer	156.576	154.548
Effectenbeheer	144.215	133.773
Vermogensbeheer	67.856	60.775
Makelarij en adviesverstrekking	35.012	35.874
Makelarij verzekeringen	93.672	99.318
Overige	410.289	355.470
Ontvangen provisies en vergoedingen	907.619	839.760
Fondsenbeheer (-)	-40.964	-30.375
Effectenbeheer (-)	-23.496	-29.618
Managementvergoedingen (-)	-287	-262
Makelarij en adviesverstrekking (-)	-308	-159
Makelarij verzekeringen (-)	0	0
Overige (-)	-216.919	-218.995
Betaalde provisies en vergoedingen (-)	-281.975	-279.408
Totaal	625.645	560.351

Opmerking over 2017 "Overige ontvangen provisies en vergoedingen": inclusief de commissies ontvangen voor diensten mbt effecten (EUR 140 mio), alsook EUR 119 mio kredietbrieven en EUR 58 mio ontvangen commissies op bankgaranties.

Opmerking over 2016 "Overige ontvangen provisies en vergoedingen": inclusief de ontvangen commissies op bankgaranties, factoring en leasings, de verdeelde inkomsten op fees en commissies en de commissies gegeven op leningen.

Opmerking over 2016 "Overige betaalde provisies en vergoedingen": inclusief de betaalde commissies op bankgaranties en leasings.

Toelichting 23: Inkomsten uit beleggingen

Inkomsten uit beleggingen		
In EUR duizend	2017	2016
Opbrengsten uit vastgoedinvesteringen	3.322	3.492
Inkomsten uit dividenden	12.976	6.905
Totaal	16.297	10.397
Gerealiseerde winsten of verliezen (-) op schuldbewijzen	15.484	29.360
Waardeverminderingen op schuldbewijzen beschikbaar voor verkoop (-)	0	0
Terugname van waardeverminderingen op schuldbewijzen beschikbaar voor verkoop	0	0
Gerealiseerde winsten of verliezen (-) en waardeverminderingen op schuldbewijzen	15.484	29.360
Gerealiseerde winsten/verliezen op verkoop van aandelen	516	9.801
Waardeverminderingen op aandelen beschikbaar voor verkoop (-)	-277	-342
Gerealiseerde winsten of verliezen (-) en waardeverminderingen op aandelen	239	9.459
Wijziging in reële waarde van onroerend goed investeringen	651	547
Totaal	32.672	49.763

PM: Uitzonderlijke opbrengst wegens acquisitie van VISA Europe door VISA Inc in 2016. Deze transactie resulteerde in een nettowinst van 10 mio in 'Opbrengsten uit investeringen' en 20 mio in 'Inkomsten uit dividenden'.

Opmerking over 2017 "Inkomsten uit dividenden": Bevat ontvangen dividenden zowel van ondernemingen met een deelnemingsverhouding als van ondernemingen waarmee geen deelnemingsverhouding bestaat.

Opmerking over 2016 "Inkomsten uit dividenden": Bevat een niet-recurrent ontvangen dividend van een onderneming waarmee geen deelnemingsverhouding bestaat.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Toelichting 24: Wisselresultaten op derivaten niet bestemd voor handelsdoeleinden**Waardering van derivaten niet bestemd voor handelsdoeleinden**

In EUR duizend	2017	2016
Wijziging in reële waarde van derivaten gelinkt aan:		
- indekking reële waarde	329.188	-141.120
- indekking kasstromen (niet-effectief gedeelte)	0	0
- andere derivaten niet bestemd voor handelsdoeleinden	171	275
Netto resultaat op derivaten niet bestemd voor handelsdoeleinden	329.360	-140.845
Wijziging in reële waarde van activa en passiva (ingedeekte items)	-326.896	140.743
Resultaten op activa en passiva gewaardeerd tegen reële waarde via de resultatenrekening (excl bested voor handelsdoeleinden)	-2.962	4.656
Totaal	-498	4.555

Opmerking over 2017 "Wijziging in reële waarde van derivaten gelinkt aan dekking reële waarde": De evolutie van 2016 naar 2017 is gelinkt aan de Macro Fair Value Hedges op hypothecaire kredieten en investeringskredieten, Micro Fair Value Hedges op obligaties. De wijziging in intrest (20 bps) op een BPV van EUR 20 mio heeft een impact van om en bij de EUR 400 mio.

Toelichting 25: Netto opbrengsten uit handelsactiviteiten**Netto opbrengsten uit handelsactiviteiten**

In EUR duizend	2017	2016
Inkomsten uit transacties met effecten	922	-34.490
Inkomsten uit wisselkoerstandsacties	138.935	112.953
Inkomsten uit transacties met derivaten	44.329	71.096
Overige	700	646
Totaal	184.886	150.204

Toelichting 26: Andere opbrengsten**Overige inkomsten**

In EUR duizend	2017	2016
Resultaat uit de verkoop van materiële vaste activa	-2.576	603
Gerealiseerde resultaten van niet-handelsgerelateerde leningen	4.373	-9.218
Gerecupereerde bedragen van hernegocieerde leningen	23.913	24.330
Commissions gelieerd aan Financial Markets operaties	33.376	51.706
Overige	37.038	46.747
Totaal	96.123	114.169

Toelichting 27: Personeelskosten**Personeelskosten**

In EUR duizend	2017	2016
Bezoldigingen	677.967	691.874
Pensioenkosten	64.746	60.719
Andere kosten met betrekking tot personeelsgerelateerde voordelen	1.029	733
Sociale lasten	159.281	164.778
Betalingen gebaseerd op aandelen	8.978	10.690
Externen	131.326	82.739
Opleidingen	11.680	8.067
Andere personeelskosten	31.382	33.083
Totaal	1.086.389	1.052.683

Opmerking over 2016 "Pensioenkosten": omvat EU 19,5 miljoen aan Toegezegd-pensioen bijdragen (zie ook toelichting 16)..

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Toelichting 28: Andere bedrijfskosten

Andere bedrijfskosten		
In EUR duizend	2017	2016
Afschrijvingen van gebouwen en materiaal	73.519	75.378
Afschrijvingen van software	30.987	40.925
IT kosten	116.791	120.885
Kantoorkosten	107.816	100.186
Reis- en huisvestingskosten	45.928	44.707
Advertenties en public relations	36.384	40.599
Externe adviesverlening	35.477	26.466
Postkosten	3.619	3.898
Kosten voor reguleringen (bankheffingen)	217.731	220.673
Toevoegingen en terugnames (-) van voorzieningen voor re-organisaties	16.644	604.680
Waardeverminderingen	-11.955	90.286
Overige	262.550	55.782
Totaal	935.490	1.424.465

Opmerking over 2016 "Toevoegingen en terugnames (-) van voorzieningen voor reorganisaties": ING België heeft op 3 oktober 2016 haar intentie aangekondigd om een fundamentele transformatie te ondergaan, met de bedoeling om te kunnen evolueren van een traditionele bank naar een bancaire platform aan de top van de digitalisatie en de gepersonaliseerde dienstverlening naar haar klanten toe. ING België heeft de intentie om haar klantervaring te verbeteren door te evolueren naar een geïntegreerd platform van bankdiensten, gebruik makend enerzijds van de Nederlandse omni-kanaal capaciteiten en anderzijds van de rationalisatie van haar kantorennetwerk door de samensmelting van ING en Record bank kantoren. Naast het verbeteren van de klantervaring wil ING België ook de interne silo mentaliteit elimineren en een zware hiërarchische structuur evolueren naar multidisciplinaire, 'agile', zelfsturende teams om sneller resultaten te boeken tegen een lagere kost.

Opmerking over 2016 "Overige": omvat éénmalige kostenbesparingen ad EUR -115 miljoen dankzij beter beheer van aankoopkosten en -processen.

Bankheffingen

Kosten voor reguleringen (bankheffingen)		
In EUR duizend	2017	2016
Bedrijfskosten: belasting op belastingvrije passiva	12.840	8.957
Bijdrage financieel stabiliteitsplan	114.941	112.939
Bijdrage BRRD/SRF	37.939	38.779
Premies voor depositogarantiekas	52.011	59.998
Totaal	217.731	220.673

Waardeverminderingen

Waardeverminderingen op materiële en immateriële vaste activa (2017)			
In EUR duizend	Waardeverminderingen	Terugnname van waardeverminderingen	Totaal
Materiële vaste activa	3.303	-16.072	-12.769
Onroerend goed ontwikkeling	0	0	0
Goodwill	0	0	0
Software en andere immateriële vaste activa	814	0	814
Afschrijvingen van andere immateriële vaste activa	0	0	0
Totaal	4.117	-16.072	-11.955

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Toelichting 29: Belastinglasten verbonden met winst/verlies uit voortgezette bedrijfsactiviteiten

Actuele en uitgestelde belastingen		
In EUR duizend	2017	2016
Actuele belastinglasten	374.168	427.965
Aanpassingen voor over de verslagperiode verschuldigde en verrekenbare belastingen van voorgaande periode	-5.188	-16.642
Belastingvoordeel uit voorheen niet-opgenomen belastingvorderingen, aangewend om de actuele belastinglasten te reduceren	0	0
Actuele belastinglasten	368.980	411.323
Uitgestelde belastinglasten met betrekking tot het boekjaar	23.108	-215.406
Uitgestelde belastingen ten gevolge van wijzigingen in de belastingtarieven	33.021	0
Uitgestelde belastingen voortkomende uit afschrijvingen of terugdraaien ervan van uitgestelde belastingvorderingen	0	0
Voorheen niet geboekte fiscale verliezen, belastingkredieten en tijdelijke verschillen die uitgestelde belastingsschuld verminderen	0	0
Uitgestelde belastinglasten	56.129	-215.406
Belastinglast of voordeel (-) ten gevolge veranderingen in boekhoudregels of correcties in de resultatenrekening	0	0
Belastingen gerelateerd aan winsten of verliezen met betrekking tot het stopzetten van een activiteit	0	0
Inkomstenbelasting uit een stopgezette activiteit	0	0
Andere actuele belastinglasten	0	0
Totaal	425.109	195.917

Reconciliatie van de wettelijke belasting met de effectieve belasting		
In EUR duizend / In %	2017	2016
Nettowinst voor aftrek van belastingen	1.164.082	769.327
Wettelijke belastingvoet	33,99%	33,99%
Belastingen op basis van wettelijke belastingvoet	395.671	261.494
Fiscale gevolgen van belastingtarieven in andere belastingjurisdicties	-16.776	-20.069
Fiscale gevolgen van niet belastbare baten	-5.036	-20.303
Fiscale gevolgen van de lasten die niet fiscaal aftrekbaar zijn	30.833	27.209
Fiscale gevolgen van het gebruik van voorheen niet opgenomen belastingvordering	0	0
Fiscale gevolgen voor belastingvoordeel dat voorheen niet was opgenomen in de winst- en verliesrekening	0	0
Fiscale gevolgen van de herbeoordeling van niet opgenomen uitgestelde belastingvordering	0	0
Fiscale gevolgen van een wijziging van belastingtarieven	33.021	0
Fiscale gevolgen van een tekort of een overschot aan voorzieningen in vorige periodes	-5.755	-21.088
Fiscale gevolgen van de notionele interest	-6.849	-31.326
Andere stijging/daling van de wettelijke belasting	0	0
Belastingen volgens het effectieve belastingtarief	425.109	195.917
Effectieve belastingvoet	36,52%	25,47%

Kasstroomverrichtingen

Toelichting 30: Wijzigingen in de passiva komende uit financieringsactiviteiten

Wijzigingen in de passiva komende uit financieringsactiviteiten

In EUR duizend	2016	Kasstromen				Niet-cash wijzigingen				2017
		Toevoe- gingen	Terugkoop en verkoop	Aan- schaffingen	Afschrij- vingen	Transferten Activa/ Passiva	Fair Value verschillen ^r	Wisselkoers- verschillen	Overige	
Uitgegeven obligaties ¹	7.797.754	598.858	-1.311.900	0	35	0	-16.421	0	-19.665	7.048.661
Achtergestel- de schulden	1.440.429	717.118	-119.531	0	0	0	0	-68.235	-409	1.969.372
Totaal	9.238.183	1.315.976	-1.431.432	0	35	0	-16.421	-68.235	-20.074	9.018.033

1. De uitgegeven obligaties zoals hier opgenomen, bevatten het kapitaal terug te betalen op aanvraag.

Aanvullende informatie

Reële waarde van financiële activa en verplichtingen

Financiële activa en passiva

De onderstaande tabel geeft de geschatte reële waarden weer van de financiële activa en passiva van ING België. Sommige balansposten zijn niet opgenomen in de tabel, omdat ze niet voldoen aan de definitie van een financieel actief of passief. De samenvoeging van de hierna weergegeven reële waarden is geen weergave, en mag niet beschouwd worden als weergave van de onderliggende waarde van ING.

In EUR duizend	2017		2016	
	Reële waarde	Boekwaarde	Reële waarde	Boekwaarde
Financiële activa				
Geldmiddelen en tegoeden bij centrale banken	9.558.201	9.558.201	5.008.639	5.008.639
Leningen en vorderingen aan banken	10.221.481	10.215.689	9.853.826	9.885.421
Financiële activa aan reële waarde via de resultatenrekening				
waarvan: activa voor handelsdoeleinden	4.775.721	4.775.721	8.674.772	8.674.772
waarvan: derivaten niet voor handelsdoeleinden	3.433.293	3.433.293	4.413.044	4.413.044
waarvan: gewaardeerd tegen reële waarde via resultatenrekening	82.918	82.918	87.950	87.950
Beleggingen				
waarvan: beschikbaar voor verkoop	14.523.823	14.523.823	17.022.923	17.022.923
waarvan: aangehouden tot einde looptijd	642.799	638.069	936.353	925.897
Leningen en vorderingen aan klanten	107.944.912	106.444.117	103.699.630	101.632.669
Overige activa	998.250	998.250	1.495.319	1.495.319
Totaal financiële activa	152.181.398	150.670.081	151.192.456	149.146.634
Financiële passiva				
Deposito's van banken	16.649.216	16.644.960	13.330.516	13.333.629
Deposito's van klanten	101.016.210	100.896.245	97.174.313	97.046.298
Financiële passiva aan reële waarde via de resultatenrekening				
waarvan: passiva voor handelsdoeleinden	4.867.955	4.867.955	8.808.874	8.808.874
waarvan: derivaten niet voor handelsdoeleinden	4.744.668	4.744.668	6.074.113	6.074.113
waarvan: gewaardeerd tegen reële waarde via resultatenrekening	1.302.910	1.302.910	1.789.330	1.789.330
Uitgegeven vastrentende effecten ¹	7.214.467	7.048.661	8.053.726	7.743.252
Achtergestelde schulden	2.132.597	1.969.372	1.641.268	1.440.429
Totaal financiële passiva	137.928.023	137.474.771	136.872.140	136.235.925

1. Obligaties in omloop omvat op verzoek terugbetaalbaar aandelenkapitaal

Waarderingsmethoden

De geschatte reële waarde vertegenwoordigt de prijs die op de waarderingsdatum zou ontvangen worden voor de verkoop van een actief of die zou betaald worden voor de overdracht van een passief in een regelmatige transactie tussen marktdeelnemers. Het is een op de markt gebaseerde waardering, die steunt op veronderstellingen die marktdeelnemers zouden hanteren en het houdt rekening met de kenmerken van het actief of passief waarmee marktdeelnemers zouden rekening houden voor het bepalen van de prijs van het actief of passief. Reële waarden van financiële activa en passiva zijn waar beschikbaar gebaseerd op in een actieve markt genoteerde prijzen. Wanneer dergelijke genoteerde prijzen niet beschikbaar zijn, dan wordt de reële waarde bepaald aan de hand van waarderingstechnieken. ING maakt waar beschikbaar gebruik van niet-gecorrigeerde genoteerde marktprijzen. Niet-gecorrigeerde genoteerde marktprijzen worden voornamelijk verkregen via beurskoersen voor genoteerde financiële instrumenten. Indien een beurskoers niet beschikbaar is, dan kunnen genoteerde marktprijzen in actieve markten verkregen worden via onafhankelijke markt-leveranciers, makelaars, of marktmakers. Over het algemeen worden posities gewaardeerd tegen de biedprijs voor long posities en tegen de laatprijs voor een short positie of ze worden gewaardeerd tegen de prijs binnen de spread tussen bied- en laatprijs die het meest representatief is voor de reële waarde op de waarderingsdatum. Voor bepaalde financiële activa en passiva zijn geen genoteerde marktprijzen beschikbaar. Voor deze financiële activa en passiva wordt de reële waarde bepaald aan de hand van waarderingstechnieken. Deze waarderingstechnieken gaan van het verdisconteren van kasstromen tot diverse waarderingmodellen, die rekening houden met relevante factoren voor prijsstelling zoals de marktprijs van onderliggende referentie-instrumenten, marktparameters (bijv. volatiliteit, correlatie en kredietratings), en klantengedrag. ING maakt maximaal gebruik van op de markt waarneembare input en beperkt het gebruik van niet-waarneembare input om de reële waarde te bepalen. De reële waarde kan subjectief zijn naargelang de significantie van de niet-waarneembare input voor de algemene waardering.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Alle gehanteerde waarderingstechnieken zijn onderworpen aan interne beoordeling en goedkeuring. Gegevens gebruikt bij deze waarderingstechnieken worden indien mogelijk dagelijks gevalideerd. Wanneer een groep van financiële activa en passiva wordt beheerd op grond van de netto risicoblootstelling, dan wordt de reële waarde van een groep van financiële activa of passiva gewaardeerd op portefeuilleniveau.

Controlekader

Om te bepalen of de waarderingen op grond van de input van gegevens hebben geleid tot een gepaste reële waarde, wordt het proces van onafhankelijke prijsverificatie ('OPV') of prijstoetsing toegepast. Dit gebeurt om ervoor te zorgen dat deze waarderingen op gepaste wijze weerspiegeld worden in de balans en in de winst-en-verliesrekening. OPV test en bevestigt de betrouwbaarheid van de marktgegevens die gebruikt worden in deze waarderingen en dit kan leiden tot correcties van de waardering. Het OPV-proces wordt ten minste maandelijks, of meer frequent uitgevoerd naargelang de aard van de markt of de handelsactiviteit. Er worden meerdere gegevensbronnen gebruikt voor zover deze prijzen beschikbaar zijn en rekening houdend met de kosten-batenverhouding voor het verzamelen van die prijzen. Waarderingsverschillen tussen primaire en secundaire brongegevens worden beoordeeld. Wanneer verschillen als gevolg van prijstoetsing vooraf goedgekeurde drempels overschrijden, dan worden er aanpassingen gedaan bij winst en verlies. Verschillen en aanpassingen moeten individueel beoordeeld, goedgekeurd door het Local Parameter Committee, en gerapporteerd worden in de notulen van de vergadering. Indien er een verschil van wezenlijk belang wordt gevonden via het OPV-proces, dan moet men een grondig inzicht krijgen in de onderliggende oorzaak van het verschil, en dient men te weten of een systematische verandering vereist is (bijv. een verandering van bron). Prijsstelling en prijstoetsing worden toegepast voor individuele transacties en worden georganiseerd binnen een desk.

De waarderingsprocessen zijn onderworpen aan verschillende bestuursorganen, zoals Local Parameter Committees (LPC), het Global Price Testing and Impairment Committee (GP&IC), het Market Data Committee (MDC), het Trading Pricing Model Committee (TPMC) en andere. Alle relevante comités komen per kwartaal, of indien nodig meer frequent samen. Belangrijke waarderingscontroles, waaronder het product goedkeuringsproces (PARP), OPV, waarderingsaanpassingen en het gebruik van modellen worden opgevolgd. Het Global Price Testing and Impairment Committee is verantwoordelijk voor het gebruik van gepaste modellen en input met betrekking tot tegen reële waarde gewaardeerde posities. Dit comité houdt toezicht op de kwaliteit en op de coherentie van waarderingsmethodes en -processen. Local Parameter Committees volgen de geschiktheid van (genoteerde) prijzen, van om het even welke andere relevante marktgegevens, en van prijsmodellen zelf ten aanzien van de tegen reële waarde gewaardeerde posities waarop ze worden toegepast. De LPC voeren waarderingsmethodes en -processen uit op plaatselijk niveau. Het Global Price Testing and Impairment Committee houdt toezicht op marktgegevensbronnen en op marktgegevens die zijn opgesteld / punten die worden gebruikt voor officiële waardering van de reële waarde van posities. Het Trading Pricing Model Committee staat in voor de goedkeuring en beoordeling van alle prijsmodellen en methodes voor de berekening van marktparameters.

Aanpassingen van de waarde

Waarderingsaanpassingen maken integraal deel uit van de reële waarde. Ze worden opgenomen als deel van de reële waarde om een betere schatting te geven van de exitwaarde op de markt op de waarderingsdatum. ING past diverse waarderingsaanpassingen toe, waaronder bied-laot aanpassingen, Credit Valuation Adjustments (CVA), Debt Valuation Adjustments (DVA), Model Risk Valuation Adjustments, Collateral Valuation Adjustment (CollVA) en Funding Valuation Adjustments (FVA). De combinatie van Credit Valuation Adjustment en Debt Valuation Adjustment voor derivaten wordt Bilateral Valuation Adjustment (BVA) genoemd.

- Bied-laot aanpassingen zijn vereist om de middenkoers aan te passen aan geschikte bied- of laatwaarde om de exitwaarde, en bijgevolg de reële waarde optimaal weer te geven. Het is van toepassing op financiële activa en passiva die initieel gewaardeerd worden tegen de middenkoers. In de praktijk verantwoordt deze aanpassing het verschil in waardering van middenkoers tot biedkoers en van middenkoers tot laatkoers voor respectievelijk long en short blootstelling. In principe worden activa gewaardeerd tegen de biedprijs en passiva tegen de laatprijs. Voor bepaalde activa of passiva wordt, indien de genoteerde marktprijs niet beschikbaar is, de prijs binnen de bied-laot spread gebruikt die het meest representatief is voor de reële waarde.
- Bilateral Valuation Adjustment (BVA) is de waarderingscomponent voor het kredietrisico van de tegenpartij van de derivatencontracten. Deze aanpassing heeft een bilateraal karakter, waarbij rekening wordt gehouden met zowel het kredietrisico van de tegenpartij als de eigen kredietrisico's van ING. De berekening is gebaseerd op de schatting van de verwachte blootstelling, het risico van wanbetaling van de tegenpartij, en houdt rekening met zowel de zekerheidsvereenkomsten als verrekeningsovereenkomsten. Het risico van wanbetaling van de tegenpartij wordt gemeten door waarschijnlijkheid van wanbetaling en verwacht verlies bij wanbetaling, die gebaseerd is op marktinformatie inclusief kredietverzuimswap (CDS) spread. Indien CDS spreads van de tegenpartij niet beschikbaar zijn, worden relevante vervangende spreads gebruikt. Daarnaast worden ook wrong-way risico (wanneer blootstelling aan een tegenpartij toeneemt en de kredietkwaliteit van die tegenpartij vermindert) en right-way risico (wanneer blootstelling aan een tegenpartij toeneemt en de kredietkwaliteit van die tegenpartij verbetert) opgenomen in de aanpassing.
- ING past Debt Valuation Adjustment (DVA) toe op eigen uitgegeven financiële activa die tegen reële waarde gewaardeerd worden via winst of verlies indien de component kredietrisico niet is opgenomen in de prijzen. In de DVA berekening wordt de waarschijnlijkheid van wanbetaling van de instelling geschat op grond van de financieringspread van ING.
- Aanpassingen in het modelrisico verminderen het risico van eventuele financiële verliezen als gevolg van het gebruik van een verkeerd gespecificeerde, verkeerd toegepaste of onjuiste implementatie van een model.
- Collateral Valuation Adjustment (CollVA) is een waardeaanpassing van derivaten die zich toespit op specifieke kenmerken van CSA (Credit Support Annex) met een tegenpartij die binnen het gewone OIS (Overnight Index Swap) verdisconteringskader niet aan bod komen. Niet-standaard CSA kenmerken kunnen afwijkingen omvatten ten opzichte van de valuta waarin ING zekerheden verleent of ontvangt, afwijkingen wat betreft het vergoedingstarief op zekerheden dat hoger of lager kan zijn dan de daggeldrente, of zelfs helemaal geen rente. Andere afwijkingen kunnen zijn het verlenen van effecten in plaats van contanten als zekerheid.
- ING past een bijkomende 'funding valuation adjustment' (FVA) toe met betrekking tot de financieringskosten gekoppeld aan de ongelijkheid wat betreft gedekte financiering op derivaten zonder, of met gedeeltelijke zekerheid in de portefeuille. Deze aanpassing steunt op de verwachte blootstellingsprofielen van de OTC-derivaten zonder, of met gedeeltelijke zekerheid en op de markt gebaseerde financieringspreads.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Reële waarde van financiële activa

De volgende methodes en veronderstellingen werden door ING België gebruikt om de reële waarde van deze financiële instrumenten te schatten.

Geldmiddelen en tegoeden bij centrale banken

De boekwaarde van liquide middelen is gelijk aan de reële waarde.

Leningen en voorschotten aan banken

De reële waarden van vorderingen van banken steunen meestal op genoteerde marktprijzen of, indien niet- genoteerd, op schattingen op grond van discontering van toekomstige kasstromen aan de hand van beschikbare marktrente inclusief geschikte spreads aangeboden voor vorderingen met gelijkaardige kenmerken, net als bij de hierna toegelichte Leningen en voorschotten aan klanten.

Financiële activa tegen reële waarde via winst of verlies en Investerings**Derivaten**

Derivatencontracten kunnen op de beurs of over-the-counter (OTC, onderhands) verhandeld worden. De reële waarde van op de beurs verhandelde derivaten wordt bepaald aan de hand van op een actieve markt genoteerde marktprijzen en die derivaten worden geclassificeerd in Niveau 1 van de reële waarde hiërarchie. Voor instrumenten die niet actief worden verhandeld, wordt de reële waarde geschat op grond van waarderingstechnieken. OTC-derivaten en derivaten verhandeld op een inactieve markt worden gewaardeerd aan de hand van waarderingstechnieken omdat op een actieve markt genoteerde marktprijzen niet beschikbaar zijn voor die instrumenten. De waarderingstechnieken en -input hangen af van het soort derivaat en van de aard van de onderliggende instrumenten. De belangrijkste technieken die gebruikt worden om deze instrumenten te waarderen zijn (onder meer) gebaseerd op contantewaardeberekeningen, optiewaarderingsmodellen en Monte Carlo-simulatie. Deze waarderingsmodellen berekenen de contante waarde van verwachte toekomstige kasstromen op grond van 'no-arbitrage'-principes. Deze modellen worden algemeen gebruikt in de financiële sector. Input in waarderingsmodellen wordt waar mogelijk bepaald op grond van waarneembare marktgegevens. Sommige inputs zijn mogelijk niet direct waarneembaar op de markt, maar kan op grond van waarneembare prijzen bepaald worden via kalibratie van waarderingsmodellen. De gebruikte input omvat bijvoorbeeld prijzen beschikbaar op effectenbeurzen, bij effectenmakelaars of koersleveranciers, rendementscurves, kredietsspreads, wanbetalingspercentages, terugvorderingspercentages, dividendpercentages, volatiliteit van onderliggende rente, aandelenkoersen en wisselkoersen. Deze input wordt bepaald met verwijzing naar beschikbare genoteerde prijzen, recent uitgevoerde transacties, onafhankelijke marktnoteringen en consensusgegevens.

Voor OTC-derivaten zonder zekerheid past ING Credit Valuation Adjustment toe om het risico van de tegenpartij correct weer te geven in de waardering. De techniek voor het berekenen van CVA steunt op Monte Carlo-simulatie en maakt gebruik van diverse input, zoals kredietsspread van tegenpartij, marktrente, en marktcoersen. De kredietsspreads van de tegenpartij zijn, indien beschikbaar, gebaseerd op de CDS spread van de tegenpartij. Zo niet, dan worden de geïndexeerde gelijkwaardige CDS spreads gebruikt.

Effecten met aandelenkarakter

De reële waarden van openbaar verhandelde effecten met aandelenkarakter worden indien beschikbaar gebaseerd op genoteerde marktprijzen. Indien geen genoteerde marktprijzen beschikbaar zijn, dan wordt de reële waarde bepaald op grond van genoteerde prijzen voor gelijkaardige effecten of andere waarderingstechnieken.

De reële waarde van private equity is, indien beschikbaar, gebaseerd op genoteerde marktprijzen. Bij gebrek aan genoteerde prijzen op een actieve markt wordt de reële waarde geschat op grond van een analyse van de financiële positie en resultaten, het risicoprofiel, vooruitzichten, prijs, winstvergelijking en opbrengstveelvouden van de deelneming, en met verwijzing naar marktwaarderingen voor gelijkaardige entiteiten genoteerd op een actieve markt.

Obligaties

De reële waarden voor obligaties worden, indien beschikbaar, gebaseerd op genoteerde marktprijzen. Genoteerde marktprijzen kunnen verkregen worden bij een effectenbeurs, makelaar, brancheorganisatie, 'pricing service' of regelgevende dienst. De genoteerde prijzen van niet-beurs bronnen worden beoordeeld om na te gaan of dit verhandelbare prijzen zijn. Dit onderscheid bepaalt waar het thuishoort in de reële waarde hiërarchie.

Indien geen op een actieve markt genoteerde prijzen beschikbaar zijn, dan wordt de reële waarde gebaseerd op een analyse van beschikbare marktinput, die consensusprijzen kan bevatten verkregen via één of meer 'pricing services' of via een waarderingstechniek die verwachte toekomstige kasstromen verdisconteerd aan de hand van, waar van toepassing, marktrentecurves, referentie kredietsspreads, looptijd van de belegging, en geschat percentage vervroegde aflossingen.

Leningen en vorderingen

We verwijzen naar Leningen en voorschotten aan klanten hierna.

Leningen en voorschotten aan klanten

Voor leningen en voorschotten waarvoor frequent een renteherziening plaatsvindt en die geen significante wijzigingen vertonen qua kredietrisico, vertegenwoordigt de boekwaarde een redelijke schatting van de reële waarde. De reële waarde van andere leningen wordt geschat door discontering van de verwachte toekomstige kasstromen tegen een discontovoet die kredietrisico, liquiditeit, en andere actuele marktomstandigheden weerspiegelt. De reële waarde van hypothecaire leningen wordt geschat door rekening te houden met het gedrag wat betreft vervroegde aflossing. Leningen met gelijkaardige kenmerken worden met het oog op berekening samengevoegd.

Overige activa

De overige activa worden opgenomen tegen hun boekwaarde die niet aanzienlijk verschilt van hun reële waarde.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Reële waarde van financiële passiva

De volgende methodes en veronderstellingen werden door ING België gebruikt om de reële waarde van deze financiële instrumenten te schatten.

Deposito's van banken

De reële waarden van schulden bij banken worden meestal gebaseerd op genoteerde marktprijzen of, indien deze niet beschikbaar zijn, op schattingen op grond van toekomstige kasstromen verdisconteerd aan de hand van beschikbare markttrenten en kredietsspreads voor schulden aan banken met gelijkaardige kenmerken.

Klantendeposito's

De boekwaarden van klantendeposito's met het kenmerk onmiddellijk opvraagbaar benaderen hun reële waarden. De reële waarden van deposito's met vaste contractuele looptijden werden geschat op grond van toekomstige kasstromen verdisconteerd aan de hand van de actueel op deposito's met gelijkaardige looptijden van toepassing zijnde rente.

Financiële passiva tegen reële waarde via winst of verlies

De reële waarde van effecten in de handelsportefeuille en andere passiva tegen reële waarde via winst of verlies wordt, waar beschikbaar, gebaseerd op genoteerde marktprijzen. Voor effecten die niet actief worden verhandeld, wordt de reële waarde geschat op grond van interne waarderingstechnieken op grond van kasstromen verdisconteerd tegen rente en kredietsspreads die van toepassing zijn voor gelijkaardige instrumenten. We verwijzen naar Financiële activa tegen reële waarde via winst of verlies hierboven.

Overige passiva

De overige passiva worden opgenomen tegen hun boekwaarde die geen aanzienlijk verschil vertoont met hun reële waarde.

Obligaties in omloop

De reële waarde van obligaties in omloop wordt meestal gebaseerd op genoteerde marktprijzen, of indien deze niet beschikbaar zijn, op geschatte prijzen door discontering van toekomstige kasstromen aan de hand van actuele markttrenten en kredietsspreads die van toepassing zijn op het rendement, de kredietkwaliteit en de looptijd.

Achtergestelde leningen

De reële waarde van openbaar verhandelde achtergestelde leningen wordt, indien beschikbaar, gebaseerd op genoteerde marktprijzen. Indien er geen genoteerde marktprijzen beschikbaar zijn, dan wordt de reële waarde van de achtergestelde leningen geschat door discontering van kasstromen aan de hand van rente en kredietsspreads die van toepassing zijn op gelijkaardige instrumenten.

Reële waarde hiërarchie

ING België heeft haar financiële instrumenten, die ofwel in de balans gewaardeerd worden tegen reële waarde of waarvoor de reële waarde wordt meegedeeld, ingedeeld in een hiërarchie van drie niveaus op grond van de prioriteit van de input in de waardering. De reële waarde hiërarchie verleent de hoogste prioriteit aan (niet-gecorrigeerde) genoteerde prijzen in actieve markten voor identieke activa of passiva, en de laagste prioriteit aan waarderingstechnieken op grond van niet-waarneembare input. Een actieve markt voor het actief of passief is een markt waarop transacties voor het actief of passief voldoende frequent en met voldoende volume voorkomen om permanent betrouwbare informatie te bieden. De reële waarde hiërarchie bestaat uit drie niveaus, afhankelijk of reële waarden worden bepaald op grond van (niet-gecorrigeerde) genoteerde prijzen op een actieve markt (Niveau 1), waarderingstechnieken met waarneembare input (Niveau 2) of waarderingstechnieken die input omvatten die niet-waarneembaar is en die meer dan insignificante impact hebben op de reële waarde van het instrument (Niveau 3). Financiële activa in Niveau 3 omvatten bijvoorbeeld niet-liquide obligaties, complexe derivaten, bepaalde complexe leningen (waarvoor geen als waarneembare, bevestigde gegevens voor alle significante input in een waarderingmodel te gebruiken actuele marktinformatie over gelijkaardige activa beschikbaar is), en effecten op onderpand van activa waarvoor er geen actieve markt, en een sterke versnippering van genoteerde prijzen is.

Waarneembare input geeft marktgegevens weer die werden verkregen via onafhankelijke bronnen. Niet-waarneembare input is input die gebaseerd is op de eigen veronderstellingen van ING over de factoren die marktdeelnemers zouden gebruiken voor de prijsbepaling van een actief of passief, die werd ontwikkeld op grond van de beste op de markt beschikbare informatie. Niet-waarneembare input kan zijn: volatiliteit, correlatie, spreads/discontopercentages, wanbetalingspercentages en terugvorderingspercentages, percentages vervroegde aflossingen en bepaalde kredietsspreads. Overdrachten in en uit niveaus van reële waarde hiërarchie gebeuren per kwartaal.

Een hiërarchie met drie niveaus**Niveau 1 - (Niet-gecorrigeerde) genoteerde prijzen in actieve markten**

Deze categorie omvat financiële instrumenten waarvan de reële waarde wordt bepaald met directe verwijzing naar (niet-gecorrigeerde) genoteerde prijzen in een actieve markt waartoe ING toegang heeft. Een financieel instrument wordt beschouwd als genoteerd in een actieve markt indien genoteerde prijzen rechtstreeks, en op een regelmatig tijdstip beschikbaar zijn via een effectenbeurs, makelaarsmarkt of onderhandse markt. Die prijzen vertegenwoordigen werkelijke en regelmatig voorkomende markttransacties met voldoende frequentie en volume om permanent prijsinformatie te bieden. Overdrachten uit Niveau 1 naar Niveau 2 of Niveau 3 gebeuren wanneer ING vaststelt dat markten niet langer actief zijn en bijgevolg (niet-gecorrigeerde) genoteerde prijzen niet langer betrouwbare prijsinformatie bieden.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Niveau 2 - Waarderingsstechniek ondersteund door waarneembare input

Deze categorie omvat financiële instrumenten waarvan de reële waarde gebaseerd is op waarneembare marktinformatie naast (niet-gecorrigeerde) genoteerde prijzen. De reële waarde van financiële instrumenten in deze categorie kan worden bepaald met verwijzing naar genoteerde prijzen voor gelijkaardige instrumenten in actieve markten, maar waarvoor de prijzen gewijzigd worden op grond van andere op de markt waarneembare externe gegevens of verwijzing naar genoteerde prijzen voor identieke of gelijkaardige instrumenten in markten die niet actief zijn. Die prijzen kunnen verkregen worden via een externe pricing service. ING analyseert de manier waarop prijzen worden afgeleid en bepaalt of de prijzen liquide verhandelbare prijzen zijn of op modellen gebaseerde consensusprijzen die diverse gegevens hanteren als input.

Voor financiële instrumenten die geen beschikbare referentieprijs hebben, wordt de reële waarde bepaald aan de hand van een waarderingsstechniek (bijv. een model), waarbij de input in het model afkomstig is van een actieve markt, of waarneembaar is, zoals regelmatig waarneembare rentevoeten en rendementscurves, impliciete volatiliteit en kredietspreads.

Indien bepaalde input in het model niet waarneembaar is, dan wordt het instrument nog steeds in deze categorie ingedeeld op voorwaarde dat de impact van die niet-waarneembare input op de algemene waardering niet significant is. Het begrip significant is in het bijzonder belangrijk voor het onderscheid tussen activa en passiva van Niveau 2 en Niveau 3. ING heeft gekozen om de definitie van significant af te stemmen met het betrouwbaarheidsinterval van 90%, zoals vastgelegd in de definitie van voorzichtige waardering door de EBA. Niet-waarneembare parameters worden opwaarts en neerwaarts verschoven om dit betrouwbaarheidsinterval van 90% te behalen. Dit betrouwbaarheidsinterval van 90% wordt ook toegepast op modelonzekerheid. Indien de gecombineerde wijziging van activawaarde als gevolg van de verschuiving van niet-waarneembare parameters en de modelonzekerheid de drempel overschrijden, dan wordt het actief ingedeeld bij Niveau 3. Een waardeverandering onder de drempel leidt tot een indeling bij Niveau 2.

Waarderingsstechnieken gebruikt voor activa en passiva van Niveau 2 gaan van discontering van kasstromen tot diverse gestandaardiseerde waarderingsmodellen van de bedrijfstak, zoals optieprijsmodel en Monte Carlo simulatie, die rekening houden met relevante prijsfactoren, waaronder de marktprijs van onderliggende referentie-instrumenten, marktparameters (volatiliteit, correlatie en kredietratings), en klantengedrag.

Niveau 3 - Waarderingsstechniek ondersteund door niet-waarneembare input

Deze categorie omvat financiële instrumenten waarvan de reële waarde wordt bepaald aan de hand van een waarderingsstechniek (bijv. een model) waarvoor meer dan een insignificant deel van de input in termen van algemene waardering niet op de markt waarneembaar is. Deze categorie omvat ook financiële activa en passiva waarvan de reële waarde bepaald wordt met verwijzing naar genoteerde prijzen, maar waarvoor de markt als inactief wordt beschouwd. Een instrument wordt in zijn geheel bij Niveau 3 ingedeeld indien een significant deel van de reële waarde van het instrument aangestuurd wordt door niet-waarneembare input. Niet-waarneembaar betekent in deze context dat er weinig of geen marktgegevens beschikbaar zijn waarvan een prijs kan worden afgeleid waartegen een niet-verbonden, geïnformeerd koper het actief of passief zou kopen.

Financiële instrumenten tegen reële waarde

De reële waarden van de financiële instrumenten werden als volgt bepaald:

Methodes toegepast voor het bepalen van de reële waarde van financiële activa (2017)

In EUR duizend	Vergelijking			Reële waarde hiërarchie	
	Reële waarde	Boekwaarde	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3
Activa aan reële waarde					
Activa voor handelsdoeleinden	4.775.721	4.775.721	0	4.690.912	84.809
Derivaten niet voor handelsdoeleinden	3.433.293	3.433.293	0	3.433.293	0
Financiële activa aan reële waarde via de resultatenrekening	82.918	82.918	0	79.359	3.559
Beleggingen beschikbaar voor verkoop	14.523.823	14.523.823	13.439.381	1.020.881	63.561
Totaal Activa aan reële waarde	22.815.755	22.815.755	13.439.381	9.224.445	151.929
Activa aan afgeschreven kostprijs					
Leningen en vorderingen aan banken ¹	9.773.249	9.767.457	0	1.665.129	8.108.120
Beleggingen aangehouden tot einde looptijd	642.799	638.069	642.799	0	0
Leningen en vorderingen aan klanten ¹	102.529.543	101.028.747	0	208.450	102.321.092
Totaal Activa aan afgeschreven kostprijs	112.945.590	111.434.273	642.799	1.873.579	110.429.212

PM: Enkel financiële activa zijn in scope van de tabel, met andere woorden niet terreinen en gebouwen. Per 31 december 2017 bedraagt de geschatte reële waarde van de «Eigendom in eigen gebruik» EUR 402 miljoen (2016: EUR 498 miljoen) en van de «Vastgoedbeleggingen» EUR 49 miljoen (2016: EUR 48 miljoen). Ze zijn gerangschikt als Niveau 3 (2016: Niveau 3) in de reële waarde hiërarchie op basis van de methodologie voor bepaling van de reële waarde.

1. De «Opvraagbaar» rubrieken zijn uitgesloten van de Reële waarde en Boekwaarde bedragen.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Methodes toegepast voor het bepalen van de reële waarde van activa (2016)

In EUR duizend	Reële waarde	Vergelijking		Reële waarde hiërarchie	
		Boekwaarde	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3
Activa aan reële waarde					
Activa voor handelsdoeleinden	8.674.772	8.674.772	22.935	8.476.904	174.933
Derivaten niet voor handelsdoeleinden	4.413.044	4.413.044	0	4.413.044	0
Financiële activa aan reële waarde via de resultatenrekening	87.950	87.950	0	85.335	2.615
Beleggingen beschikbaar voor verkoop	17.022.923	17.022.923	15.873.319	1.094.259	55.345
Totaal Activa aan reële waarde	30.198.689	30.198.689	15.896.254	14.069.542	232.893
Activa aan afgeschreven kostprijs					
Leningen en vorderingen aan banken ¹	9.334.531	9.366.125	2.986.190	0	6.348.341
Beleggingen aangehouden tot einde looptijd	936.353	925.897	936.353	0	0
Leningen en vorderingen aan klanten ¹	98.578.330	96.511.369	196.873	281.969	98.099.488
Totaal Activa aan afgeschreven kostprijs	108.849.214	106.803.391	4.119.416	281.969	104.447.829

PM: In 2016 waren er belangrijke transfers (voor Reële waarde) tussen Niveau 1 en Niveau 2 bij "Beleggingen beschikbaar voor verkoop": EUR 155 miljoen van Niveau 1 naar Niveau 2 en EUR 5 miljoen van Niveau 2 naar Niveau 1.

1. De «Opvraagbaar» rubrieken zijn uitgesloten van de Reële waarde en Boekwaarde bedragen.

Methodes toegepast voor het bepalen van de reële waarde van financiële passiva (2017)

In EUR duizend	Reële waarde	Vergelijking		Reële waarde hiërarchie	
		Boekwaarde	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3
Passiva aan reële waarde					
Passiva voor handelsdoeleinden	4.867.955	4.867.955	0	4.802.578	65.377
Derivaten niet voor handelsdoeleinden	4.744.668	4.744.668	0	4.743.214	1.454
Financiële passiva aan reële waarde via de resultatenrekening	1.302.910	1.302.910	101.788	1.201.122	0
Totaal Passiva aan reële waarde	10.915.533	10.915.533	101.788	10.746.914	66.831
Passiva aan afgeschreven kostprijs					
Deposito's van banken ¹	13.506.897	13.502.641	0	13.503.764	3.134
Deposito's van klanten ¹	7.194.093	7.074.128	0	7.194.093	0
Uitgegeven vastrentende effecten	7.214.467	7.048.661	2.819.576	4.117.132	277.759
Achtergestelde schulden	2.132.597	1.969.372	0	2.132.597	0
Totaal Passiva aan afgeschreven kostprijs	30.048.054	29.594.802	2.819.576	26.947.585	280.892

1. De «Opvraagbaar» rubrieken zijn uitgesloten van de Reële waarde en Boekwaarde bedragen.

Methodes toegepast voor het bepalen van de reële waarde van passiva (2016)

In EUR duizend	Reële waarde	Vergelijking		Reële waarde hiërarchie	
		Boekwaarde	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3
Passiva aan reële waarde					
Passiva voor handelsdoeleinden	8.808.874	8.808.874	0	8.668.984	139.890
Derivaten niet voor handelsdoeleinden	6.074.113	6.074.113	0	6.073.368	745
Financiële passiva aan reële waarde via de resultatenrekening	1.789.330	1.789.330	102.621	1.686.708	0
Totaal Passiva aan reële waarde	16.672.317	16.672.317	102.621	16.429.060	140.635
Passiva aan afgeschreven kostprijs					
Deposito's van banken ¹	10.451.812	10.454.925	4.813.789	5.145.418	492.604
Deposito's van klanten ¹	7.542.142	7.414.127	773.910	6.684.238	83.994
Uitgegeven vastrentende effecten	8.053.626	7.743.252	2.688.899	4.916.844	447.984
Achtergestelde schulden	1.641.268	1.440.429	0	1.641.269	0
Totaal Passiva aan afgeschreven kostprijs	27.688.948	27.052.733	8.276.598	18.387.768	1.024.582

1. De «Opvraagbaar» rubrieken zijn uitgesloten van de Reële waarde en Boekwaarde bedragen.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Belangrijkste wijzigingen in reële waarde hiërarchie

Er waren geen significante overdrachten tussen Niveau 1 en Niveau 2 in 2017 en 2016.

Er waren geen significante wijzigingen in de waarderingstechnieken in 2017 en 2016.

Wijzigingen in Niveau 3 Financiële activa (2017)

In EUR duizend	Financiële activa aan reële waarde via de resultatenrekening				Totaal
	Activa voor handelsdoeleinden	Derivaten niet voor handelsdoeleinden	Financiële activa aan reële waarde via de resultatenrekening	Beleggingen beschikbaar voor verkoop	
Beginbalans	174.933	0	2.615	55.345	232.893
Bedragen gereal. gedurende het boekj. in de result.rek.	740	0	942	239	1.922
Herwaard. gereal. gedurende het boekj. in het eig. verm.	0	0	0	1.286	1.286
Aankoop van activa	0	0	1.470	7.235	8.705
Verkoop van activa	-63.999	0	-1.468	-1.838	-67.305
Einde looptijd	0	0	0	0	0
Herkwalificatie	0	0	0	0	0
Transferten naar Niveau 3	4.958	0	0	0	4.958
Transferten uit Niveau 3	-31.823	0	0	0	-31.823
Wisselkoersverschillen	0	0	0	0	0
Wijzigingen in de samenstelling van de groep en andere wijzigingen	0	0	0	1.294	1.294
Eindbalans	84.809	0	3.559	63.561	151.929

Wijzigingen in Niveau 3 Financiële activa (2016)

In EUR duizend	Financiële activa aan reële waarde via de resultatenrekening				Totaal
	Activa voor handelsdoeleinden	Derivaten niet voor handelsdoeleinden	Financiële activa aan reële waarde via de resultatenrekening	Beleggingen beschikbaar voor verkoop	
Beginbalans	142.630	0	2.812	77.998	223.440
Bedragen gereal. gedurende het boekj. in de result.rek.	106.521	0	35	9.459	116.015
Herwaard. gereal. gedurende het boekj. in het eig. verm.	0	0	0	-8.340	-8.340
Aankoop van activa	0	0	0	8.359	8.359
Verkoop van activa	0	0	-232	-26.652	-26.884
Einde looptijd	0	0	0	0	0
Herkwalificatie	0	0	0	0	0
Transferten naar Niveau 3	0	0	0	0	0
Transferten uit Niveau 3	0	0	0	0	0
Wisselkoersverschillen	0	0	0	0	0
Wijzigingen in de samenstelling van de groep en andere wijzigingen	-74.218	0	0	-5.478	-79.696
Eindbalans	174.933	0	2.615	55.345	232.893

Wijzigingen in Niveau 3 Financiële passiva (2017)

In EUR duizend	Financiële passiva aan reële waarde via de resultatenrekening			Totaal
	Activa voor handelsdoeleinden	Derivaten niet voor handelsdoeleinden	Financiële passiva aan reële waarde via de resultatenrekening	
Beginbalans	139,890	745	0	140,635
Bedragen gerealiseerd gedurende het boekjaar in de resultatenrekening	7.640	338	0	7.978
Herwaarderingen gerealiseerd gedurende het boekjaar in het eigen verm.	0	0	0	0
Uitgave van schulden	506	873	0	1.379
Vervroegde terugbetaling van schulden	-61.650	-502	0	-62.152
Einde looptijd	0	0	0	0
Herkwalificatie	0	0	0	0
Transferten naar Niveau 3	4.341	0	0	4.341
Transferten uit Niveau 3	-25.349	0	0	-25.349
Wisselkoersverschillen	0	0	0	0
Wijzigingen in de samenstelling van de groep en andere wijzigingen	0	0	0	0
Eindbalans	65,377	1,454	0	66,831

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Wijzigingen in Niveau 3 Financiële passiva (2016)

In EUR duizend	Activa voor handelsdoeleinden	Derivaten niet voor handelsdoeleinden	Financiële passiva aan reële waarde via de resultatenrekening	Totaal
Beginbalans	226.095	969	0	227.064
Bedragen gerealiseerd gedurende het boekjaar in de resultatenrekening	16.358	-11	0	16.347
Herwaarderingen gerealiseerd gedurende het boekjaar in het eigen verm.	0	0	0	0
Uitgave van schulden	0	0	0	0
Vervroegde terugbetaling van schulden	0	-213	0	-213
Einde looptijd	0	0	0	0
Herkwalificatie	0	0	0	0
Transferten naar Niveau 3	0	0	0	0
Transferten uit Niveau 3	0	0	0	0
Wisselkoersverschillen	0	0	0	0
Wijzigingen in de samenstelling van de groep en andere wijzigingen	-102.563	0	0	-102.563
Eindbalans	139.890	745	0	140.635

Bedragen opgenomen bij winst of verlies tijdens het boekjaar (2017)

In EUR duizend	Opgenomen op balansdatum	Afgeboekt tijdens het boekjaar	Totaal
Financiële activa			
Activa voor handelsdoeleinden	740	0	740
Derivaten niet voor handelsdoeleinden	0	0	0
Financiële activa aan reële waarde via de resultatenrekening	942	0	942
Beleggingen beschikbaar voor verkoop	-277	516	239
Totaal Financiële activa	1.406	516	1.922
Financiële passiva			
Passiva voor handelsdoeleinden	-7.640	0	-7.640
Derivaten niet voor handelsdoeleinden	-338	0	-338
Financiële passiva aan reële waarde via de resultatenrekening	0	0	0
Totaal Financiële Passiva	-7.978	0	-7.978

Bedragen opgenomen bij winst of verlies tijdens het boekjaar (2016)

In EUR duizend	Opgenomen op balansdatum	Afgeboekt tijdens het boekjaar	Totaal
Financiële activa			
Activa voor handelsdoeleinden	106.520	0	106.520
Derivaten niet voor handelsdoeleinden	0	0	0
Financiële activa aan reële waarde via de resultatenrekening	-197	0	-197
Beleggingen beschikbaar voor verkoop	-342	9.801	9.459
Totaal Financiële activa	105.981	9.801	115.782
Financiële passiva			
Passiva voor handelsdoeleinden	-16.358	0	-16.358
Derivaten niet voor handelsdoeleinden	0	0	0
Financiële passiva aan reële waarde via de resultatenrekening	0	0	0
Totaal Financiële Passiva	-16.358	0	-16.358

Opname van niet-gerealiseerde winsten en verliezen in Niveau 3

Bedragen erkend in de winst- en verliesrekening met betrekking tot niet-gerealiseerde winsten en verliezen tijdens het boekjaar die verband houden met activa en passiva van Niveau 3 worden als volgt opgenomen in de winst- en verliesrekening:

- Resultaten op activa aangehouden voor handelsdoeleinden en op passiva aangehouden voor handelsdoeleinden worden opgenomen bij Waarderingsresultaten en handelsresultaat;
- Niet-handelsderivaten worden opgenomen in Waarderingsresultaten en handelsresultaat; en
- Financiële activa en passiva gewaardeerd tegen reële waarde via winst of verlies worden opgenomen bij Waarderingsresultaten en handelsresultaat - Waarderingsresultaten op activa en passiva gewaardeerd tegen reële waarde via winst of verlies (exclusief handel).

Niet-gerealiseerde winst en verlies die verband houden met Investerings beschikbaar voor verkoop erkend in het Overzicht van niet-gerealiseerde resultaten, worden opgenomen in de Herwaarderingsreserve - Reserve beschikbaar voor verkoop en andere..

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Niveau 3 Financiële activa en passiva**Niet-beursgenoteerde aandelenbeleggingen**

Effecten met aandelenkarakter van Niveau 3 omvatten voornamelijk bedrijfsinvesteringen, fondsinvesteringen, vastgoedposities en andere effecten met aandelenkarakter die niet verhandeld worden in een actieve markt. Bij gebrek aan een actieve markt worden de reële waarden geschat op grond van de analyse van verslagen van fondsbeheerders, de financiële toestand, toekomstverwachtingen van een bedrijf en andere factoren, rekening houdend met waarderingen van gelijkaardige posities of met verwijzing naar de aanschaffingswaarde van de positie. Voor effecten met aandelenkarakter zal de beste marktpraktijk toegepast worden aan de hand van de meest relevante waarderingmethode.

Alle niet-beursgenoteerde aandelenbeleggingen, waaronder beleggingen in private equity fondsen, zijn onderworpen aan een standaard evaluatiekader dat ervoor zorgt dat waarderingen de reële waarde weergeven.

Prijs

Voor effecten waarvoor geen marktprijzen beschikbaar zijn, wordt de reële waarde beoordeeld door vergelijking met waarneembare prijsgegevens van gelijkaardige instrumenten. Prijzen van 0% zijn zodanig slecht dat geen terugwinning verwacht wordt, terwijl prijzen die aanzienlijk boven 100% of a pari zijn naar verwachting een goed rendement zullen opleveren.

Kredietsspreads

Kredietsspread is het agio boven een benchmark rente, meestal LIBOR of relevant thesaurie-instrument, vereist door de marktdeelnemer om een lagere kredietkwaliteit te aanvaarden. Hogere kredietsspreads wijzen op een lagere kredietkwaliteit en een lagere waarde van een actief.

Volatiliteit

Volatiliteit is een maatstaf voor schommeling van de prijs van een financieel instrument of andere input voor waardering doorheen de tijd. Volatiliteit is een van de belangrijke inputs in optieprijsmodellen. Meestal geldt hoe hoger de volatiliteit, hoe hoger de waarde van de optie. Volatiliteit schommelt door de onderliggende referentie (aandeel, grondstof, vreemde valuta's en rente), door uitoefening, en looptijd van de optie. Het minimale niveau van volatiliteit is 0% en er is geen theoretisch maximum.

Correlatie

Correlatie is een maatstaf voor afhankelijkheid tussen twee onderliggende referenties, die relevant is voor het waarderen van derivaten en andere instrumenten die meer dan één onderliggende referentie hebben. Zo kan correlatie tussen onderliggende individuele aandelen een relevante inputparameter zijn voor optieprijsmodellen voor aandelenkorven. Een hoge positieve correlatie (in de buurt van 1) duidt op een sterke positieve (statistische) relatie tussen onderliggende instrumenten, wat betekent dat ze meestal in dezelfde richting evolueren. Een hoge negatieve correlatie daarentegen betekent dat de onderliggende instrumenten meestal in tegengestelde richting evolueren.

Rente

Voorbeelden van rentegerelateerde niet-waarneembare input zijn percentages vervroegde aflossing, herzieningsrente en inflatiepercentages.

Percentage vervroegde aflossingen en herzieningsspread zijn belangrijke input voor de waardering van aan hypotheek gekoppelde swaps voor vervroegde aflossing. Het percentage vervroegde aflossing is het geschat percentage van de vervroegde aflossing van hypotheek door hypotheeknemers, bijvoorbeeld 5% per jaar. Herzieningsspread is de toekomstige spread waartegen hypotheek zullen herprijsd worden op de renteherzieningsdata. Inflatiepercentage is een belangrijke input voor inflatiegekoppelde instrumenten. Inflatiegekoppelde instrumenten beschermen tegen prijsinflatie en ze worden uitgedrukt in en geïndexeerd op basis van deelnemingen. Rentebetalingen zouden gebaseerd worden op de inflatie-index en nominale rente om het reële rendement te ontvangen/betalen. Een stijging van nominale couponbetalingen is een gevolg van een stijging van inflatieverwachtingen, reële rente, of beide. Aangezien de markten voor deze inflatiegekoppelde derivaten niet-liquide zijn, worden de waarderingparameters niet-waarneembaar.

Dividendrendement

Dividendrendement is een belangrijke input voor aandelenoptie prijsmodellen die weergeeft hoeveel dividend een bedrijf naar verwachting elk jaar zal uitkeren met betrekking tot zijn aandelenkoers. Dividendrendement wordt meestal uitgedrukt als een jaarlijks percentage van aandelenkoers.

Gevoeligheidsanalyse van niet-waarneembare input (Niveau 3)

Indien de reële waarde van een financieel instrument wordt bepaald aan de hand van input die niet-waarneembaar is en die meer dan een insignificante impact heeft op de reële waarde van het instrument, dan kan de feitelijke waarde van die input op de balansdatum gehaald worden uit een reeks redelijkerwijs mogelijke alternatieven. In overeenstemming met de marktpraktijken geven de boven- en ondergrenzen van de reeks alternatieve inputwaarden een waarderingseertheid van 90% weer. De werkelijke niveaus die voor de niet-waarneembare input gekozen worden bij de opstelling van de jaarrekening zijn in overeenstemming met de waarderingmethode die gebruikt wordt voor financiële instrumenten tegen reële waarde.

Voor meer informatie over de waardering van instrumenten tegen reële waarde verwijzen we naar het hoofdstuk 'Risicobeheer - marktrisico', paragraaf 'Reële waarde van financiële activa en passiva' in dit document. In de praktijk wordt waarderingseertheid gemeten en beheerd door blootstelling aan individuele waarderinginput (d.w.z. risicofactoren) op portefeuilleniveau voor verschillende productcategorieën.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Niet-financiële activa en passiva

De niet-financiële activa van ING België omvatten Investerings in geassocieerde ondernemingen en joint ventures, Vastgoed in eigen gebruik, Vastgoedbeleggingen en Voorraad zoals opgenomen in de Balans bij respectievelijk de balansposten Investerings in geassocieerde ondernemingen en joint ventures, Materiële vaste activa, en Overige activa.

Investerings in geassocieerde ondernemingen en joint ventures worden verantwoord volgens de equity-methode. Voor meer informatie verwijzen we naar de Toelichting 'Investerings in geassocieerde ondernemingen en joint ventures'. Overige niet-financiële activa (Vastgoed in eigen gebruik en Vastgoedbeleggingen) worden tegen reële waarde erkend op de balansdatum.

Bedragen erkend in de winst- en verliesrekening met betrekking tot niet-gerealiseerde winsten en verliezen tijdens het boekjaar die verband houden met niet-financiële activa van Niveau 3 worden als volgt opgenomen in de winst- en verliesrekening:

- Bijzondere waardeverminderingen op Vastgoed in eigen gebruik worden opgenomen bij Overige bedrijfslasten - Bijzondere waardeverminderingen en terugnemingen op materiële vaste activa en immateriële activa; en
- Wijzigingen in de reële waarde van Vastgoedbeleggingen worden opgenomen bij Beleggingsinkomsten.

Niet-gerealiseerde winst en verlies op Vastgoed in eigen gebruik wordt opgenomen in de Herwaarderingsreserve - Reserve vastgoed in eigen gebruik.

Saldering van financiële activa en passiva

De hiernavolgende tabellen bevatten informatie aangaande het recht om te salderen alsook de daarmee gerelateerde overeenkomsten. De opgenomen bedragen bevatten alle financiële instrumenten die netto opgenomen zijn in de financiële staten en die voldoen aan de IFRS salderingsvoorwaarden (contractueel recht om te salderen en de intentie om netto te betalen) en de bruto bedragen opgenomen in de financiële staten waarvoor een afdwingbaar master netting overeenkomst of vergelijkbare overeenkomst bestaat.

De salderingsovereenkomst evenals de hoogte van de zekerheden zijn gespecificeerd in een ISDA-contract (voor derivaten) of een CSA-contract (voor krediet contracten).

Saldering financiële activa, impact van in rechte afdwingbaar 'master netting' of vergelijkbare overeenkomsten (2017)

In EUR duizend		Bruto-bedrag van erkende financiële activa	Bruto-bedrag van erkende financiële verplichtingen gesaldeerd in de balans	Netto-bedrag van financiële activa gepresenteerd in de balans	Bijhorende bedragen niet gesaldeerd in de balans		Netto bedrag
					Financiële instrumenten	Geldmiddelen en financiële instrumenten ontvangen in onderpand	
Vorderingen op kredietinstellingen	Reverse repo en vergelijkbare overeenkomsten	0	0	0	0	0	0
	Overige	0	0	0	0	0	0
Financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde door resultatenrekening [Financiële activa aangehouden voor handelsdoeleinden]	Derivaten	3.498.767	0	3.498.767	3.205.620	332.860	-39.714
	Reverse repo en vergelijkbare overeenkomsten	0	0	0	0	0	0
Financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde door resultatenrekening [Niet-handelsderivaten]	Overige	0	0	0	0	0	0
	Derivaten	2.804.317	0	2.804.317	2.799.153	332.860	-327.697
Financiële activa beschikbaar voor verkoop	Reverse repo en vergelijkbare overeenkomsten	0	0	0	0	0	0
	Overige	0	0	0	0	0	0
Leningen en vorderingen op klanten	Reverse repo en vergelijkbare overeenkomsten	0	0	0	0	0	0
	Overige	0	0	0	0	0	0
Overige activa waar saldering is toegepast in de balans	Overige	80.461	-80.460	1	0	0	0
Impact van in rechte afdwingbaar 'master netting' of vergelijkbare overeenkomst	Derivaten	0	0	0	-722.448	0	722.448
	Overige	0	0	0	0	0	0
Totaal		6.383.545	-80.460	6.303.084	5.282.326	665.721	355.037

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Saldering financiële activa, impact van in rechte afdwingbaar 'master netting' of vergelijkbare overeenkomsten (2016)

In EUR duizend		Bruto- bedrag van erkende financiële activa	Bruto- bedrag van erkende financiële ver- plichtingen gesaldeerd in de balans	Netto- bedrag van financiële activa gepre- senteerd in de balans	Bijhorende bedragen niet gesaldeerd in de balans		
					Financiële instru- menten	Geldmidde- len en financiële instru- menten ontvangen in onder- pand	Netto bedrag
Vorderingen op kredietinstellingen	Reverse repo en vergelijkbare overeenkomsten	0	0	0	0	0	0
	Overige	0	0	0	0	0	0
Financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde door resultatenrekening [Financiële activa aangehouden voor handelsdoeleinden]	Derivaten	5.160.403	-113.057	5.047.346	4.376.307	145.700	525.339
	Reverse repo en vergelijkbare overeenkomsten	0	0	0	0	0	0
	Overige	0	0	0	0	0	0
Financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde door resultatenrekening [Niet-handelsderivaten]	Derivaten	38.002	-9.402	28.599	28.599	0	0
	Reverse repo en vergelijkbare overeenkomsten	0	0	0	0	0	0
	Overige	0	0	0	0	0	0
Financiële activa beschikbaar voor verkoop	Reverse repo en vergelijkbare overeenkomsten	0	0	0	0	0	0
	Overige	0	0	0	0	0	0
Leningen en vorderingen op klanten	Reverse repo en vergelijkbare overeenkomsten	0	0	0	0	0	0
	Overige	0	0	0	0	0	0
Overige activa waar saldering is toegepast in de balans	Overige	36.483	0	36.483	0	0	36.483
Impact van in rechte afdwingbaar 'master netting' of vergelijkbare overeenkomst	Derivaten	0	0	0	-1.511.213	0	1.511.213
	Overige	0	0	0	0	0	0
Totaal		5,234,888	-122.460	5.112.428	2.893.693	145.700	2.073.035

Saldering financiële passiva, impact van in rechte afdwingbaar 'master netting' of vergelijkbare overeenkomsten (2017)

In EUR duizend		Bruto- bedrag van erkende financiële passiva	Bruto- bedrag van erkende financiële ver- plichtingen gesaldeerd in de balans	Netto- bedrag van financiële passiva gepre- senteerd in de balans	Bijhorende bedragen niet gesaldeerd in de balans		
					Financiële instru- menten	Geldmidde- len en financiële instru- menten ontvangen in onder- pand	Netto bedrag
Schulden op kredietinstellingen	Repo en vergelijkbare overeenkomsten	0	0	0	0	0	0
	Overige	0	0	0	0	0	0
Klantendepositos en andere fondsen op depositos	Repo en vergelijkbare overeenkomsten	0	0	0	0	0	0
	Corporate deposito's	0	0	0	0	0	0
	Overige	0	0	0	0	0	0
Financiële passiva gewaardeerd tegen reële waarde door resultatenrekening [Financiële passiva aangehouden voor handelsdoeleinden]	Derivaten	4.244.752	0	4.244.752	4.195.195	1.540.620	-1.491,063
	Repo en vergelijkbare overeenkomsten	0	0	0	0	0	0
	Overige	0	0	0	0	0	0
Financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde door resultatenrekening [Niet-handelsderivaten]	Derivaten	3.808.806	0	3.808.806	3.799.446	1.540.620	-1,531,230
	Overige passiva waar saldering is toegepast in de balans	Overige	80.460	-80.460	0	0	0
Impact van in rechte afdwingbaar 'master netting' of vergelijkbare overeenkomst	Derivaten	0	0	0	-609.155	0	609.155
	Overige	0	0	0	0	0	0
Totaal		8.134.048	-80.460	8.053.587	7.385.486	3.081.239	-2.413.138

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Saldering financiële passiva, impact van in rechte afdwingbaar 'master netting' of vergelijkbare overeenkomsten (2016)

In EUR duizend		Bruto- bedrag van erkende financiële passiva	Bruto- bedrag van erkende financiële ver- plichtingen gesaldeerd in de balans	Netto- bedrag van financiële passiva gepre- senteerd in de balans	Bijhorende bedragen niet gesaldeerd in de balans		
					Financiële instru- menten	Geldmidde- len en financiële instru- menten ontvangen in onder- pand	Netto bedrag
Schulden op kredietinstellingen	Repo en vergelijkbare overeenkomsten	0	0	0	0	0	0
	Overige	0	0	0	0	0	0
Klantendepositos en andere fondsen op depositos	Repo en vergelijkbare overeenkomsten	0	0	0	0	0	0
	Corporate deposito's	0	0	0	0	0	0
	Overige	0	0	0	0	0	0
Financiële passiva gewaardeerd tegen reële waarde door resultatenrekening [Financiële passiva aangehouden voor handelsdoeleinden]	Derivaten	2.152.774	0	2.152.774	2.152.774	0	0
	Repo en vergelijkbare overeenkomsten	0	0	0	0	0	0
	Overige	0	0	0	0	0	0
Financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde door resultatenrekening [Niet-handelsderivaten]	Derivaten	179.875	0	179.875	179.874	0	0
	Overige	36.843	0	36.843	0	0	36.843
Overige passiva waar saldering is toegepast in de balans	Overige	36.843	0	36.843	0	0	36.843
	Derivaten	0	0	0	0	0	0
Impact van in rechte afdwingbaar 'master netting' of vergelijkbare overeenkomst	Overige	0	0	0	0	0	0
	Overige	0	0	0	0	0	0
Totaal		2,369,492	0	2.369.492	2.332.648	0	36.843

Niet vrij beschikbare activa

De niet vrij beschikbare activa bestaan hoofdzakelijk uit Leningen en voorschotten aan klanten die dienen als waarborg voor uitgegeven vastrentende effecten en om marge-rekeningen te waarborgen, alsook voor andere wettelijk bepaalde redenen.

ING heeft de verplichting om een reserve aan te houden bij centrale banken. Per 31 december 2017 bedroeg de verplichte minimum reserve bij de centrale banken EUR 1,1 miljard (2016: EUR 1,0 miljard).

Leningen en voorschotten aan klanten die verpand zijn als garantie voor uitgegeven obligaties en voor liquiditeitsdoeleinden, bedragen in België EUR 6,7 miljard (2016: EUR 5,0 miljard)

In de tabel zijn geen activa opgenomen die betrekking hebben op effectenleningen, evenals op verkooptransacties en retrocessietransacties.

Niet vrij beschikbare activa

In EUR duizend	2017	2016
Banken		
waarvan: Geldmiddelen en tegoeden bij centrale banken	1.080.086	870.765
waarvan: Bedragen te ontvangen van banken	2.760.426	3.124.129
Financiële activa aan reële waarde via de resultatenrekening	0	0
Beleggingen	1.489.243	35.827
Leningen en vorderingen aan klanten	12.637.242	7.046.219
Overige activa	0	0
Totaal	17.966.997	11.076.939

De belangrijkste elementen die bijdragen tot de stijging van de «Leningen en vorderingen aan klanten» zijn:

- De stijging van de TLTRO storting toegekend door de ECB (EUR +3 miljard) die een stijging van de toegezegde leningen (EUR +3,7 miljard) teweeg brengt;
- De stijging van de gedekte obligaties (EUR +50 miljoen) die een stijging van de toegezegde leningen (EUR +1,6 miljard) teweeg brengt;

Buitenbalans verplichtingen

Tijdens de normale gang van zaken neemt ING België deel aan activiteiten waarvan de risico's niet of niet geheel worden weerspiegeld in de geconsolideerde rekeningen. In antwoord op de behoeften van haar klanten biedt ING België financiële producten aan die gerelateerd zijn aan leningen. Deze producten omvatten traditionele buitenbalans kredietgerelateerde financiële instrumenten. Borgtochten verwijzen zowel naar krediet- als niet-kredietvervangende garanties. Kredietvervangende borgtochten zijn garanties die door ING België worden verstrekt in verband met kredieten die door derden aan klanten worden verleend. Veel daarvan zullen naar verwachting aflopen zonder dat ze werden opgevraagd en daarom vertegenwoordigen zij niet noodzakelijk toekomstige kasuitstromen.

Naast deze posten die in de voorwaardelijke verplichtingen zijn opgenomen, heeft ING België garanties uitgeschreven als deelnemer aan collectieve regelingen van nationale sectorale instanties en als deelnemer aan door de overheid opgelegde collectieve garantiëplannen die van toepassing zijn in verschillende landen.

Onherroepelijke kredietbrieven vormen voornamelijk de zekerheid voor betalingen aan derden m.b.t. de buitenlandse en binnenlandse handelstransacties van een klant zodat deze de verzending van de goederen kan financieren. Het kredietrisico van ING België in deze transacties is beperkt gezien deze transacties worden gedekt door de verzonden producten en omdat ze kortlopend van aard zijn.

De overige voorwaardelijke verplichtingen bevatten rekeningaccepten en zijn van kortlopende aard.

Onherroepelijke voorzieningen vormen voornamelijk ongebruikte gedeelten van onherroepelijke kredietvoorzieningen die aan bedrijfsklanten werden verstrekt. Veel van deze voorzieningen zijn geldig voor een vaste periode en dragen interest tegen een vlottend tarief. Het krediet- en renterisico van ING België in deze transacties is beperkt. Het ongebruikte gedeelte van de onherroepelijke kredietvoorzieningen wordt gedeeltelijk gedekt door activa van klanten of tegenwaarborgen van centrale overheden en volgens de reglementering vrijgestelde instanties. Onherroepelijke voorzieningen omvatten ook verbintenissen voor het aankopen van effecten die door overheden en particuliere emittenten zullen worden uitgegeven.

Voorwaardelijke schulden en verplichtingen (2017)

In EUR duizend	Minder dan 1 maand	1-3 maand	3-12 maand	1-5 jaar	Meer dan 5 jaar	Total
Voorwaardelijke schulden aangaande:						
- Gedisconteerde rekeningen	0	0	0	0	0	0
- Garanties	1.036.315	416.068	609.645	990.143	2.877.902	5.930.072
- Onherroepelijke kredietbrieven	1.036.147	4.710.907	809.570	55.655	0	6.612.279
- Overige	0	0	0	0	0	0
Subtotaal	2.072.462	5.126.974	1.419.215	1.045.798	2.877.902	12.542.351
- Onherroepelijke kredietbrieven	4.181.165	1.021.448	2.291.280	15.088.373	11.040.963	33.623.228
Totaal	6.253.627	6.148.422	3.710.494	16.134.171	13.918.865	46.165.580

Voorwaardelijke schulden en verplichtingen (2016)

In EUR duizend	Minder dan 1 maand	1-3 maand	3-12 maand	1-5 jaar	Meer dan 5 jaar	Total
Voorwaardelijke schulden aangaande:						
- Gedisconteerde rekeningen	0	0	0	0	0	0
- Garanties	464.229	510.517	834.185	1.039.847	2.996.185	5.844.963
- Onherroepelijke kredietbrieven	1.206.871	3.865.584	767.640	96.240	1.068	5.937.402
- Overige	0	0	0	0	0	0
Subtotaal	1.671.100	4.376.101	1.601.824	1.136.087	2.997.253	11.782.365
- Onherroepelijke kredietbrieven ¹	2.809.627	386.621	2.282.216	12.753.372	12.351.725	30.583.560
Totaal	4.480.727	4.762.722	3.884.040	13.889.459	15.348.978	42.365.925

1. Bedragen zijn gewijzigd ten opzichte van het Jaarverslag 2016.

ING België geeft, als leasinggever, activa in operationele lease aan derden. Geen enkele individuele operationele leasingcontracten hebben de termen en condities die materieel het bedrag, timing of zekerheid van de geconsolideerde kasstromen van ING België kunnen beïnvloeden.

Op aandelen gebaseerde betalingen

Via het Long term Equity Ownership (Leo) Plan, in voege sinds 2004, biedt ING Groep NV wereldwijd aan bepaalde medewerkers aandelenopties en performance shares aan.

Belangrijkste modaliteiten van Leo:

Aandelenopties:

- Laat de deelnemers toe om tegen een vooraf vastgelegde uitoefenprijs een aantal aandelenbewijzen van ING Groep NV aan te kopen dat gelijk is aan het aantal opties waarover ze beschikken;
- Een uitoefenperiode van 10 jaar vanaf de datum van toekenning dat op initiatief van de deelnemer tot 5 jaar kan worden beperkt;
- Uitoefening van de opties is pas mogelijk drie jaar na de toekenning van de opties;
- Uitoefening door middel van levering van de aandelenbewijzen van ING Groep aan de deelnemer onmiddellijk gevolgd door de verkoop ervan of door het plaatsen ervan in effectenrekening na betaling van de uitoefenprijs.

Performance shares:

- Toekenning van een aantal performance shares op aandelenbewijzen van ING Groep NV waarbij het finaal bekomen aantal performance shares afhankelijk is van de relatieve positie die de Total Shareholder Return (TSR) van ING Groep NV inneemt binnen de TSR van een groep van concurrenten;
- Verworven op het einde van de performance periode van drie jaar;
- Afrekening performance shares naargelang deelnemer's voorkeur (alles verkopen/alles houden/ gedeeltelijk verkopen).

In 2011 werd een nieuw op aandelen gebaseerd plan geïntroduceerd, het 'Longterm Sustainable Performance Plan' (LSPP). Dit plan vervangt het LEO plan (de huidige plannen in uitvoering blijven ongewijzigd).

De voornaamste kenmerken van het LSPP zijn:

- Plan bestaat uit 100% aandelen, toekenning van Prestatie en/of uitgestelde aandelen;
- Toekenning hangt af van de prestatie van ING Groep voor Prestatie aandelen;
- Verspreide toekenning: 1/3e na het eerste jaar, 1/3e na tweede jaar, 1/3e na het derde jaar;
- Afrekening op basis van uitkerings keuze (alles verkopen/alles houden/ gedeeltelijk verkopen).

Onderscheid tussen Identified / Regulated Staff

Vanaf 2012 maakt ING het onderscheid tussen Identified Staff en Non-Identified Staff voor de uitbetaling van variabele vergoedingen. Identified Staff zijn werknemers met een belangrijke verantwoordelijkheid in de organisatie en worden daarom geacht een cruciale impact te hebben op de financiële stabiliteit en/of het risicoprofiel van ING. Geïdentificeerde medewerkers zijn geselecteerd op basis van de 'Identified Staff' selectiemethode welke is goedgekeurd door de Raad van Commissarissen in samenwerking met Risk en HR afdelingen.

De selectiemethode is ontworpen om te voldoen aan zowel nieuwe interne en externe behoeften, als aan de vereisten die van toepassing zijn op het beloningsbeleid van financiële instellingen.

De toegekende variabele beloning is opgesplitst in twee delen:

- Een direct uitkeerbare component, dat gedeeltelijk wordt geleverd in contanten en in Upfront-eenheden. Contante componenten worden niet gehouden in LSPP en zijn gelijk aan contante betalingen die worden afgerekend via lokale loonadministratie.
- Voor Upfront-eenheden geldt een bewaarperiode van één jaar. Een jaar na toekenning worden de eenheden onvoorwaardelijk en worden deze verkocht (contante opbrengst).
- Een uitgesteld component, dat gedeeltelijk wordt geleverd in uitgestelde contanten en in uitgestelde eenheden. 2 soorten:
 - Uitsstel over 3 jaar: 1/3 Uitgestelde contanten wordt elk jaar verworven, gedurende 3 jaar. Uitgestelde eenheden hebben een bewaartermijn van 1 jaar. 1/3 van de uitgestelde eenheden wordt elk jaar verworven na de bewaartermijn (toekenningsdatum +1 jaar) waarna ze worden verkocht (contante opbrengsten). Alle uitgestelde eenheden worden onvoorwaardelijk na 4 jaar;
 - Uitsstel over 5 jaar: 1/5 Uitgestelde contanten wordt elk jaargedurende 5 jaar. Uitgestelde eenheden hebben een bewaartermijn van 1 jaar. 1/5 van de uitgestelde eenheden wordt elk jaar verworven na de bewaarperiode (toekenningsdatum +1 jaar) waarna ze worden verkocht (contante opbrengsten). Alle uitgestelde eenheden worden onvoorwaardelijk na 6 jaar.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Bewegingen in de optierechten

In EUR	Uitstaande opties		Gewogen gemiddelde uitoefenprijs	
	2017	2016	2017	2016
Beginbalans	2.289.683	3.611.643	15,73	17,50
Transfer	3.523	-392.139	15,70	16,50
Toegekend	0	0	0	0
Uitgeoefend	-153.371	-119.756	5,84	5,89
Verbeurd	-43.085	-29.496	15,57	17,34
Kapitaaluitgifte	0	0	0	0
Vervallen	-685.968	-780.569	23,97	24,98
Eindbalans	1.410.782	2.289.683	12,75	15,73

De gemiddelde gewogen aandelenprijs op het moment van uitoefening van de optie tijdens 2017 is 13,81 euro (Dit is het ING Groep gemiddelde, en is niet beschikbaar per entiteit).

Overzicht van uitstaande en uitoefenbare aandelenopties (2017)

Waaier van uitoefenprijs in EUR	Uitstaande opties per 31 december 2017	Gewogen gemiddelde resterende contractuele looptijd	Gewogen gemiddelde uitoefenprijs	Uitoefenbare opties per 31 december 2016	Gewogen gemiddelde resterende contractuele looptijd	Gewogen gemiddelde uitoefenprijs
00,00 - 05,00	203.595	1,21	2,74	203.595	1,21	2,74
05,00 - 10,00	322.206	2,22	7,32	322.206	2,22	7,32
10,00 - 15,00	4.401	0,71	14,18	4.401	0,71	14,18
15,00 - 20,00	880.580	0,20	17,04	880.580	0,20	17,04
20,00 - 25,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00
25,00 - 30,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00
30,00 - 35,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00
35,00 - 40,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00

De marktwaarde van de toegekende opties wordt als kost opgenomen in de personeelskosten en wordt toegewezen aan de periode waarin de opties werden aangekocht. De marktwaarde van de vergoedingen in de vorm van opties wordt bepaald door middel van een «European Black Scholes» formule. Dit model houdt rekening met de risicoloze rentevoet (2,02% - 4,62%), de geschatte levensduur van de opties (5 tot 9 jaar), de uitoefenprijs, de huidige prijs van het aandeel (2,90 EUR - 25,42 EUR), de geschatte volatiliteit van de certificaten voor aandelen van ING Groep (25,00% - 84,00%) en het geschatte rendement van de dividenden (0,94% - 8,99%).

De bron voor inbegrepen volatiliteit gebruikt voor de waardering van de aandelenopties is het trading systeem van ING. Ze zijn vastgelegd in dit systeem door de ING-traders en ze zijn gebaseerd op marktdata en niet op historische gegevens.

Betalingen gebaseerd op aandelen

In EUR duizend	2017	2016
Kost voortkomend uit transacties betaald in aandelen	8.978	10.690
Kost voortkomend uit transacties in cash		
- Boekwaarde op het einde van het boekjaar	0	0
- Totale intrinsieke waarde aan het einde van het boekjaar	0	0

Informatieverschaffing over verbonden ondernemingen

Bij een normale gang van zaken, gaat ING België transacties aan met verschillende verbonden partijen. Partijen worden geacht verbonden te zijn indien één partij de mogelijkheid heeft om controle of beduidende invloed te hebben op de andere partij wanneer het aankomt op financiële of operationele beslissingen. Verbonden partijen van ING omvatten onder andere haar dochter-ondernemingen, ondernemingen waarmee ze een deelnemingsverhouding heeft, joint ventures, personeel met sleutelfuncties op het vlak van management en verschillende toegezegd-pensioen en toegezegde bijdrageregelingen (zie ook hoofdstuk "Bezoldiging van de leden van de Raad van Bestuur en van het Directiecomité" hierna). Transacties tussen verbonden partijen omvatten het verlenen of ontvangen van diensten, verhuur, transferten op basis van financiële overeenkomsten en voorzieningen van garanties of inpandgevingen. Er zijn geen materiële provisies voor dubieuze schulden of kosten op individuele materiële slechte schulden erkend op openstaande saldi met verbonden partijen.

Verbonden partijen (2017)

In EUR duizend	Moeder- maatschappij & haar dochter- ondernemingen	Ondernemingen waarmee een deelnemings- verhouding bestaat
Balans		
Activa	7.169.865	37.123
Passiva	11.756.587	63.111
Gegeven buitenbalansverplichtingen	461.176	2.349
Ontvangen buitenbalansverplichtingen	37.839	0
Resultatenrekening		
Ontvangen opbrengsten	488.715	0
Ontvangen provisies en vergoedingen	3.725	0
Betaalde kosten	820.267	0
Betaalde provisies en vergoedingen	3.217	0

Transacties tussen ING en haar verbonden ondernemingen worden geëlimineerd op moment van consolidatie. ING België heeft ook transacties met ING Bank NV en haar dochterondernemingen. Deze transacties variëren van financiële activiteiten tot geregelde aankoop- en verkooptransacties.

Gerechtelijke procedures

ING België en haar dochterondernemingen zijn als eisers of als gedaagde betrokken bij gerechtelijke procedures in België of in het buitenland omwille van klachten door of tegen hen, die verband houden met de normale gang van zaken als kredietgever, belegger of belastingbetaler. In sommige van die procedures worden er grote of onbepaalde bedragen geëist, waaronder schadevergoedingen. Het onmogelijk te voorspellen of te bepalen hoe alle hangende of dreigende rechtszaken uiteindelijk zullen aflopen. Toch is het management van oordeel dat de afloop geen significante impact zal hebben op de financiële toestand of de operationele resultaten van ING België, rekening houdend met de provisies die reeds werden geboekt in sommige dossiers.

Afgesloten geschillen

Sommige dossiers die in ons vorige verslag stonden vermeld, hebben het voorwerp uitgemaakt van een dading in 2017. Dit is met name het geval van de geschillen over de aansprakelijkheid van de Bank in het kader van vermeende frauduleuze verrichtingen die dateren uit het begin van de jaren 2000 m.b.t. kasgeldvennootschappen. Hetzelfde geldt voor het geschil tussen ING en 81 gepensioneerden van ING die de bank hadden gedagvaard na het verdwijnen van het Medisch Heelkundig Fonds (maatschappelijk werk dat voor een medische dekking zorgde), daar ze van oordeel waren dat deze verdwijning hen een financieel nadeel berokkende omdat het alternatief dat de Bank voorstelde een verhoging van de premie inhield.

Lopende geschillen

De bank werd gedagvaard door sommige klanten die bij ING of een andere bank hadden ingeschreven (of wensten in te schrijven) op kredieten met een variabele rentevoet en die in 2007-2008 een Interest Rate Swap-overeenkomst («IRS») hadden getekend met ING België om de aangekondigde verhoging van de interestvoeten te dekken. ING won in eerste instantie in alle betrokken dossiers. Sommigen onder hen zijn thans in beroep. In één zaak deed het Hof van Beroep uitspraak; het arrest was volledig ten gunste van ING.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

ING België werd ook gedagvaard door een informaticaleverancier met wie zij een overeenkomst afgesloten had met het oog op de outsourcing van bewaring en uitvoering van orders m.b.t. financiële instrumenten. De vennootschap schoot tekort in de uitvoering van de overeenkomst, waardoor ING België de samenwerking heeft stopgezet. Dit gebeurde overeenkomstig de bepalingen van die overeenkomst, wat de dienstverlener betwist. In eerste aanleg heeft de rechter de eisen van de dienstverlener niet ingewilligd. De informaticaleverancier is tegen het vonnis in beroep gegaan.

Record Bank, een dochteronderneming van ING België, heeft verschillende dagvaardingen ontvangen van klanten van een aantal van haar onafhankelijke agenten. Deze agenten hadden, buiten het medeweten van Record Bank om, fondsen ontvangen van hun cliënteel om bij een derde vennootschap te plaatsen, met wie Record Bank geen band of zakenrelatie heeft. Het bedrijf werd inmiddels failliet verklaard. Er is een strafrechtelijke dossier geopend, maar Record Bank werd buiten vervolging gesteld.

In het Groothertogdom Luxemburg wordt ING Luxemburg geconfronteerd met verscheidene geschillen in het kader van de fraude van een ex-werknemer inzake frauduleuze verwerving van middelen voor 2005. ING Luxemburg is ook betrokken bij twee zaken ingevolge zogenaamde frauduleuze verrichtingen van voor 2002, met betrekking tot kasgeldvennootschappen. De Bank en een ex-medewerker zijn in België betrokken bij een strafrechtelijk en civielrechtelijk rechtszaak. Een dading werd afgesloten in 2017 in het civielrechtelijke dossier. ING Luxemburg en haar ex-medewerker werden daarentegen, in een van deze twee strafrechtelijke dossiers, veroordeeld in eerste aanleg. Er werd in beroep aangetekend tegen dit vonnis.

Informatie over pensioenverplichtingen en overige voordelen na pensionering

ING België heeft toegezegde-bijdragen pensioenregelingen in de meeste landen waar hij actief is. Deze plannen worden allemaal geheel of gedeeltelijk gefinancierd door ING. Deze plannen hebben doorgaans betrekking op alle personeelsleden en voorzien hen met voordelen, in het bijzonder bij pensionering. Jaarlijks worden bijdragen betaald aan de fondsen met een bijdragevoet die voldoende is om de schulden van het plan te financieren in overeenstemming met lokale vereisten. De plannen voldoen in alle landen met de lokale vereisten omtrent investerings- en financieringsniveaus. Voor het boekjaar 2018 is het geschatte bedrag aan bijdragen dat ING België zal storten voor toegezegde pensioenfondsen gelijk aan 10,6 miljoen euro.

De bank biedt bepaalde personeelsleden nog andere voordelen na uitdiensttreding en na pensionering. Deze zijn voornamelijk gezondheidszorgvoordelen na pensionering en regelingen voor vervroegde uittreding van medewerkers en voormalige medewerkers op basis van vaste toezeggingen. Bepaalde bedrijven van de groep financieren toegezegde bijdragen pensioenregelingen. De activa van alle toegezegde bijdragen regelingen van ING België worden belegd in onafhankelijk beheerde fondsen. De bijdragen worden doorgaans vastgesteld als een percentage van het loon. Per 31 december 2017 zijn alle toegezegde bijdragen regelingen voldoende gefinancierd ten opzichte van de minimale gewaarborgde rente, opgelegd door de Belgische wet. Bovendien is er een nieuw toegezegde bijdragen pensioenregelingen voor alle nieuwe werknemers van ING België sedert januari 2007. Dit plan heeft een overfinanciering ter waarde van EUR 9,7 miljoen (4,5% van de bedrag op de individuele rekening), wat door ING België gefinancierd is als minimale gegarandeerde reserve.

Evolutie van het pensioenfonds toegezegd pensioen

In EUR duizend	2017	2016
Verplichtingen uit hoofde van het "te bereiken doel"	749.850	791.591
Reële waarde van het pensioenfonds	-664.355	-657.581
Surplus or tekort (-) van het fonds	85.495	134.010
Voorgesteld als:		
- Andere activa	-76	-468
- Andere passiva	85.571	134.478

Evolutie van de verplichtingen uit hoofde van toegezegd-pensioenregelingen

In EUR duizend	2017	2016
Beginbalans	791.591	746.380
Aan het dienstjaar toegerekende pensioenkosten	19.447	16.740
Intrestkosten	9.064	12.739
Actuariële verliezen of winsten (-) die voortvloeien uit veranderingen in demografische veronderstellingen	-10.185	-12.196
Actuariële verliezen of winsten (-) die voortvloeien uit veranderingen in financiële veronderstellingen	-16.667	65.495
Werknemersbijdrage	2.126	1.381
Uitkeringen	-40.222	-39.312
Opgenomen kosten mbt verstreken dienstjaren	0	0
Effect van inperking of afwikkeling	0	0
Koersverschillen vreemde valuta	-5.304	364
Wijzigingen in de samenstelling van de groep en andere wijzigingen	0	0
Eindbalans	749.850	791.591

PM: "Aan het dienstjaar toegekende pensioenkosten" en "Intrestkosten" zijn geboekt via de Resultatenrekening in de Pensioenkosten van huidig boekjaar (zie ook toelichting 27) terwijl "Actuariële verliezen/winsten die voortvloeien uit veranderingen in demografische veronderstellingen" en "Actuariële verliezen/winsten die voortvloeien uit veranderingen in financiële veronderstellingen" geboekt zijn via Overige niet-gerealiseerde resultaten.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Evolutie van de reële waarde van het pensioenfonds

In EUR duizend	2017	2016
Beginbalans	657.581	617.813
Verwachte rendement op activa	7.026	9.942
Actuariële winsten (-) en verliezen	27.571	28.232
Werkgeversbijdrage	15.713	39.432
Werknemersbijdrage	2.126	1.381
Uitkeringen	-40.219	-39.311
Effect van inperkingen of afwijkingen	0	0
Koersverschillen vreemde valuta	-8.161	93
Wijzigingen in de samenstelling van de groep en andere wijzigingen	2.718	0
Eindbalans	664.355	657.581

PM: "Verwachte rendement op activa" is geboekt via de Resultatenrekening in de Pensioenkosten van huidig boekjaar (zie ook toelichting 27) terwijl "Actuariële winsten en verliezen" geboekt zijn via Overige niet-gerealiseerde resultaten.

Belangrijkste actuariële veronderstellingen

In %	2017	2016
Discontovoet	1,3%	1,2%
Inflatie	2,0%	2,0%
Verwachte indexering van de salarissen (exclusief verhogingen gelinkt aan promoties)	Salarisschalen leeftijd	Salarisschalen leeftijd

Sensitiviteitsanalyse: impact wijziging in signific. actuariële veronderstellingen op pensioenfonds toegezegd pensioen (2017)

In EUR duizend	Financiële impact van stijging	Financiële impact van daling
Discontovoet - stijging/daling van 1%	-74.666	88.365
Sterftecijfer - stijging/daling van 1 jaar	10.524	-10.606
Verwachte indexering van de salarissen (exclusief verhogingen gelinkt aan promoties) - stijging/daling van 0,25%	19.445	-17.887
Inflatie - stijging/daling van 0,25%	7.905	-7.546

Vanaf 31 december 2016 werd beslist om ook een IAS 19 evaluatie te doen van alle Vaste Bijdragen-plannen (beschouwd als Vaste Prestaties-plannen onder de IAS 19 normen met inachtnaam van de wettelijk gegarandeerde rentevoet).

Volgens de regels van het plan bestaat de evaluatiemethode (PUC) erin om de minimum verworven reserve van iedere werknemer met het minimum rendement zoals momenteel bij wet is vastgelegd (1,75%), te projecteren naar de pensioenleeftijd. De huidige netto waarde (gebruik makend van de actuariële assumpties volgens IAS 19 normen zoals de actualisatievoet, sterftecijfer en turnover) van het verkregen minimum kapitaal vertegenwoordigt het bedrag van de toezegging (Defined benefit Obligation). In het geval dat de verplichting hoger zou zijn dan de individuele rekening van een persoon, dient een schuld te worden erkend.

Als gevolg van de berekening blijkt dat de te erkennen schuld lager is dan de marktwaarde van de activa, en dat het fonds over voldoende provisies beschikt om de verplichting van het minimum rendement te financieren.

Belegingsstrategie voor de pensioenplannen

De belangrijkste financiële doelstelling van het ING Employee Benefit Plan (het plan) is de pensioenvoordelen van de deelnemers veilig te stellen. Als dusdanig is de belangrijkste doelstelling van het financiële beheer van het plan de stabiliteit te bevorderen en, voor zover dit past, de financieringssituatie te optimaliseren (d.w.z. de verhouding van de marktwaarde van de activa tot de passiva). De beleggingsstrategie voor de beleggingsportefeuille van het plan (het fonds) tracht hoofdzakelijk een evenwicht te bereiken tussen de verplichting om winst te maken en de noodzaak om het risico te beheersen. Deze strategie is de verantwoordelijkheid van elke onafhankelijke legale entiteit gemachtigd met het beheer van de verschillende plannen.

De beleggingsmix wordt erkend als het hoofdmechanisme waarmee men de belonings- en risicostructuur van het fonds kan beïnvloeden ten einde de financieringsdoelen van het plan na te komen. Onder de geïdentificeerde beleggingscategorieën worden de beoogde spreidingen bepaald die men wenst en binnen elke beleggingscategorie wordt zorgvuldig nagedacht over een evenwichtige verdeling van de portefeuille over de verschillende sectoren, landen of regio's, de rentevoeligheid, de afhankelijkheid van economische groei, de valuta's en andere factoren die van invloed zijn op het beleggingsrendement.

De activa worden beheerd door professionele beleggingsmaatschappijen. Zij zijn gebonden door precieze mandaten en worden gewaardeerd aan de hand van specifieke benchmarks. Onder de managers wordt onder meer aandacht besteed aan een evenwichtige verdeling tussen een concentratie van effecten, de beleggingsstijl en het vertrouwen op bepaalde actieve beleggingsstrategieën. De beleggingsmix van het fonds wordt op regelmatige basis herzien en is de verantwoordelijkheid van de entiteiten belast met het beheer van hun fonds.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Fondsbeleggingen naar type

In EUR duizend	2017	2016
Aandelen	276.736	233.382
Vastrentende effecten	304.219	329.001
Vastgoed	4.956	790
Overige	78.444	94.408
Totaal	664.355	657.581

PM: De rubriek "Overige" vertegenwoordigt bedragen die niet geïnvesteerd werden in aandelen, vastrentende effecten of vastgoed. Het gaat hier voornamelijk over cash en verzekeringen.

De beleggingsportefeuille van ING België bevat geen gebouwen voor gebruik van ING, noch eigen vastrentende effecten, noch eigen aandelen, met uitzondering van een beperkt aantal eigen aandelen aangehouden door een indexfonds of door een actief beheerd fonds. Het reële rendement van het belangrijkste toegezegd pensioenplan in 2017 was 7,02% netto. Het rendement op het belangrijkste toegezegde bijdragenplan in 2017 was 8,91% netto.

Bepaling van het verwachte rendement op de activa van het fonds

Vanaf 1 januari 2013 wordt, volgens de herziene IAS 19 standaard, het verwachte rendement op activa gelijk gesteld aan de disconteringsvoet, namelijk de rentevoet van een AA gewaardeerde obligatie met een looptijd van 10 jaar. Toch is de toekomstige opbrengst op de activa één van de belangrijkste elementen in de risicowaardering. Gezien de strategische allocatie van de beleggingsportefeuille van de belangrijkste plannen, en gebruik makend van voorzichtige veranderingen per type activa, wordt het toekomstige rendement van de activa als volgt ingeschat:

- 3,6% voor de voornaamste toegezegd-pensioenregeling in België (gesloten plan);
- 4% voor de voornaamste toegezegde bijdragenregeling in België.

Overige risico's

De voornaamste overige risico's van de bestaande plannen zijn gelinkt aan de discontovoet, inflatie, loonstijging en het sterftcijfer. De sensitiviteit van deze factoren voor de voornaamste toegezegd-pensioenregeling in België (scope ING België nv) wordt hierna weergegeven:

- **Evolutie discontovoet:**
Een stijging van de discontovoet met 1% zou als gevolg een afname van de passiva met ongeveer 8% (EUR 84,8 miljoen) veroorzaken. Een daling van de discontovoet met 1% zou een stijging van ongeveer 9,3% (EUR 97,8 miljoen) in de passiva veroorzaken.
- **Inflatie:**
Een stijging van de inflatie met 0,25% zou een stijging van ongeveer 0,5% van de passiva met zich meebrengen (EUR 6,5 miljoen) terwijl een daling van de inflatie met 0,25% een daling van de passiva met ongeveer 0,5% (EUR 6,3 miljoen) zou veroorzaken.
- **Loonstijging:**
Een toename van de loonstijging (zonder inflatie) met 0,25% zou een stijging van ongeveer 1,5% van de passiva (EUR 16,7 miljoen) betekenen. Een afname van de loonstijging met 0,25% zou een daling van de passiva met ongeveer 1,5% betekenen (EUR 15,4 miljoen).
- **Sterftcijfer:**
Veronderstellend dat de huidige en toekomstige begunstigden één jaar ouder zouden zijn, dan zou dit resulteren in een daling van de passiva met ongeveer 1% (EUR 11,3 miljoen). Veronderstellend dat ze één jaar jonger zouden zijn, dan zou dit resulteren in een stijging van de passiva met 1% (EUR 11,2 miljoen). Dit resultaat vloeit vooral voort uit de gepensioneerde populatie waarvoor de passiva dalen met de leeftijd.

Gebaseerd op deze resultaten, kan er besloten worden dat de discontovoet de hoogste volatiliteit veroorzaakt. Loonstijging en inflatie zijn ook volatiele factoren, maar van een lagere orde. Aangezien de populatie van de gepensioneerden beperkt en dalende is, is er een beperkt risico gelinkt aan de verandering van het sterftcijfer en zal dit risico verder afnemen.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Informatie per segment

De segmenten van ING België NV zijn gebaseerd op de interne rapporteringsstructuren, per activiteitencentrum.

De boekhoudkundige verwerking en bepaling van de resultaten zijn in lijn met de boekhoudkundige methodes beschreven in het hoofdstuk «Boekhoudkundige principes».

Het segment «Retail» staat voor inkomsten uit retail en private banking activiteiten, inclusief de segmenten KMO en middelgrote bedrijven. De belangrijkste producten die momenteel worden aangeboden, zijn zicht- en spaarrekeningen, bedrijfsleningen, hypothecaire leningen en andere consumentenkredieten. Daarnaast vertegenwoordigt «Wholesale» de inkomsten komende uit wholesale banking activiteiten (een volledig productengamma wordt aangeboden van cash management tot corporate financieringen), vastgoed en leasing. «Specifieke elementen» omvatten inkomsten en uitgavenitems die materieel belangrijk zijn en ontstonden uit gebeurtenissen of transacties die duidelijk verschillend zijn van de gewone bedrijfsuitoefening. Tenslotte, «Corporate» is een weergave van capital management activiteiten en bepaalde kosten die niet toe te wijzen zijn aan de commerciële activiteiten als bank.

Hiernavolgende tabellen specificeren de segmenten per activiteitencentrum en de belangrijkste inkomstenbronnen voor elk segment.

Informatie per segment (2017)

In EUR duizend	Resultatenrekening, per segment				
	Retail	Wholesale	Specifieke elementen	Corporate	Totaal
Totaal Netto intrestopbrengsten	1.841.839	458.365	0	92.619	2.392.823
Totaal Netto opbrengsten commissies	407.545	199.929	0	18.171	625.645
Totaal Andere opbrengsten	221.574	113.619	0	-2.923	332.270
Totaal der opbrengsten	2.470.957	771.913	0	107.868	3.350.738
Totale kosten (-)	-1.583.468	-487.258	0	48.847	-2.021.879
Toevoeging aan voorzieningen voor kredietverliezen (-)	-104.351	-60.507	0	81	-164.777
Netto resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening vóór belastingen	783.139	224.148	0	156.796	1.164.082
Belastingen (-)	-293.772	-81.590	0	-49.747	-425.109
Netto resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening	489.367	142.557	0	107.048	738.973
Winst of verlies (-) van het boekjaar	489.367	142.557	0	107.048	738.973
Netto resultaat (minderheidsbelangen)	-1.902	43	0	1	-1.858
Netto resultaat (aandeelhouders moedermaatschappij)	491.269	142.515	0	107.047	740.831

Informatie per segment (2016)

In EUR duizend	Resultatenrekening, per segment				
	Retail	Wholesale	Specifieke elementen	Corporate	Totaal
Totaal Netto intrestopbrengsten	1.936.207	475.745	0	134.834	2.546.786
Totaal Netto opbrengsten commissies	390.273	164.426	0	5.652	560.351
Totaal Andere opbrengsten	247.229	101.027	0	-334	347.922
Totaal der opbrengsten	2.573.709	741.199	0	140.151	3.455.059
Totale kosten (-)	-1.437.798	-359.677	-704.268	24.595	-2.477.148
Toevoeging aan voorzieningen voor kredietverliezen (-)	-174.993	-33.549	-0	-43	-208.584
Netto resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening vóór belastingen	960.918	347.973	-704.268	164.704	769.327
Belastingen (-)	-306.140	-73.330	239.381	-55.828	-195.917
Netto resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening	654.778	274.643	-464.887	108.876	573.410
Winst of verlies (-) van het boekjaar	654.778	274.643	-464.887	108.876	573.410
Netto resultaat (minderheidsbelangen)	1.383	21	0	1	1.405
Netto resultaat (aandeelhouders moedermaatschappij)	653.396	274.622	-464.887	108.875	572.005

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Land-per-land rapportering

Krachtens artikel 420 van de Belgische bankenwet van 25 april 2014, dient ING België de hieronder vermelde gegevens bekend te maken op een geconsolideerde basis. De land per land rapportering herneemt alle entiteiten die deel uitmaken van de geconsolideerde scope van ING België.

Geconsolideerde kerncijfers resultatenrekening, per land (2017)

In EUR duizend / in FTE	Activiteit	Omzet ¹	Aantal werknemers	Winst of verlies vóór belastingen	Belastingen op het resultaat	Ontvangen overheids-subsidies
België	Banken, andere financiële diensten en immobiëlen	2.818.365	8.231	444.628	359.189	0
Luxemburg	Banken, andere financiële diensten en immobiëlen	298.106	787	717.849	27.509	0
Canada	Andere financiële diensten	61	0	336	-1	0
Verenigde Staten	Andere financiële diensten	327	0	-41	1	0
Zwitserland	Banken, andere financiële diensten en immobiëlen	223.583	218	1.309	38.412	0

1. Omzet omvat: fee en commissie inkomsten/kosten, netto saldo wisselkoersen (winst/verlies), overige operationele inkomsten/kosten.

SCOPE:

België: ING België NV, Cel Data Services NV/SA, Immo Globe NV/SA, ING Contact Center NV/SA, ING Lease Belgium NV/SA, New Immo-Schuman NV/SA, Record Bank NV/SA, Record Credit Services CVBA/SCRL, Sogam NV/SA, Sogès-Fiducem NV/SA

Luxemburg: ING Luxembourg SA, ING Lease Luxembourg SA, ING Belgium International Finance Luxembourg SA

Canada: Belgium Overseas Agencies Ltd

Verenigde Staten: Belgian Overseas Issuing Corp

Zwitserland: ING België NV, Genève (branch)

Vergoeding van de commissaris

KPMG Bedrijfsrevisoren – Réviseurs d'Entreprises burg. CVBA/SCRL civile is de commissaris van ING België NV. Onderstaande tabel toont de audit- en niet-auditvergoedingen voor de groep voor boekjaren 2016 en 2017. Alle honoraria zijn expliciet goedgekeurd door het auditcomité van ING België NV en het auditcomité van ING Groep NV (Amsterdam).

Vergoeding van de commissaris en de leden van zijn netwerk

In EUR duizend	2017	2016
Bezoldigingen van de commissaris(sen)		
Bezoldigingen voor de uitoefening van een mandaat van commissaris ¹	2.685	2.293
Bezoldigingen voor uitzonderlijke werkzaamheden of bijzondere opdrachten uitgevoerd door de groep		
zijnde: Andere controleopdrachten	0	0
zijnde: Belastingadviesopdrachten	0	0
zijnde: Andere opdrachten buiten de revisorale opdrachten	10	0
Totaal	2.695	2.293
Bezoldigingen van personen met wie de commissaris(sen) verbonden is (zijn)		
Bezoldigingen voor de uitoefening van een mandaat van commissaris	0	0
Bezoldigingen voor uitzonderlijke werkzaamheden of bijzondere opdrachten uitgevoerd door de groep		
zijnde: Andere controleopdrachten	0	0
zijnde: Belastingadviesopdrachten	0	0
zijnde: Andere opdrachten buiten de revisorale opdrachten	0	0
Totaal	0	0

1. Opmerking over de 2017 "Bezoldigingen voor de uitoefening van een mandaat van commissaris": het bedrag omvat een overrun van 440 kEUR.

Bezoldiging van de leden van de Raad van Bestuur en van het Directiecomité

Structuur van de bezoldigingen van de leden van de Raad van Bestuur

Zoals bepaald door de Algemene Vergadering werd een totaal bedrag van 798.000 euro aan de leden van de Raad van Bestuur betaald. Dit bedrag omvat de zowel de vergoedingen als Bestuurder als de vergoeding met betrekking tot de deelname aan Comités.

Leningen en voorschotten aan de leden van de Raad van Bestuur

Leningen en vorderingen aan de leden van de Raad van Bestuur		
In EUR duizend	2017	2016
Leningen en vorderingen	3.190	2.670
Totaal	3.190	2.670

De leningen en voorschotten aan de leden van de Raad van Bestuur worden tegen de marktvoorwaarden verstrekt.

Structuur van de bezoldigingen van de leden van het Directiecomité

De bezoldigingen die de leden van het Directiecomité genieten, bestaan op vandaag uit twee hoofdelementen:

- het basisloon, dat het totale gewaarborgde jaarinkomen voor de betrokkenen vertegenwoordigt;
- de variabele bezoldiging waarvan een deel direct wordt toegekend en een ander deel uitgesteld wordt toegekend:
 - o Het deel dat direct wordt toegekend, bestaat voor de helft uit contanten en voor de helft uit aandelen van de ING Groep of gelijkgestelde instrumenten onderworpen aan een retentieperiode van 1 jaar;
 - o het uitgestelde gedeelte wordt toegekend over een totale periode van drie (of vijf) jaar waarbij één derde (of vijfde) ieder jaar wordt toegekend. Iedere jaarlijkse toekenning is eveneens verdeeld voor de helft in contanten en voor de helft in aandelen van ING groep of gelijkgestelde instrumenten. Dit tweede gedeelte is eveneens onderworpen aan een retentieperiode van één jaar.

De variabele bezoldiging wordt toegekend op voorwaarde dat er zich voorafgaand geen van de hierna beschreven omstandigheden voordoen: bewezen wangedrag, ernstige fout, misdrijf, fraude, aanzienlijke tekortkomingen in het risicobeheer, aanzienlijke veranderingen in de economische en gereguleerde kapitaalbasis, specifiek gedrag dat heeft geleid tot een ingrijpende rechtzetting van de jaarrekening van de groep of een grote schade berokkend heeft.

Bovenop wat voorafgaat, genieten de leden van het Directiecomité dezelfde voordelen als vele andere personeelsleden van de bank: uitbreiding van de ziekte- en invaliditeitsverzekering, overlijdensverzekering, representatiekosten, bedrijfswagen.

Structuur van de bezoldigingen van de leden van het Directiecomité		
In EUR duizend	2017	2016
Kortetermijn personeelsbeloningen	3.669	3.597
Vergoedingen na uitdiensttreding	1.115	927
Andere langetermijnpersoneelsbeloningen	239	282
Ontslagvergoedingen	0	0
Op aandelen gebaseerde betalingen	577	629
Totaal	5.600	5.434

Pensioenstelsel van de leden van het Directiecomité

Het pensioenstelsel van de niet-geëxpatrieerde leden van het Directiecomité is gebaseerd op een vast bijdragenplan, dat wordt verzekerd via een contract met AXA Belgium NV/SA.

Andere contractuele bepalingen inzake de bezoldiging van de leden van het Directiecomité

Als de functie van een lid van het Directiecomité wordt beëindigd om een andere reden dan pensionering, ontslag of ernstig wangedrag, dan geniet de betrokkene een verbrekingsvergoeding die gelijk is aan 12 maal zijn basisloon. In geval van beëindiging voor een andere reden dan de prestatie, kan de Raad van Bestuur beslissen om de verloning uit te breiden tot 18 maal het basisloon (vaste en variabele vergoeding).

In geval van langdurige ziekte ontvangen de leden van het Directiecomité 100% van hun laatste basisloon gedurende de eerste twaalf maanden, 90% gedurende de twaalf volgende maanden en 50% nadien.

In 2017 werden geen vergoedingen voor beëindiging of voor langdurige ziekte betaald.

Risicobeheer

Risicobeheer bij ING België

Inleiding

ING België hanteert een integraal risicobeheerkader om erover te waken dat risico's op alle niveaus van de organisatie in kaart worden gebracht, goed worden begrepen, nauwkeurig worden gemeten, worden gecontroleerd en proactief worden beheerd, zodat de financiële stabiliteit van ING wordt gevrijwaard.

Het hoofdstuk Risicobeheer beschrijft de voornaamste risico's die het bedrijfsmodel van ING België inhoudt. Het legt uit hoe de risicobeheerfunctie is verankerd in de organisatie op basis van de 'drie verdedigingslijnes'. Daarbij vormt de frontoffice de 'eerste verdedigingslinie', het onafhankelijke risicobeheer de 'tweede verdedigingslinie' en de interne auditfunctie de 'derde verdedigingslinie'. De voornaamste risico's waarmee het bedrijfsmodel van de bank gepaard gaat, worden beheerd door aparte en specifieke afdelingen voor risicobeheer die elk waken over hun eigen vakgebied. De informatieverschaffing op het gebied van risicobeheer door ING België omvat kwalitatieve en kwantitatieve informatie over krediet-, markt-, liquiditeits- en financieringsrisico's, zakelijke risico's en niet-financiële risico's.

Het hoofdstuk risicobeheer is in overeenstemming met de standaarden voor jaarrekeningen die inzake de aard en de omvang van de risico's zijn opgenomen in IFRS 7 'Financiële instrumenten: informatieverschaffing' zoals aangenomen door de Europese Unie en maakt het voorwerp uit van een oordeel van de externe accountants in het kader van de toelichtingen bij de geconsolideerde jaarrekening.

Doel en bedrijfsmodel

Het doel van de risicobeheerfunctie van ING België bestaat erin bij te dragen aan de resultaten van ING België door de risico's te beheren waarmee die gepaard gaan. Volgende beginselen ondersteunen dit doel:

- De risicobeheerfunctie is aanwezig op alle organisatieniveaus van ING Bank en is betrokken bij de dagelijkse bedrijfsactiviteiten en de strategische planning om een duurzaam concurrentievoordeel te verwerven;
- Producten en portefeuilles worden op een correcte wijze gestructureerd, gegarandeerd, geprijsd, goedgekeurd en beheerd en er wordt toegezien op de naleving van de interne en externe regels;
- Gedelegeerde bevoegdheden stroken met de algemene strategie en risicobereidheid van de bank; en
- Over risicobeheer wordt transparant gecommuniceerd met interne en externe belanghebbenden.

Aansturing van risicobeheer

Doeltreffend risicobeheer vereist een aanpak die het hele bedrijf overspant. De risico- en controlestructuur van ING België is gebaseerd op de aanpak met 'drie verdedigingslijnes', waarbij elke linie een specifieke rol en duidelijk omschreven verantwoordelijkheden heeft en de uitvoering van taken gescheiden wordt van de controle op die taken. Tegelijk moeten zij nauw samenwerken om risico's in kaart te brengen, in te schatten en te beperken. Deze aanpak garandeert dat risico's worden beheerd in overeenstemming met de risicobereidheid waartoe de Management Board Bank (MBB) en de Raad van Toezicht (RvT) hebben beslist en die wordt toegepast in alle geledingen van ING Bank.

De hoofden van de divisies van ING en hun afgevaardigden vormen de eerste verdedigingslinie en dragen de primaire aansprakelijkheid voor de prestaties, de activiteiten, de naleving van de wet- en regelgeving en het doeltreffende toezicht op de risico's waaraan hun divisies zijn blootgesteld. Zij schrijven kredieten, deposito's en andere producten uit binnen de geldende kaders en limieten, kennen onze klanten door en door en zijn goed geplaatst om te handelen in het belang van zowel de klanten als ING. De COO is verantwoordelijk en aansprakelijk voor een toereikende beveiliging van en controle op de algemene toepassingen en computerplatformen waarvan de Bank gebruikmaakt.

De tweede verdedigingslinie zijn de toezichtfuncties, waarbij een belangrijke rol is weggelegd voor de afdeling risicobeheer onder leiding van de Chief Risk Officer (CRO), die de eindverantwoordelijkheid draagt. De risicobeheerfunctie op groepsniveau is verantwoordelijk voor (i) de ontwikkeling van het algemene beleid en richtsnoeren, (ii) de objectieve controle op uitvoerings-, beheer- en controleprocessen en (iii) de coördinatie van de rapportage over risico's en controles door de eerste verdedigingslinie. Zij heeft ook een escalatie- / vetorecht ten aanzien van bedrijfsactiviteiten die naar haar oordeel onaanvaardbare risico's inhouden voor ING.

De interne auditfunctie vormt de derde verdedigingslinie. Zij maakt op bestendige basis een onafhankelijke (d.w.z. los van de divisies en de risicobeheerfunctie) en objectieve inschatting van de doeltreffendheid van de interne controles door de eerste twee verdedigingslijnes, en dat zowel voor financiële als niet-financiële risico's.

Op regionaal en divisieniveau

De CRO van ING België is verantwoordelijk voor de analyse, de controle en het beheer van de risico's in de hele waardeketen (van front- tot backoffice) door middel van een solide controlestructuur. Hij brengt verslag uit aan de CRO van ING Bank en het hoofd van ING België. Die tweevoudige rapportage moet ervoor zorgen dat de risicobeheerfunctie van ING België onafhankelijk werkt van de operationele functies en naadloos aansluit bij het beleid en de doelstellingen inzake risico op groepsniveau.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Risicobeheerfunctie**Organisatiestructuur**

Een onafhankelijke risicobeheerfunctie houdt, op basis van de drie verdedigingslijnen, toezicht op alle organisatieniveaus van ING België. De CRO van ING België, die lid is van het DC, draagt de eindverantwoordelijkheid voor de risicobeheerfunctie en rapporteert rechtstreeks aan de Chief Executive Officer van ING België. De CRO is op een geconsolideerd niveau verantwoordelijk voor het beheer van en de controle op risico's om te garanderen dat het risicoprofiel van ING België verenigbaar is met de financiële middelen en risicobereidheid. De CRO is ook verantwoordelijk voor de ontwikkeling en instandhouding van een solide organisatie voor risicobeheer in de hele organisatie.

Zoals in oktober 2016 aangekondigd rolt ING zijn Think Forward-strategie versneld uit. Daartoe heeft ING een aantal initiatieven genomen om de klantbeleving verder te verbeteren, het aantal primaire klanten en de kredietverlening op te voeren en de efficiëntie te verbeteren. Voor Risk heeft het een beoogd operationeel model (Target Operating Model – TOM) uitgewerkt dat in een verdere stroomlijning van onze werking voorziet. Als gevolg daarvan ging op 1 juli 2017 bij ING België een nieuwe risico-organisatie in, zoals weergegeven in onderstaand schema.

Risicobeleid, -procedures en -standaarden

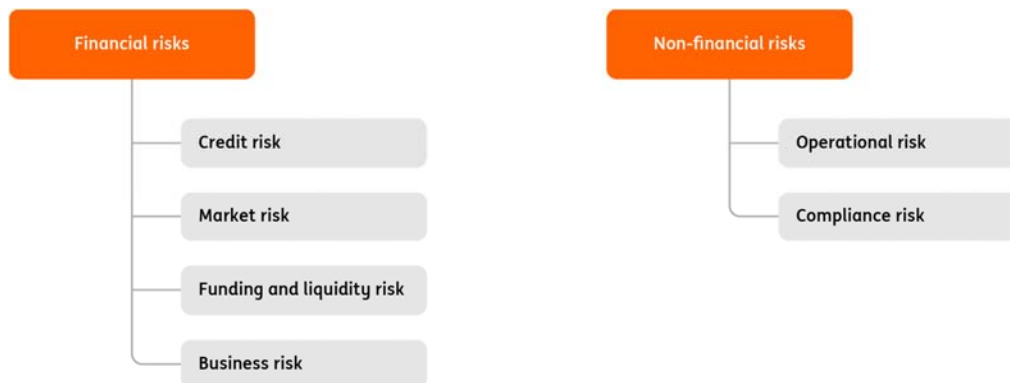
ING Bank beschikt over een beleidskader, procedures en minimumstandaarden inzake risicobeheer om een coherente aanpak in de hele organisatie tot stand te brengen en vereisten vast te leggen die bindend zijn voor alle bedrijfsonderdelen. Het kader voor risicobeheer van ING België sluit aan bij dat van ING Bank en voldoet aan de plaatselijke (reglementaire) voorschriften.

Risicoprofiel

ING België is in wisselende mate blootgesteld aan uiteenlopende risico's. De voornaamste financiële risico's waaraan ING België is blootgesteld, zijn het kredietrisico (met inbegrip van het transferrisico), het marktrisico (met inbegrip van het rente-, aandelen-, vastgoed-, kredietspread- en valutarisico), het financierings- en liquiditeitsrisico en het zakenrisico. Daarnaast is ING België ook blootgesteld aan niet-financiële risico's, zoals operationele risico's en compliance risico's.

Voornaamste risicocategorieën

In onderstaande tabel zijn de voornaamste risicocategorieën opgenomen (zowel financiële als niet-financiële risico's) die verband houden met de bedrijfsactiviteiten van ING België.

Financiële risico's:

- Kredietrisico: het risico op verliezen doordat debiteuren van ING België in gebreke blijven en/of hun kredietwaardigheid verslechtert.
- Marktrisico: het risico op verliezen door ongunstige ontwikkelingen op de financiële markten. Het marktrisico omvat het renterisico, het kredietspreadrisico, het aandelenrisico, het vastgoedrisico, het valutarisico en het risico van klantengedrag.
- Financierings- en liquiditeitsrisico: het risico dat ING België zijn financiële verplichtingen op hun vervaldag niet tegen een redelijke kostprijs en tijdig gestand kan doen. Het liquiditeitsrisico kan zowel bij voor handelsdoeleinden als bij niet voor handelsdoelen aangehouden posities tot uiting komen.
- Zakenrisico: de blootstelling aan waardeverlies door schommelingen in volumes, marges en kosten. Die schommelingen kunnen zich voordoen als gevolg van interne factoren of trends in de sector of op de bredere markt. Dit risico is inherent verbonden aan strategische beslissingen en interne efficiëntie. Het strategische risico zit dan ook vervat in het zakenrisico.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Niet-financiële risico's:

- Operationeel risico: het risico op directe of indirecte verliezen door gebrekkige of defecte interne processen, mensen en systemen of door externe gebeurtenissen. Dit omvat ook het reputatierisico en het juridische risico.
- Compliance risico: het risico dat de integriteit van ING België in het gedrang komt door de niet-naleving (of vermeende niet-naleving) van de geldende wet- en regelgeving, de beleidsdocumenten en minimumstandaarden van ING België en de Waarden van ING die deel uitmaken van de Orange Code.

Kredietrisico

Inleiding

Kredietrisico is het risico op verliezen doordat tegenpartijen in gebreke blijven en/of hun kredietwaardigheid verslechtert. Kredietrisico's ontstaan in de activiteiten van ING België op het vlak van kredietverlening, de financiële markten en beleggingen. Het hoofdstuk over kredietrisico verschaft informatie over hoe ING België het kredietrisico beheert, meet en opvolgt en biedt inzicht in de portefeuille van ING België vanuit het oogpunt van het kredietrisico.

Aansturing

Het kredietrisico behoort binnen ING België tot de tweede verdedigingslinie (met de frontoffice als eerste en de interne audit als derde verdedigingslinie).

De strategie van ING België op het vlak van kredietrisico bestaat erin een gediversifieerde portefeuille met leningen en obligaties aan te houden en grote risicoconcentraties te vermijden. De nadruk ligt op het beheren van de zakelijke ontwikkelingen binnen de divisies door middel van een van bovenaf opgelegd kader voor risicobereidheid dat concentratielimieten bepaalt. Het doel is om activiteiten in het kader van een bankrelatie te ondersteunen en tegelijk de interne richtlijnen en controles op het gebied van risico en rendement te handhaven.

De kredietanalyse op portefeuilleniveau gebeurt aan de hand van maatstaven zoals economisch kapitaal, reglementair kapitaal, uitstaand bedrag bij wanbetaling, kans op wanbetaling en verlies bij wanbetaling. Met het oog op een doeltreffend gebruik van het kapitaal van ING wordt de risicobereidheid door de afdelingen Risk en Finance samen opgevolgd en beheerd op portefeuilleniveau. Bij kredietanalyse op transactieniveau ligt de nadruk op het risicobedrag, de looptijd en de structuur van de kredietfaciliteit en het profiel van de kredietnemer. De beheerders van het kredietrisico bij ING België maken gebruik van publiek beschikbare informatie, door de tegenpartij verstrekte informatie, vergelijkingen met vergelijkbare kredietnemers, sectorvergelijkingen en kwantitatieve technieken.

Binnen ING Bank ligt de uiteindelijke goedkeuringsbevoegdheid voor kredietvoorstellen bij de Management Board Banking (MBB). De MBB heeft die bevoegdheid op basis van bedragen, looptijden en risicoratings, gedelegeerd aan lagere niveaus in de organisatie. Transacties worden goedgekeurd via een goedkeuringssysteem met dubbele handtekening waarbij de frontoffice en de afdeling die het kredietrisico beheert beide apart hun goedkeuring moeten geven. Voor grotere en hogere kredietrisico's bestaat er een commissiestructuur waarin de voorzitter de uiteindelijke beslissing neemt met de steun van de respectieve commissieleden, wat borg staat voor een gedeelde verantwoordelijkheid. De divisie Retail heeft een gedelegeerde beslissingsbevoegdheid betreffende beleidsdocumenten en mandaten, goedgekeurd door de afdeling die het kredietrisico beheert. Alle beslissingen die buiten het toepassingsgebied van die beleidsdocumenten vallen of het gedelegeerde mandaat overschrijden, moeten apart worden goedgekeurd door de afdeling die het kredietrisico beheert.

Het beheer van het kredietrisico omvat de volgende activiteiten:

- Kredietrisico's in de portefeuille van de Bank meten, opvolgen en beheren;
- Nieuwe en gewijzigde dossiers van transacties en kredietnemers kritisch doorlichten en goedkeuren;
- De hoogte van voorzieningen en risicokosten beheren en advies verstrekken over bijzondere waardeverminderingen; en
- Coherente beleidsdocumenten, systemen en tools inzake kredietrisico verschaffen om de kredietcyclus van alle activiteiten te beheren.

Categorieën van kredietrisico

De afdeling die het kredietrisico beheert hanteert risicocategorieën om een onderscheid te maken tussen de verschillende soorten kredietrisico. Alle producten binnen ING België worden ondergebracht in een van de volgende risicocategorieën:

- **Pre-settlementrisico:** ontstaat wanneer een tegenpartij vóór de afwikkeling van een transactie in gebreke blijft en ING België het contract moet vervangen door een transactie met een andere tegenpartij tegen de op dat ogenblik gangbare (mogelijk ongunstige) marktcoers. Het pre-settlementrisico omvat de (potentiële of verwachte) kosten van ING België om een transactie te vervangen op de markt. Deze categorie van kredietrisico gaat gepaard met in de markten verhandelde producten, zoals opties, swaps en effectenfinancieringstransacties. Bij een wederzijdse waardeuitwisseling is het uitstaande kredietrisicobedrag over het algemeen gebaseerd op de vervangwaarde (tegen marktwaarde) plus een potentiële toekomstige volatiliteit, waarbij gebruik wordt gemaakt van een historische tijdshorizon van drie tot zeven jaar en een betrouwbaarheidsniveau van 97,5%.
- **Geldmarktrisico:** ontstaat wanneer ING België kortlopende betaaltoegoden bij een tegenpartij plaatst met als doel een liquiditeitsoverschot te beheren. Als dusdanig zijn geldmarktdelposito's doorgaans kortlopend van aard. Indien de tegenpartij in gebreke blijft, kan ING de geplaatste delposito's verliezen. Het geldmarktrisico wordt gewaardeerd als de boekwaarde van het delposito, exclusief eventuele verworven en niet-betaalde rente of het effect van bijzondere waardeverminderingen.
- **Kredietverleningsrisico:** ontstaat wanneer ING een lening verstrekt aan of garanties afgeeft namens een tegenpartij. Dit omvat termijnleningen, hypotheekleningen, doorlopende kredieten, bankschulden, garanties, kredietbrieven enz. Het risico wordt gewaardeerd tegen de boekwaarde van de financiële verplichting die de tegenpartij aan ING België moet terugbetalen, exclusief eventuele verworven en niet-betaalde rente, afschrijvingen van kortingen of bijzondere waardeverminderingen.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

- **Beleggingsrisico:** is het risico op wanbetaling en verslechtering van de kredietwaardigheid dat gepaard gaat met de beleggingen van ING België in obligaties, handelspapier, securitisaties en andere vergelijkbare publiek verhandelde effecten. Dit kan worden beschouwd als het verlies dat ING België in het slechtste geval kan leiden als gevolg van een positie die het bezit in onderliggende effecten van een emittent wiens kredietwaardigheid verslechtert of die in gebreke blijft. Alle beleggingen in de boeken van de bank worden ondergebracht in de categorie beleggingsrisico. De beleggingen van ING België in de boeken van de bank dienen in de eerste plaats voor liquiditeitsbeheer.
- **Afwikkelingsrisico:** het risico dat ontstaat wanneer waarden (geld of instrumenten) worden uitgewisseld met dezelfde valutadatum of met verschillende valutadata en de ontvangst pas wordt gecontroleerd of verwacht nadat ING de onherroepelijke opdracht tot betaling heeft gegeven of zijn deel van de transactie heeft betaald of geleverd. Het risico bestaat erin dat ING België zijn verplichtingen nakomt, maar geen tegenprestatie van de tegenpartij ontvangt. ING beheert het afwikkelingsrisico op dezelfde wijze als de overige risico's, inclusief een risicolimietstructuur per kredietnemer.

Reconciliatie tussen kredietrisico categorieën en financiële activa

Kredietrisico categorie	Hoofdzakelijk gerelateerd aan	Toelichting in de jaarrekening
Kredietverleningsrisico	Leningen en vorderingen aan klanten Leningen en vorderingen aan banken Geldmiddelen en tegoeden bij centrale banken Buitenbalansitems, bvb. Verplichtingen onder financiële garanties en kredietbrieven en niet-gebruikte kredietfaciliteiten	Toelichting 1: Geldmiddelen en tegoeden bij centrale banken Toelichting 2: Leningen en vorderingen aan banken Toelichting 5: Leningen en vorderingen aan klanten
Beleggingsrisico	Beleggingen (beschikbaar voor verkoop en aangehouden tot einde looptijd) Leningen en vorderingen aan klanten	Toelichting 4: Deelnemingen Toelichting 5: Leningen en vorderingen aan klanten
Geldmarktrisico	Geldmiddelen en tegoeden bij centrale banken Leningen en vorderingen aan banken Leningen en vorderingen aan klanten	Toelichting 1: Geldmiddelen en tegoeden bij centrale banken Toelichting 2: Leningen en vorderingen aan banken Toelichting 5: Leningen en vorderingen aan klanten
Pre-settlementrisico	Financiële activa aan reële waarde via de resultatenrekening (activa voor handelsdoeleinden en derivaten niet voor handelsdoeleinden) Financiële passiva aan reële waarde via de resultatenrekening (activa voor handelsdoeleinden en derivaten niet voor handelsdoeleinden) Financiering van effecten	Toelichting 3: Financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking via resultatenrekening Toelichting 14: Financiële passiva gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking via resultatenrekening
Afwikkelingsrisico	Financiële activa aan reële waarde via de resultatenrekening (activa voor handelsdoeleinden en derivaten niet voor handelsdoeleinden) Financiële passiva aan reële waarde via de resultatenrekening (activa voor handelsdoeleinden en derivaten niet voor handelsdoeleinden) Beleggingen (beschikbaar voor verkoop en aangehouden tot einde looptijd) Te verrekenen bedragen	Toelichting 3: Financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking via resultatenrekening Toelichting 4: Deelnemingen Toelichting 11: Overige activa Toelichting 14: Financiële passiva gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking via resultatenrekening Toelichting 17: Overige passiva

Kader voor risicobereidheid en risicoconcentratie inzake kredietrisico

Met het kader voor risicobereidheid en risicoconcentratie inzake kredietrisico kan ING ongewenst hoge kredietrisico's en kredietrisicoconcentraties in diverse niveaus van de portefeuille van ING voorkomen. Het concentratierisico wordt gemeten op basis van het bedrag van de blootstelling aan het kredietrisico. De blootstelling aan het kredietrisico is het totale bedrag van de uitstaande kredieten, vermeerderd met het niet-opgenomen deel van de toegezegde kredieten. Ze kan worden gemeten op verschillende niveaus, zoals per klant, juridische of economische debiteurenentiteit, product, portefeuille, klantentype, sector en land.

De maximale risicobereidheid en concentratielimieten inzake kredietrisico worden jaarlijks vastgelegd en doorgelicht. De maximale risicobereidheid en concentratielimieten inzake kredietrisico worden goedgekeurd door respectievelijk de Risicocommissie van de Raad van Bestuur van ING België en de GCTP (Global Credit and Trading Policy Committee) van ING Bank.

Kredietrisicoportefeuille

De blootstelling van ING België aan het kredietrisico houdt voornamelijk verband met de klassieke kredietverlening aan natuurlijke personen en ondernemingen. Leningen aan natuurlijke personen bestaan voornamelijk uit hypothecaire kredieten die zijn gedekt door residentieel vastgoed. Leningen (inclusief verstrekte garanties) aan ondernemingen zijn vaak gedekt door zekerheden, maar kunnen ongedekt worden verstrekt op basis van een interne analyse van de kredietwaardigheid van de kredietnemer.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

In onderstaande tabel wordt de portefeuille van ING België uitgesplitst volgens blootstellingscategorie en risicocategorie op basis van de reglementaire blootstelling bij wanbetaling, in overeenstemming met CRD/CRR. De cijfers in de rubriek Kredietrisico zijn inclusief leningen aan de Groep, tenzij anders vermeld:

Blootstellingscategorieën volgens risicocategorie, als % van de totale reglementaire blootstelling bij wanbetaling (2017)

In %	Kredietverlening		Beleg- gingen	Geldmarkt	Pre- settlement	Totaal		
	AIRB	SA	AIRB	AIRB	AIRB	AIRB	SA	AIRB+SA
Overheden	3,1	0,0	6,0	5,5	0,2	14,8	0,0	14,8
Instellingen	7,0	0,0	1,7	2,6	1,9	13,1	0,0	13,2
Bedrijven	39,6	1,0	0,3	0,0	0,9	40,8	1,0	41,8
Woonhypotheken	20,8	0,0	0,0	0,0	0,0	20,8	0,0	20,8
Particulier (andere)	8,3	0,1	0,0	0,0	0,0	8,3	0,1	8,5
Securisatie	0,1	0,0	0,8	0,0	0,0	0,9	0,0	0,9
Totaal	79,0	1,2	8,7	8,2	3,0	98,8	1,2	100,0

Blootstellingscategorieën volgens risicocategorie, als % van de totale reglementaire blootstelling bij wanbetaling (2016)

In %	Kredietverlening		Beleg- gingen	Geldmarkt	Pre- settlement	Totaal		
	AIRB	SA	AIRB	AIRB	AIRB	AIRB	SA	AIRB+SA
Overheden	3,5	0,0	7,0	3,1	0,2	13,8	0,0	13,8
Instellingen	6,3	0,0	2,5	2,5	1,8	13,1	0,0	13,1
Bedrijven	40,4	0,7	0,2	0,1	1,0	41,7	0,7	42,4
Woonhypotheken	20,3	0,0	0,0	0,0	0,0	20,3	0,0	20,3
Particulier (andere)	8,5	0,1	0,0	0,0	0,0	8,6	0,1	8,7
Securisatie	0,3	0,0	1,4	0,0	0,0	1,7	0,0	1,7
Totaal	79,3	0,9	11,2	5,6	3,0	99,1	0,9	100,0

Voor de berekening van de reglementaire blootstelling bij wanbetaling nam in de loop van 2017 de totale portefeuille van ING België toe met 4,2% tot € 166 miljard. Die stijging was voornamelijk het gevolg van deposito's bij de centrale banken (in het segment overheden/ kapitaalmarkt, goed voor 2,0% van de totale toename) en van een stijging van de blootstelling bij zakelijke klanten (+2,8%), hypotheek (+1,3%), instellingen (+0,6%) en andere particuliere klanten (+0,2%). Er waren ook enkele compenserende factoren, voornamelijk door een lagere blootstelling aan securitisaties (-0,7%, bijna volledig toe te schrijven aan BSO One B.V.), het wisselkoerseffect (-1,7%, bijna volledig toe te schrijven aan de daling van de Amerikaanse dollar) en een lagere blootstelling aan centrale en regionale overheden (in het segment overheden, -0,4%).

De daling van de Amerikaanse dollar was het sterkst voelbaar in het segment zakelijke kredieten en had voornamelijk gevolgen voor de portefeuille gestructureerde financiering, zowel in België en Luxemburg als in Genève (handels- en goederenfinanciering), en voor de portefeuille werkkapitaaloplossingen in België en Luxemburg. Er werd een afname van de risicoconcentratie vastgesteld bij beleggingen in de segmenten overheden (-10,9% van de reglementaire blootstelling bij wanbetaling) en instellingen (-30,5% van de reglementaire blootstelling bij wanbetaling). De lagere risicoconcentratie in overheden was voornamelijk het gevolg van een lagere blootstelling aan Franse, Belgische en Italiaanse staatsobligaties. De lagere risicoconcentratie in instellingen was voornamelijk het gevolg van een lagere blootstelling aan gedekte obligaties van Franse en Spaanse financiële instellingen. De hogere risicoconcentratie in de portefeuille waarop de standaardbenadering wordt toegepast, was het gevolg van veranderingen van de geavanceerde interne ratingbenadering als model voor de bepaling van het verlies bij wanbetaling op achtergestelde obligaties door de standaardbenadering en van de grotere blootstelling in Factoring.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Ratingcategorieën per divisie en type kredietrisico

De ratingcategorieën worden bepaald op basis van de kwaliteit van de blootstelling in termen van kredietwaardigheid en variëren van investeringswaardig tot oninbare lening, uitgedrukt in equivalente ratings van S&P, Moody's en Fitch.

Risicocategorieën in de portefeuille van ING België volgens divisie, als % van het totale uitstaande kredietbedrag^{1, 2, 3}

In %	Wholesale banking		Retail banking			Totaal
	2017	2016	2017	2016	2017	2016
1 (AAA)	11,9	10,9	0,0	0,0	5,6	5,2
2-4 (AA)	20,5	21,2	8,2	16,6	14,0	18,8
5-7 (A)	20,1	19,6	18,0	10,3	19,0	14,7
8-10 (BBB)	22,2	23,9	26,0	24,9	24,2	24,4
11-13 (BB)	19,7	18,9	30,1	29,4	25,2	24,4
14-16 (B)	4,3	4,0	12,2	12,7	8,5	8,6
17-22 (CCC en NPL ⁴)	1,3	1,5	5,5	6,1	3,5	3,9
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

1. Gebaseerd op het gemeten kredietrisico dat zit verval in de activiteiten op het vlak van kredietverlening, pre-settlement, de geldmarkt en beleggingen.
2. Gedekte obligaties worden opgenomen op basis van de externe kredietrating van de emittent in kwestie. Gedekte obligaties hebben, gezien hun structurele eigenschappen, doorgaans een betere externe kredietrating dan de emittent op zich.
3. Openstaande saldi (OS) zijn uitgesplitst per business departement: Wholesale banking (EUR 72 miljard OS), Retail banking (EUR 81 miljard OS).
4. NPL: Non-performing loans.

De totale uitstaande portefeuille van ING België bedroeg eind 2017 € 153 miljard, een stijging met 4,0% ten opzichte van 2016. Per saldo situeerde het leeuwendeel van de blootstelling van ING België zich opnieuw in de ratingcategorieën BBB en BB. De spreiding van de risicobeoordeling over de divisies en vormen van kredietrisico is in de loop van het jaar evenwel meermaals gewijzigd.

De grootste verandering hield verband met een verlaging van de rating van de Belgische overheid met één niveau (van rating 3 naar 4, dus nog altijd in AA), waardoor de rating van aan de Belgische overheid verbonden organisaties (volgens het ratingmodel voor lokale overheden) in de loop van het jaar werd verlaagd en de blootstelling verschoof van ratingcategorie AA (rating 4) naar A (rating 5). Dat effect is merkbaar in de divisies Retail Banking en Wholesale Banking en in de risicocategorieën 'kredietverlening' en 'pre-settlement'.

De verandering in spreiding van het kapitaalmarkt-risico was louter het gevolg van een gewijzigde blootstelling aan de drie grootste tegenpartijen in deze risicocategorie: ING Bank (A), de Nationale Bank van België (AA) en de centrale bank van Luxemburg (AAA). De blootstelling aan elk van die drie tegenpartijen nam toe, maar relatief gezien veel sterker met betrekking tot de centrale bank van Luxemburg.

Zoals reeds gezegd was er een daling van de risicoconcentratie bij beleggingen, maar die was relatief gezien groter in ratingcategorie BBB vanwege de verminderde blootstelling aan Italiaanse staatsobligaties en de verminderde blootstelling aan gedekte obligaties van diverse Spaanse financiële instellingen.

Risicocategorieën in de portefeuille van ING Bank volgens type kredietrisico, als % van het totale uitstaande kredietbedrag¹

In %	Kredietverlening		Beleggingen		Geldmarkt		Pre-settlement		Totaal	
	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016
1 (AAA)	0,3	1,2	29,5	26,7	30,8	18,2	0,0	0,0	5,6	5,2
2-4 (AA)	7,4	12,5	53,7	54,7	35,2	32,9	5,0	14,8	14,0	18,8
5-7 (A)	16,4	10,9	12,4	12,7	33,6	48,4	54,2	45,9	19,0	14,7
8-10 (BBB)	28,9	28,8	3,4	4,8	0,3	0,5	32,1	29,7	24,2	24,4
11-13 (BB)	31,8	30,7	1,0	1,1	0,0	0,0	6,4	7,9	25,2	24,4
14-16 (B)	10,8	10,9	0,0	0,0	0,0	0,0	1,7	1,3	8,5	8,6
17-22 (CCC en NPL ²)	4,5	5,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,6	0,4	3,5	3,9
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

1. Gebaseerd op het gemeten kredietrisico dat zit verval in de activiteiten op het vlak van kredietverlening, pre-settlement, de geldmarkt en beleggingen. De ratings weerspiegelen de kans op wanbetaling en houden geen rekening met verstrekte zekerheden.
2. NPL: Non-performing loans.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Risicoconcentratie in sectoren

ING Bank hanteert een courante methodologie voor sectorclassificatie op basis van het NAICS-systeem (North American Industry Classification System). Deze methodologie bestaat uit ruim 1.500 gedetailleerde sectorbeschrijvingen, die op het hoogste niveau worden gegroepeerd in 22 sectorcategorieën. Sommige landen schrijven voor dat ING lokaal moet rapporteren op basis van andere sectorclassificaties, die in het algemeen zijn afgeleid van de hier beschreven NAICS-classificatie. Woninghypotheek worden normaliter alleen verstrekt aan natuurlijke personen.

Risicoconcentratie: portefeuille van ING België volgens economische sector, als % van het totale uitstaande kredietbedrag ¹

In %	Wholesale banking		Retail banking		Totaal
	2017	2016	2017	2016	2016
Natuurlijke personen	0,0	0,1	27,2	27,7	14,6
Natuurlijke hulpbronnen	25,0	24,3	0,5	0,9	12,0
Diensten	3,6	3,5	17,4	16,2	10,2
Handelsbanken	17,3	18,2	0,2	0,2	8,7
Centrale overheden	10,5	12,2	3,5	3,2	7,5
Vastgoed	3,3	3,6	8,9	8,4	6,1
Algemene sectoren	3,8	3,3	7,8	7,5	5,5
Centrale banken	12,1	7,9	0,2	0,2	3,8
Lagere overheidsbesturen	2,1	2,2	6,7	8,8	5,6
Voedsel, dranken en persoonlijke verzorging	4,5	4,7	3,8	3,7	4,2
Bouwbedrijven & aannemers	2,3	2,1	5,1	5,0	3,6
Chemie, gezondheidszorg en farmaceutica	2,5	2,3	4,2	4,3	3,3
Niet-bancaire financiële instellingen	4,8	6,6	1,4	1,4	3,9
Transport en logistiek	3,7	4,3	1,7	1,6	2,9
Retail	0,5	0,6	3,8	3,7	2,3
Andere	4,0	4,2	7,2	7,1	5,7
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

1. Gebaseerd op het totale bedrag van het kredietrisico in de respectieve kolom aan de hand van de interne methodes voor kredietrisicometing van ING Bank. Economische sectoren die minder dan 2% vertegenwoordigen worden niet apart weergegeven, maar gegroepeerd onder Andere.

In de loop van 2017 nam de totale uitstaande portefeuille van ING België toe met 4,0% tot € 153 miljard, ondanks de daling van de Amerikaanse dollar, waarvan het effect naar schatting -1,8% bedroeg.

Die toename van uitstaande bedragen was vooral (voor +2,3% van de totale stijging) het gevolg van deposito's bij de centrale banken.

Wholesale Banking nam toe met 3,3% en Retail Banking met 4,5%.

Wanneer we evenwel de blootstelling aan de centrale banken (België, Luxemburg en Zwitserland) en de daling van de Amerikaanse dollar buiten beschouwing laten, was er een toename met 2,6% in Wholesale Banking, die vooral toe te schrijven was aan grondstoffen (de sector met de grootste blootstelling aan de Amerikaanse dollar), algemene sectoren en chemie, gezondheidszorg en farmaceutica, die respectievelijk een toename lieten optekenen met 18,2%, 23,2% en 19,2%, wat grotendeels werd tenietgedaan door de blootstelling aan centrale overheden en niet-bancaire financiële instellingen. Die daalde, zoals eerder gezegd, met respectievelijk 11,2% en 23,5% tegenover vorig jaar, telkens in het kader van de beleggingsportefeuille.

De stijging bij Retail Banking (waar het effect van de daling van de Amerikaanse dollar eerder verwaarloosbaar is) is vooral het gevolg van de sectoren diensten, vastgoed en algemene sectoren, waaraan de blootstelling toenam met respectievelijk 12,0%, 10,8% en 9,0%, wat deels werd tenietgedaan door de blootstelling aan lagere overheidsbesturen, die afnam met 19,9%.

Landenrisico

Landenrisico, per geografische regio, als % van totale reglementaire blootstelling bij wanbetaling¹

In %	Wholesale banking		Retail banking			Totaal
	2017	2016	2017	2016	2017	2016
Europa	84,7	86,2	99,7	99,7	92,7	93,3
België	30,9	29,2	94,1	94,4	64,5	63,4
Luxemburg	13,4	9,2	3,9	3,7	8,4	6,3
Nederland	12,0	12,6	0,3	0,3	5,8	6,2
Rest van Europa	28,4	35,2	1,4	1,4	14,0	17,5
Amerika	8,0	7,9	0,1	0,1	3,8	3,8
Azië	5,7	4,5	0,1	0,1	2,7	2,2
Afrika	1,4	1,3	0,0	0,1	0,7	0,6
Rest van de wereld	0,2	0,2	0,0	0,0	0,1	0,1
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

1. Geografische regio is gebaseerd op locatie van de klant. Voor Europa zijn de top 3 landen getoond, alle anderen zijn vermeld onder 'rest van Europa'. Overige landen zijn gegroepeerd per continent waarvan de top 3 is getoond. The rest is vermeld onder 'rest van de wereld'.

De verschuiving binnen Europa voor Wholesale Banking is voornamelijk het gevolg van de evolutie van de deposito's bij de centrale banken van Luxemburg (+184%), België (+70%) en Zwitserland (-97%), waardoor de risicoconcentratie toenam in Luxemburg en België, terwijl ze sterk afnam in de rest van Europa.

De stijging in Azië kan voornamelijk worden toegeschreven aan één enkel land, namelijk de Verenigde Arabische Emiraten, en houdt bijna volledig verband met de toegenomen handels- en goederenfinanciering (+126%). In de andere continenten bleef de spreiding van de risicoconcentratie betrekkelijk stabiel. Hetzelfde geldt voor de spreiding van de Retail Banking-portefeuille.

Kredietrisicobeperking

De kredietverlenings- en beleggingsactiviteiten van ING België gaan gepaard met een kredietrisico. De kredietwaardigheid van onze klanten en beleggingen wordt dan ook doorlopend bewaakt om te controleren of ze in staat zijn om hun financiële verplichtingen jegens ING België na te komen. ING bepaalt niet alleen de kredietkwaliteit en kredietwaardigheid van de klant, maar gebruikt ook diverse technieken en instrumenten om het kredietrisico dat een blootstelling inhoudt, te beperken en de verliezen te verminderen die kunnen ontstaan indien een klant in gebreke blijft ten aanzien van een verplichting jegens ING België. De gangbaarste term bij ING België voor bescherming tegen het kredietrisico is 'dekking'. Hoewel een dekking het kredietrisico aanzienlijk kan beperken en een alternatieve bron van terugbetaling kan zijn, verstrekt ING België in de regel kredieten op basis van de kredietwaardigheid van de klant en vertrouwt het niet uitsluitend op de waarde van de dekking. Binnen ING België bestaan er twee afzonderlijke vormen van dekking: activa en verbintenissen van derden.

Vormen van dekking

Activa

Een actief dat aan ING België in pand is gegeven als zekerheid of onderpand, verleent ING België het recht om dat actief te gelde te maken wanneer de klant niet in staat is om zijn financiële verplichtingen na te komen. De opbrengst kan dan ook worden gebruikt om het uitstaande krediet van de klant volledig of gedeeltelijk terug te betalen. Een actief kan materieel zijn (zoals contanten, effecten, vorderingen, voorraden, fabrieken en machines en hypotheek op vastgoed) of immaterieel (zoals octrooien, handelsmerken, contractrechten en licenties).

Verbintenissen van derden

Een verbintenis, vrijwaring of borg van een derde (contractueel en/of wettelijk) is een juridisch bindende verklaring van een derde die ING België het recht verleent om te verwachten en eisen dat die derde een bedrag betaalt indien de klant in gebreke blijft ten aanzien van zijn verplichtingen jegens ING België. De meest courante voorbeelden zijn de borg (zoals een borgstelling door ouders of een exportkredietverzekering) en de patronaatsverklaring.

Methodologie voor de waardering van dekkingen

Algemene richtlijnen voor de waardering van dekkingen staan borg voor een gestroomlijnde toepassing binnen ING Bank. Die algemene richtlijnen schrijven ook voor dat de waarde van de dekking regelmatig, in principe minstens jaarlijks, moet worden opgevolgd. Dekkingen worden geherwaardeerd in het kader van die opvolging en wanneer er redenen zijn om aan te nemen dat de omstandigheden op de markt aanzienlijke wijzigingen ondergaan. De frequentie van opvolging en herwaardering hangt af van het type dekking.

Dekkingswaarden

In dit hoofdstuk wordt een beeld geschetst van de soorten dekkingen en de mate waarin een lening door zekerheden is gedekt. De informatie over dekkingen wordt verschaft per risicocategorie: kredietverlening, beleggingen, geldmarkt en pre-settlement. De bedragen van de dekkingen worden weergegeven voor de relevantste vormen van zekerheden, hypotheek en financiële zekerheden (contanten en effecten) en de relevantste verbintenissen van derden, borgen. ING verkrijgt zowel dekkingen die uit hoofde van de CRR / CRD IV in aanmerking komen voor kredietrisicobeperking als dekkingen die daar niet voor in aanmerking komen.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

De dekkingswaarden worden weergegeven voor de totale portefeuille van ING België. De dekkingen van zowel AIRB- als SA-portefeuilles worden in detail weergegeven en weerspiegelen de volledige portefeuille van ING België. Voorts wordt gedetailleerde informatie verschaft over de dekkingsratio voor de inbare en de oninbare portefeuille. Om de lezer een beter inzicht te bieden in de aard van de door zekerheden gedekte leningen, wordt de portefeuille van ING België ook uitgesplitst volgens sector en regio. Om vergelijking met eerdere tabellen mogelijk te maken, worden de uitstaande kredietbedragen gebruikt om de portefeuille van ING weer te geven.

De blootstellingen zijn ingedeeld in verschillende categorieën op basis van de verhouding tussen waarde en lening (Value to Loan - VTL) die inzicht verschaffen in de mate waarin de portefeuille van ING België door zekerheden is gedekt. VTL wordt berekend als de dekkingswaarde gedeeld door het uitstaande kredietbedrag per balansdatum. Voor de groepering wordt de dekking van alle uitstaande kredieten begrensd op 100%. Dit overzicht houdt geen rekening met extra-zekerheidsstelling. Elke limiet wordt vervolgens ingedeeld in een van de zes vastgelegde VTL-categorieën: geen dekking, >0% tot 25%, >25% tot 50%, >50% tot 75%, >75% tot <100% en ≥100%. Aangezien de aard van de pre-settlementportefeuille inhoudt dat zekerheden worden verrekend, worden die VTL-categorieën niet weergegeven.

De eerste twee tabellen geven een overzicht van de mate waarin de totale portefeuille van ING België door zekerheden is gedekt.

Dekkingswaarden inclusief ontvangen zekerheden (2017)¹

In EUR miljoen / In %	Uitstaande kredieten	Hypotheek	Type dekking				Value to loan		
			In aanmerking komende financiële zekerheden	Andere voor CRR / CRD IV in aanmerking komend	Zekerheden	Niet voor CRR / CRD IV in aanmerking komend	Geen dekking	Gedeeltelijke dekking	Volledige dekking
Consumentenkredieten	42.436	58.893	881	271	758	29.395	4,3	6,1	89,6
Zakelijke kredieten	77.268	33.982	4.172	12.903	23.493	42.880	34,2	23,7	42,1
Beleggingen en geldmarkt	27.473	0	0	0	20	0	99,9	0,0	0,1
Totaal kredietverlening, beleggingen en geldmarkt	147.178	92.875	5.053	13.174	24.270	72.276	37,8	14,2	48,0
Pre-settlement ²	6.036								
Totaal	153.214	92.875	5.053	13.174	24.270	72.276	37,8	14,2	48,0

1. Gedekte waarden zijn niet beperkt tot hun uitstaande waarden.

2. Meer gedetailleerde informatie aangaande het beperken van het kredietrisico via pre-settlement is beschikbaar in het gedeelte Pre-settlement.

Dekkingswaarden inclusief ontvangen zekerheden (2016)¹

In EUR miljoen / In %	Uitstaande kredieten	Hypotheek	Type dekking				Value to loan		
			In aanmerking komende financiële zekerheden	Andere voor CRR / CRD IV in aanmerking komend	Zekerheden	Niet voor CRR / CRD IV in aanmerking komend	Geen dekking	Gedeeltelijke dekking	Volledige dekking
Consumentenkredieten	40.248	55.014	913	316	854	25.819	4,4	6,6	89,0
Zakelijke kredieten	74.628	33.401	3.617	14.219	27.104	39.917	32,1	25,8	42,1
Beleggingen en geldmarkt	25.864	0	0	0	20	58	99,7	0,0	0,3
Totaal kredietverlening, beleggingen en geldmarkt	140.740	88.414	4.529	14.535	27.978	65.794	36,6	15,6	47,8
Pre-settlement ²	6.630								
Totaal	147.370	88.414	4.529	14.535	27.978	65.794	36,6	15,6	47,8

1. Gedekte waarden zijn niet beperkt tot hun uitstaande waarden.

2. Meer gedetailleerde informatie aangaande het beperken van het kredietrisico via pre-settlement is beschikbaar in het gedeelte Pre-settlement.

In de loop van het jaar is het dekkingsniveau van de totale portefeuille van ING België door zekerheden stabiel gebleven. Met uitzondering van de pre-settlementportefeuille, waarvoor de dekkingen worden verrekend om het uitstaande risicobedrag te bepalen, was in 2017 48,0% van het totale uitstaande bedrag van ING België volledig door zekerheden gedekt (tegenover 47,8% in 2016). Aangezien beleggingen traditioneel geen dekking behoeven, is van die portefeuille bijna 100% niet door zekerheden gedekt. 99% van de uitstaande beleggingen heeft evenwel een rating van beleggingskwaliteit. In de kredietportefeuille is de dekkingsgraad van de consumentenkredieten licht gestegen. De dekkingsgraad van de portefeuille zakelijke kredieten bleef in 2017 stabiel.

Portefeuille consumentenkredieten

De portefeuille consumentenkredieten bestaat uit woninghypotheken en andere consumentenkredieten, die voornamelijk bestaan uit kredietkaarten, termijnleningen en doorlopende kredieten aan consumenten. Daardoor bestaan de zekerheden voornamelijk uit hypotheken.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

In onderstaande tabellen wordt de waarde weergegeven van de verschillende dekkingen en de VTL-verdeling tussen inbare en oninbare leningen.

Dekkingswaarden inclusief ontvangen zekerheden – Portefeuille consumentenkredieten (2017)¹

In EUR miljoen / In %	Uitstaande kredieten	Hypotheken	In aanmerking komende financiële zekerheden	Andere voor CRR / CRD IV in aanmerking komend	Type dekking						Value to loan	
					Zekerheden	Niet voor CRR / CRD IV in aanmerking komend	Geen dekking	>0%-25%	>25%-50%	>50%-75%	>75%-<100%	≥ 100%
Presterend												
Woninghypotheken (natuurlijke personen)	32.405	49.685	221	108	264	23.449	0,0	0,1	0,2	0,6	4,2	94,9
Woninghypotheken (KMO's)	4.882	7.411	68	67	155	1.342	0,0	0,4	1,2	1,6	7,7	89,1
Andere consument.kred.	4.044	246	580	84	305	4.008	43,0	1,7	0,5	1,3	3,6	49,9
Totaal presterend	41.330	57.341	869	259	724	28.799	4,2	0,3	0,3	0,8	4,6	89,8
Niet-presterend												
Woninghypotheken (natuurlijke personen)	845	1.298	11	4	15	523	0,4	0,1	0,7	1,7	7,2	89,9
Woninghypotheken (KMO's)	159	249	0	5	10	21	0,7	1,9	0,6	1,8	10,7	84,2
Andere consument.kred.	102	6	1	2	9	52	65,2	2,9	1,0	1,8	5,3	23,8
Totaal niet-presterend	1.106	1.552	12	12	34	596	6,4	0,6	0,7	1,7	7,5	83,0
Totaal	42.436	58.893	881	271	758	29.395	4,3	0,3	0,3	0,8	4,7	89,6

1. Gedekte waarden zijn niet beperkt tot hun uitstaande waarden.

Dekkingswaarden inclusief ontvangen zekerheden – Portefeuille consumentenkredieten (2016)¹

In EUR miljoen / In %	Uitstaande kredieten	Hypotheken	In aanmerking komende financiële zekerheden	Andere voor CRR / CRD IV in aanmerking komend	Type dekking						Value to loan	
					Zekerheden	Niet voor CRR / CRD IV in aanmerking komend	Geen dekking	>0%-25%	>25%-50%	>50%-75%	>75%-<100%	≥ 100%
Presterend												
Woninghypotheken (natuurlijke personen)	30.173	45.442	210	126	299	19.851	0,0	0,1	0,1	0,5	4,9	94,4
Woninghypotheken (KMO's)	4.439	6.717	62	70	145	1.021	0,0	0,4	0,4	1,3	8,6	89,2
Andere consument.kred.	4.429	1.184	625	103	369	4.348	38,3	1,3	1,0	1,3	4,1	54,0
Totaal presterend	39.041	53.342	897	299	813	25.220	4,4	0,2	0,3	0,7	5,2	89,2
Niet-presterend												
Woninghypotheken (natuurlijke personen)	921	1.399	14	5	20	508	0,5	0,2	0,8	1,7	7,9	88,9
Woninghypotheken (KMO's)	176	261	1	10	10	29	0,8	0,3	1,1	2,1	13,4	82,2
Andere consument.kred.	110	12	1	2	11	62	59,7	2,7	0,9	1,7	7,7	27,2
Totaal niet-presterend	1.206	1.672	16	17	41	598	5,9	0,5	0,8	1,8	8,7	82,3
Totaal	40.248	55.014	913	316	854	25.819	4,4	0,3	0,3	0,7	5,3	89,0

1. Gedekte waarden zijn niet beperkt tot hun uitstaande waarden.

De stijging bij woninghypotheken (90,2% in 2017 tegenover 88,7% in 2016) is te verklaren door de groei van de portefeuille (+2,2 miljard uitstaand) en een verandering in de classificatie van leningen die alleen gedekt worden door een hypothecaire volmacht (zonder combinatie met een hypotheek). Een hypothecaire volmacht verleent de bank het onherroepelijke en onvoorwaardelijke recht om een volwaardige hypotheek te vestigen. In 2016 werden leningen die alleen door een volmacht gedekt worden, beschouwd als andere consumentenkredieten. Met ingang van 2017 worden deze leningen opgenomen bij woninghypotheken (natuurlijke personen en kmo's), waar zij beter bij passen (wijziging van het uitstaande bedrag met € 0,5 miljard). De hypotheekdekkingen zijn even sterk gestegen als de portefeuille woninghypotheken is gegroeid, waardoor de dekking van deze portefeuille door zekerheden in 2017 stabiel bleef ten opzichte van 2016.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Voor andere consumentenkredieten kan een afname van de zekerheidsdekking worden vastgesteld als gevolg van een daling van de hypotheekdekkingen. Die daling is te verklaren door de overheveling van leningen die alleen gedekt worden door een hypothecaire volmacht van andere consumentenkredieten naar woninghypotheken (natuurlijke personen en kmo's). Aangezien zij gedekt worden door een hypotheek, zijn die leningen beter door zekerheden gedekt dan andere soorten consumentenkredieten, waardoor de 'value to loan'-ratio daalt.

Portefeuille zakelijke kredieten

Zakelijke kredieten zijn een belangrijke activiteit voor ING België en vertegenwoordigen 50.4% van het totale uitstaande kredietbedrag van ING België. Conform onze doelstelling om stakeholders inzicht in de portefeuille te bieden, geven wij de portefeuille zakelijke kredieten volgens sector weer, in overeenstemming met de NAICS-classificatie en per regio en primaire markt. De in dit hoofdstuk weergegeven zakelijke kredieten zijn exclusief de blootstelling aan het kredietrisico in het kader van pre-settlement, beleggingen en de geldmarkt.

Zakelijke kredieten per economische sector**Dekkingswaarden inclusief ontvangen zekerheden – Portefeuille zakelijke kredieten (2017)¹**

In EUR miljoen / In %	Uitstaande kredieten	Type dekking						Value to loan				
		Hypotheeken	Andere voor In aanmerking komende financiële zekerheden	CRR / CRD IV in aanmerking komend	Zekerheden	Niet voor CRR / CRD IV in aanmerking komend	Geen dekking	>0%-25%	>25%-50%	>50%-75%	>75%-<100%	≥ 100%
Natuurlijke hulpbronnen	18.530	273	1.356	2.439	2.177	4.502	39,2	19,5	13,2	10,6	5,7	11,7
Vastgoed	9.287	12.601	331	368	2.824	5.814	9,2	2,0	2,7	4,7	6,6	74,9
Diensten	8.472	4.925	1.694	829	3.335	5.301	27,0	2,5	2,1	3,2	9,3	55,9
Lagere overheidsbesturen	4.846	3.722	61	1.010	2.046	3.480	23,4	3,5	3,9	4,9	7,3	56,8
Voedsel, dranken en persoonlijke verzorging	4.775	87	17	70	1.073	196	76,6	0,1	0,4	0,7	1,2	21,1
Bouwbedrijven & aannemers	4.451	1.472	40	1.080	1.409	3.312	36,8	1,3	4,4	6,1	4,0	47,4
Algemene sectoren	4.150	2.233	34	595	1.314	1.872	37,9	2,3	1,6	3,7	7,8	46,7
Chemie, gezondheidszorg en farmaceutica	4.084	1.955	59	904	1.452	3.524	27,9	2,4	4,9	6,6	4,8	53,4
Transport en logistiek	3.622	1.206	34	2.215	1.553	3.307	18,2	3,7	0,8	4,1	10,7	62,4
Handelsbanken	2.979	5	51	34	256	306	76,6	6,6	0,3	6,2	1,0	9,3
Niet-bancaire financiële instellingen	2.283	733	105	2.230	1.083	5.101	16,8	3,1	0,5	15,7	2,6	61,2
Andere ²	9.792	4.771	389	1.129	4.970	6.435	36,2	2,8	2,2	3,8	6,1	48,8
Totaal	77.268	33.982	4.172	12.903	23.493	43.150	34,2	6,6	4,9	6,1	6,0	42,1
waarvan: Totaal niet-presterend	1.571	1.605	60	498	707	1.100	19,6	4,5	7,6	2,2	7,6	58,4

1. Gedekte waarden zijn niet beperkt tot hun uitstaande waarden.

2. «Andere» omvat sectoren met een uitstaand kredietbedrag van minder dan EUR 2 miljard.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Dekkingswaarden inclusief ontvangen zekerheden – Portefeuille zakelijke kredieten (2016)¹

In EUR miljoen / In %	Uitstaande kredieten	Hypotheken	In aanmerking komende financiële zekerheden	Andere voor CRR / CRD IV in aanmerking komend	Type dekking					Value to loan				
					Zekerheden	Niet voor CRR / CRD IV in aanmerking komend	Geen dekking	>0%-25%	>25%-50%	>50%-75%	>75%-<100%	≥ 100%		
Natuurlijke hulpbronnen	17.460	686	1.558	5.567	5.407	5.827	28,1	9,0	21,4	14,2	13,7	13,5		
Vastgoed	8.696	11.865	287	418	2.712	4.718	10,6	3,5	1,9	3,3	8,0	72,8		
Diensten	7.546	5.132	835	842	3.256	3.592	26,5	2,6	2,8	3,0	9,7	55,4		
Lagere overheidsbesturen	6.127	34	0	107	1.129	168	81,9	0,0	0,1	0,2	1,4	16,3		
Voedsel, dranken en persoonlijke verzorging	4.415	3.460	47	1.071	1.885	2.990	23,3	2,7	5,4	3,9	7,1	57,7		
Bouwbedrijven & aannemers	4.025	1.684	78	847	1.879	4.070	22,5	1,5	3,1	6,9	5,7	60,3		
Algemene sectoren	3.916	1.487	122	1.047	1.522	3.368	24,2	3,7	6,5	5,5	5,6	54,4		
Chemie, gezondheids-zorg en farmaceutica	3.882	2.291	56	607	1.378	1.974	37,8	1,5	1,5	4,1	9,5	45,7		
Transport en logistiek	3.757	1.511	32	2.176	1.318	2.538	17,2	1,3	3,2	5,1	14,4	58,8		
Handelsbanken	2.563	128	58	42	224	337	70,3	5,0	1,5	4,3	6,8	12,1		
Niet-bancaire financiële instellingen	2.374	643	131	399	1.410	3.583	18,6	2,5	1,7	12,7	2,2	62,2		
Andere ²	9.866	4.480	411	1.095	4.984	6.750	38,9	1,9	2,9	3,8	5,2	47,4		
Totaal	74.628	33.401	3.617	14.219	27.104	39.917	32,1	3,9	7,1	6,4	8,5	42,1		
waarvan: Totaal niet-presterend	1.535	1.325	41	953	868	1.072	17,8	0,6	1,9	5,9	5,8	67,9		

1. Gedekte waarden zijn niet beperkt tot hun uitstaande waarden.

2. «Andere» omvat sectoren met een uitstaand kredietbedrag van minder dan EUR 2 miljard.

De dekkingsgraad van de totale portefeuille zakelijke kredieten bleef in 2017 stabiel. De grootste stijging van het uitstaande bedrag werd opgetekend bij de zakenbanken (+16,2%), voornamelijk als gevolg van een intragroepsstijging. Er werden ook belangrijke stijgingen van het uitstaande bedrag opgetekend in de kredietportefeuilles voor algemene sectoren (+13,7%) en diensten (+12,3%). De sterkste daling van het uitstaande bedrag deed zich voor bij lagere overheidsbesturen (-22,1%), waar enkele grote klanten minder opnamen dan hun limiet en één klant verhuisde van de sector lagere overheidsbesturen naar andere (centrale overheden: € 0,8 miljard). Aangezien de afname bij lagere overheidsbesturen geen grote invloed op de dekkingsbedragen had, kan een toename van de 'value to loan'-ratio worden vastgesteld.

Zakelijke kredieten per regio

De twee onderstaande tabellen geven de dekkingsgraad van portefeuille zakelijke kredieten weer van ING België met een uitsplitsing per geografische regio. Deze zijn gebaseerd op het thuisland van de klant. The portefeuille met zakelijke kredieten van ING België is voornamelijk geconcentreerd in Europa, met als belangrijkste markt België. De rest van Europa wordt voornamelijk vertegenwoordigd door Nederland, het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk.

Dekkingswaarden inclusief ontvangen zekerheden – Portefeuille zakelijke kredieten (2017)¹

In EUR miljoen / In %	Uitstaande kredieten	Hypotheken	In aanmerking komende financiële zekerheden	Andere voor CRR / CRD IV in aanmerking komend	Type dekking					Value to loan				
					Zekerheden	Niet voor CRR / CRD IV in aanmerking komend	Geen dekking	>0%-25%	>25%-50%	>50%-75%	>75%-<100%	≥ 100%		
Afrika	1.084	4	34	7	644	207	37,4	2,7	6,4	21,8	6,6	25,1		
Amerika	4.073	15	111	1.797	282	1.055	44,1	7,2	5,0	6,1	7,5	30,1		
Azië	4.606	9	333	469	453	469	53,7	18,5	5,6	12,7	1,4	8,1		
Australië	109	0	0	83	2	33	13,0	9,8	0,0	45,9	2,6	28,7		
Europa														
België	45.314	31.805	1.225	5.928	17.295	25.807	27,6	1,9	2,8	4,0	6,3	57,4		
Zwitserland	6.984	15	549	583	239	1.087	47,7	20,0	8,2	8,4	8,7	7,0		
Luxemburg	5.327	1.311	1.212	2.606	1.854	9.527	29,0	4,3	16,7	11,4	2,8	35,7		
Rest van Europa	9.771	822	708	1.430	2.723	4.696	44,1	15,0	5,8	6,2	6,1	22,9		
Totaal	77.268	33.982	4.172	12.903	23.493	42.880	34,2	6,6	4,9	6,1	6,0	42,1		
waarvan: Totaal niet-presterend	1.571	1.605	60	498	707	1.100	19,6	4,5	7,6	2,2	7,6	58,4		

1. Gedekte waarden zijn niet beperkt tot hun uitstaande waarden.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Dekkingswaarden inclusief ontvangen zekerheden – Portefeuille zakelijke kredieten (2016)¹

In EUR miljoen / In %	Uitstaande kredieten	Hypo- theken	In aanmerking komende financiële zekerheden	Andere voor CRR / CRD IV in aan- merking komend	Type dekking						Value to loan	
					Zeker- heden	Niet voor CRR / CRD IV in aan- merking komend	Geen dek- king	>0%- 25%	>25%- 50%	>50%- 75%	>75%- <100	≥ 100%
Afrika	842	4	53	537	618	338	8,7	22,3	11,6	12,2	7,6	37,8
Amerika	3.440	237	89	2.006	1.064	1.254	34,5	4,3	3,4	5,4	14,8	37,7
Azië	3.825	3	83	755	1.368	698	43,7	10,1	25,1	4,8	10,7	5,6
Australië	85	0	4	92	0	3	5,7	0,0	52,7	31,9	7,3	2,4
Europa												
België	43.706	30.587	1.527	5.865	17.220	24.852	29,0	2,1	2,6	4,0	6,2	56,1
Zwitserland	7.618	23	507	1.618	1.191	1.028	46,9	6,3	10,0	14,2	15,7	7,0
Luxemburg	4.840	1.205	104	730	2.035	7.073	23,0	3,5	20,2	9,8	2,9	40,6
Rest van Europa	10.271	1.342	1.251	2.616	3.608	4.671	35,5	5,8	11,7	9,9	12,2	24,9
Totaal	74.628	33.401	3.617	14.219	27.104	39.917	32,1	3,9	7,1	6,4	8,5	42,1
waarvan: Totaal niet-presterend	1.535	1.325	41	953	868	1.072	17,8	0,6	1,9	5,9	5,8	67,9

1. Gedekte waarden zijn niet beperkt tot hun uitstaande waarden.

De dekkingsgraad van de totale portefeuille zakelijke kredieten bleef in 2017 stabiel. De toename van de dekkingen in België sluit aan bij de stijging van het uitstaande bedrag. De toename van het uitstaande bedrag in Luxemburg was grotendeels het gevolg van een stijging van de blootstelling aan de centrale bank van Luxemburg. Aangezien die blootstelling niet door zekerheden is gedekt, kan een daling van de 'value to loan'-ratio van Luxemburg worden vastgesteld.

Kredietkwaliteit

Na de financiële crisis en de recessie waren de kredietrisiconiveaus wat opgelopen, maar in 2017 is de kredietkwaliteit verder verbeterd.

Categorieën van kredietrisico

	Normaal	Controlelijst	Herstructurering ¹	Niet presterend ¹
Mogelijke ratings	1-19	1-19	11-20	20-22
Courante ratings	1-14	15-17	18-20	20-22
Risicoverslechtering	Niet significant	Significant	Significant	Significant
Significante ingreep	Niet nodig	Niet nodig	Nodig	Nodig
Omvat bijzondere waardeverminderingen	Nee	Nee	Ja	Ja
Verantwoordelijke	Front Office	Front Office	Front Office	Front Office
Beheer van het kredietrisico	Normaal	Normaal	Krediet-herstructurering	Krediet-herstructurering
Primaire beheerder	Front Office	Front Office	Krediet-herstructurering	Krediet-herstructurering
Boekhoudkundige voorzieningen	IBNR	IBNR	IBNR/INSFA/ISFA	INSFA/ISFA

1. Meer informatie aangaande de categoriën «Herstructurering» en «Niet presterend» zijn beschikbaar in de sectie 'Herstructurering van kredieten'.

Kredietkwaliteit: portefeuille, uitstaande kredieten¹

In EUR miljoen	2017	2016
Noch betalingsachterstand, noch niet presterend	121.083	110.015
Consumentenkredieten met betalingsachterstand maar inbaar (1 - 90 dagen)	1.594	1.802
Niet presterend	2.682	2.747
Totaal	125.359	114.564

1. Op basis van de activiteiten kredietverlening en beleggingen.

In een context van volumegroei, de kredietkwaliteit van de portefeuille van ING België is verbeterd met minder kredieten die niet presterend zijn of een betalingsachterstand hebben. Verbeteringen hebben zich voornamelijk voorgedaan in het Retail (inclusief KMO) segment. Niet presterende leningen in het retail segment zijn afgenomen met -6% in 2017. Deze daling is gedeeltelijk teniet gedaan door een toename in het Wholesalebanking segment.

Verplichtingen met betalingsachterstand

Retail Banking meet voortdurend de betalingsachterstand in zijn portefeuille. De portefeuilles van de retailbank worden maandelijks opgevolgd om te bepalen of de betalingsachterstand significant is gewijzigd. De methodologie wordt voornamelijk toegepast op leningen aan natuurlijke personen, zoals woninghypotheken, autoleningen en andere consumentenkredieten. Er wordt geacht sprake te zijn van 'betalingsachterstand' zodra een betaling van rente of kapitaal meer dan een dag te laat is. Als de betalingsachterstand aanhoudt, wordt de debiteur overgedragen aan een herstructureringsafdeling. De debiteur wordt verlaagd tot risicoring 20 (oninbaar) wanneer de betalingsachterstand oploopt tot meer dan 90 dagen. Onderstaande tabel vermeldt alle betalingsachterstanden vanaf dag 1.

Ouderdomsanalyse (betalingsachterstand maar inbaar): portefeuille consumentenkredieten, uitstaande kredieten ¹

In EUR miljoen	2017	2016
1 tot 30 dagen betalingsachterstand	1.302	1.496
31 tot 60 dagen betalingsachterstand	239	259
61 tot 90 dagen betalingsachterstand	53	47
Totaal	1.594	1.802

1. Op basis van consumentenkredieten. Financiële activa die verband houden met andere activiteiten dan de kredietverlening en met betalingsachterstand kampen, maar nog inbaar zijn, vertegenwoordigen een verwaarloosbaar bedrag.

Wholesale Banking: voor zakelijke kredieten (overheden, instellingen, bedrijven) classificeert ING België de betrokken debiteuren als oninbaar wanneer zij aan een van onderstaande wanbetalingscriteria voldoen:

- Faillissement of financiële herstructurering: De kredietnemer heeft het faillissement of een gelijkaardige bescherming tegen zijn schuldeisers aangevraagd of is failliet verklaard (of zal dat wellicht doen of worden), voor zover dit de terugbetaling van het financiële actief zou verhinderen of vertragen.
- De kredietnemer heeft een betalingsachterstand bij de aflossing van de hoofdsom of de betaling van rente of kosten en die betalingsachterstand is niet rechtgezet binnen volgende periode:
 - bedrijven: meer dan 90 dagen; en
 - financiële instellingen en overheden: vanaf dag 1, hoewel een onderzoekstermijn van 14 kalenderdagen in acht wordt genomen opdat ING Bank kan nagaan of de betalingsachterstand verband houdt met niet-operationele redenen (d.w.z. de afnemende kredietkwaliteit van de financiële instelling) of met operationele redenen. In het tweede geval is er geen sprake van wanbetaling.
- ING Bank acht het onwaarschijnlijk dat de kredietnemer zal terugbetalen. De kredietnemer geeft blijk van ernstige financiële moeilijkheden, die een negatieve invloed zullen hebben op de toekomstige kasstromen uit het financiële actief. Voorbeelden van indicatoren van financiële moeilijkheden zijn:
 - (1) De kredietnemer (of een derde) is een insolventieprocedure gestart.
 - (2) Een krediet van een onderneming van de groep of medekredietnemer heeft de status van oninbare lening.
 - (3) Aanzienlijke fraude (die het vermogen van de onderneming om haar schulden af te lossen, aantast).
 - (4) Er bestaat twijfel over het vermogen van de kredietnemer om stabiele en voldoende grote kasstromen te genereren om zijn schulden af te lossen.
 - (5) Een schuldherstructurering omvat een gedeeltelijke kwijtschelding van schulden of een omzetting van schulden in eigenvermogensinstrumenten.
- ING heeft gezien de financiële moeilijkheden van de kredietnemer toegevingen gedaan die tot gevolg hebben dat de verwachte toekomstige kasstromen uit het financiële actief zijn afgenomen tot minder dan de huidige boekwaarde.

Wholesale Banking volgt kredietnemers op individuele basis op en gebruikt voorlopende waarschuwingindicatoren om potentiële aflossingsproblemen in de toekomst te signaleren.

Niet presterende leningen

De kredietportefeuille van ING België staat onder voortdurend toezicht. Leningen met een betalingsachterstand van meer dan 90 dagen worden geherclassificeerd als niet presterend. Voor de portefeuilles zakelijke kredieten zijn er doorgaans redenen om een lening niet presterend te verklaren vóór de betalingsachterstand is opgelopen tot 90 dagen. Dat is onder meer het geval wanneer ING België oordeelt dat de klant niet in staat zal zijn om zijn financiële verplichtingen na te komen of wanneer de klant het faillissement of bescherming tegen zijn schuldeisers aanvraagt.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Onderstaande tabel toont per sector het kredietrisico van uitstaande leningen en posities die zijn geclassificeerd als niet presterende leningen:

Niet presterende leningen: portefeuille, uitstaande kredieten volgens economische sector ¹

In EUR miljoen	2017	2016
Natuurlijke personen	544	590
Diensten	448	483
Algemene sectoren	307	319
Bouwbedrijven en aannemers	274	268
Natuurlijke hulpbronnen	245	122
Vastgoed	211	240
Voedsel, dranken en persoonlijke verzorging	169	177
Retail	140	180
Andere	343	357
Totaal	2.682	2.747

1. Economische sectoren die niet in bovenstaand overzicht zijn vermeld, zijn gegroepeerd onder Andere.

De niet presterende leningen zijn afgenomen in bijna alle sectoren, met als uitzondering "natuurlijke hulpbronnen" en "bouwbedrijven en aannemers". De afnames, voornamelijk in "natuurlijke personen", "Retail" en "diensten" zijn grotendeels teniet gedaan door een de toename bij "natuurlijke hulpbronnen" (veroorzaakt door 2 klanten in het corporate segment).

Voorzieningen

Debiteurenvoorzieningen worden berekend en geboekt in overeenstemming met de IFRS. Debiteurenvoorzieningen worden gerapporteerd voor financiële activa die zijn gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs (leningen en vorderingen, beleggingen die tot de vervaldatum worden aangehouden). Er zijn drie soorten debiteurenvoorzieningen:

- Individually Significant Financial Asset-voorzieningen (ISFA): wanneer er objectieve bewijzen zijn dat er bij een financieel actief als gevolg van een of meer vooraf gedefinieerde gebeurtenissen sprake is van wanbetaling. In dat geval kent ING een risicorating 20, 21 of 22 toe. Er worden aparte voorzieningen berekend als de blootstelling aan een kredietnemer meer dan EUR 1 miljoen bedraagt. Voorzieningen worden berekend op basis van de gediscoteerde toekomstige kasstromen in een of meer waarschijnlijke scenario's om tot een optimale raming van de toekomstige inning te komen. De voorzieningen worden driemaandelijks aangelegd.
- Individually Not Significant Financial Asset-voorzieningen (INSFA): worden aangelegd voor oninbare leningen (risicoratings 20 tot 22) als de blootstelling aan een kredietnemer onder het drempelbedrag blijft. Deze voorzieningen worden bepaald aan de hand van een collectief model.
- Incurred But Not Recognised-voorzieningen (IBNR): worden aangelegd voor de portefeuille 'inbare' leningen als een raming of buffer voor de verliezen of wanbetalingen die zich mogelijk al hebben voorgedaan in de portefeuille. De periode met kans op wanbetaling die bij de berekening van IBNR-voorzieningen wordt gebruikt, is de periode tussen het ogenblik waarop een actief een bijzondere waardevermindering inhoudt (waarin er sprake is van wanbetaling), maar nog niet als dusdanig is opgenomen – bij gebrek aan objectieve bewijzen – en het ogenblik waarop de objectieve bewijzen van een bijzondere waardevermindering voor ING beschikbaar worden ('loss emergence period').

ISFA-, INSFA- en IBNR-voorzieningen worden gerapporteerd en berekend volgens gemeenschappelijke standaarden voor de hele ING Bank. Als er objectieve bewijzen zijn dat aan een van de wanbetalingscriteria is voldaan, worden ISFA- of INSFA-voorzieningen berekend. Driemaandelijks vindt een analyse plaats om het gepaste niveau van de debiteurenvoorzieningen en de risicokosten te bepalen. De debiteurenvoorzieningen voor ING België worden, op basis van voorstellen van ING België, besproken en goedgekeurd door de Voorzieningencommissie van ING Bank.

Voorzieningen: portefeuille ¹

In EUR miljoen	Wholesale banking		Retail banking		Totaal
	2017	2016	2017	2016	
Beginbalans	101	70	618	640	719
Afschrijvingen	-30	-2	-123	-157	-152
Gerecupereerde afgeboekte kredieten	0	0	5	11	5
Stijging of daling (-) van de voorziening	61	34	102	175	164
Wisselkoers of andere bewegingen	-1	-1	-14	-50	-15
Eindbalans	131	101	590	618	719

1. Wholesale Banking en Retail Banking segmenten zijn gebaseerd op de ING Provisioning Committee (IPC) segmentatie. Cijfers gebaseerd op kwartaal documenten verstuurd naar het IPC.

Dat de voorzieningen voor dubieuze debiteuren per saldo stabiel bleven, komt doordat de stijging bij Wholesale Banking (door een beperkt aantal oninbare leningen in de segmenten corporates en structured finance) wordt gecompenseerd door een afname in het segment retail (inclusief middelgrote ondernemingen). In het segment retail zijn de leningen in wanbetaling in 2017 met 6% gedaald. Hoewel we in dit segment een volumetoename vaststellen, zijn de voorzieningen voor dubieuze debiteuren niet gewijzigd.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Respijt (Forbearance)

Er is sprake van respijt wanneer een klant geacht wordt zijn financiële verplichtingen uit hoofde van het contract niet te kunnen nakomen als gevolg van financiële moeilijkheden en ING beslist om toegevingen aan de klant te doen. Respijtposities zijn posities waarop respijtmateregelen werden verleend. Mogelijke respijtmateregelen zijn wijzigingen aan de bestaande contractvoorwaarden of een volledige of gedeeltelijke herfinanciering. Voorbeelden van respijtmateregelen zijn een verlaging van de hoofdsom en/of rentebetalingen van een lening, een verlenging van de betalingstermijn, consolidatie van schulden en uitstel van uitwinning.

Voor zakelijke klanten past ING België respijtmateregelen toe om klanten met een in wezen gezond bedrijfsmodel die tijdelijke moeilijkheden ondervinden, te ondersteunen. Het doel is om het terugbetalingsvermogen van de klanten te maximaliseren.

Voor particulieren werden duidelijke criteria opgesteld om te bepalen of een klant in aanmerking komt voor respijt. Meestal gebeurt dit geautomatiseerd. Er zijn specifieke mandaten voor de goedkeuring van de materegelen verleend en er bestaan procedures voor het beheer, de opvolging en de rapportage van de respijttactiviteiten.

Posities met respijtmateregelen kunnen inbaar (risicoratings 1 tot 19) of oninbaar zijn (risicoratings 20 tot 22). De criteria die ING toepast om respijtposities te herclassificeren van oninbaar naar inbaar en om de respijtstatus ongedaan te maken, zijn in overeenstemming met de desbetreffende standaarden van de EBA. Een positie wordt gerapporteerd als respijtpositie gedurende minstens twee jaar, welke wordt vermeerderd met een proefperiode voor posities die van oninbaar worden geherclassificeerd naar inbaar.

ING Bank heeft zijn beleid inzake respijtmateregelen ingevoerd in 2014. In de loop van 2016 heeft ING Bank op basis van een uitvoerige doorlichting van de betrokken standaarden van de EBA en latere reglementaire voorschriften de definities in zijn beleid inzake respijtmateregelen aangescherpt. De voornaamste wijzigingen aan het beleid die tot een toename van de respijtposities hebben geleid, zijn de opname van toegevingen wanneer het risico door de klant aanzienlijk wordt beperkt, en van vrijstellingen of wijzigingen van belangrijke financiële convenanten. Als gevolg van die herziening van de definitie en het toepassingsgebied zijn de door ING België opgenomen inbare respijtposities sterk toegenomen, aangezien in eerdere verslagperiodes genomen materegelen nu worden opgenomen als respijtmateregelen.

Overzicht heronderhandelde activa ¹

In EUR miljoen / In %	2017				2016			
	Her-negotiëerde activa	waarvan: presterend	waarvan: niet-presterend	Percentage van de totale portefeuille	Her-negotiëerde activa	waarvan: presterend	waarvan: niet-presterend	Percentage van de totale portefeuille
Wholesale banking	346	202	144	0,42	617	298	319	0,84
Retail banking	751	302	449	1,72	706	252	454	1,70
Totaal	1.097	504	592	0,87	1.323	550	773	1,15

1. Niet gebruikte garanties zijn uitgesloten.

Marktrisico**Inleiding**

Marktrisico is het risico dat bewegingen in marktfactoren, zoals rentetarieven, aandelenkoersen, valutakoersen, kredietsspreads en vastgoedprijzen de inkomsten, het kapitaal, de marktwaarde of de liquiditeitspositie van de bank negatief beïnvloeden. Marktrisico vloeit voort uit posities in de boeken van de bank of voor handelsdoeleinden aangehouden posities. De posities in de boeken van de bank zijn bedoeld om te worden aangehouden op lange termijn (of tot de vervaldatum) of om andere posities in de boeken van de bank af te dekken. De voor handelsdoeleinden aangehouden posities worden doorgaans aangehouden om op korte termijn te verhandelen of om andere voor handelsdoeleinden aangehouden posities af te dekken. Dat betekent dat voor handelsdoeleinden aangehouden financiële instrumenten niet aan beperkingen van hun verhandelbaarheid onderhevig mogen zijn. Er werden beleidsdocumenten en processen ingevoerd om toe te zien op de opname van posities in de boeken van de bank of als voor handelsdoeleinden aangehouden positie en de overdracht van het risico van de boeken van de bank naar de voor handelsdoeleinden aangehouden posities en vice versa.

Aansturing

Er werd een kader ingevoerd dat het management van de divisies, de afdeling die het marktrisico beheert en de interne goedkeuringsorganen van elke activiteit specifieke rollen en verantwoordelijkheden toewijst.

Binnen ING Bank wordt de globale risicobereidheid bepaald door de Raad van Toezicht. De MBB ziet toe op het marktrisico en heeft die verantwoordelijkheid gedelegeerd aan de ALCO-functie, met het ALCO Bank als hoogste goedkeuringsorgaan. Het ALCO Bank waakt over de naleving van de risicobereidheid voor het marktrisico en legt waar gepast bijkomende limieten vast. Die limieten worden in de hele organisatie geïmplementeerd door ALCO's op lagere niveaus. Die ALCO-structuur binnen ING Bank vereenvoudigt centraal gestuurd risicobeheer, het bepalen van limieten en de opvolging en controle van het marktrisico.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

De onafhankelijke departementen die ter ondersteuning van de ALCO-functie zijn belast met het organiseren en uitvoeren van de beheerfuncties voor het marktrisico en het kredietrisico van tegenpartijen van de bank, zijn Balance Sheet Risk (BSR) en Credit & Trading Risk (C&TR). Balance Sheet Risk legt zich toe op de marktrisico's in de boeken van de bank, het departement Capital Management en het departement Bank Treasury, terwijl Credit & Trading Risk verantwoordelijk is voor het kredietrisico van tegenpartijen en marktrisico's die voortvloeien uit de voor handelsdoeleinden aangehouden posities van Financial Markets. De organisatiestructuur is erop afgestemd dat risico's in grote mate worden genomen en beheerd op het regionale of lokale niveau. Doordat bottom-up wordt gerapporteerd heeft elk managementniveau een volledig beeld van het marktrisico op zijn niveau.

BSR en C&TR zijn verantwoordelijk voor het invoeren van passende beleidsdocumenten en procedures om het marktrisico in de boeken van de bank en de voor handelsdoeleinden aangehouden posities actief te beheren en op de naleving van die richtlijnen toe te zien. Een belangrijke opdracht van de risicobeheerfunctie is de inschatting van het marktrisico van nieuwe producten en activiteiten. Bovendien handhaven de twee departementen in overeenstemming met het kader voor risicobereidheid van ING Bank een passend kader van limieten. De divisies zijn verantwoordelijk voor de naleving van de limieten, die op het hoogste niveau worden goedgekeurd door het ALCO Bank. Overschrijdingen van limieten worden tijdig gemeld aan het senior management en de divisie moet gepaste acties ondernemen om de risicopositie te verkleinen.

In dit hoofdstuk over het marktrisico worden de verschillende elementen besproken van de risicobeheerbenadering voor:

- Het economische kapitaal voor het marktrisico van de voor handelsdoeleinden aangehouden posities en de posities in de boeken van de bank;
- Het marktrisico in de boeken van de bank.

Economisch kapitaal voor marktrisico

Het economische kapitaal voor het marktrisico is het economische kapitaal dat nodig is om onverwachte waardeveranderingen door wijzigingen in marktfactoren en het modelrisico te doorstaan..

Informatieverschaffing over het gehanteerde model

Het economische kapitaal voor het marktrisico wordt berekend voor posities in zowel handelsportefeuilles als bankportefeuilles en omvat het renterisico, het aandelenkoersrisico, het wisselkoersrisico, het vastgoedrisico en het modelrisico. Het economische kapitaal voor het marktrisico wordt berekend met behulp van intern ontwikkelde methodologieën met een betrouwbaarheidsniveau van 99,95% en een termijn van een jaar. Om tot het economische kapitaal voor het marktrisico te komen, wordt een simulatiemodel gebruikt dat onder meer posities schaaft naar het vereiste betrouwbaarheidsniveau en de vereiste bewaartermijn. Bij het bepalen van die schaalfactor worden ook verschillende andere factoren in aanmerking genomen, zoals grote marktbevingen (gebeurtenissen) en managementingrepen.

In producten vervatte keuzemogelijkheden, zoals de mogelijkheid tot vervroegde aflossing en renteherziening bij hypotheeklen in de boeken van de bank, leiden tot een niet-lineair renterisico in de boeken van de bank. De in producten vervatte keuzemogelijkheden worden economisch afgedekt met behulp van delta-afdekking, waarna de hypotheekportefeuille nog is blootgesteld aan het convexiteits- en het volatiliteitsrisico. Voor de berekening van het economische kapitaal voor dit niet-lineaire renterisico voert ING België een Monte-Carlosimulatie uit.

Het vastgoedprijzenrisico omvat de marktrisico's in zowel de vastgoedbeleggingsportefeuille als de ontwikkelingsportefeuille van ING Wholesale Banking. Het economische kapitaal voor het vastgoedprijzenrisico wordt berekend door druk op de onderliggende marktvariabelen te simuleren. Bij het groeperen van de verschillende bedragen van het economische kapitaal voor het marktrisico van de verschillende portefeuilles wordt rekening gehouden met diversificatievoordelen (op basis van correlaties onder stress), aangezien ervan wordt uitgegaan dat niet alle extreme marktbevingen zich tegelijk zullen voordoen..

Marktrisico in de boeken van de bank

ING België maakt een onderscheid tussen voor handelsdoeleinden aangehouden posities en (niet voor handelsdoeleinden aangehouden) posities in de boeken van de bank. Posities in de boeken van de bank vloeien voort uit de marktrisico's die eigen zijn aan de commerciële producten die worden verkocht aan klanten, de kasposities van de bank en de belegging van eigen middelen (kernkapitaal). Zowel de commerciële producten als de producten die worden gebruikt om de blootstelling aan het marktrisico van die producten af te dekken, zijn bedoeld om te worden aangehouden tot de vervaldatum of minstens op lange termijn.

Risico-overdracht

Een belangrijk aspect van het beheer van marktrisico's in de boeken van de bank is het proces voor risico-overdracht. Bij dat proces worden het rente-, valuta-, financierings- en liquiditeitsrisico door middel van gekoppelde financiering overgedragen van de commerciële boeken aan Bank Treasury, waar ze centraal worden beheerd.

Risicometing

De voornaamste concepten en maatstaven die worden gebruikt om het marktrisico in de boeken van de bank te meten, worden hierna voor elk risicotype omschreven.

Renterisico in de boeken van de bank

Het renterisico in de boeken van de bank wordt gedefinieerd als de blootstelling van de inkomsten, het kapitaal en de marktwaarde van een bank aan ongunstige bewegingen in rentetarieven onder invloed van posities in de boeken van de bank.

Aansturing

Het beheer van het renterisico gebeurt volgens het door het ALCO Bank goedgekeurde kader voor het renterisico in de boeken van de bank. Dat kader beschrijft rollen en verantwoordelijkheden en risicomatstaven en legt de beleidsdocumenten en procedures vast met betrekking tot het beheer van het renterisico. Bovendien bepaalt het ALCO Bank op overkoepelend niveau de risicobereidheid inzake het renterisico, die wordt omgezet in limieten voor de maatstaven van het renterisico.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Zoals in dat kader wordt uiteengezet, beheert ING Bank het renterisico door de risico's van de commerciële boeken (waarin de aan klanten verkochte producten zijn opgenomen) te centraliseren in centrale renterisicoboeken. Dat maakt het mogelijk om een duidelijke lijn te trekken tussen de commerciële bedrijfsresultaten en de resultaten op niet-afgedekte renteposities.

ING Bank onderscheidt drie soorten activiteiten die in de boeken van de bank een renterisico teweegbrengen:

- Belegging van eigen middelen (door Capital Management)
- Commerciële activiteiten (bv. activiteiten voor particulieren)
- De strategische rentepositie (Bank Treasury)

Risicoprofiel

In de volgende hoofdstukken wordt de blootstelling aan het renterisico in de boeken van de bank getoond. ING Bank gebruikt risicometingen op basis van zowel inkomsten als waarde. Het risico vanuit inkomstenperspectief wordt bepaald met behulp van de inkomstengevoeligheid, en het risico vanuit waardeperspectief wordt bepaald met behulp van de netto contante waarde 'at risk' en de basispuntwaarde. In deze cijfers wordt geen rekening gehouden met managementingrepen.

Inkomstengevoeligheid (ES)

De inkomstengevoeligheid wordt berekend zoals hiervoor omschreven en meet het effect van rentewijzigingen op de netto rentebaten (voor belastingen) van de boeken van de bank. Dit is exclusief de gevoeligheid voor de kredietsspreads. De inkomstengevoeligheids-cijfers in onderstaande tabellen weerspiegelen een ogenblikkelijke renteschok van 1% en een termijn van een jaar voor de 2016 situatie, en een gefaseerde shock van 0.9% voor een termijn van één jaar voor de 2017 situatie. De cijfers voor 2016 worden niet gerapporteerd omdat ze niet vergelijkbaar zijn met 2017. De scope van de gerapporteerde maatstaven zijn alle posities binnen Bank Treasury, en de hypothecaire leningen, lopende rekeningen en spaarrekeningen binnen de commerciële boeken.

Inkomstengevoeligheid boeken van de bank per valuta (ogenblikkelijke parallelle schok), per valuta

In EUR miljoen	2017	
	-90 basispunten	+90 basispunten
Euro	-27	9
Amerikaanse dollar	1	-1
Andere	1	0
Totaal	-26	8

Inkomstengevoeligheid boeken van de bank per divisie (ogenblikkelijke parallelle schok), per divisie

In EUR miljoen	2017	
	-90 basispunten	+90 basispunten
Wholesale banking	-19	32
Retail banking	-6	-23
Totaal	-26	8

De inkomstengevoeligheid wordt vooral beïnvloed door de gevoeligheid van spaargelden voor rentebewegingen door verschillen in de mate waarin die worden doorgerekend in spaarrentes en beleggingsrendementen, en wordt deels gecompenseerd door de gevoeligheid van hypotheekleningen. De beleggingen van eigen middelen hebben slechts een marginale invloed op de inkomstengevoeligheid, aangezien slechts een relatief klein deel moet worden (her)belegd binnen de termijn van 1 jaar.

Variantieanalyse jaar op jaar

De jaar op jaar evolutie is moeilijk te vergelijken, omdat de methode om de inkomstengevoeligheid te berekenen en de gebruikte renteschokken grondig werden herzien in 2017. Het marktrisico beleid van ING bepaalt dat alle risico's volledig moeten gecentraliseerd worden in centrale Bank Treasury boeken, en dat deze risico's beheerd moeten worden binnen de risico appetijt die door het Alco comité wordt vastgelegd. Deze risico appetijt is niet veranderd en alle posities werden binnen de risico limieten beheerd.

Netto contante waarde 'at risk'

De netto contante waarde 'at risk' meet het effect van rentewijzigingen op de waarde. Voor de berekening van de netto contante waarde 'at risk' wordt een ogenblikkelijke schok van 1% toegepast voor 2016 en 0,9% voor 2017. De cijfers voor 2016 worden niet gerapporteerd omdat ze niet vergelijkbaar zijn met 2017. De scope van de gerapporteerde maatstaven zijn alle posities binnen Bank Treasury, en de hypothecaire leningen, lopende rekeningen en spaarrekeningen binnen de commerciële boeken.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

De volledige waarde-impact kan niet rechtstreeks worden gekoppeld aan de balans of de winst-en-verliesrekening, aangezien veranderingen in de reële waarde in de boeken van de bank niet noodzakelijkerwijs worden gerapporteerd via de winst-en-verliesrekening of het eigen vermogen. Verwacht wordt dat de waardeveranderingen gespreid tot uiting komen in de winst-en-verliesrekening als de rente zich tijdens de resterende looptijd van de portefeuille ontwikkelt in overeenstemming met de termijrente.

Netto contante waarde 'at risk' boeken van de bank per valuta (ogenblikkelijke parallele schok)

In EUR miljoen	2017	
	-90 basispunten	+90 basispunten
Euro	68	-349
Amerikaanse dollar	-2	2
Andere	1	-1
Totaal	67	-348

Netto contante waarde 'at risk' boeken van de bank per divisie (ogenblikkelijke parallele schok)

In EUR miljoen	2017	
	-90 basispunten	+90 basispunten
Wholesale banking	110	-80
Retail banking	-43	-268
Totaal	67	-348

Netto contante waarde 'at risk' boeken van de bank per boekingscategorie (ogenblikkelijke parallele schok)

In EUR miljoen	2017	
	-90 basispunten	+90 basispunten
Leningen en vorderingen & aangehouden tot vervaldatum	-771	444
Beschikbaar voor verkoop	797	-797
Reële waarde via winst-en-verliesrekening	40	4
Totaal	67	-348

In de netto contante waarde 'at risk' overwegen de rentegevoelige langlopende beleggingen van eigen middelen, aangezien het eigen vermogen zelf niet in het model is opgenomen en daardoor niet in aanmerking wordt genomen als tegenwicht voor de belegging van eigen middelen. Een rentestijging met 1% heeft een grote invloed op de waarde van deze beleggingen.

Variantieanalyse jaar op jaar

De jaar op jaar evolutie is moeilijk te vergelijken, omdat de methode om de netto contante waarde te berekenen en de gebruikte renteschokken grondig werden herzien in 2017. Het marktrisico beleid van ING bepaalt dat alle risico's volledig moeten gecentraliseerd worden in centrale Bank Treasury boeken, en dat deze risico's beheerd moeten worden binnen de risico appetijt die door het Alco committee wordt vastgelegd. Deze risico appetijt is niet veranderd en alle posities zijn binnen de risico limieten beheerd.

Basispuntwaarde

De basispuntwaarde meet het effect van een rentestijging met een basispunt op de waarde. De basispuntwaarde en de netto contante waarde 'at risk' weerspiegelen in grote mate hetzelfde risico. Het verschil is dat de basispuntwaarde, gezien de kleine rentewijziging, geen convexiteitsrisico weerspiegelt. De cijfers voor 2016 worden niet gerapporteerd omdat ze niet vergelijkbaar zijn met 2017. De scope van de gerapporteerde maatstaven zijn alle posities binnen Bank Treasury, en de hypothecaire leningen, lopende rekeningen en spaarrekeningen binnen de commerciële boeken.

Basispuntwaarde boeken van de bank per valuta

In EUR duizend	2017
Euro	-2.653
Amerikaanse dollar	17
Andere	-7
Totaal	-2.643

Net zoals in de netto contante waarde 'at risk' overwegen de langlopende beleggingen van eigen middelen in de globale basispuntwaardedepositie van de bank, aangezien een stijging van de rente met een basispunt een grote invloed heeft op de contante waarde van die positie.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Valutarisico in de boeken van de bank

De blootstelling aan het valutarisico in de boeken van de bank vloeit voort uit de kernactiviteiten van de bank (divisies die zakendoen in andere valuta's dan hun basisvaluta), investeringen in dochterondernemingen in buitenlandse valuta's (inclusief de gerealiseerde nettowinsten en -verliezen) en strategische eigenvermogensbelangen in buitenlandse valuta's. Het beleid inzake deze blootstelling wordt hierna kort toegelicht.

Aansturing – kernactiviteiten van de bank

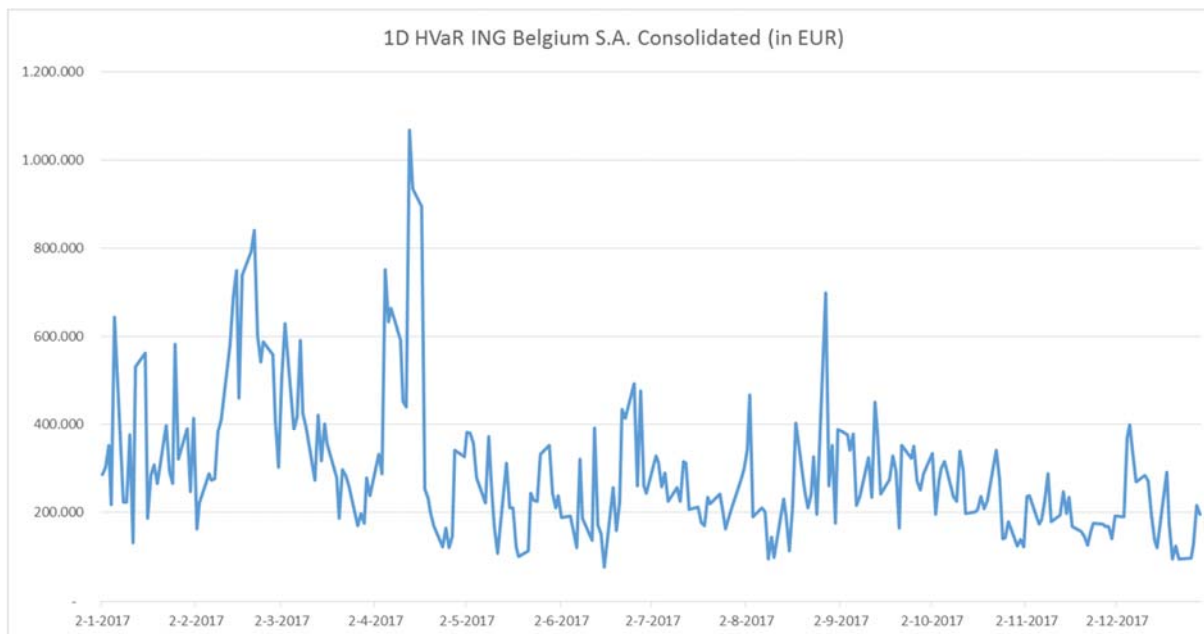
Elke divisie dekt het valutarisico dat uit de kernactiviteiten van de bank voortvloeit, af naar haar basisvaluta. Daardoor lopen de activa en passiva op het vlak van valuta's gelijk.

Aansturing – resultaat van valutaconversie

De strategie van ING Bank bestaat erin de beoogde CET1-ratio binnen een bepaalde vork te houden wanneer de wisselkoersen schommelen, en tegelijk de volatiliteit in de winst-en-verliesrekening te beperken. Daartoe worden posities alleen afgedekt in de mate waarin ze kunnen worden tegengeboekt als afdekking in het eigen vermogen. Dit wordt gedaan op ING Group niveau. Dat in aanmerking nemend kan de CET1-ratio worden afgedekt door bewust posities in vreemde valuta's in te nemen die overeenstemmen met bepaalde beoogde posities, zodat het beoogde CET1-kapitaal en de voor risico gewogen activa in relatieve termen even gevoelig zijn voor wisselkoersschommelingen. Een selectie van valuta's van opkomende landen die aan specifieke criteria beantwoorden, hebben geen beoogde positie, maar mogen krachtens het beleid open blijven.

Marktrisico in handelsportefeuilles

In de handelsportefeuilles worden posities aangehouden op de professionele financiële markten. Die posities zijn vaak het resultaat van transacties met klanten en kunnen worden gebruikt om te profiteren van koersbewegingen op korte termijn. Als maatstaf voor het risico dat daaraan verbonden is, wordt gebruikgemaakt van een historische simulatie van de Value at Risk (VaR) methodieken. De VaR voor het marktrisico kwantificeert, met een eenzijdig betrouwbaarheidsinterval van 99%, het maximale dagverlies dat zich kan voordoen als gevolg van wijzigingen in risicofactoren (zoals rentevoeten, aandelenkoersen, wisselkoersen, kredietspreads en impliciete volatiliteit) indien de posities gedurende een periode van een dag niet wijzigen. Zoals uit onderstaande grafiek blijkt, zijn die handelsposities en de bijbehorende VaR voor ING België beperkt.

Financierings- en liquiditeitsrisico

Inleiding

Het financierings- en liquiditeitsrisico is het risico dat ING Bank of een van zijn dochterondernemingen zijn financiële verplichtingen op hun vervaldag niet tegen een redelijke kostprijs en tijdig gestand kan doen. ING België houdt in zijn bedrijfsstrategie rekening met financierings- en liquiditeitsbeheer. Om het beheer van het financierings- en liquiditeitsrisico te optimaliseren, heeft ING België een kader voor het financierings- en liquiditeitsrisico uitgewerkt dat maximale toegang tot liquiditeit en minimale financieringsrisico's en -kosten nastreeft. De voornaamste doelstelling van het beheer van het financierings- en liquiditeitsrisico van ING bestaat erin voldoende liquiditeit te handhaven om een veilige werking te garanderen in normale marktomstandigheden en tijden van stress..

Aansturing

Binnen ING Bank houden de MBB, departementen onder leiding van de CRO en CFO, Capital Management en Bank Treasury toezicht op en zijn verantwoordelijk voor het beheer van het financierings- en liquiditeitsrisico. De MBB bepaalt de financierings- en liquiditeitsstrategie, de beoogde financierings- en liquiditeitspositie en de risicobereidheid op basis van de aanbevelingen van Bank Treasury, Capital Management, Balance Sheet Risk en Finance. Het beheer van het liquiditeitsrisico staat binnen ING Bank onder het toezicht van de ALCO-functie, waarbij het ALCO Bank als hoogste goedkeuringsorgaan toeziet op de uitvoering van de algemene strategie waartoe de MBB heeft beslist.

Beheer

Kader

Het kader voor beheer van het liquiditeitsrisico van ING omvat alle relevante risicoprincipes met betrekking tot het dagelijkse en continue beheer van het financierings- en liquiditeitsrisico. Het bestaat uit de volgende basiselementen:

- *Risicobereidheid inzake het liquiditeitsrisico:* Wordt bepaald door het ALCO Belgium en Luxemburg (waarin de meeste leden van het ExCo zetelen) in overeenstemming met de complexiteit, de activiteitenmix en het liquiditeitsrisicoprofiel van ING. De risicobereidheid wordt jaarlijks doorgelicht en maakt deel uit van de inbreng van de divisies in hun bedrijfsplannen op middellange termijn. De vastgelegde risicobereidheid wordt verdeeld over de ALCO's op lagere niveaus.
- *Financiering:* De functie Bank Treasury bepaalt en actualiseert de financieringsstrategie en -planning en heeft daarbij oog voor diversificatie van de bronnen en looptijden van de financiering.
- *Liquiditeitsbeheer op dagelijkse basis:* Bank Treasury beheert de liquiditeitsposities en -risico's op korte termijn om zowel in normale omstandigheden als onder stress tijdig aan de betalings- en afwikkelingsverplichtingen te kunnen voldoen.
- *Beheer van zekerhedenposities:* Bank Treasury beheert het liquiditeitsrisico van zijn zekerhedenposities actief om zowel in normale omstandigheden als onder stress te voldoen aan de behoefte van ING aan zekerheden en middelen, en dat in overeenstemming met alle interne en reglementaire voorschriften.
- *Liquiditeitsbuffers:* Het ALCO Belux waakt erover dat voldoende liquiditeit wordt behouden in overeenstemming met de regels en standaarden van de Bank en de regelgeving, inclusief een buffer van onbezwaarde, hoogwaardige, liquide activa om momenten van stress te kunnen doorstaan, zoals verliezen of bijzondere waardeverminderingen op zowel ongedekte als gedekte financieringsbronnen.
- *Overdracht en verrekening van het liquiditeitsrisico:* Het ALCO Bank bepaalt en handhaaft een kader voor de verrekening van financieringsoverdrachten (FTP) dat het beheer van het financierings- en liquiditeitsrisico in de hele Bank optimaliseert en waarbij alle divisies hun structurele financierings- en liquiditeitsrisico's moeten overdragen aan Bank Treasury, maar de kosten van het liquiditeitsrisico dat voortvloeit uit het gedrag van hun klanten zelf moeten beheeren. De eventuele negatieve carry die voortvloeit uit de noodzaak om een buffer van liquide activa aan te houden als noodliquiditeit wordt niet in aanmerking genomen door de verrekening van financieringsoverdrachten. Die negatieve carry wordt in aanmerking genomen en toegerekend via een afzonderlijk mechanisme voor de toerekening van noodliquiditeit.
- *Stresstests:* Het ALCO garandeert dat er liquiditeitsstresstests worden gepland, georganiseerd, uitgevoerd en geëvalueerd om bronnen van potentiële liquiditeitsdruk in kaart te brengen, te bepalen hoe die kunnen en zullen worden aangepakt en te waarborgen dat de lopende blootstelling binnen de vastgestelde liquiditeitsrisicotolerantie blijft.
- *Noodfinancieringsplan:* Het ALCO garandeert dat er een formeel noodfinancieringsplan wordt uitgewerkt, regelmatig wordt getest en in stand wordt gehouden, dat de strategieën vastlegt om liquiditeitstekorten in noodsituaties op te vangen, procedures beschrijft om dergelijke situaties te beheeren, duidelijke verantwoordelijkheden vaststelt en duidelijke implementatie- en escalatieprocedures bevat.

Risicobereidheid inzake het liquiditeitsrisico

De risicobereidheid van ING inzake het liquiditeitsrisico drukt uit hoeveel liquiditeitsrisico ING bij het nastreven van zijn strategische doelstellingen wil nemen. De risicobereidheidsverklaringen inzake het liquiditeitsrisico sluiten aan bij de strategie van ING en worden toegerekend aan de entiteiten van ING door middel van limieten, waar nodig specifiek afgestemd op de entiteit. De risicobereidheidsverklaringen van ING inzake het liquiditeitsrisico bestaan uit drie niveaus:

- Risicobereidheidsverklaringen van niveau 1 worden gezamenlijk in overweging genomen om de liquiditeitsposities van ING België te sturen, aangezien ze verschillen op het vlak van aannames, termijn en reikwijdte. De risicobereidheidsverklaringen van niveau 1 (i) staan borg voor de naleving van de reglementaire voorschriften (liquiditeitsdekkingsvereiste en nettostabielfinancieringsratio) en (ii) leggen toereikende buffers vast op basis van intern uitgewerkte stressscenario's.
- Risicobereidheidsverklaringen van niveau 2 zijn aanvullende principes die het mogelijk maken om verschillende aspecten van de geconsolideerde liquiditeitspositie en/of balans van ING te beoordelen (ratio's). Ze kunnen de risicobereidheidsverklaringen van niveau 1 beïnvloeden of aanvullen (op basis van de maatstaven, aannames, gegevensbron of al die factoren). De risicobereidheidsverklaringen van niveau 2 hebben betrekking op (i) ING België 's toereikende buffers op basis van intern uitgewerkte stressscenario's met uitgebreide looptijd (ii) de activabezwaringsratio, (iii) ratios die liquiditeitsbeheer meten op dagelijkse basis.
- Risicobereidheidsverklaringen van niveau 3 zijn aanvullende principes die het mogelijk maken om aspecten van de liquiditeitspositie te beoordelen, welke betrekking hebben op bepaalde delen van posten op en buiten de balans, of vormen een verdere verduidelijking van risicobereidheidsverklaringen van niveau 1 of 2.

Financiering

Bij de activiteiten van de bank aangaande het gebruik van professionele bronnen van marktfinanciering, gelden de volgende leidende principes:

- Afdoende toegang tot de markt vrijwaren in zowel normale marktomstandigheden als wanneer de markt onder druk staat maar nog werkbaar is;
- Het risico beheren door interne en externe risicolimieten en balansratio's na te leven; en
- De kosten van de financiering op basis van bovenstaande principes optimaliseren

Wat financieringsbronnen betreft beheert ING België zijn balans voorzichtig door kortetermijnfinanciering vooral te gebruiken om kortlopende activa te financieren. De bank streeft ernaar om langlopende activa en investeringen te financieren met stabiele en langlopende verplichtingen. Voorts waakt ING België over de blootstellingen aan grote valuta's, zoals de USD. De opvolging en controle van de financiering in USD gebeurt door middel van een apart kader voor het beheer van de financiering en het liquiditeitsrisico in USD.

ING België licht zijn financieringsplan minstens driemaandelijks door, waarbij het de marktontwikkelingen en financieringsnoden inschat.

Liquiditeitsbeheer op dagelijkse basis

Het beheer van de liquiditeit en het liquiditeitsrisico op dagelijkse basis dient bij ING twee doelen: voorkomen dat de eigen liquiditeitspositie van de instelling wordt geschaad en, gelet op zijn rol op de wereldwijde financiële markten, rekening houden met de potentiële schade aan andere partijen die kan ontstaan door kettingeffecten bij betaal- en effectentransacties. Liquiditeitsbeheer op dagelijkse basis gebeurt door middel van de risicobereidheidsverklaring voor dagelijks liquiditeitsbeheer, waarin onder meer maatstaven en knipperlichten voor netto negatieve liquiditeitsposities op dagelijkse basis en drempels voor uitgaande betalingen worden vastgelegd.

Beheer van zekerhedenposities

Het beheer van zekerheden moet ervoor zorgen dat ING België kan voldoen aan de zekerheidsvereisten die aan ING worden gesteld. Daartoe hanteert ING België een liquiditeitsbuffer van contanten, geldequivalenten en andere uiterst liquide, onbezwaarde activa. Het tactische beheer van de liquiditeitsbuffers (beheer op korte termijn) gebeurt door de liquiditeitsdekking te verhogen of verlagen. Daartoe worden zekerheden uitgewonnen door middel van retrocessietransacties om aan de interne en reglementaire voorschriften te voldoen. De rapportering gebeurt op grond van een analyse van de beschikbaarheid van zekerheden voor noodfinanciering, de mate waarin ze daarvoor in aanmerking komen en hoe ze op efficiënte wijze te gelde kunnen worden gemaakt.

Liquiditeitsbuffers

De liquiditeitsbuffer die ING België aanhoudt, kan worden beschouwd als het kortetermijngedeelte van het compenserend vermogen, dat wil zeggen van het totaal van bronnen en maatregelen die ING ter beschikking heeft om liquiditeit te genereren (inclusief het staken van de zakelijke kredietverlening), en dient om liquiditeitsbehoeften op te vangen in normale marktomstandigheden en onder stress.

De omvang en samenstelling van de liquiditeitsbuffer is afhankelijk van de risicobereidheid van ING en de reglementaire liquiditeitsstandaarden. In de buffer worden alleen activa opgenomen die 'onbezwaard' zijn en vrij beschikbaar zijn voor liquiditeitsdoeleinden. Bank Treasury staat in voor het functionele beheer van alle liquiditeitsbuffers binnen ING België.

De liquiditeitsbuffer wordt aangehouden als bescherming tegen uiteenlopende stressscenario's en dekt de bijkomende behoefte aan liquiditeit die gedurende een vooraf vastgelegde korte tijdspanne kan ontstaan onder stress.

Stresstests

Met stresstests kan ING het effect van uitzonderlijke maar aannemelijke toekomstige gebeurtenissen op de liquiditeitspositie van de bank onderzoeken en achterhalen welke divisies of portefeuilles kwetsbaar zijn voor welke types van risico en/of in welk type scenario. Liquiditeitsstresstests zijn een belangrijk instrument om financierings- en liquiditeitsrisico's te identificeren, te beoordelen, te meten en te controleren. Ze vormen een complementaire en toekomstgerichte aanvulling op andere instrumenten om liquiditeits- en financieringsrisico's te beheren.

Conform het SREP en de voorschriften van de EBA ondergaat de liquiditeitspositie van ING maandelijks een stresstest op basis van een specifieke scenario, dat een combinatie vormt van een gebeurtenis op de markt en een interne gebeurtenis bij ING. De resultaten van stresstests worden geëvalueerd en vormen het uitgangspunt voor de opvolging van de behoefte aan bijkomende noodmaatregelen.

Noodfinancieringsplan

Het noodfinancieringsplan behandelt het noodliquiditeitsrisico en heeft specifiek betrekking op de organisatie en planning van het liquiditeitsbeheer in tijden van stress. Als noodmaatregel staat in tijden van crisis binnen ING België een apart crisisteam, dat bestaat uit de voornaamste leden van het DC en vertegenwoordigers van het senior management, in voor het liquiditeitsbeheer.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Analyse van de activa en passiva per resterende contractuele looptijd

Analyse van de activa per resterende contractuele looptijd (2017)

In EUR duizend	Tot 1 maand	1-3 maand	3-12 maand	1-5 jaar	Meer dan 5 jaar	Maturiteit niet van toepassing	Totaal
Geldmiddelen en tegoeden bij centrale banken	9.558.201	0	0	0	0	0	9.558.201
Te ontvangen bedragen van banken	6.574.511	1.760.921	423.937	1.000.024	456.296	0	10.215.689
Financiële activa gewaard. tegen reële waarde via result.rek.							
- Activa beschikbaar voor verkoop	392.495	241.494	857.763	1.198.745	2.085.224	0	4.775.721
- Derivaten niet beschikbaar voor verkoop	97.570	147.763	328.452	1.287.098	1.572.410	0	3.433.293
- Aangeduid als gewaard. tegen reële waarde via result.rek.	29.633	20.777	28.907	2.656	945	0	82.918
Deelnemingen							
- Beschikbaar voor verkoop	370.473	349.618	850.537	8.019.692	4.867.340	66.163	14.523.823
- Aangehouden tot einde looptijd	0	130.968	153.966	353.135	0	0	638.069
Leningen en vorderingen naar klanten	16.233.221	7.748.479	8.072.904	29.258.452	45.131.060	0	106.444.117
Immateriële vaste activa	0	0	13.860	55.441	0	33.399	102.700
Activa beschikbaar voor verkoop	0	0	0	0	0	0	0
Overige activa	886.318	9.359	161.522	182.735	22.856	0	1.262.790
Diverse activa (waar de maturiteit niet van toepassing is)	0	0	0	0	0	780.522	780.522
Totaal	34.142.422	10.409.379	10.891.848	41.357.978	54.136.131	880.084	151.817.842

Analyse van de activa per resterende contractuele looptijd (2016)

In EUR duizend	Tot 1 maand	1-3 maand	3-12 maand	1-5 jaar	Meer dan 5 jaar	Maturiteit niet van toepassing	Totaal
Geldmiddelen en tegoeden bij centrale banken	5.008.639	0	0	0	0	0	5.008.639
Te ontvangen bedragen van banken	6.754.934	246.383	1.237.499	925.300	721.305	0	9.885.421
Financiële activa gewaard. tegen reële waarde via result.rek.							
- Activa beschikbaar voor verkoop	741.729	418.148	921.769	2.711.155	3.881.971	0	8.674.772
- Derivaten niet beschikbaar voor verkoop	148.956	132.494	367.373	1.520.462	2.243.759	0	4.413.044
- Aangeduid als gewaard. tegen reële waarde via result.rek.	33.614	22.068	29.994	2.274	0	0	87.950
Deelnemingen							
- Beschikbaar voor verkoop	355.780	194.569	1.739.097	8.199.040	6.479.024	55.414	17.022.923
- Aangehouden tot einde looptijd	0	45.440	218.532	575.109	86.817	0	925.897
Leningen en vorderingen naar klanten	16.503.099	6.782.661	6.887.692	28.457.333	43.001.884	0	101.632.669
Immateriële vaste activa	0	0	33.308	66.617	0	2.557	102.483
Activa beschikbaar voor verkoop	0	0	0	0	0	0	0
Overige activa	1.234.921	28.114	64.338	210.434	209.574	0	1.747.381
Diverse activa (waar de maturiteit niet van toepassing is)	0	0	0	0	0	917.541	917.541
Totaal	30.781.672	7.869.877	11.499.602	42.667.723	56.624.334	975.512	150.418.720

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Analyse van de passiva per resterende contractuele looptijd (2017)

In EUR duizend	Tot 1 maand	1-3 maand	3-12 maand	1-5 jaar	Meer dan 5 jaar	Maturiteit niet van toepassing	Totaal
Achtergestelde leningen	0	0	0	0	1.252.255	717.118	1.969.372
Vastrentende effecten	324.592	311.474	1.762.165	3.483.307	1.079.914	0	6.961.453
Andere ontleende fondsen	0	0	0	0	0	0	0
Te betalen bedragen aan banken	9.331.972	879.449	115.659	5.863.859	454.023	0	16.644.961
Depositos van klanten en fondsen	95.308.032	3.773.384	854.169	739.917	220.742	0	100.896.245
Financiële passiva gewaard. tegen reële waarde via result.rek.							
- Passiva beschikbaar voor verkoop	357.442	251.891	845.886	1.195.648	2.217.087	0	4.867.954
- Derivaten niet beschikbaar voor verkoop	164.161	122.243	355.707	1.359.983	2.742.573	0	4.744.667
- Aangeduid als gewaard. tegen reële waarde via result.rek.	25.017	7.297	90.508	1.121.253	58.836	0	1.302.911
Overige passiva	2.675.551	188.974	364.026	770.563	157.569	0	4.156.683
Diverse activa (waar de maturiteit niet van toepassing is)	0	0	0	0	0	87.208	87.208
Totaal	108.186.767	5.534.711	4.388.121	14.534.530	8.182.999	804.326	141.631.454

Analyse van de passiva per resterende contractuele looptijd (2016)

In EUR duizend	Tot 1 maand	1-3 maand	3-12 maand	1-5 jaar	Meer dan 5 jaar	Maturiteit niet van toepassing	Totaal
Achtergestelde leningen	0	0	87.961	33.889	1.318.579	0	1.440.429
Vastrentende effecten	214.016	270.278	789.536	4.652.614	1.816.807	0	7.743.252
Andere ontleende fondsen	0	0	0	0	0	0	0
Te betalen bedragen aan banken	9.579.213	778.285	70.781	2.182.714	722.636	0	13.333.629
Depositos van klanten en fondsen	91.162.586	4.072.133	849.298	660.815	301.466	0	97.046.298
Financiële passiva gewaard. tegen reële waarde via result.rek.							
- Passiva beschikbaar voor verkoop	633.535	444.450	1.004.082	2.635.542	4.091.265	0	8.808.874
- Derivaten niet beschikbaar voor verkoop	230.886	118.016	366.418	1.401.802	3.956.990	0	6.074.112
- Aangeduid als gewaard. tegen reële waarde via result.rek.	19.100	102.683	272.029	1.206.482	189.036	0	1.789.330
Overige passiva	2.274.801	2.616	469.109	811.302	241.243	0	3.799.071
Diverse activa (waar de maturiteit niet van toepassing is)	0	0	0	0	0	94.002	94.002
Totaal	104.114.137	5.788.460	3.909.214	13.585.161	12.638.022	94.002	140.128.997

Financierings- en liquiditeitsprofiel

Financieringsbronnen

In 2017 had ING België een vlotte toegang tot een brede waaier van financieringsbronnen, zowel op korte als op lange termijn. Onderstaande tabel toont de verschillende financieringsbronnen in de financieringsmix:

Financieringsmix, per type

In %	2017	2016
Particuliere deposito's	44,0	46,0
Zakelijke en andere deposito's	35,0	34,0
Interbankenmarkt (incl. centrale bank)	15,0	12,0
Leningen / retrocessieovereenkomsten	0,0	0,0
Publieke schulden	6,0	8,0
Achtergestelde schulden	0,0	0,0
Totaal	100,0	100,0

Bovenstaande tabel geeft een overzicht van de commerciële financieringsmix van ING België. Gedurende 2017 bleef deze mix gediversifieerd.

Niet-financiële risico's

Inleiding

De functie niet-financiële risico's behelst de functies die het operationele risico en het compliance risico beheren. Zij garandeert gepaste risicocontroles in die functionele domeinen door duidelijke beleidsdocumenten en minimumstandaarden in te voeren, die in alle divisies worden geïntegreerd in de bedrijfsprocessen van ING Bank. De nodige infrastructuur is aanwezig om het management in staat te stellen gebeurtenissen en problemen op het gebied van niet-financiële risico's op te volgen. Een uitgebreid systeem van interne controles, die wanneer nodig worden doorgelicht en geactualiseerd, staat garant voor continue verbetering in het beheer van niet-financiële risico's.

ING België gelooft dat het volledig integreren van controles in de bedrijfsprocessen het vertrouwen van de klanten, het personeel en de aandeelhouders beschermt en vergroot en essentieel is om duurzame divisies uit te bouwen. De Orange Code vormt de basis voor de hoge ethische normen die ING Bank in al zijn bedrijfsactiviteiten hanteert. De Orange Code draagt alle personeelsleden op om zich niet alleen te houden aan de geest en letter van de wet- en regelgeving, maar zich bovenal integer, eerlijk, voorzichtig en verantwoordelijk te gedragen.

Aansturing

De Non-Financial Risk Committees (NFRC's) en Management Teams (MT's) beheren, meten en monitoren het operationele risico en het compliance risico. Er zijn NFRC's op het niveau van de Bank en op andere relevante niveaus. Ze worden voorgezeten door de eerste verdedigingslijn en sturen de activiteiten op het vlak van risicobeheer van de eerste en tweede verdedigingslijn binnen hun actiedomein aan. Niet-financiële risico's vormen een vast onderdeel van de regelmatige bijeenkomsten van de MT's op alle niveaus in de organisatie. Het NFRC op niveau van de Bank is de primaire goedkeurings- en toezichtscommissie voor niet-financiële risico's.

Het hoofd van Operational Risk Management (ORM) en de Chief Compliance Officer rapporteren aan Chief Risk Officer (CRO) van ING België en staan samen in voor de ontwikkeling van het beleidskader en standaarden inzake niet-financiële risico's binnen ING België en voor het toezicht op de kwaliteit van het beheer van niet-financiële risico's in de organisatie.

De Chief Compliance Officer (CCO) is de directeur van het departement Compliance Risk Management van ING België. Dit is een onafhankelijke functie die verantwoordelijk is voor het ontwikkelen en invoeren van de beleidsdocumenten en minimumstandaarden voor het beheer van compliance risico's. De CCO helpt en ondersteunt het DC bij het beheer van de compliance risico's en het controlekader van ING België. De CCO is een permanent lid van de Risicocommissie van de RvB en heeft regelmatig ontmoetingen met de voorzitter ervan.

Om potentiële belangenconflicten te voorkomen, moeten personeelsleden in deze functie onafhankelijk en objectief zijn wanneer zij het management van het bedrijf adviseren over niet-financiële risico's in hun bedrijfs onderdeel of divisie. Om dit te bewerkstelligen, bestaat er een sterke functionele rapporteringslijn naar het volgende niveau binnen Operational Risk Management (ORM) en Compliance. De functionele rapporteringslijn heeft duidelijke verantwoordelijkheden in het kader van het bepalen van doelstellingen, de beloning, het prestatiebeheer en de benoeming van nieuwe personeelsleden en een veto- en escalatierecht.

Kader

ING België beschikt over een integraal kader voor niet-financiële risico's dat het proces voor het identificeren, meten, beperken, opvolgen en melden van niet-financiële risico's ondersteunt en aanstuurt. Het weerspiegelt de fasen die zijn beschreven in het model voor het beheer van bedrijfsrisico's van COSO (Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission).

Er zijn processen ingevoerd om belangrijke bedreigingen, kwetsbaarheden en de bijbehorende risico's in kaart te brengen die negatieve gebeurtenissen kunnen veroorzaken. Gebeurtenissen worden proactief in kaart gebracht, voorafgaand aan een risicobeoordeling. Binnen ING België bestaan er verschillende technieken om risico's in kaart te brengen, zoals zelfbeoordelingen op het vlak van risico's en controle, analyse van scenario's, inventarisatie van externe gebeurtenissen, analyses van interne gebeurtenissen (bv. bevindingen op basis van informatie uit de rapportering over gebeurtenissen), kritieke risico-indicatoren en dreigingsscans.

Geavanceerde meetbenadering - Advanced Measurement Approach (AMA)

ING België past het model van kapitaalvereisten voor operationele risico's van ING Bank toe, waarin het risicoprofiel is ontwikkeld op maat van het interne risicoprofiel van ING Bank en zijn divisies, door gebruik te maken van scenariogegevens om ernstige risico's en interne verliezen in aanmerking te nemen en gegevens uit zelfbeoordelingen om dagelijkse risico's in aanmerking te nemen. De divisies spelen een belangrijke rol bij het beoordelen van de ernstgraad van de scenario's en ORM speelt een belangrijke rol bij het bekrachtigen van de resultaten. De interne gegevens worden gecombineerd met externe verliesgegevens (ORX) in de kapitaalberekening volgens de geavanceerde meetbenadering.

Risicobeperking

ING Bank gebruikt momenteel geen verzekerings- of risico-overdrachtsmechanismen om het risico te beperken in het kader van de kapitaalberekening volgens de geavanceerde meetbenadering.

Operationeel risico

Definitie

Operationeel risico is het risico op directe of indirecte verliezen door gebrekkige of defecte interne processen, mensen en systemen of door externe gebeurtenissen.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Risicocategorieën

ING Bank deelt de operationele risico's op in een aantal risicodomeinen:

- Het informatie(technologie)risico is het risico op financiële verliezen, reglementaire sancties of reputatieschade door schendingen van de geheimhouding, integriteit of beschikbaarheid van bedrijfsprocessen of informatie of door de gebrekkige kwaliteit van informatie.
- Het continuïteitsrisico is het risico op financiële verliezen, reglementaire sancties of reputatieschade door verstoring van de bedrijfsactiviteiten (verlies van personeelsleden, processen, systemen, gegevens, gebouwen).
- Het controlerisico is het risico op financiële verliezen, reglementaire sancties of reputatieschade door ondoeltreffende organisatiestructuren en aansturingsprocedures (inclusief onduidelijke rollen en verantwoordelijkheden en een gebrekkige rapporteringsstructuur), een ondoeltreffende opvolging en uitvoering van risicobeperkende maatregelen en een gebrekkige risicocultuur.
- Het interne frauderisico is het risico op financiële verliezen, reglementaire sancties of reputatieschade door bewust misbruik van procedures, systemen, activa, producten en/of diensten van ING door werknemers (incl. tijdelijke werknemers, externe medewerkers, stagiair(e)s en consultants) die door middel van bedrog of onwettig gedrag zichzelf of anderen willen verrijken.
- Het externe frauderisico is het risico op financiële verliezen, reglementaire sancties of reputatieschade door bewust misbruik van procedures, systemen, activa, producten en/of diensten van ING door externe partijen (klanten, potentiële klanten of andere derden, inclusief leveranciers en externe agentschappen) die door middel van bedrog of onwettig gedrag zichzelf of anderen willen verrijken.
- Het risico van onrechtmatige activiteiten is het risico op financiële verliezen, reglementaire sancties of reputatieschade doordat werknemers zich buiten de normale grenzen van hun taken begeven, bewust onrechtmatige goedkeuringen verlenen of hun bevoegdheid overschrijden.
- Het persoonlijke en fysieke veiligheidsrisico is het risico op financiële verliezen, reglementaire sancties of reputatieschade door criminele bedreigingen of omgevingsfactoren die de veiligheid of het welzijn van personeelsleden van ING op het werk, mensen in vestigingen van ING, activa van ING of aan ING toevertrouwde activa of mensen op door ING georganiseerde evenementen in het gedrag kunnen brengen of die een invloed kunnen hebben op de geheimhouding, integriteit of beschikbaarheid in de organisatie van ING.
- Het verwerkingsrisico is het risico op financiële verliezen, reglementaire sancties of reputatieschade door een gebrekkige verwerking (van transacties) (invoer, uitvoering, resultaat) of gebrekkige procesbeheer.
- Het risico van werkgeverspraktijken is het risico op financiële verliezen, reglementaire sancties of reputatieschade door handelingen die strijdig zijn met het arbeids-, gezondheids- en of veiligheidsrecht, de regelgeving of akkoorden, als gevolg van de betaling van vorderingen voor persoonlijke schade of als gevolg van tekortkomingen op het vlak van diversiteit of discriminatie.

Het operationele risico omvat het aanverwante risico van reputatieverlies en het juridische risico, maar geen strategische risico's. Het reputatierisico is de mogelijkheid dat negatieve publiciteit over de zakelijke praktijken en relaties van ING België, ongeacht of die correct is, leidt tot een verlies van vertrouwen in de integriteit van ING België. Het reputatierisico heeft meerdere dimensies en weerspiegelt de perceptie van andere marktdeelnemers, zoals klanten, tegenpartijen, aandeelhouders, beleggers of toezichthouders, die een negatieve invloed kan hebben op het vermogen van ING België om zakenrelaties in stand te houden of aan te knopen en blijvende toegang te krijgen tot financieringsbronnen (bv. via de interbanken- of securitisatiemarkt).

Het juridische risico is het risico dat verband houdt met (i) de (vermeende) niet-naleving van de toepasselijke wet- en regelgeving en standaarden (ii) contractuele aansprakelijkheid of contractuele verplichtingen die niet worden nagekomen of niet kunnen worden uitgevoerd zoals bedoeld, of worden uitgevoerd op een onverwachte of ongunstige wijze, en (iii) aansprakelijkheid (uit onrechtmatige daad) jegens derden als gevolg van een handeling of nalatigheid die kan worden toegeschreven aan ING België en (potentieel) de integriteit van ING België in het gedrag brengt, met schade aan de reputatie van ING België, wettelijke of reglementaire sancties of financiële verliezen tot gevolg.

Aangezien financiële instellingen erg afhankelijk zijn van IT-systemen, zijn in het risico- en controlekader van ING België controles opgenomen die de verschillende aspecten van IT-risico opvolgen, zoals integriteit en geheimhouding.

Compliance risico**Definitie**

Compliance risico is het risico dat de integriteit van ING België in het gedrag komt, met schade aan de reputatie van ING België, wettelijke of reglementaire sancties of financiële verliezen tot gevolg, door de niet-naleving (of vermeende niet-naleving) van de geldende wet- en regelgeving en standaarden en de Waarden van ING die deel uitmaken van de Orange Code. We streven naar een doeltreffend beheer van compliance risico's die ING België kunnen blootstellen aan reputatieschade, boetes, burgerrechtelijke of strafrechtelijke straffen, schadevergoedingen, rechterlijke bevelen en de opschorting of intrekking van vergunningen met negatieve gevolgen voor onze klanten, personeelsleden, aandeelhouders en andere stakeholders.

Risicocategorieën

ING Bank deelt het compliance risico op in vier gedragsgebonden domeinen van integriteitsrisico:

- Klantengedrag heeft betrekking op de compliance risico's die ontstaan uit de relatie met of tot stand komen door het gedrag van onze klanten en/of zakenpartners, zoals het witwassen van geld en de financiering van terrorisme. Die risico's worden binnen ING Bank doorgaans omschreven als financieel-economische criminaliteit.
- Persoonlijk gedrag heeft betrekking op de compliance risico's die ontstaan uit het gedrag van de werknemers van ING.
- Gedrag in financiële diensten heeft betrekking op de compliance risico's die ontstaan uit of tot stand komen door het gedrag van ING Bank bij de ontwikkeling, marketing en/of verkoop van producten en diensten aan zijn klanten.
- Organisatiegedrag heeft betrekking op de compliance risico's die ontstaan uit de manier waarop de Bank zich organiseert om haar activiteiten te ontplooiën. Deze categorie omvat bijvoorbeeld de vergunningen die nodig zijn om geregelde bankactiviteiten te verrichten of de operationele doeltreffendheid van de informatiebarrière.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

De controles om de compliance risico's te beperken die aan voormelde risicodomeinen zijn verbonden, zijn uitgewerkt en geïntegreerd in ING België. De doeltreffendheid van de uitgewerkte controles wordt op regelmatige basis gecontroleerd en het senior management is zich bewust van zijn verantwoordelijkheid om ervoor te zorgen dat hun processen stroken met alle geldende wet- en regelgeving, interne beleidsdocumenten en de Orange Code.

Werknemers van ING België die een schending van externe wet- en regelgeving, interne beleidsdocumenten en minimumstandaarden en/of de Orange Code vermoeden, worden aangemoedigd om dat in overeenstemming met het Klokkeluidersbeleid (anoniem) te melden via het meest geëigende kanaal, zoals het (externe) telefoonnummer voor de meldingen van onethische praktijken.

Beleid en minimumstandaarden inzake financieel-economische criminaliteit

Het beleid en de minimumstandaarden van ING Bank inzake financieel-economische criminaliteit zijn een rechtstreekse afspiegeling van de nationale en internationale wet- en regelgeving en de sectorstandaarden ter zake.

Het management van ING België houdt lokale procedures in stand om de lokale wet- en regelgeving en het beleid en de minimumstandaarden van ING Bank inzake financieel-economische criminaliteit in acht te nemen. Wanneer de lokale wet- en regelgeving strenger is, wordt de lokale wet- en regelgeving toegepast. Het beleid en de minimumstandaarden van ING Bank inzake financieel-economische criminaliteit zijn van toepassing wanneer de daarin vastgelegde normen strenger zijn dan de lokale wet- en regelgeving en niet uitdrukkelijk zijn verboden (gegevensbescherming of bankgeheim).

Beheer van het kapitaal

Objectieven

De afdeling Capital Management van ING België zorgt voor een adequate kapitalisering, ten allen tijde, van ING België en haar entiteiten, met het oog op het beheer van alle risico's gerelateerd aan de bedrijfsactiviteiten van ING België. Dit omvat het beheer, de planning en toewijzing van kapitaal binnen ING België.

Capital Management controleert en plant de toereikendheid van het kapitaal van ING België op geconsolideerde basis maar ook solo. ING België hanteert een geïntegreerde aanpak om de toereikendheid van haar kapitaalpositie te bepalen, ten opzichte van haar risico profiel en operationele activiteiten, met inbegrip van de wettelijke vereisten.

ING hanteert de volgende kapitaaldefinities:

- "Common Equity Tier-1" kapitaal is gelijk aan aandeelhouders kapitaal en ingehouden winsten, na aftrek van enkele prudentiële filters en andere aftrekbare posten
- "Tier 1" kapitaal wordt gedefinieerd als Common Equity Tier 1 effecten en hybride kapitaal
- "Total Capital" is gelijk aan Tier 1 en Tier 2 kapitaal (achtergestelde schuld)
- Common Equity Tier 1, Tier 1 en Totaal Kapitaal gedeeld door de risicogewogen activa ("Risk Weighted Assets") zijn gelijk aan respectievelijk de CET1, Tier 1 en Totaal Kapitaal ratio.

Ontwikkelingen

In januari 2014 begon ING België officieel kapitaalvereisten en beschikbare kapitaal te rapporteren onder CRDIV en CRR1 (meestal aangeduid als "Basel III"). ING België onderhoudt gezonde solvabiliteitsratio's na deze wijziging.

In maart 2015 heeft ING België een USD 600 mio achtergesteld Tier 2 kapitaalinstrument uitgegeven. Dit instrument, dat voldoet aan de CRD IV voorwaarden, heeft een oorspronkelijke looptijd van 10 jaar en was uitgegeven met als tegenpartij ING Bank NV (moedermaatschappij). Totaal met de vorige uitgifte van EUR 750 mio in juni 2014, werd het niveau van Tier 2 kapitaal hierdoor opgetrokken tot EUR 1,3 bio sinds 31 maart 2015.

In december 2017 heeft ING België een hybride kapitaalinstrument ("Additional Tier 1" of "AT1") uitgegeven, voor een totaal bedrag van EUR 725 mio. Deze uitgifte bestaat uit twee verschillende intra groep eeuwigdurende leningen met ING Bank NV die converteerbaar zijn in aandelen. Een lening werd verstrekt voor een bedrag van USD 590 miljoen en een andere voor EUR 225 miljoen. Deze AT1 uitgiften voldoen aan de CRD IV voorwaarden.

Beleid

De activiteiten van Capital Management worden uitgevoerd op basis van gevestigde beleidsmaatregelen, richtlijnen en procedures. De belangrijkste documenten die dienen als richtlijn voor het beheer van het kapitaal zijn het "Capital Plan" (bestaande uit goedgekeurde interne doelen en limieten voor het kapitaal), de ING Bank "Capital Investment Policy" en de "Local Capital Management Policy".

De bovenstaande definities voor kapitaal evenals het beleid zijn goedgekeurd door het directiecomité van ING Bank of gedelegeerde autoriteiten.

Processen voor kapitaalbeheer

Capital Management België draagt verder zorg voor de voorziening van voldoende kapitaal door het voorstellen van doelen en limieten, rekening houdend met de hierboven vermelde maatstaven voor ING België, en voor de opvolging van deze limieten en doelen, door planning en uitvoering van transacties in het kader van het kapitaalbeheer.

Dit proces wordt vervolledigd door "solvency stress testing" en analyse van scenario's. De voortdurende opvolging en monitoring van de toereikendheid van het kapitaal is verankerd in het proces van de kapitaalplanning van Capital Management, en resulteert in een kwartaal "capital update" rapport. Het hoofddoel van deze evaluatie is het garanderen dat ING België als geheel over voldoende kapitaal beschikt in vergelijking met haar risicoprofiel op zowel korte als middellange termijn (tenminste 3 jaren), in overeenstemming met de interne en reglementaire voorschriften.

Beoordeling van de kapitaalvereisten

Gedurende 2017 waren de verschillende entiteiten van ING België voldoende gekapitaliseerd in verhouding met het beoogde risicoprofiel en de strategische doelen.

Met het invoeren van de "Single Supervisory Mechanism" (SSM) eind 2014, leveren ING Bank NV en haar filialen één ICAAP rapport ("Internal Capital Adequacy Assessment Process") aan de Europese Centrale Bank (ECB).

Op jaarbasis biedt ING België uitgebreide documentatie over de ICAAP aan het gemeenschappelijk controleorgaan van de ECB, zoals voorgeschreven in het Basel III kader. Deze documentatie bevat een beschrijving van de operationele omgeving van ING, haar risicobereidheidskader, een analyse van de huidige en vooruitziende kapitaalpositie, zowel onder normale omstandigheden alsmede in bepaalde stresssituaties, en een analyse van het Economisch Kapitaal ("Economic Capital").

Kapitaalvereisten

Er is kapitaal nodig om het kredietrisico, marktrisico en operationeel risico op te vangen. De kapitaaltoereikendheid van ING België wordt bewaakt aan de hand van diverse maatregelen waaronder de regels en ratio's die zijn vastgesteld door het Bazelcomité voor het banktoezicht ("BIS-regels/-ratio's") en de Europese richtlijnen zoals die door de Nationale Bank van België als toezichthouder ten uitvoer worden gelegd. De solvabiliteit BIS-ratio's vergelijken het beschikbaar kapitaal (CET1, Tier 1 en Totaal Kapitaal) met het totaal aan risicogewogen activa (RWA).

De herziene richtlijn kapitaaltoereikendheid (CRD IV) is gericht op het versterken van de weerbaarheid van banken, in het bijzonder door de invoering van de kapitaalbuffers. Deze buffers worden jaarlijks opgebouwd vanaf januari 2016, tot ze volledig zijn geïmplementeerd in januari 2019.

De kapitaalinstandhoudingsbuffer (Capital Conservation Buffer) - 2,5% van de RWA, op "fully loaded" basis - is ontworpen om ervoor te zorgen dat banken een kapitaalbuffer opbouwen buiten periodes van stress, die kan worden aangewend als verliezen worden geleden. Deze buffer wordt gefaseerd ingevoerd met ingang van januari 2016 (0,625%).

De anticyclische buffer (Countercyclical Capital Buffer) -van 0% tot 2,5% van de RWA- heeft tot doel de nadelige gevolgen van een systeem crisis tegen te gaan. Het niveau van deze buffer per land van blootstelling en het tijdstip van invoering, worden bepaald door de nationale autoriteiten (NBB in België), op basis van macro-economische ontwikkelingen.

Banken kunnen ook worden onderworpen aan een Systeem Bank Buffer (momenteel 1% tot 5%), die is vastgesteld om hun gewicht op de wereldeconomie (Globale Systeem Relevante Banken - GSIB) of de binnenlandse economie (Binnenlandse Systeem Relevante banken - DSIB) te reflecteren. De lijst van de GSIBs wordt jaarlijks gepubliceerd door de Financial Stability Board. ING Bank NV wordt beschouwd als een Globale Systeem Bank (GSIB) hetgeen resulterend in een 3% extra kapitaaleis. ING België is onderworpen aan een DSIB buffer van 1,5% in januari 2018, dat wordt ingevoerd gedurende 3 jaar vanaf januari 2016.

De minimum Pillar I kapitaalvereisten in 2017, exclusief bovenvermelde buffers, waren als volgt:

- Common Equity Tier 1 ratio: 4,5% ;
- Tier 1 ratio: 6% ;
- Total Capital ratio: 8%.

De echte kapitaalvereisten, inclusief de gecombineerde buffervereisten (namelijk de 2,5% kapitaalinstand-houdingsbuffer, 1,5% Systeem Bank Buffer, en 0,04% anticyclische buffer) waren als volgt voor ING België, op "fully loaded" basis:

- Common Equity Tier 1 ratio: 8,54% ;
- Tier 1 ratio: 10,04% ;
- Totale Bis Kapitaal ratio (ook wel 'BIS ratio' genoemd) is: 12,04%.

Geconsolideerde jaarrekening - vervolg

Hieronder de berekening van de Kapitaalpositie en de Kapitaalratio van ING België NV:

	2017		2016	
	Regels 2017 (CRR/CRD IV gefaseerd)	Regels 2019 (CRR/CRD IV volledig geïmplementeerd)	Regels 2017 (CRR/CRD IV gefaseerd)	Regels 2019 (CRR/CRD IV volledig geïmplementeerd)
In EUR miljoen / In %				
Eigen vermogen (moedermaatschappij)	10.186	10.186	10.290	10.290
Wettelijke aanpassingen:				
Minderheidsbelangen die gelden voor tier 1-kernkapitaal	29	-32	43	-21
Goodwill en immateriële activa afgetrokken van Tier 1 kapitaal ¹	-103	-103	-102	-102
Provisie tekort ²	-266	-266	-242	-242
Herwaardering reserve schuldtitels	-281	0	-316	0
Herwaardering reserve gewone aandelen	0	0	0	0
Herwaardering reserve onroerend goed	0	0	0	0
Herwaardering reserve kasstroomafdekkingen	294	294	140	140
Voorzichtige waarderingsaanpassing	-18	-18	-19	-19
Beleggingen >10% Financiële instellingen, overschrijding 10% drempelwaarde	0	0	0	0
Prudentiële filters:				
Winst van het boekjaar	-741	-741	-572	-572
Herwaardering netto activa (IAS19R)	0	0	0	0
Netto activa van een op vaste toezeggingen gebaseerd pensioenfonds	0	0	0	0
Uitgestelde belastingvorderingen	-1	-1	-1	-1
Waardeaanpassing eigen kredietrisico op derivaten (DVA)	18	18	19	19
Te verwachten dividend	-503	-503	-858	-858
Beschikbare kapitaal - Tier 1-kernkapitaal	8.615	8.835	8.381	8.633
Achterg. len. die in aangemerking komen als tier 1-kapitaal	717	717	0	0
Aftrek van goodwill en andere immateriële activa ¹	0	0	0	0
Provisie tekort ²	0	0	0	0
Beleggingen >10% financiële instellingen, overschrijding van 10% drempelwaarde	0	0	0	0
In aanmerking komend CRD-IV Tier 1 Hybriden	0	0	0	0
Beleggingen >10% financiële instellingen, overschrijding van 10% drempelwaarde	0	0	0	0
Vermindering van overschot toegewezen aan CET1 kapitaal	0	0	0	0
Minderheidsbelangen geldend als aanvullend Tier 1-kapitaal	0	0	0	0
Beschikbare kapitaal - Tier 1-kapitaal	9.332	9.552	8.381	8.633
Aanvullend Kapitaal - Tier 2	1.250	1.250	1.332	1.332
Provisie tekort ²	0	0	0	0
IRB overschot - provisie	0	0	14	14
Beleggingen >10% financiële instellingen, overschrijding 10% drempelwaarde	-0	-0	-1	-1
Minderheidsbelangen die gelden als tier 2-kapitaal	0	0	0	0
Beschikbare Tier 3 -vermogensbestandelen	0	0	0	0
BIS kapitaal	10.583	10.802	9.727	9.979
Risicogewogen Activa (RWA)³	60.262	60.626	58.744	59.359
Tier 1-kernkapitaalratio	14,30	14,57	14,27	14,54
Tier 1-kapitaalratio	15,49	15,76	14,27	14,54
Totale kapitaalratio	17,56	17,82	16,56	16,81

1. Immaterieel actief: hoofdzakelijk gekapitaliseerde software

2. In Basel III wordt het provisie tekort volledig verminderd van eigen vermogen Tier1, terwijl de significante investeringen in financiële instellingen, voorwaardelijk tot bepaald plafond, hebben een gewogen risico van 250%. Tijdens de gefaseerde periode (2014-2017) zijn deze geleidelijk aan veranderd van 50% vermindering van Bijkomend Tier1 kapitaal en 50% van Tier 2 kapitaal tot volledige vermindering van Eigen vermogen Tier 1.

3. De interne modellen gerelateerd aan de "Risicogewogen Activa (RWA)" worden niet geauditeerd maar gevalideerd door de Nationale Bank van België.

Verlag van de Commissaris aan de algemene vergadering der aandeelhouders van ING België nv over de Geconsolideerde jaarrekening over het boekjaar afgesloten op 31 december 2017

Het verslag van de Commissaris betreft het hoofdstukken tot en met "Geconsolideerde jaarrekening".

Verlag van de commissaris aan de algemene vergadering van ING België NV over de geconsolideerde jaarrekening voor het boekjaar afgesloten op 31 december 2017

In het kader van de wettelijke controle van de geconsolideerde jaarrekening van ING België NV (de "Vennootschap") en zijn dochterondernemingen (samen de "Groep"), leggen wij u ons commissarisverslag voor. Dit bevat ons verslag over de controle van de geconsolideerde jaarrekening voor het boekjaar afgesloten op 31 december 2017, alsook het verslag betreffende de overige door wet-, regelgeving en normen gestelde eisen. Deze verslagen zijn één en ondeelbaar.

Wij werden benoemd in onze hoedanigheid van commissaris door de algemene vergadering van 27 april 2016, overeenkomstig het voorstel van het bestuursorgaan uitgebracht op aanbeveling van het auditcomité en op voordracht van de ondernemingsraad. Ons mandaat loopt af op de datum van de algemene vergadering die beraadslaagt over de jaarrekening afgesloten op 31 december 2018. Wij hebben de wettelijke controle van de geconsolideerde jaarrekening van ING België NV uitgevoerd gedurende twee opeenvolgende boekjaren.

Verlag over de controle van de geconsolideerde jaarrekening

Oordeel zonder voorbehoud

Wij hebben de wettelijke controle uitgevoerd van de geconsolideerde jaarrekening van de Groep over het boekjaar afgesloten op 31 december 2017 opgesteld in overeenstemming met de *International Financial Reporting Standards* (IFRS) zoals goedgekeurd door de Europese Unie en met de in België van toepassing zijnde wettelijke en reglementaire voorschriften. Deze geconsolideerde jaarrekening omvat de geconsolideerde staat van activa en passiva op 31 december 2017, alsook de geconsolideerde staat van resultatenrekening, de geconsolideerde staat van niet-gerealiseerde resultaten, het mutatieoverzicht van het geconsolideerd eigen vermogen en de geconsolideerde staat van kasstromen over het boekjaar afgesloten op die datum evenals de toelichting bestaande uit een overzicht van de belangrijkste gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige informatieverzorging. Het totaal van de geconsolideerde staat van activa en passiva bedraagt EUR 151.817.843 duizend en de geconsolideerde staat van resultatenrekening sluit af met een winst van het boekjaar van EUR 738.973 duizend.

Naar ons oordeel geeft de geconsolideerde jaarrekening een getrouw beeld van het vermogen en de financiële toestand van de Groep op 31 december 2017, alsook van zijn geconsolideerde resultaten en van zijn geconsolideerde kasstromen over het boekjaar dat op die datum is afgesloten, in overeenstemming met de *International Financial Reporting Standards* (IFRS) zoals goedgekeurd door de Europese Unie en met de in België van toepassing zijnde wettelijke en reglementaire voorschriften.

Verlag van de commissaris aan de algemene vergadering van ING België NV over de geconsolideerde jaarrekening voor het boekjaar afgesloten op 31 december 2017

Basis voor het oordeel zonder voorbehoud

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens de internationale controlestandaarden (ISA's). Onze verantwoordelijkheden op grond van deze standaarden zijn verder beschreven in de sectie "Verantwoordelijkheden van de commissaris voor de controle van de geconsolideerde jaarrekening" van ons verslag. Wij hebben alle deontologische vereisten die relevant zijn voor de controle van de geconsolideerde jaarrekening in België nageleefd, met inbegrip van deze met betrekking tot de onafhankelijkheid.

Wij hebben van het bestuursorgaan en van de aangestelden van de Groep de voor onze controle vereiste ophelderingen en inlichtingen verkregen.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Kernpunten van de controle

Kernpunten van onze controle betreffen die aangelegenheden die naar ons professioneel oordeel het meest significant waren bij de controle van de geconsolideerde jaarrekening van de huidige verslagperiode. Deze aangelegenheden zijn behandeld in de context van onze controle van de geconsolideerde jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover, en wij verschaffen geen afzonderlijk oordeel over deze aangelegenheden.

Schattingsonzekerheid met betrekking tot waardeverminderingen van vorderingen op cliënten.

We refereren naar de paragraaf 'Boekhoudkundige principes' secties Financiële activa en Waardevermindering van financiële activa tegen afgeschreven kosten (provisies voor verlies op leningen) en naar de gerelateerde kredietrisico toelichtingen in de 'Risicobeheer' paragraaf van de geconsolideerde jaarrekening.

Beschrijving

De totale netto positie van leningen en vorderingen aan cliënten bedraagt EUR 106.444.117 duizend en betreft daarmee 70% van de totale activa per 31 december 2017. Deze leningen en vorderingen op cliënten worden tegen de geamortiseerde kostprijs gewaardeerd, verminderd met een waardevermindering voor kredietverliezen (EUR 673.345 duizend). Bepaalde verslaggevingsaspecten in relatie tot deze waardeverminderingen vereisen een significante beoordeling van het bestuursorgaan, zoals bijvoorbeeld de identificatie van leningen met een verslechterende kredietwaardigheid, de beoordeling van het objectief bewijs voor het aanleggen van een waardevermindering, de waarde van het onderpand en de inschatting van de realiseerbare waarde.

Vanwege de belangrijkheid van de vorderingen op cliënten en de hiermee gerelateerde onzekerheid bij de inschatting van de waardevermindering voor kredietverliezen hebben wij de waardering van vorderingen op cliënten aangemerkt als een kernpunt in onze controle.

Verslag van de commissaris aan de algemene vergadering van ING België NV over de geconsolideerde jaarrekening voor het boekjaar afgesloten op 31 december 2017

Onze auditwerkzaamheden

Met de assistentie van onze specialisten op het gebied van informatie technologie en financieel risicobeheer hebben wij de volgende werkzaamheden verricht:

- Wij hebben het ontwerp beoordeeld en de effectieve werking vastgesteld van interne beheersmaatregelen met betrekking tot de accuraatheid van vorderingen, cliënt- en onderpandgegevens, de bepaling van de risico classificatie, het identificeren en het beheer van betalingsachterstanden en de goedkeuring van de waardevermindering voor kredietverliezen, alsook de periodieke evaluatie van de parameters gebruikt in deze modellen.
- Wij hebben de geschiktheid van de methodieken ter bepaling van de collectieve waardevermindering gecontroleerd. We hebben de modellen en assumpties zoals gebruikt door management om de collectieve waardevermindering te bepalen geëvalueerd.
- Wij hebben de methodologie en het kader beoordeeld die de Groep heeft ontworpen en geïmplementeerd om te bepalen of de resultaten van het collectieve waarderingsmodel moet worden aangepast om de kwaliteit van de kredietportefeuille en de algemene economische omstandigheden beter te weerspiegelen.
- Wij hebben de gegevens beoordeeld die gebruikt worden in het collectieve waarderingsmodel, zoals gegevens met betrekking tot de leningen en vorderingen aan cliënten en gegevens met betrekking tot het onderpand. Voor een steekproef van vorderingen hebben wij de data zoals gebruikt in het model vergeleken met ondersteunend bewijsmateriaal zoals contracten.
- Wij hebben een steekproef van leningen met een bestaand of nieuw risico op een waardevermindering getest. Voor de geselecteerde leningen hebben we de inschattingen van management kritisch geëvalueerd, waaronder de inschatting van de realiseerbare waarde, inclusief het kasstroom genererende vermogen, en, indien van toepassing, de waarde van realiseerbare onderpanden, gebaseerd op beschikbare financiële informatie, marktgegevens en, indien van toepassing, de analyse van alternatieve herstel scenario's.

IT systemen en IT beheersmaatregelen met betrekking tot financiële verslaggeving

Omschrijving

Wij hebben IT systemen en IT beheersmaatregelen met betrekking tot financiële verslaggeving voor de Groep als kernpunt van de controle geïdentificeerd omdat de financiële boekhouding en rapporteringssystemen fundamenteel afhankelijk zijn van de IT systemen en de gerelateerde beheersmaatregelen om significante volumes aan transacties te kunnen verwerken. De opzet van geautomatiseerde boekhoudsystemen en IT omgevingscontroles, waaronder ook het beheer van de IT, algemene IT controles met betrekking tot ontwikkeling van programma's en wijzigingen ervan, toegang tot programma's en gegevens en IT verrichtingen, dienen doeltreffend te zijn ontworpen en te werken om de accuraatheid van de

Verslag van de commissaris aan de algemene vergadering van ING België NV over de geconsolideerde jaarrekening voor het boekjaar afgesloten op 31 december 2017

financiële verslaggeving te waarborgen. Van bijzonder belang zijn systeemberekeningen, andere IT applicatiecontroles (inclusief logische toegangscontroles) en interfaces tussen IT systemen.

Onze auditwerkzaamheden

Met de ondersteuning van onze IT specialisten hebben wij de volgende procedures uitgevoerd in het kader van onze audit:

- Wij hebben het beheerskader van de IT organisatie van de Groep beoordeeld;
- Wij hebben het ontwerp en de operationele werking beoordeeld van de algemene IT controles met betrekking tot de ontwikkeling en wijziging van programma's, toegang tot programma's en gegevens en overige IT processen (waaronder taakplanning en back-up en herstelprocedures);
- Wij hebben de opzet en de operationele werking beoordeeld van IT applicatiecontroles in de kernprocessen die een impact hebben op en die van belang zijn voor de financiële verslaggeving van de Groep;
- Wij hebben de betrouwbaarheid van de gegevensoverdracht tussen de verschillende IT systemen naar de systemen die instaan voor de financiële verslaggeving beoordeeld.

Schattingonzekerheid met betrekking tot de herstructureringsprovisie

We refereren naar de paragraaf 'Boekhoudkundige principes' sectie Voorzieningen van de geconsolideerde jaarrekening en naar gerelateerde toelichtingen van de herstructureringsprovisie in bijlages 16 en 28 van de geconsolideerde jaarrekening.

Omschrijving

We hebben de herstructureringsprovisie geïdentificeerd als een kernpunt binnen onze controle vanwege de combinatie van het belang van de lopende herstructurering en de hoge mate van beoordeling die ermee gepaard gaat:

- De herstructureringsprovisie geboekt als gevolg van de 'Accelerating Think Forward' strategie die publiek werd aangekondigd op 3 oktober 2016 door ING Groep bedraagt op 31 december 2017 EUR 576.143 duizend;
- De inschatting van de herstructureringsprovisie en de bepaling en selectie van onderliggende assumpties vereisen een significante beoordelingen door het management.

Onze auditwerkzaamheden

- Wij hebben het ontwerp en de operationele werking beoordeeld en vastgesteld van interne beheersmaatregelen met betrekking tot de selectie en bepaling van relevante aannames en onderliggende gegevens en met betrekking tot de inschatting en evaluatie van de herstructureringsprovisies;

Verslag van de commissaris aan de algemene vergadering van ING België NV over de geconsolideerde jaarrekening voor het boekjaar afgesloten op 31 december 2017

- Wij hebben de redelijkheid van de door de Groep gemaakte aannames en belangrijkste toegepaste beoordelingen geëvalueerd aan de hand van een gedetailleerde analyse van de contractuele afspraken afgeleid uit collectieve onderhandelingen en uit gesprekken met de verantwoordelijke van de afdelingen personeelszaken en financiën;
- Wij hebben de ervaring, objectiviteit en bekwaamheid van de actuaris, aangesteld door het management, en dewelke gebruikt is in de voorbereiding van de schatting beoordeeld, hebben een actuaris betrokken, en hebben een gevoeligheidsanalyse uitgevoerd met betrekking tot de belangrijkste aannames om de redelijkheid van deze aannames te verifiëren. We hebben de consistentie van de gebruikte schattingsmethode beoordeeld, en hebben vastgesteld dat de afspraken in de collectieve arbeidsovereenkomsten correct werden weergegeven in de gebruikte aannames voor de berekening van de voorziening.
- Daarnaast hebben we geëvalueerd of de toelichtingen met betrekking tot de toepassing van belangrijke beoordelingen tijdens het schatten van de voorziening adequaat de onzekerheden weerspiegelen die verbonden zijn met het bepalen van de herstructureringsvoorziening.

Schatting van de impact van de toepassing van de IFRS 9-standaard

We refereren naar de paragraaf 'Boekhoudkundige principes' sectie Komende veranderingen in IFRS-EU na 2017, IFRS 9 'Financiële instrumenten' van de geconsolideerde jaarrekening.

Omschrijving

Met ingang van 1 januari 2018 past de Groep IFRS 9 'Financiële instrumenten' toe. Als onderdeel hiervan heeft de Groep, in overeenstemming met IAS 8 'Grondslagen voor financiële verslaggeving, schattingswijzigingen en fouten', een schatting toegelicht van de financiële impact op het openingsvermogen per 1 januari 2018. De bepaling van de impact van de toepassing van IFRS 9 vereist schattingen en beoordelingen, in het bijzonder met betrekking tot de classificatie en waardering van financiële activa en passiva en waardeverminderingen van financiële activa.

Onze auditwerkzaamheden

Onze controleaanpak omvatten het testen van het ontwerp en de operationele werking van interne beheersingsmaatregelen rond het bepalen van de door management geschatte impact van de invoering van IFRS 9, evenals andere controlewerkzaamheden met betrekking tot de toelichting zoals vereist door IAS 8.

- We hebben de geschiktheid van belangrijke vaktechnische posities en beoordelingen beschouwd rekeninghoudend met de vereisten van IFRS 9, het bedrijfsmodel van de Groep en onze kennis van de sector. Onze procedures ten opzichte van de interne beheersmaatregelen omvatten het testen van beheersmaatregelen rond het proces dat is ingevoerd door het management om zijn vaktechnische posities te ontwikkelen.

Verslag van de commissaris aan de algemene vergadering van ING België NV over de geconsolideerde jaarrekening voor het boekjaar afgesloten op 31 december 2017

- Bijgestaan door onze specialisten op het gebied van financieel risicobeheer hebben we de beheersmaatregelen van de Groep rondom de ontwikkeling en implementatie van de methodologie ter bepaling van de verwachte kredietverliezen beoordeeld. In het bijzonder hebben we de beheersmaatregelen van de Groep getest die gebruikt werden bij het selecteren van macro-economische scenario's die ten grondslag lagen aan de berekening van verwachte kredietverliezen en beheersmaatregelen met betrekking tot het ontwerp, de interne validatie en implementatie van de meest belangrijke modellen gebruikt voor het inschatten van de verwachte kredietverliezen.
- Bijgestaan door onze specialisten op het gebied van financieel risicobeheer hebben we onafhankelijk voor een sample van financiële instrumenten de geschiktheid vastgesteld van het toegewezen bedrijfsmodel en van de beoordeling van het management of de kasstromen uit hoofde van deze instrumenten voldoen aan het criterium dat zij slechts betaling van hoofdsommen en rente reflecteren.
- Bijgestaan door onze specialisten op het gebied van financieel risicobeheer, hebben we de methodologie en het raamwerk geëvalueerd die door de Groep zijn opgesteld en geïmplementeerd om te bepalen of de uitkomsten van het model ter bepaling van de kredietverliezen en de allocatie naar de verschillende stadia (stadium 1: Financiële instrumenten die geen significante toename van het kredietrisico kennen sinds de eerste opname; stadium 2: Financiële instrumenten met een aanzienlijke toename van het kredietrisico sinds de eerste opname en stadium 3: Financiële instrumenten die een bijzondere waardevermindering hebben ondergaan) redelijk zijn en correct de verwachtingen van de Groep met betrekking tot toekomstige economische omstandigheden weerspiegelen.
- We hebben de toelichting beoordeeld aan de hand van de criteria van IAS 8.

Verantwoordelijkheden van het bestuursorgaan voor de geconsolideerde jaarrekening

Het bestuursorgaan is verantwoordelijk voor het opstellen van de geconsolideerde jaarrekening die een getrouw beeld geeft in overeenstemming met de *International Financial Reporting Standards* (IFRS) zoals goedgekeurd door de Europese Unie en met de in België van toepassing zijnde wettelijke en reglementaire voorschriften, alsook voor de interne beheersing die het bestuursorgaan noodzakelijk acht voor het opstellen van de geconsolideerde jaarrekening die geen afwijking van materieel belang bevat die het gevolg is van fraude of van fouten.

Bij het opstellen van de geconsolideerde jaarrekening is het bestuursorgaan verantwoordelijk voor het inschatten van de mogelijkheid van de Groep om zijn continuïteit te handhaven, het toelichten, indien van toepassing, van aangelegenheden die met continuïteit verband houden en het gebruiken van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuursorgaan het voornemen heeft om de Groep te liquideren of om de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of geen realistisch alternatief heeft dan dit te doen.

Verslag van de commissaris aan de algemene vergadering van ING België NV over de geconsolideerde jaarrekening voor het boekjaar afgesloten op 31 december 2017

Verantwoordelijkheden van de commissaris voor de controle van de geconsolideerde jaarrekening

Onze doelstellingen zijn het verkrijgen van een redelijke mate van zekerheid over de vraag of de geconsolideerde jaarrekening als geheel geen afwijking van materieel belang bevat die het gevolg is van fraude of van fouten en het uitbrengen van een commissarisverslag waarin ons oordeel is opgenomen. Een redelijke mate van zekerheid is een hoog niveau van zekerheid, maar is geen garantie dat een controle die overeenkomstig de ISA's is uitgevoerd altijd een afwijking van materieel belang ontdekt wanneer die bestaat. Afwijkingen kunnen zich voordoen als gevolg van fraude of fouten en worden als van materieel belang beschouwd indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat zij, individueel of gezamenlijk, de economische beslissingen genomen door gebruikers op basis van deze geconsolideerde jaarrekening, beïnvloeden.

Als deel van een controle uitgevoerd overeenkomstig de ISA's, passen wij professionele oordeelsvorming toe en handhaven wij een professioneel-kritische instelling gedurende de controle. We voeren tevens de volgende werkzaamheden uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de geconsolideerde jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat: die het gevolg is van fraude of van fouten, het bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden die op deze risico's inspelen en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Het risico van het niet detecteren van een van materieel belang zijnde afwijking is groter indien die afwijking het gevolg is van fraude dan indien zij het gevolg is van fouten, omdat bij fraude sprake kan zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten om transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle, met als doel controlewerkzaamheden op te zetten die in de gegeven omstandigheden geschikt zijn maar die niet zijn gericht op het geven van een oordeel over de effectiviteit van de interne beheersing van de Groep;
- het evalueren van de geschiktheid van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van de door het bestuursorgaan gemaakte schattingen en van de daarop betrekking hebbende toelichtingen;
- het concluderen dat de door het bestuursorgaan gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is, en het concluderen, op basis van de verkregen controle-informatie, of er een onzekerheid van materieel belang bestaat met betrekking tot gebeurtenissen of omstandigheden die significante twijfel kunnen doen ontstaan over de mogelijkheid van de Groep om zijn continuïteit te handhaven. Indien wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij ertoe gehouden om de aandacht in ons commissarisverslag te vestigen op de daarop betrekking hebbende toelichtingen in de geconsolideerde jaarrekening, of, indien deze toelichtingen inadequaat zijn, om ons oordeel aan te passen. Onze

Verslag van de commissaris aan de algemene vergadering van ING België NV over de geconsolideerde jaarrekening voor het boekjaar afgesloten op 31 december 2017

conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van ons commissarisverslag. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de Groep zijn continuïteit niet langer kan handhaven;

- het evalueren van de algehele presentatie, structuur en inhoud van de geconsolideerde jaarrekening, en van de vraag of de geconsolideerde jaarrekening de onderliggende transacties en gebeurtenissen weergeeft op een wijze die leidt tot een getrouw beeld;
- het verkrijgen van voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de financiële informatie van de entiteiten of bedrijfsactiviteiten binnen de Groep gericht op het tot uitdrukking brengen van een oordeel over de geconsolideerde jaarrekening. Wij zijn verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de groepscontrole. Wij blijven ongedeeld verantwoordelijk voor ons oordeel.

Wij communiceren met het auditcomité onder meer over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante controlebevindingen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing die wij identificeren gedurende onze controle.

Wij verschaffen aan het auditcomité tevens een verklaring dat wij de relevante deontologische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd, en wij communiceren met hen over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en, waar van toepassing, over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Uit de aangelegenheden die met het auditcomité zijn gecommuniceerd bepalen wij die zaken die het meest significant waren bij de controle van de geconsolideerde jaarrekening van de huidige verslagperiode, en die derhalve de kernpunten van onze controle uitmaken. Wij beschrijven deze aangelegenheden in ons verslag, tenzij het openbaar maken van deze aangelegenheden is verboden door wet- of regelgeving.

Verslag betreffende de overige door wet-, regelgeving en normen gestelde eisen

Verantwoordelijkheden van het bestuursorgaan

Het bestuursorgaan is verantwoordelijk voor het opstellen en de inhoud van het jaarverslag over de geconsolideerde jaarrekening, en de andere informatie opgenomen in het jaarrapport.

Verantwoordelijkheden van de commissaris

In het kader van ons mandaat en overeenkomstig de Belgische bijkomende norm bij de in België van toepassing zijnde internationale controlestandaarden (ISA's), is het onze verantwoordelijkheid om, in alle van materieel belang zijnde opzichten, het jaarverslag over de geconsolideerde jaarrekening, en de andere informatie opgenomen in het jaarrapport te verifiëren, als ook verslag over deze aangelegenheden uit te brengen.

Verslag van de commissaris aan de algemene vergadering van ING België NV over de geconsolideerde jaarrekening voor het boekjaar afgesloten op 31 december 2017

Aspecten betreffende het jaarverslag over de geconsolideerde jaarrekening en andere informatie opgenomen in het jaarrapport

Na het uitvoeren van specifieke werkzaamheden op het jaarverslag over de geconsolideerde jaarrekening, zijn wij van oordeel dat dit jaarverslag over de geconsolideerde jaarrekening overeenstemt met de geconsolideerde jaarrekening voor hetzelfde boekjaar en is opgesteld overeenkomstig het artikel 119 van het Wetboek van vennootschappen.

In de context van onze controle van de geconsolideerde jaarrekening, zijn wij tevens verantwoordelijk voor het overwegen, in het bijzonder op basis van de kennis verkregen in de controle, of het jaarverslag over de geconsolideerde jaarrekening samen met andere informatie in het jaarverslag:

- De informatie omtrent deugdelijk bestuur en diversiteit,

een afwijking van materieel belang bevat, hetzij informatie die onjuist vermeld is of anderszins misleidend is. In het licht van de werkzaamheden die wij hebben uitgevoerd, dienen wij u geen afwijking van materieel belang te melden.

Wij drukken geen enkele mate van zekerheid uit over het jaarverslag over de geconsolideerde jaarrekening en de andere informatie in het jaarverslag.

Vermeldingen betreffende de onafhankelijkheid

- Ons bedrijfsrevisorenkantoor en ons netwerk hebben geen opdrachten die onverenigbaar zijn met de wettelijke controle van de geconsolideerde jaarrekening verricht en ons bedrijfsrevisorenkantoor is in de loop van ons mandaat onafhankelijk gebleven tegenover de Groep.
- De honoraria voor de bijkomende opdrachten die verenigbaar zijn met de wettelijke controle bedoeld in artikel 134 van het Wetboek van vennootschappen werden correct vermeld en uitgesplitst in de toelichting bij de geconsolideerde jaarrekening.

Andere vermeldingen

- We refereren naar het jaarlijks verslag over de geconsolideerde jaarrekening van de Raad van Bestuur, waarin de visie van het management weergegeven wordt omtrent de vrijstelling van de Vennootschap om niet-financiële informatie op te stellen en toe te lichten, zoals vereist door artikel 119 §2 van het Wetboek van Vennootschappen, aangezien de Vennootschap een dochteronderneming is van ING Groep NV, die een geconsolideerd jaarverslag opstelt, waarin de niet-financiële informatie opgenomen staat, in overeenstemming met de van toepassing zijnde EU richtlijn.

Verslag van de commissaris aan de algemene vergadering van ING België NV over de geconsolideerde jaarrekening voor het boekjaar afgesloten op 31 december 2017

— Huidig verslag is consistent met onze aanvullende verklaring aan het auditcomité bedoeld in artikel 11 van de verordening (EU) nr. 537/2014.

Zaventem, 10 april 2018

KPMG Bedrijfsrevisoren
Commissaris
vertegenwoordigd door

Olivier Macq
Bedrijfsrevisor

ING België NV
Marnixlaan 24
B-1000 Brussel
België

www.ing.be

Rechtspersonenregister nr 0403 200 393

